

HÅLLBARHETSBEDÖMNING BOTKYRKA ÖVERSIKTSPLAN 2050

2026-02-20

Atrax Energi och Miljö AB
Kungsholmstorg 16, 112 21 Stockholm, Sweden
www.atrax.se

UPPDRAG: Hållbarhetsbedömning Botkyrka översiktsplan 2050

DATUM: 2026-02-20

BESTÄLLARE: Botkyrka kommun

KONTAKTPERSON BOTKYRKA: Fredrik Holmgren

KONSULT: Atrax Energi &Miljö AB

UPPDRAGSANSVARIG KONSULT: Marianne Klint

ÖVRIGA MEDVERKANDE: Martin Ström, Marie-Louise Stenérus, Erik Olsson, Ylva Preutz (Nyréns)
KVALITETSGRANSKARE: Elisabetta Troglio (Ekologigruppen) för samrådsversionen, Marianne Klint för granskningsversionen

FOTO FRAMSIDA: WSP

SAMMANFATTNING OCH SAMLAD BEDÖMNING

En översiktsplan beskriver en kommuns avsikter i fråga om mark- och vattenanvändning, bebyggelseutveckling, riksintressen och allmänna intressen i övrigt. Botkyrka kommuns nuvarande översiktsplan antogs 2014 och aktualitetsprövades 2018. Sedan planen antogs har flera delar av planen förverkligats samtidigt som omvärlden har utvecklats. Kommunen beslutade därför i oktober 2022 att ta fram en ny översiktsplan

I samband med framtagande av en översiktsplan ska en strategisk miljöbedömning göras. Miljöbedömningen ska dokumenteras i en miljökonsekvenskonsekvensbeskrivning, MKB. I syfte att skapa ett bredare beslutsunderlag har kommunen valt att genomföra miljö-bedömningen som en del av en hållbarhetsbedömning. I denna konsekvensbeskrivning redovisas därför planens konsekvenser i termer av hållbar utveckling, det vill säga miljömässiga, sociala och ekonomiska konsekvenser.

Vilka effekter och konsekvenser som översiktsplanen medför är förknippat med stora osäkerheter eftersom de i hög grad beror på detaljer som ännu inte är kända samt på graden av åtgärder, vilket inte bestäms förrän i efterföljande detaljplanering. En konsekvens-bedömning av en översiktsplan handlar därför i mångt och mycket om att lyfta risker och tydliggöra hur dessa kan minskas.

Detta dokument utgör hållbarhetsbedömningen till granskningsversionen av översiktsplanen.

MILJÖKONSEKVENSER

NATURMILJÖ OCH BIOLOGISK MÅNGFALD

En del av översiktsplanens bebyggelseutveckling sker genom förtätning, vilket är bra ur ett naturmiljöperspektiv eftersom det generellt är att föredra gentemot nyexploatering. Översikts-planen föreslår dock även en rad nyexploateringar inom områden med högt värde för den biologiska mångfalden och inom de regionala gröna kilarna. Varje exploateringsyta inom kilarna är i sig inte så stor, men bidrar till att kilarnas areal successivt blir mindre. All exploatering inom de gröna kilarna bedöms därför som negativa för den biologiska mångfalden.

Utöver arealen på grönområden är även gröna korridorer dem emellan viktiga för den biologiska mångfalden, eftersom det är en förutsättning för arters möjlighet att sprida sig. Breda spridningskorridorer är generellt att föredra framför smala. Översiktsplanen innebär att många av Botkyrkas spridningssamband kvarstår men föreslagen exploatering i kilarna och mellan naturreservat bedöms resultera i att vissa av kommunens gröna samband blir svagare än idag. En sådan utveckling bedöms vara negativt för den biologiska mångfalden.

Enligt översiktsplanens ställningstagande ska kommunen genomföra anpassnings- och kompensationsåtgärder vid negativ påverkan på ekologiska samband. Förutsatt att detta ställningstagande följs bedöms det minska risken för negativ påverkan på såväl spridnings-samband som biologisk mångfald.

Översiktsplanen bedöms sammantaget medföra negativa konsekvenser för naturmiljö och biologisk mångfald. Med åtgärder kan de negativa konsekvenserna begränsas.

LANDSKAP OCH KULTURMILJÖ

Ny bebyggelse är framför allt placerad i anslutning till befintlig bebyggelse, vilket generellt minskar risken för påverkan på landskapsbilden. En del områden med ny bebyggelse på landsbygden kommer dock förändra landskapet och upplevelsen av det.

På flera platser är ny bebyggelse placerad inom eller i anslutning till områden av riksintresse för kulturmiljövården. Utan åtgärder och anpassning till platsens kulturmiljövärden riskerar översiktsplanen att ha en negativ effekt på värden och uttryck tillhörande flera av kommunens riksintressen. Översiktsplanen poängterar vikten av hänsyn till kulturmiljön. Förutsatt att kommunens bebyggelseutveckling sker i enlighet med föreslagna åtgärder i det kommunövergripande kulturmiljöunderlaget bedöms risken för negativ påverkan på riksintressena minska. Föreslagen förtätning i Tullinge villakvarter är inte kopplad till något av kommunens områden av riksintresse, men riskerar likväl att skada områdets kulturhistoriska värden.

Översiktsplanen bedöms sammantaget medföra risk för negativa konsekvenser för kulturmiljövärden. Med åtgärder kan de negativa konsekvenserna begränsas.

AREELLA NÄRINGAR

De flesta jordbruksområden som föreslås exploateras är mindre enheter vilket gör dem mindre attraktiva att bruka. Att ianspråkta dessa områden bedöms medföra begränsade negativa konsekvenser för jordbruksnäringen. Om även jordbruksmark i utredningsområdena ianspråktas bedöms de negativa konsekvenser för jordbruksnäringen blir större. Översiktsplanens förslag på utbyggnad inom skogsmark bedöms inte påverka skogsbruk som näring.

Översiktsplanen bedöms medföra små negativa konsekvenser för areella näringar vilket baseras på ett visst Ianspråktagande av jordbruksmark med högt brukningsvärde.

VATTEN

MILJÖKVALITETSNORMER

På ett antal platser föreslår översiktsplanen exploatering ovan eller i närheten av grundvattenförekomster. Detta utgör en generell risk för negativ påverkan på vattenförekomsterna. I kommunens norra delar ökar översiktsplanen andelen hårdgjorda ytor, vilket bedöms öka den mängd föroreningar som når ytvattenförekomster, däribland några förekomster som idag har problem med övergödning och/eller andra föroreningar. En ökad belastning ökar i sin tur risken för försämrad status och kan därmed försvåra möjligheten att följa miljökvalitetsnormerna. Föreslagen exploatering på landsbygden i kommunens södra delar bedöms inte utgöra en lika stor risk.

Bland kommunens ställningstaganden finns åtgärder som minskar risken för negativ påverkan på kommunens yt- och grundvattenförekomster. Huruvida översiktsplanen försämrar status eller möjligheten att följa normerna i kommunens yt- och grundvattenförekomster beror bland annat på graden av åtgärder. Genom åtgärder enligt kommunens vattenprogram och åtgärder i kommande detaljplanering kan risken hanteras och minskas.

DRICKSVATTENFÖRSÖRJNING

Översiktsplanen föreslår ny bebyggelse på ett par ställen på landsbygden där det idag saknas kommunalt VA. En del exploateringsområden är även lokaliserade inom vattenskydds-områden eller invid kommunens prioriterade grund- och ytvattenförekomster för dricksvatten-försörjningen. Föreslagen exploatering kan utgöra en risk för negativ påverkan på dricksvatten-försörjningen. I ett par fall innebär översiktsplanen att förorenad mark grävs bort, varför en del exploatering invid prioriterade grundvattenförekomster även bedöms medföra positiva konsekvenser. Översiktsplanen innehåller även ställningstaganden om att verka för att starta upp Tullinge vattenverk samt ersätta enskilda VA-anläggningar.

Översiktsplanen bedöms sammantaget både medföra risk för negativa konsekvenser för yt- och grundvatten och dricksvattenförsörjningen samt medföra vissa positiva konsekvenser.

MARKFÖRORENINGAR

I och med att översiktsplanen föreslår utbyggnad på vissa områden med markföroreningar, och samtidigt redovisar att dessa, vid behov, ska saneras, kommer markföroreningar och risken för spridning av dessa minska.

Översiktsplanen bedöms medföra positiva konsekvenser.

RAS, SKRED OCH EROSION

Det finns risk för ras och skred inom vissa områden i kommunen vilket behöver omhändertas i senare planeringsskeden. Genom att följa översiktsplanen ställningstaganden i kommande planering bedöms negativa konsekvenser till följd av ras, skred och erosion kunna undvikas. Översiktsplanen bedöms även kunna medföra bättre markstabilitet i befintliga bostads-områden jämfört med idag.

Översiktsplanens ställningstagande bedöms medföra acceptabel risknivå kopplat till ras, skred och erosion.

KLIMATPÅVERKAN

Översiktsplanen föreslår ny bebyggelse vilket oundvikligen medför utsläpp av växthusgaser. Med översiktsplanens fokus på att koncentrera bebyggelseutveckling till områden inom 1000 meter från kapacitetsstark kollektivtrafik kan dessa utsläpp begränsas. Översiktsplanens starka fokus på hållbara transporter har även potential att begränsa klimatutsläppen från transporter. Jämfört med nuläget medför dock planen, trots översiktsplanens planeringsinriktning, oundvikligen negativa konsekvenser för klimatet på grund av den exploatering som planeras.

Översiktsplanen medför negativa konsekvenser för klimatet på grund av den exploatering som planeras.

RISK FÖR ÖVERSVÄMNING

Översiktsplanen riskerar att förvärra översvämningsproblematiken inom vissa områden med efterföljande negativa konsekvenser för människors hälsa. Detta är dels kopplat till förtätning i

redan bebyggda områden dels kopplat till ianspråktagande av naturområden vilket leder till ökad risk för översvämning i nedanförliggande områden.

Översiktsplanens markanvändning riskerar att medföra negativa konsekvenser. Genom att i kommande planering följa de ställningstaganden som översiktsplanen innehåller kan de negativa konsekvenserna undvikas/begränsas.

SOCIALA KONSEKVENSER

FUNKTIONELLA MILJÖER

Översiktsplanen visar på hög medvetenhet om kommunens utmaningar och har högt ställda ambitioner för att öka tillgången till social infrastruktur genom en mer inkluderande, attraktiv och funktionell fysisk planering. Detta är positivt.

Kommunen har idag en ensidig bostadsstruktur med hög trångboddhet, särskilt i norra delen av kommunen där många hushåll präglas av låg socioekonomiska status. Det bedöms som positivt att översiktsplanen i dessa områden prioriterar stadsbyggnad med fokus på trygghet och attraktivitet där god gestaltad livsmiljö är ett viktigt verktyg för arbetet samt att förtätning föreslås varsamt och i mindre skala.

Tillgången till service och utbildning är idag ojämnt fördelad inom kommunen. Vissa områden, exempelvis Vårsta och Storvreten, har brist på såväl offentlig som kommersiell service samt tillgängliga mötesplatser, vilket ökar segregationen.

Kollektivtrafiken fungerar relativt väl utmed de kapacitetsstarka kollektivtrafikstråken men på landsbygden är bilen ofta en nödvändighet. För att landsbygdens invånare ska bli en naturlig del av kommunens utveckling krävs ett hållbart och realistiskt transportsystem. Gång-, cykel- och kollektivtrafik kan inte fullt ut ersätta bilen på landsbygden, men närhet till hållplatslägen och säkra gång- och cykelvägar är avgörande för tillgänglighet och social sammanhållning. Trygghet, tillgänglighet och pålitlighet är centrala faktorer för att kollektivtrafiken ska upplevas som ett attraktivt alternativ.

Arbetsmarknaden är starkt beroende av utpendling och det lokala utbudet av kvalificerade arbeten är begränsat. Genom att integrera bostäder, arbetsplatser och service i stads-utvecklingen kan Botkyrka bidra till ökad social tillit, trygghet och lokal förankring.

Översiktsplanen bedöms bidra till en något förbättrad tillgång till bostäder, offentlig och kommersiell service samt förbättrade möjligheter att transportera sig med kollektiv-, gång- och cykeltrafik även om landsbygden fortsatt har ett stort bilbehov. Vidare bedöms översikts-planen ha möjlighet att bidra till en tryggare offentlig miljö.

Sammantaget bedöms översiktsplanen medföra positiva konsekvenser för aspekten funktionella miljöer.

STIMULERANDE OCH HÄLSOFRÄMJANDE MILJÖER

Översiktsplanen lyfter gestaltad livsmiljö som ett strategiskt verktyg för att stärka identitet, trygghet och social sammanhållning i kommunen, vilket är positivt. Detta gäller särskilt för de mer storskaliga miljonprogramsområdena där behovet av upprustning är stor. Genom en varsam och identitetsstärkande utveckling kan dessa områden få ökad trivsel, trygghet och variation.

Kulturella och sociala mötesplatser såsom simhallar, idrottsanläggningar, kulturhus, friluftsområden och parker spelar en viktig roll för inkludering och gemenskap. Dessa anläggningar bör fördelas jämnt över kommunen för att tillgodose alla invånare.

Landsbygdsutvecklingen bör ske varsamt, men samtidigt stärkas med förbättrad kollektivtrafik, fler aktivitetsytor och lokala mötesplatser. Då översiktsplanen välkomnar enstaka och mindre bebyggelse på landsbygden samt en utveckling mot permanent bosättning i fritidshusområden finns det en risk att tillgängligheten blir begränsad.

Översiktsplanen bedöms medföra förbättrad tillgång till mötesplatser samt idrott och kultur, en varsam utveckling av de storskaliga miljonprogramsområdena med minimal förtätning och större fokus på småskalighet, grönska och gestaltad livsmiljö bedöms medföra positiva konsekvenser vad gäller variationen i bebyggelse, identitet och gestaltning.

Sammantaget bedöms översiktsplanen medföra positiva konsekvenser för aspekten stimulerande och hälsofrämjande miljöer.

DELAKTIGHET UNDER PLANPROCESSEN

Botkyrka kommun har genomfört ett ambitiöst arbete för att involvera medborgare och intressenter i processen med att ta fram en ny översiktsplan. Cirka 700 personer har hittills deltagit genom digitala enkäter och uppsökande fysiska möten, där särskild vikt lagts vid att nå grupper som vanligtvis inte deltar i planprocesser. Särskilda insatser har riktats mot barn och unga, liksom äldre över 60 år, bland annat genom föreningsmöten och riktade dialoger. För barn har både deras egna röster och vuxnas perspektiv inom barnverksamhet ingått. Trots detta finns vissa grupper som fortfarande är något underrepresenterade, exempelvis barn i södra Botkyrkastadsdelarna, och äldre i de norra stadsdelarna.

En översiktsplan upplevs ofta som abstrakt och svår att förstå, särskilt för personer utan särskild kunskap i samhällsplanering. Det digitala verktyg som används kan dessutom vara otillgängligt för vissa grupper, exempelvis barn, äldre och personer med funktionsvariationer. Tydlig kommunikation i fortsatt process är därför avgörande.

Under samrådsfasen av översiktsplanen har generell återkoppling skett till de som har deltagit i medborgardialogen genom kommunikationen av samrådsförslaget.

Sammantaget bedöms delaktighet och inkludering under processen med framtagandet av ny översiktsplan för Botkyrka kommun ha skett på ett tillfredsställande sätt.

HÄLSA OCH SÄKERHET

BULLER, LUFTKVALITET, OLYCKSRISK, ELEKTROMAGNETISKA FÄLT, VÄRMEÖAR OCH RADON

Den generella utvecklingen av biltrafik i regionen och Trafikverkets utbyggnadsplaner medför risk för fortsatt höga bullernivåer och förhöjda luftföroreningshalter i Slagsta, Fittja, Alby och Hallunda. Översiktsplanen föreslår kompletterande bostadsbebyggelse i dessa områden. Med beaktande av gällande bullerriktvärden, kommande högre miljökvalitetsnormer för luft och ställningstaganden i översiktsplanen bedöms acceptabla luftkvalitet- och bullernivåer kunna uppnås vid ny bebyggelse men dessa bullernivåer och luftföroreningshalter garanterar inte frånvaro av störningar och negativ hälsopåverkan.

Översiktsplanen föreslår ny bebyggelse i områden intill farligt godsleder, järnvägen och riskfyllda verksamheter. Översiktsplanen medföra även viss risk för ny bebyggelse i ett område med förhöjda magnetfält. Genom åtgärder kan negativa hälsokonsekvenser begränsas.

Översiktsplanens förslag på förtätning i tätbebyggda områden medför ökad risk för värmeöar. Översiktsplanen föreslår även nybyggnation på flera områden med risk för höga radonhalter vilket kan medföra negativa hälsokonsekvenser. Genom åtgärder kan negativa hälsokonsekvenser begränsas.

Sammanfattningsvis bedöms det finnas risk för att boende, framför allt i kommunens norra delar närmast E4/E20, kommer att påverkas av buller och luftföroreningar vilket i förlängningen kan medföra negativa hälsokonsekvenser. Även den ökade risken för värmeöar bedöms medföra risk för negativa hälsokonsekvenser.

Genom att följa riktlinjer och föreslagna åtgärder samt vid behov göra anpassningar bedöms översiktsplanen sammantaget medföra en acceptabel risknivå kopplat till olycksrisk och radon samt acceptabel hälsopåverkan kopplat till magnetfält.

REKREATION OCH FRILUFTSLIV

Utanför tätorterna bedöms översiktsplanen ha både positiva och negativa effekter för rekreation och friluftsliv. Ny bebyggelse invid naturreservat är positivt sett till boendes tillgång till rekreation- och friluftsliv men negativt för besökare. Översiktsplanen förslag på utveckling av befintliga besöksanläggningar såsom Sturehov och Lida friluftsgård, är positivt. En del föreslagen bebyggelse ligger inom områden av riksintresse för friluftsliv, turism och friluftsliv samt högexploaterad kust. Denna bebyggelse medför en viss risk för negativ påverkan på riksintressena, men risken bedöms vara begränsad och beroende av graden av hänsyn och åtgärder i kommande detaljplaneskeden.

I tätorterna har översiktsplanen en negativ effekt då kommunens totala areal tätortsnära grönområden minskar jämfört med idag. Givet kommunens stora naturområden, många riksintressen och naturreservat förblir dock den generella tillgången till rekreation och friluftsliv sammantaget god i kommunen.

Översiktsplanen innebär på ett fåtal ställen exploatering inom strandskyddat område, men dess negativa effekter på strandskyddets syften bedöms var begränsade. Undantag utgörs av eventuell exploatering inom utredningsområdena Malmsjön och Aspen. Det kommer dock fortsatt finnas gott om strandskyddade områden inom kommunen.

Översiktsplanen bedöms sammantaget medföra både negativa och positiva konsekvenser för rekreation och friluftsliv.

EKONOMISKA KONSEKVENSER

KOMMUNAL EKONOMI

Översiktsplanen bedöms stödja en resurseffektiv utveckling i och med att satsningar huvudsakligen sker i etablerade lägen. Satsningar på boendemiljö och socialt kapital ökar sannolikheten att människor väljer att bo kvar i kommunen när de etablerar sig på arbetsmarknaden. Satsningar på en stadsbyggnad som prioriterar trygghet och attraktivitet med en god gestaltad livsmiljö i centrala Alby, Fittja och Hallunda samt utveckling av nya trygga naturnära områden i Riksten och Kassmyra bedöms öka sannolikheten att bredare grupper stannar i kommunen över tid, bidrar med skatteintäkter och kostnadstäckning.

Översiktsplanen bedöms göra det attraktivare för många grupper av invånare att bo, jobba och leva i Botkyrka, både i de tätbebyggda delarna och på landsbygden.

Översiktsplanen tar sig an de stora utmaningarna i kommunen och det finns en långsiktig plan för en kommunal ekonomi i balans. De ekonomiska och fysiska resurser som tas i anspråk för detta syftar till att skapa attraktiva och trygga boendemiljöer och det förefaller troligt att kommunens kostnader långsiktigt kan bäras av intäkter. Det finns dock frågetecken när det gäller kostnadseffektiviteten i en relativt utspridd bebyggelseutveckling som kan behöva följas upp i mer detalj när faktiska kvantiteter framgår tydligare.

Översiktsplanens genomförande är delvis beroende av en rad parametrar som inte kommunen har direkt rådighet över, exempelvis flyttmönster, resandebeteende, konjunktur, inkomst- och prisutveckling mm. Botkyrka har tagit hänsyn till dessa parametrar men delar av planen, där de fysiska och sociala behoven är särskilt stora, riskerar att nedprioriteras i tider av svagare ekonomisk utveckling i samhället till förmån för säkrare investeringar som attraherar socio-ekonomiskt väletablerade invånargrupper.

Översiktsplanen bedöms till stor del stödja en resurseffektiv utveckling i och med att satsningar huvudsakligen sker i etablerade lägen men det finns frågetecken när det gäller kostnadseffektivitet i landsbygdsutveckling och utveckling i områden långt från kollektivtrafik-nära lägen då dessa kan förutsätta stora investeringar. Satsningar på variation i boendemiljöer, kvaliteter och socialt kapital ökar sannolikheten att människor väljer att bo kvar/flytta inom kommunen vilket bidrar med skatteintäkter och kostnadstäckning. Kommunen har tagit hänsyn till osäkerhetsparametrar som kommunen inte har rådighet över i möjligaste mån. Det finns risk att nyttorna av översiktsplanen fördelar sig ojämnt mellan olika grupper i kommunen.

NÄRINGSLIV OCH MARKNAD

Näringslivet i Botkyrka är dynamiskt och har utvecklats väl de senaste åren. Det finns potential för tillväxt, särskilt inom etablerade branscher inklusive besöksnäringen och de areella näringarna.

Översiktsplanen bygger vidare på det som finns och tar vara på utvecklingspotentialen hos exempelvis besöksnäringen. Översiktsplanen bidrar även till goda förutsättningar för lokalt näringsliv och stöttar även mindre företag och tar vara på entreprenörsandan bland annat genom att poängtera behovet av bättre lokaler i attraktiva lägen och betydelsen av att värna om både stora och små företag.

SYSSELSÄTTNING OCH ARBETSPLATSER

Sysselsättningsutvecklingen på arbetsmarknaden i det lokala näringslivet har varit god. Samtidigt är arbetslösheten inom vissa socioekonomiska grupper hög. Det finns ett socialt utanförskap som översiktsplanen bland annat tar sig an genom att främja sysselsättning och etablering av arbetsplatser inom branscher som har en stark ställning i kommunen, vilket är positivt. Näringslivet kan vara en motor för att skapa sysselsättning. Satsningar på utvecklad bebyggelse, förbättrad boendemiljö, utbildning och verksamhetsområden bedöms ge en positiv injektion även på sysselsättningen då översiktsplanen gör det attraktivare att bedriva verksamhet och etablera sig där det sker satsningar.

Översiktsplanen bedöms skapa goda förutsättningar för ökad sysselsättning vilket är gynnsamt såväl i ett samhällsekonomiskt som ett kommunekonomiskt och socioekonomiskt perspektiv.

TRANSPORTER, MOBILITET OCH LOGISTIK

Botkyrka fortsätter dra nytta av regional och nationell infrastruktur för transporter, vilket är resurs- och kostnadseffektivt. Viktiga komplement för att förbättra transporterna inom kommunen görs, inklusive att skapa nya kopplingar för att överbrygga barriärer och satsningar på GC-nätet för att förbättra för unga och personer som inte har tillgång till bil. Tydliga barriäreffekter bedöms dock kvarstå, framför allt av E4/E20.

En ytterligare baksida utöver barriäreffekterna är de externa effekterna i form av buller och föroreningar. Översiktsplanen adresserar effektivt dessa negativa effekter men eliminerar dem inte. Stombussarna har en viktig roll för att möjliggöra effektiv pendling utan bil. Det är viktigt att kommunen säkerställer att trafikeringen motsvarar behoven. Satsningarna på gång och cykel är också viktiga pusselbitar för att möjliggöra en resurseffektiv mobilitet i kommunen.

På lång sikt lyfter översiktsplanen möjligheten att överdäcka E4/E20 vid Brunna som alternativ. Med tanke på den betydelse såväl hämmande som möjliggörande som den statliga infrastrukturen har för kommunens utveckling förordas en samhällsekonomisk analys för att studera ett sådant alternativ.

Satsningar på att bygga bort barriärer och knyta ihop områden är samhällsekonomiskt gynnsamt då det kortar restider för såväl arbete som fritid och öppnar för större flöden vilket kan gynna handel och verksamheter. Satsningar på gång- och cykelvägar gynnar olika transportslag. Utvecklingsplaner långt från tyngdpunkterna och på landsbygden riskerar att generera mycket trafik och trängsel om inte kommunen har en aktiv strategi för att skapa hållbar mobilitet och transporter. Principen om bebyggelseplanering nära kapacitetsstark kollektivtrafik är viktig för en effektiv kommun- och samhällsekonomi.

SAMLAD BEDÖMNING

Botkyrka kommun kommer att växa till år 2050. När befolkningen växer behöver den åtföljas av en bebyggelseutveckling. Givet att bebyggelseutveckling kräver markanspråk har en översiktsplan oundvikligen en fysisk påverkan på miljön som i en del fall får negativa effekter och konsekvenser för olika miljövärden och/eller för hälsan.

En viss bebyggelseutveckling är ofta inte entydigt negativ eller positiv utan den är ofta negativ för vissa miljö- och hälsoaspekter och samtidigt positiv för andra aspekter. Nedan ges exempel på denna komplexitet.

En del av översiktsplanens bebyggelseutveckling utgörs av förtätningar och nybyggnationer inom kommunens tätorter. Detta är positivt i och med att det har potential att begränsa biltrafik och därmed minska klimatpåverkan, eftersom förtätningarna sker i kollektivtrafiknära lägen. I tätorterna finns även tillgång till kommunalt VA vilket är positivt sett till påverkan på yt- och grundvatten. Samtidigt innebär förtätningar i tätorter ofta att andelen hårdgjorda ytor ökar vilket ökar den totala dagvattenvolymen och riskerar att öka föroreningsbelastningen till ytvattenförekomster. Ökad andel hårdgjorda ytor försämra även översvämningsproblematiken. Med åtgärder kan samtliga dessa risker begränsas.

Förslagna förtätningar i kommunens tätorter innebär att kommunens invånare lokaliseras till områden som ibland har förhöjda bullernivåer och/eller luftföroreningshalter, vilket är potentiellt negativt för hälsan. Förtätning kan även öka risken för värmeöar. Med åtgärder i kommande planeringsskeden bedöms luftkvalitet- och bullernivåerna kunna bli acceptabla i relation till miljökvalitetsnormer och riktvärden och åtgärder kan minska risken för värmeöar. De positiva aspekterna av att bygga i kollektivnära områden är kopplade till god tillgång till

kollektivtrafik, arbetsmarknad, service, fritidsaktiviteter mm vilket är positivt för hälsan och hushållens ekonomi.

Förslagna förtätningar i kommunens tätorter är ett resurs- och kostnadseffektivt sätt att bidra till en tillväxt för såväl företag, hushåll och kommunal ekonomi då trösklarna för att bedriva och utveckla verksamheter sänks. I områden där efterfrågan är svag bedöms det bli utmanande att få fart på en marknadsdriven utveckling att få till ett utbud av såväl verksamheter som bostäder. Den sociala analysen visar att behovet av prisrimliga bostäder är som störst i de norra kommundelarna, vilket överensstämmer med de områden där förtätning planeras. I fortsatt arbete är det viktigt att prisrimliga bostäder utvecklas i dessa områden.

Ibland är det grönytor som exploateras vid en förtätning vilket är negativt ur närrekreationssynpunkt. Men sett till naturmiljövärden är exploatering i tätorterna ofta att föredra framför nyexploateringar på landsbygden som riskerar att ta i anspråk områden med högt värde för den biologiska mångfalden.

Föreslagen exploatering vid Kassmyraåsen bedöms som negativ för naturmiljön men är samtidigt positiv sett till rekreation och friluftsliv, eftersom de boende som flyttar in har nära till högkvalitativa rekreationsområden. Boende här kommer även ha god ljudmiljö och luftkvalitet eftersom området ligger långt från större vägar. Vidare innebär omvandlingen till bostadsområde att förorenad mark grävs bort och vid behov saneras. Avlägsnandet av förorenad mark är även positiv sett till miljöaspekten vatten, eftersom utbyggnadsområdena ligger ovan eller invid två av kommunens prioriterade vattenresurser. Föreslagen utbyggnad vid Kassmyraåsen bedöms därför bidra till kommunens arbete med att säkerställa tillräckligt med rent vatten för dricksvattenförsörjning ur ett flergenerationsperspektiv. Kassmyraåsen är bara ett av de många exploateringsområden som översiktsplanen föreslår, men är ett bra exempel på hur komplex en exploatering kan vara sett till påverkan på miljö och hälsa i ett samlat perspektiv.

Översiktsplanen föreslår även bebyggelse på landsbygden vilket förändrar landskapet lokalt och upplevelsen av det. Vissa av de nya bebyggelseområden som föreslås på landsbygden ligger inom eller i anslutning till områden av riksintresse för kulturmiljövården. Förutsatt att kommunens bebyggelseutveckling där sker i enlighet med föreslagna åtgärder i det kulturmiljöunderlag som utarbetas i arbetet med översiktsplanen bedöms risken för negativ påverkan på riksintressena generellt minska.

I flera fall innebär föreslagen exploatering på landsbygden ett ianspråktagande av bruknings-värd jordbruksmark vilket är negativt för jordbruksnäringen och livsmedelsproduktionen. Samtidigt är det viktigt att det är fortsatt attraktivt att bo på landsbygden och att det finns ett befolkningsunderlag som medger lokal service som förskola, skola och fritidsaktiviteter för att undvika en utveckling med nedläggning av jordbruk vilket bland annat är negativt för landskapet, kulturmiljön, jordbruksnäringen och livsmedelsproduktionen.

Ovanstående är exempel på hur komplexa exploateringar är ur ett hållbarhetsperspektiv. Det viktiga i fortsatt arbete är att Botkyrka kommun fortsätter med ett aktivt hållbarhetsarbete och säkerställer skademinskande åtgärder i kommande planeringsskeden.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING OCH SAMLAD BEDÖMNING 3

1. INLEDNING 1

2. FÖRUTSÄTTNINGAR 2

2.1. OMRÅDESBESKRIVNING 2
2.2. REGIONAL UTVECKLINGSPLAN (RUFS 2050) 2
2.3. NUVARANDE ÖVERSIKTSPLAN 2040 2

3. FÖRSLAG TILL NY ÖVERSIKTSPLAN 4

3.1. UTVECKLINGSINRIKTNINGEN 4
3.2. TEMATISKA INRIKTNINGAR OCH STÄLLNINGSTAGANDEN 6
3.3. MARK- OCH VATTENANVÄNDNINGSKARTAN 6
3.4. HÄNSYNSKARTAN 7
3.5. VÄGLEDANDE OCH STYRANDE DOKUMENT 7

4. METOD OCH PROCESS 9

4.1. SYFTE MED HÅLLBARHETSBEDÖMNING 9
4.2. AVGRÄNSNING 9
4.3. MILJÖBEDÖMNINGSPROCESSEN 12
4.4. BEDÖMNINGSMETODIK OCH BEDÖMNINGSGRUNDER 12

5. EKOLOGISKA KONSEKVENSER 17

5.1. NATURMILJÖ OCH BIOLOGISK MÅNGFALD 17
5.2. LANDSKAP OCH KULTURMILJÖ 27
5.3. AREELLA NÄRINGAR 37
5.4. VATTEN 42
5.5. MARKFÖRORENINGAR 51
5.6. RAS, SKRED OCH EROSION 53
5.7. KLIMATPÅVERKAN 54
5.8. RISK FÖR ÖVERSVÄMNING 56

6. SOCIALA KONSEKVENSER 60

6.1. FUNKTIONELLA MILJÖER 60
6.2. STIMULERANDE OCH HÄLSOFRÄMJANDE MILJÖER 69
6.3. DELAKTIGHET OCH INKLUDERING 75
6.4. HÄLSA OCH SÄKERHET 78

7. EKONOMISKA KONSEKVENSER 93

7.1. KOMMUNAL EKONOMI 93
7.2. NÄRINGSLIV OCH MARKNAD 96
7.3. SYSSELSÄTTNING OCH ARBETSPLATSER 98
7.4. TRANSPORTER, MOBILITET OCH LOGISTIK 99

8. ALTERNATIV 102

8.1. NOLLALTERNATIVET 102
8.2. ALTERNATIV PLANINRIKTNING 104

9. KUMULATIVA EFFEKTER 106

9.1. KLIMAT 106
9.2. BEFOLKNING OCH HÄLSA 106
9.3. MILJÖ 106

10. MÅLUPPFYLLELSE 108

10.1. MILJÖKVALITETSMÅL 108
10.2. BARNKONSEKVENSANALYS 111
10.3. BEDÖMNING AV DE FYRA MÅLOMRÅDENA 112

11. FORTSATT ARBETE & UPPFÖLJNING AV BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN 113

12. REFERENSER 114

1. INLEDNING

En översiktsplan beskriver en kommuns avsikter i fråga om mark- och vattenanvändning, bebyggelse-utveckling, riksintressen och allmänna intressen i övrigt. Enligt plan och bygglagen ska alla kommuner ska ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunens yta och som anger inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön. Planen ska ge vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. En översiktsplan är inte juridiskt bindande men är vägledande vid upprättandet av exempelvis detaljplaner, bygglov och andra tillstånd för mark och vatten som är juridiskt bindande.

Botkyrka kommuns gällande översiktsplan antogs år 2014 och aktualitetsprövades år 2018. År 2022 genomfördes en intern utvärdering av översiktsplanen som undersökte hur väl den fungerade beträffande grad av förankring i efterföljande planeringsnivåer, dess styrfunktion och aktualitet. Utvärderingen visade på att det fanns ett behov av en ny översiktsplan och i december år 2022 fattades beslut i kommunfullmäktige om att ta fram en ny översiktsplan för Botkyrka kommun.

Det nya förslaget till översiktsplan var ute på samråd hösten 2025. Efter samråd har översiktsplanen och hållbarhetsbedömningen reviderats. Detta dokument utgör hållbarhetsbedömningen till granskningsversionen av översiktsplanen.

Figur 1. Kommungräns för Botkyrka kommun.

2. FÖRUTSÄTTNINGAR

2.1. OMRÅDESBESKRIVNING

Botkyrka kommun är beläget i södra Stockholmsregionen, en av Sveriges mest expansiva tillväxtregioner. De norra delarna av Botkyrka har en urban prägel med många bostäder, ett stort utbud av service och närhet till kollektivtrafik. Tunnelbanan och pendeltåget gör Botkyrka till en attraktiv pendlingskommun. I de södra delarna av kommunen breder landsbygden ut sig med skogar, sjöar och jordbruksmarker. Kommunens friluftsområden, som Hågelbyparken och Lida friluftsområde, har stor betydelse för både rekreation och biologisk mångfald. Botkyrka har dessutom tillgång till vattennära områden vid Östersjön och Mälaren, vilket skapar möjligheter för fritidsaktiviteter och besöksnäring. Inom kommunen finns även flera naturreservat och Natura 2000-områden samt fornlämningar, herrgårdar och områden av riksintresse för kulturmiljövården med mera.

Närheten till Stockholm, tillsammans med välutvecklade kommunikationer är en viktig faktor i Botkyrkas utveckling som en attraktiv plats för både boende och näringsliv. Närheten till två regionala stadskärnor i Flemingsberg och Skärholmen-Kungens Kurva gör kommunens norra och centrala delar till strategiska centrum och bra bebyggelselägen. Samtidigt erbjuder den tätortsnära landsbygden potential för alternativa boendemiljöer. Pågående och planerade infrastruktursatsningar förbättrar tillgängligheten till regionkärnor och stärker tvärsamband, vilket ger förutsättningar för bättre kommunikationer och en mer integrerad delregion. Botkyrka utgör en viktig del av Stockholms arbetsmarknadsregion och har en växande roll som knutpunkt i södra Storstockholm.

Inom kommunen återfinns följande stadsdelar och områden: Norra delarna innehåller stadsdelarna Norsborg, Hallunda, Fittja, Eriksberg och Alby. De södra delarna innehåller stadsdelarna Tumba, Tullinge, Vårsta, Kassmyra och Riksten. Söder om dessa stadsdelar sträcker sig landsbygden med bland annat Grödinge, se Figur 2.

2.2. REGIONAL UTVECKLINGSPLAN (RUFS 2050)

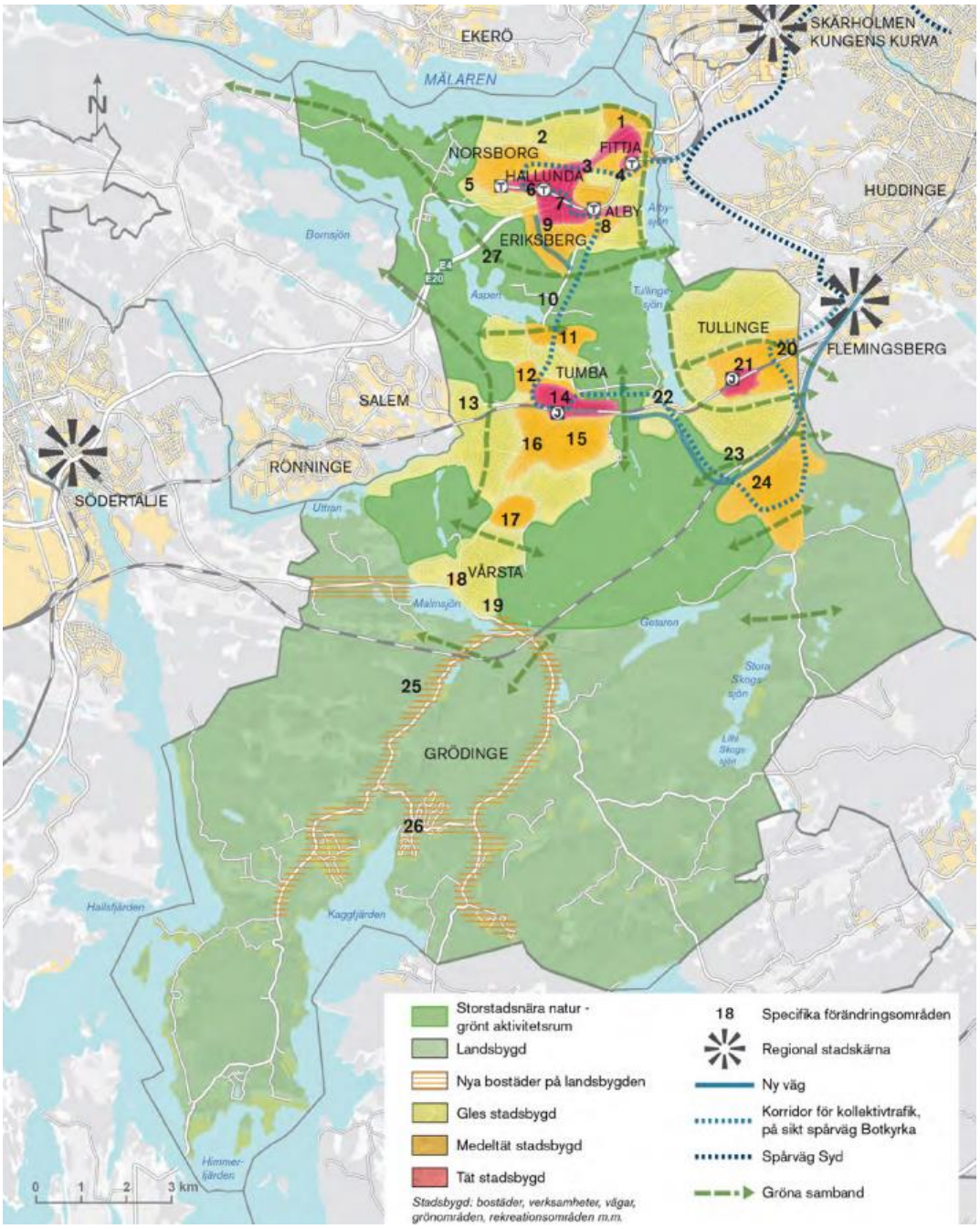
Regional Utvecklingsplan för Stockholmsregionen 2050 (RUFS) är Region Stockholms långsiktiga och övergripande planeringsdokument för länet. Planen innehåller en vision om att göra Stockholmsregionen till Europas mest attraktiva storstadsregion. Fyra övergripande mål ska bidra till att nå regionens vision:

- En tillgänglig region med god livsmiljö
- En öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region
- En ledande tillväxt- och kunskapsregion
- En resurseffektiv och resilient region utan klimatpåverkande utsläpp

Vidare innehåller RUFS 2050 prioriteringar och inriktningar för den fysiska planeringen och hur regionen ska samverka för att nå gemensamma hållbarhets- och tillväxtmål. Regionen tar nu fram en ny regional utvecklingsplan som sträcker sig fram till 2060. Den nya regionplanen avses antas under 2026. Botkyrkas planerade mark- och vattenanvändning är i stora drag förenlig med RUFS 2050. Botkyrka samråder med Region Stockholm för att skapa förenlighet mellan den regionala och lokala planeringsnivån även under den pågående planeringsprocessen med RUFS 2060.

2.3. NUVARANDE ÖVERSIKTSPLAN 2040

Botkyrka kommuns nuvarande översiktsplan tar sikte på framtiden och hur kommunen vill att den ska utvecklas fram till år 2040. Markanvändning för översiktsplan 2040 visas i Figur 2.

Figur 2. Markanvändningskarta tillhörande Botkyrka kommuns översiktsplan 2040. Källa: Botkyrka kommun, 2014.

Nuvarande översiktsplan ger utrymme för 20 000 nya bostäder och 15 000 arbetstillfällen. Den övergripande strategin är att bygga bostäder och arbetsplatser i redan bebyggda områden, i första hand i bra kollektivtrafiklägen. Kommunens viljeriktning är att göra storstadsnära natur mer tillgänglig och skapa fysiska strukturer som ger en mer sammanhållen kommun, regiondel och storstad. Översiktsplanen innehåller fem övergripande strategier som ger uttryck för kommunens ambitioner och ger instruktioner för den kommande planeringen.

- Leva klimatsmart
- Plats att växa
- Hemma i storstaden
- Nära till storstadsnatur
- Utrymme för kreativitet.

3. FÖRSLAG TILL NY ÖVERSIKTSPLAN

Förslaget till ny översiktsplan utgår från kommunens långsiktiga styrdokument *Ett hållbart Botkyrka* och innehåller fyra politiskt framtagna målområden vilka antogs i kommunfullmäktige i juni år 2024:

- **Ett Botkyrka att trivas och vara trygg i**
  Ett mål för vardagslivet och det bostadsnära perspektivet i kommunen.
- **Ett Botkyrka som hänger ihop**
  Ett mål för integration genom sammanhållning och ihop koppling.
- **Ett starkt Botkyrka i regionen**
  Ett mål för att stärka kommunens plats i Stockholmsregionen och näringslivet.
- **Ett robust Botkyrka i balans med naturen**
  Ett mål för en ekologisk och teknisk hållbarhet med beredskap och säkerhet.

Dessa målområden har i arbetet med översiktsplanen konkretiserats i *principer, ställningstaganden* och *vägledningar* som återfinns i texter och/eller kartor i översiktsplanens *utvecklingsinriktning, tematiska inriktningar, mark- och vattenanvändningskarta* samt *hänsynskarta*. Översiktsplanen är digital. Nedan följer en kort beskrivning av deöversiktsplanens övergripande upplägg.

3.1. UTVECKLINGSINRIKTNINGEN

Utvecklingsinriktningen utgår från den politiska inriktningen för översiktsplanen och beskriver övergripande hur Botkyrka kommun ska växa och förändras fram till år 2050. I utvecklingsinriktningen finns övergripande principer för lokalisering av ny bebyggelse, för vilka viktiga kommunikationssamband som ska stärkas och hur grön- och blåstrukturen ska tas till vara och utvecklas, se Figur 3.

Ny bebyggelse ska i såväl tyngdpunkter som på landsbygden främjas i attraktiva lägen, med fokus på kvalitet och god gestaltning. Genom att prioritera ett varierat bostadsutbud vill kommunen skapa kommundelar att bo ett helt liv i.

Tyngdpunkter för bebyggelseutveckling är Alby, Fittja, Hallunda-Norsborg, Tumba, Tullinge och Vårsta. De har station för spårbunden kollektivtrafik eller planerad framtida kapacitetsstark kollektivtrafik och utgör centrum för kommundelen och i vissa fall ett större omland. I tyngdpunkterna ska ny bebyggelse i huvudsak lokaliseras inom cirka 1000 meter från kapacitetsstark kollektivtrafik. Genom att fokusera utvecklingen till tyngdpunkterna och dess närhet dras nytta av befintliga värden som infrastruktur, bostadsnära natur, offentliga rum, handel och servicefunktioner. Det innebär en resurseffektiv utveckling och god hushållning av mark.

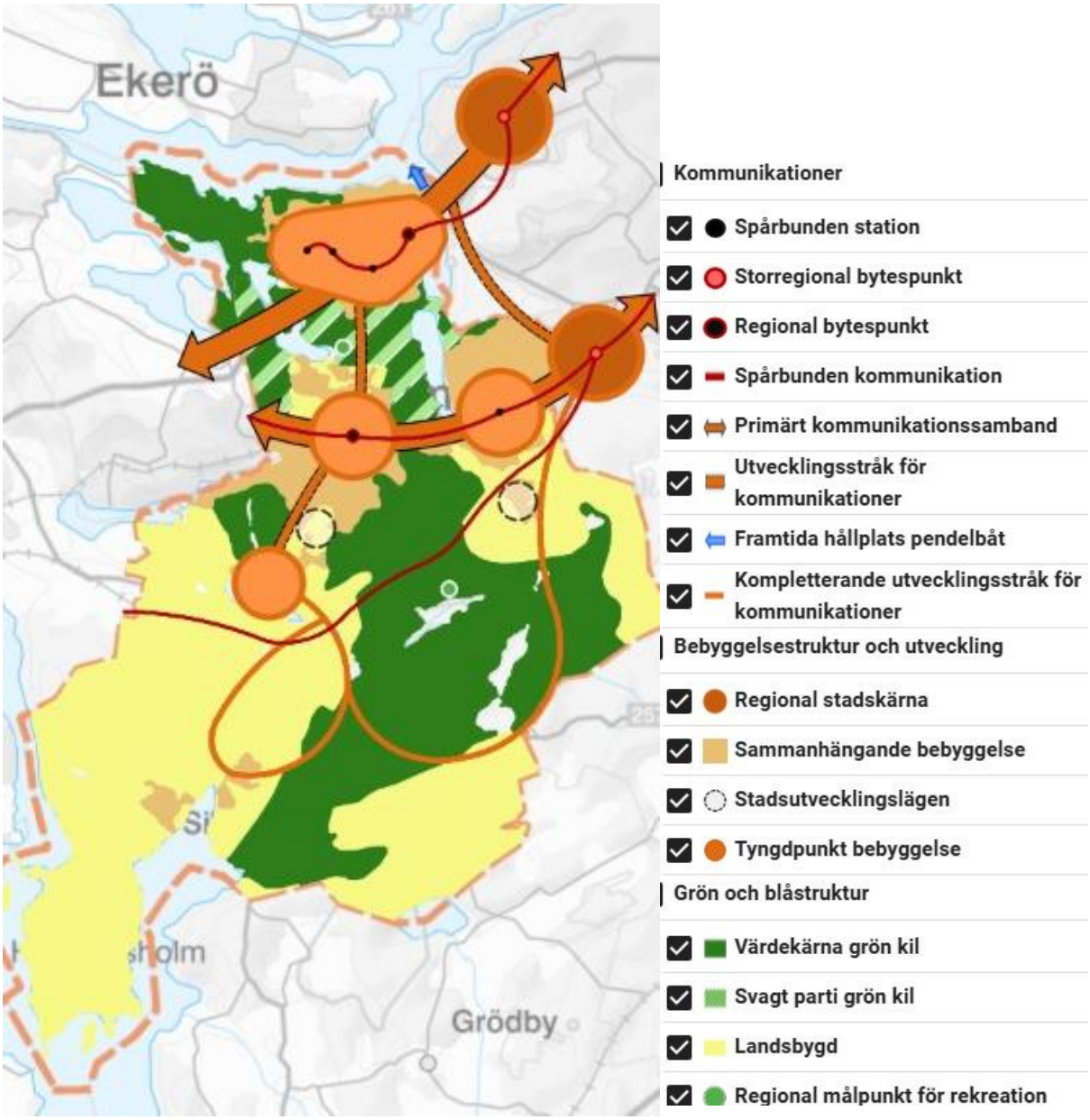
De funktioner som behövs för ett fungerande vardagsliv och ett livskraftigt samhälle ska finnas inom gångavstånd. Genom att blanda bostäder, arbetsplatser och social infrastruktur befolkas områdena under fler timmar på dygnet, vilket skapar mer levande stadsrum.

Bebyggelsen i stadsdelarna Alby, Fittja, Hallunda-Norborg ska utvecklas genom en stadsbyggnad som prioriterar trygghet och attraktivitet. God gestaltad livsmiljö är ett viktigt verktyg i arbetet. Kommundelarna knyts ihop genom att trafikleder som Hallundavägen, Albyvägen, Krögarvägen och Botkyrkaleden omvandlas till stadsmässiga gator. Brunna utvecklas som ett regionalt idrottskluster för utomhus- och inomhusidrott.

Tumba fortsätter att utvecklas som Botkyrkas kommuncentrum där administrativa och centrala funktioner finns, så som central kommunförvaltning, regional kollektivtrafik, simhall och större idrottsanläggningar. Storvreten utvecklas med särskilt vikt på social infrastruktur och sammankoppling med Tumba. Tumba växer söderut och knyts ihop med Vårsta genom Kassmyraåsens omvandling till en stadsdel. Kassmyra och Riksten är två stadsutvecklingslägen som medger större utbyggnader. Tullinge har ett lokalt centrum och stark koppling till den regionala stadskärnan Flemingsberg. Tullinges utbredning föreslås växa. Vårsta ska utvecklas till en livskraftig tätort.

Översiktsplanen möjliggör även en utveckling på landsbygden som ska utvecklas med fler bostäder och lokaler för näringslivet. Det ökar möjligheterna att bo, leva och verka i hela kommunen, och bidrar till ett varierat bostadsutbud. Utvecklingen där ska ske genom komplettering och förtätning i närheten av befintlig bebyggelse men också genom möjligheten till enstaka etableringar på landsbygden i stort. Kagghamra tillsammans med Sibble och Eldtomta utvecklas till en serviceort för omkringliggande landsbygd. I serviceorten ska det finnas viss service, till exempel förskola och livsmedelsbutik. Bebyggelsen utvecklas genom kompletteringar av den befintliga bebyggelsen. Mindre orter på landsbygden tillåts att växa genom varsam komplettering och utbyggnad.

Översiktsplanen pekar även ut två utredningsområden, Aspen och Malmsjödal, där förutsättningar för bebyggelse behöver utredas vidare.

Figur 3. Botkyrka kommuns utvecklingsinriktning.

3.2. TEMATISKA INRIKTNINGAR OCH STÄLLNINGSTAGANDEN

I översiktsplanen finns ett stort antal tematiska inriktningar kopplade till olika allmänna intressen. Exempelvis finns det tematiska inriktningar för miljöaspekter såsom kulturmiljö, luftföroreningar och farligt gods, men även aspekter kopplade till social och ekonomisk hållbarhet såsom näringslivs-utveckling, tillgång till social infrastruktur och besöksnäring.

För varje tematisk inriktning finns ett generellt textavsnitt kring det allmänna intresset med tillhörande ställningstaganden. Ställningstagandena beskriver kommunens vilja vad gäller det specifika allmänna intresset och gäller generellt för hela kommunens yta.

3.3. MARK- OCH VATTENANVÄNDNINGSKARTAN

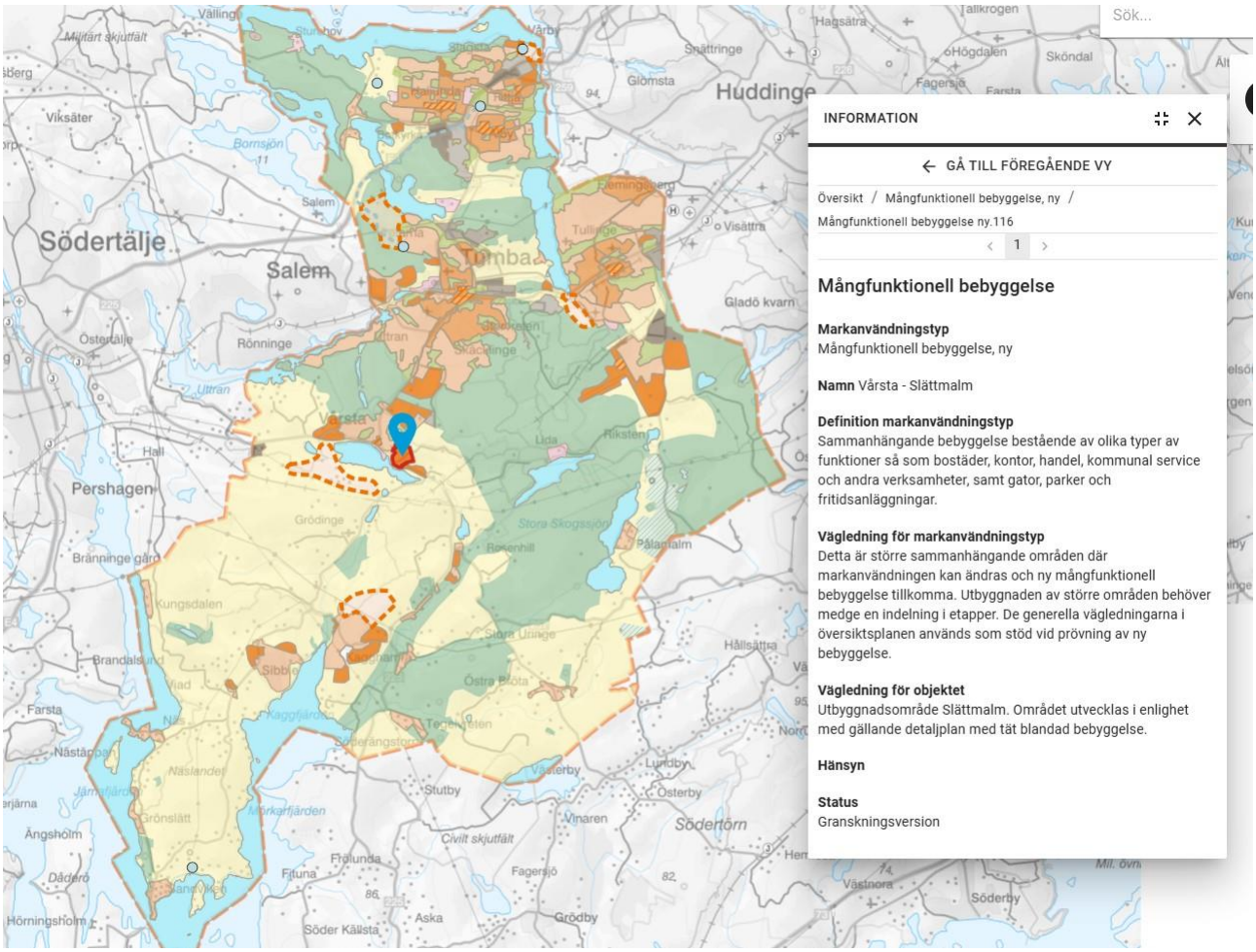
Mark- och vattenanvändningskartan redovisar grunddragen för den avsedda mark- och vatten-användningen för hela kommunen. I kartan finns geografiska ytor indelade i följande nio mark-användningstyper:

- Mångfunktionell bebyggelse
- Sammanhängande bostadsbebyggelse
- Grönområde/park
- Transportinfrastruktur
- Verksamhet/industri
- Teknisk anläggning
- Natur/Friluftsliv
- Landsbygd
- Vatten

För varje geografiskt område i kartan finns tillhörande vägledning, dels en vägledning till den aktuella markanvändningstypen dels en vägledning för den specifika geografiska ytan i kartan. I vägledningen redovisas även den eventuella avvägningen mellan olika allmänna intressen samt behov av hänsyn. Ett exempel visas i Figur 4. De flesta markanvändningstyper är i mark- och vattenanvändningskartan indelade i två eller tre kategorier enligt nedan.

- Befintlig – geografiska områden där pågående markanvändning är tänkt att fortsätta
- Utvecklad – geografiska områden där översiktsplanen innebär någon form av vidareutveckling
- Ny – geografiska områden där översiktsplanen innebär att markanvändningen ändras.

Förutom ovanstående markanvändning redovisar mark- och vattenanvändningskartan ett antal utredningsområden. Den kategorin innebär att kommunen ska undersöka förutsättningar för ändrad markanvändning men att frågan i dagsläget inte utretts tillräckligt för att området ska regleras i mark- och vattenanvändningskartan.

Figur 4. Exempel från den digitala översiktsplanen.

3.4. HÄNSYNSKARTAN

I hänsynskartan redovisas allmänna intressen i form av områden av riksintresse, skyddade områden samt övriga områden såsom tätortsnära grönområden, jordbruksmarker med högt produktionsvärde samt prioriterade vattenresurser. I hänsynskartan finns vägledning kring hur de utpekade allmänna intressena/områdena ska beaktas i planeringen. För områden av riksintresse finns även ställningstaganden.

3.5. VÄGLEDANDE OCH STYRANDE DOKUMENT

Ställningstaganden i översiktsplanen tar stöd i redan fastställda kommunala styrdokument, riktlinjer och planeringsunderlag som till exempel:

- Mål och budget 2025, med flerårsplan 2026–2028
- Ett hållbart Botkyrka (2020)
- Botkyrka kommuns kulturmiljöprogram (2014), Kulturmiljöunderlag till översiktsplan (2024)
- Botkyrkas blå värden – vattenprogram (2023)
- Botkyrkas gröna värden – naturvårdsprogram (2017)
- Grönstrukturprogram (2021)
- VA- och dagvattenstrategi (2021), VA-plan (2022), kommunövergripande dricksvattenutredning (2022), riktlinjer för hållbar dagvattenhantering (2021)
- Klimatstrategi för Botkyrka (2018), klimatanpassningsprogram (2024), klimat- och sårbarhetsanalys (2021)

- Trafikstrategi (2021)
- Jordbruksmarkens värden (2024)
- PM Bebyggelseplanering (2025)
- Bostadspotential Botkyrka, förtätningsstudie (2024)
- Verksamhetsområden Botkyrka, potentialstudie (2024)
- Befolkningsprognos för Botkyrka ÖP 2050 (2026)
- Riktlinjer för hållbar bostadsförsörjning (2022)
- Social infrastruktur i Botkyrka, kunskapsunderlag till översiktsplan (2024)

4. METOD OCH PROCESS

4.1. SYFTE MED HÅLLBARHETSBEDÖMNING

En kommun ska enligt 6 kap. 11 § miljöbalken (MB) genomföra en strategisk miljöbedömning av planer som kan antas innebära en *betydande miljöpåverkan*. Som huvudregel antas översiktsplaner medföra en betydande miljöpåverkan, varför en strategisk miljöbedömning ska göras och en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) tas fram. Syftet med miljöbedömningen är att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling främjas (6 kap. 1 § MB).

I syfte att skapa ett bredare underlag har Botkyrka kommun valt att genomföra miljöbedömningen som en del av en hållbarhetsbedömning. Kommunen har vidare beslutat att hållbarhetsbedömningen ska ske integrerat och parallellt med översiktsplanearbetet. Att genomföra en hållbarhetsbedömning innebär ett bredare grepp än vad som krävs av en miljöbedömning enligt miljöbalken. Syftet med att genomföra en hållbarhetsbedömning är att integrera samtliga hållbarhetsdimensioner i planeringen: de ekologiska, sociala och ekonomiska. De aspekter som utgör miljökonsekvensbeskrivning enligt miljöbalkens krav är markerade i dokumentet.

Det här dokumentet utgör en hållbarhetsbedömning inklusive MKB för Botkyrka kommuns nya översiktsplan 2050.

Som ett av flera underlag till denna hållbarhetsbedömning har en barnkonsekvensanalys (BKA) tagits fram. Den kan ses som en fördjupning inom den sociala hållbarhetsdimensionen för målgruppen barn och unga. Barnkonsekvensanalysen är en del av kommunens arbete med att leva upp till Barnkonventionen och för att Botkyrka har beslutat att använda BKA som verktyg för att uppnå barnets bästa i varje projekt.

4.2. AVGRÄNSNING

Avgränsningen av de delar som styrs av miljöbalkens krav syftar till att koncentrera arbetet till de frågor som är väsentliga för de val och beslut som behöver fattas för den aktuella planeringsnivån. Ett samråd om avgränsningen genomfördes med länsstyrelsen i januari 2025. Avgränsningen redovisas nedan.

4.2.1. GEOGRAFISK AVGRÄNSNING

Den rumsliga (geografiska) avgränsningen är i första hand kommunens gränser. I vissa fall behöver dock översiktsplanen ta ställning till mellankommunala och regionala frågor och för vissa miljöaspekter behöver en annan geografisk avgränsning beaktas. När det gäller klimatpåverkan är exempelvis effekter och konsekvenser globala medan källorna till utsläppen är lokala. Ett annat exempel är ytvatten där avgränsningen bestäms av vattendragens avrinningsområden. Den geografiska avgränsningen för vissa miljöaspekter är därmed större än kommunens gränser och vilket beskrivs i avsnitten för berörda aspekter.

4.2.2. AVGRÄNSNING I TID

Enligt 6 kap. 2§ miljöbalken ska en MKB redogöra för de miljöeffekter som uppstår på kort, medellång eller lång sikt. Botkyrkas nya översiktsplan har år 2050 som bortre planeringshorisont. Detta år representerar medellång sikt och tillämpas som huvudsakligt horisontår i denna miljö- och hållbarhetsbedömning. I vissa fall sträcker sig planens tidshorisont längre än år 2050, vilket representerar lång sikt. En del av de områden som i översiktsplanen pekas ut för ny bebyggelse med mera har redan en antagen detaljplan som ännu inte förverkligats. Redovisningen av dessa områden och deras effekter och konsekvenser representerar kort sikt.

4.2.3. AVGRÄNSNING I SAK

MILJÖASPEKTER

Följande miljöaspekter bedöms som betydande enligt miljöbalkens definition och beskrivs och bedöms i detta dokument:

- **Naturmiljö och biologisk mångfald**
  Avgränsat till skyddade naturområden och andra områden med höga naturvärden, gröna samband och ekologiska spridningssamband. Små skyddade områden och objekt av naturvärde som biotopskyddsområden och naturminnen bedöms inte i denna hållbarhetsbedömning utan förutsätts hanteras i efterföljande detaljplanering.
- **Landskap och kulturmiljö**
  Avgränsat till skyddade kulturmiljöer och andra områden med höga kultur- och landskapsvärden.
- **Areella näringar**
  Avgränsat till jordbruk och skogsbruk.
- **Vatten**
  Avgränsat till yt- och grundvattenförekomster och deras miljökvalitetsnormer, dagvatten, föroreningar samt dricksvattenförsörjning.
- **Ras, skred och markföroreningar**
  Avgränsat till befintliga förhållanden, men även ökad risk kopplat till klimatförändringarna.
- **Klimatpåverkan**
  Avgränsat till transporter och bebyggelseutvecklingens betydelse för klimatutsläpp samt andra verksamheter med klimatutsläpp.
- **Risk för översvämning**
  Avser såväl översvämning orsakad av skyfall som översvämning orsakad av havsnivåhöjning.
- **Hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön**
  Denna aspekt hanteras inte i ett eget kapitel utan i olika delar av hållbarhetsbedömningen. Exempelvis hanteras jord- och skogsbruk i kapitel 5.3 *Areella näringar*, strandskydd i kapitel 6.5.7 *Rekreation och friluftsliv* samt dricksvatten i kapitel 5.4 *Vatten*.
- **Befolkning och människors hälsa**
  Avgränsat till luftburet buller, luftföroreningar, elektromagnetiska fält, olycksrisker kopplat till transporter och verksamheter, rekreation, värmeöar och radon. Samtliga av dessa aspekter hanteras och bedöms under rubriken *Hälsa och säkerhet* i avsnitt 6.5. Detta avsnitt ligger under sociala aspekter men är en del av den lagstadgade MKB:n.

De miljöaspekter som anses vara betydande är i huvudsak redovisade i kapitel 5. Vissa hälso-relaterade miljöaspekter som ingår i MKB:ns avgränsning redovisas dock i kapitel 6, se ovan.

De miljöaspekter som är betydande och som kopplat till vad en MKB rent juridiskt ska innehålla är markerade med följande symbol:

SOCIALA ASPEKTER

Nedanstående sociala aspekter bedöms och beskrivs i detta dokument inom ramen för denna hållbarhetsbedömning.

Funktionella miljöer

I bedömning av funktionella miljöer analyseras hur översiktsplanen hanterar:

- Tillgång till bostäder och variation av bostäder/upplåtelseformer
- Tillgång till privat och offentlig service
- Tillgång till kollektivtrafik samt möjlighet till gång- och cykelkommunikation
- Trygghet och säkerhet i den offentliga miljön
- Tillgång till utbildning
- Variation av och tillgång till arbetsmöjligheter

Stimulerande och hälsofrämjande miljöer

I bedömning av stimulerande och hälsofrämjande miljöer analyseras hur översiktsplanen hanterar:

- Variation i bebyggelse och gestaltning
- Tillgång till och variation av mötesplatser
- Kulturmiljön som en tillgång för lärande och identitet
- Tillgång till idrott och kultur (rekreation och friluftsliv hanteras i aspekten Hälsa och säkerhet)

Delaktighet under processen

Aspekten bedömer framför allt processen för framtagande av översiktsplanen med avseende på delaktighet och representation i dialog och samråd. För detta analyseras vilka som har fått komma till tals under processen, vilken hänsyn som tagits till dialogens resultat och hur återkoppling till respondenter har skett/sker.

Hälsa och säkerhet

Aspekten bedömer översiktsplanens påverkan inom följande områden:

- Buller och luftkvalitet
- Elektromagnetiska fält, olycksrisk och radon
- Värmeöar
- Rekreation och friluftsliv

EKONOMISKA ASPEKTER

Kommunal ekonomi

- Översiktsplanens påverkan på kommunala kostnader och intäkter.

Näringsliv och marknad

- Översiktsplanens påverkan på näringslivets förutsättningar och tillväxtpotential samt roll i samhällsekonomin för att skapa sysselsättning och ekonomisk utveckling.
- Översiktsplanens påverkan på utbud och efterfrågan på bostadsmarknaden. Efterfrågan på det som planeras specifikt avseende exploatering av bostäder, handelsplatser och verksamhetsområden.

Sysselsättning och arbetsplatser

- Översiktsplanen påverkan på sysselsättning och antalet arbetsplatser i kommunen. Även matchning mellan typ av jobb och kompetens.

Transporter, mobilitet och logistik

- Översiktsplanens påverkan på förutsättningarna för transporter, medborgares mobilitet och förutsättningar att tillgodose transportbehov.

4.3. MILJÖBEDÖMNINGSPROCESSEN

En strategisk miljöbedömning är ett förfarande som består av ett antal processteg som bland annat omfattar avgränsning, samråd och framtagande av ett MKB-dokument.

Under uppstarten av bedömningsprocessen kartlades kommunens nuläge för respektive aspekt (ekologiska, sociala och ekonomiska). På så sätt erhölls en nulägesbild som gav förståelse för de förutsättningar och de utmaningar som råder inom kommunen vad gäller miljö och hållbarhet. Som underlag till kartläggningen användes bland annat inventeringar av natur- och kulturmiljövärden, ekologiska spridningsvägar, jordbruksmark, social infrastruktur och bostadsbestånd. Under våren år 2023 genomfördes även en medborgardialog för att ta in synpunkter från boende och verksamma i kommunen.

Ett första förslag till avgränsning av hållbarhetsbedömningen genomfördes med berörda nyckelpersoner på Botkyrka kommun i september år 2024. Hållbarhetsbedömningens avgränsning dokumenterades i ett samrådsunderlag som skickades till Länsstyrelsen i Stockholms län som underlag för ett avgränsningssamråd enligt 6 kap. 9§ miljöbalken. Ett samrådsmöte hölls med Länsstyrelsen den 10 januari 2025. Länsstyrelsen höll med om den föreslagna avgränsningen med vissa mindre tillägg som beaktats i det fortsatta arbetet.

Baserat på kommunens första och tidiga förslag på översiktsplanens utvecklingsinriktning gjordes i oktober år 2024 en övergripande och preliminär konsekvensbedömning av översiktsplanen. Detta i syfte att identifiera risken för påverkan på områden av riksintresse, strandskydd, naturreservat och andra skyddade områden samt risk för påverkan på möjligheten att klara miljökvalitetsnormer för luft. I januari 2025 gjordes en övergripande konsekvensbedömning av en preliminär mark- och vattenanvändningskarta. Utifrån den preliminära bedömningen gjorde kommunen vissa justeringar av förslaget till översiktsplan.

Inför samråds gjordes en helhetsbedömning av översiktsplaneförslaget med ett stort antal åtgärdsförslag för fortsatt arbete. Översiktsplanen och hållbarhetsbedömningen var ute på samråd hösten 2025. Efter samråd och inför granskning har översiktsplanen reviderats, både mark- och vattenanvändningskartan och ställningstaganden. Många av de åtgärdsförslag som hållbarhetsbedömningen föreslog i samrådet har beaktats. De förändringar som gjorts i översiktsplanen efter samråd har medfört lägre risk för negativa konsekvenser för flera av miljöaspekterna, se avsnitt 8.2.

4.4. BEDÖMNINGSMETODIK OCH BEDÖMNINGSGRUNDER

4.4.1. EKOLOGISK HÅLLBARHET

Enligt 6 kap. 12 § miljöbalken ska MKB:ns omfattning och detaljeringsgrad vara rimlig med hänsyn till planens innehåll och detaljeringsgrad. En översiktsplan syftar till att vara vägledande för efterföljande mer detaljerad planläggning samt vid andra beslut som rör mark- och vattenanvändning inom kommunen. En MKB för en plan kan aldrig bli mer detaljerad än den plan den bedömer. Konsekvensbedömningarna i denna MKB kan därför endast göras på en övergripande nivå.

Givet den översiktliga nivån bedöms det inte vara möjligt att på ett trovärdigt sätt värdera effekterna och konsekvenserna och beskriva dem som små, måttliga eller stora; en metodik som annars är praxis vid konsekvensbedömningar av exempelvis detaljplaner. De effekter och konsekvenser som följer av översiktsplanen beskrivs i stället som *positiva* eller *negativa* och planens eventuella *risker* och *möjligheter* lyfts. Effekter/konsekvenser/risker/möjligheter motiveras och relateras till de värden som berörs och de bedömningsgrunder som är knutna till dessa värden i form av lagstiftning, mål och riktvärden med mera. Vid bedömning av översiktsplanen i relation till nationella eller kommunala mål i policys med mera används även begreppen *främjar* eller *motverkar måluppfyllelse.*

Där så är lämpligt innehåller MKB:n hänvisningar till kommande planeringsskeden, exempelvis detaljplaner, där mer detaljerade underlag och bedömningar kan tas fram. Detta i enlighet med 6 kap. 12 §

miljöbalken enligt vilken miljökonsekvensbeskrivningens omfattning och detaljeringsgrad ska vara rimlig med hänsyn till att "vissa frågor kan bedömas bättre i samband med prövningen av andra planer och program eller i tillståndsprövningen av verksamheter eller åtgärder".

Bedömningarna av MKB-aspekterna görs främst utifrån översiktsplanens mark- och vatten-användningskarta och de olika markanvändningstyperna samt de ställningstaganden för fysisk planering som planen framhåller i de tematiska tilläggen. Fokus för bedömningarna ligger på kategorierna "Utvecklad" och "Ny" då de kategorierna illustrerar var översiktsplanen föreslår ny eller utökad markanvändning.

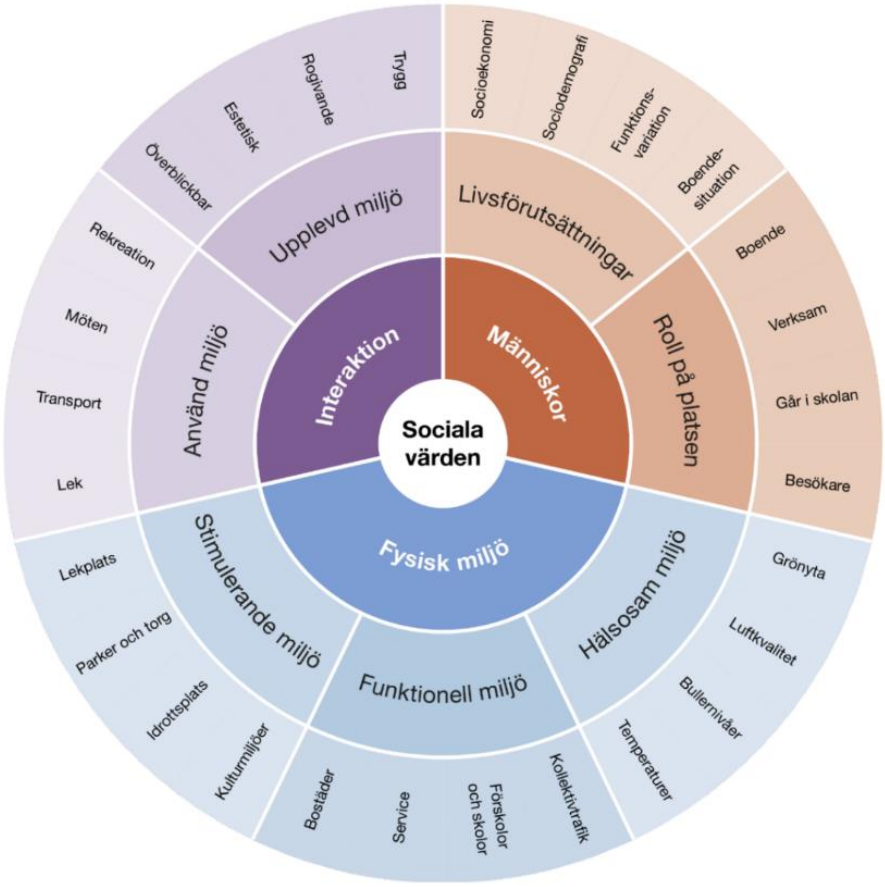
I markanvändningskartan finns även kategorin "Utredningsområde". Den kategorin innebär att kommunen ska undersöka förutsättningar för ändrad markanvändning men att frågan i dagsläget inte utretts tillräckligt för att området ska regleras i mark- och vattenanvändningskartan. Bedömningarna i denna hållbarhetsbedömning tar inte höjd för att det kommer ske en exploatering inom utredningsområdena. De nämns dock och risk för eventuella konsekvenser med en eventuell framtida exploatering lyfts översiktligt.

Konsekvensbedömningarna görs i förhållande till nuläget om inget annat anges. Detta ger en stabil och rättvisande konsekvensbedömning eftersom nuläget är känt. För vissa aspekter är det dock även relevant att göra en jämförelse med nollalternativet, det vill säga situationen år 2050 om den nya översiktsplanen inte antas.

4.4.2. SOCIAL HÅLLBARHET

För att bedöma de sociala aspekterna genomförs en nulägesanalys där platsens sociala värden kartläggs, till exempel tillgång till mötesplatser, service, grönområden och trygghet samt hur dessa fördelas mellan olika grupper i befolkningen. Därefter bedöms hur den föreslagna fysiska utvecklingen kan påverka, både positivt och negativt. Viktigt är att försöka förstå hur den föreslagna utvecklingen påverkar olika grupper för att undvika att förstärka ojämlikheter. Där det inte går att bedöma hur den förslagna utvecklingen påverkar jämlikhet och likvärdig fördelning av resurser ges rekommendationer om fördjupning och/eller åtgärder i kommande planeringsprocess, där eventuella åtgärdsförslag syftar till att minska negativa konsekvenser och förstärka de positiva effekterna.

Metodiken och föreslagna sociala aspekter hämtar sin inspiration från vägledningen *Sociala värden hela vägen* (Tyréns, Lunds kommun, Skanska, 2024). Vägledningen är ett ramverk för social hållbarhet i plan- och byggprocessen, framtaget av flera aktörer i branschen. Vägledningen innehåller bland annat en kategorisering av aspekter och påverkansfaktorer som behöver utredas för att förstå sociala värden i den fysiska miljön. Kategoriseringen av aspekter och påverkansfaktorer illustreras i ett cirkeldiagram, se Figur 5.

Figur 5. Cirkeldiagrammet illustrerar kategorisering av sociala värden i den fysiska miljön och är framtaget inom Vinnovaprojektet Sociala värden hela vägen. Diagrammet ska läsas inifrån och ut. Ringen längst ut visar enbart exempel på parametrar som kan vara relevanta.

4.4.3. EKONOMISK HÅLLBARHET

De ekonomiska aspekterna bedöms i ljuset av översiktsplanens fyra målområden med tillhörande principer, ställningstaganden och vägledning samt de fysiska uttryck detta tar i mark- och vattenanvändningskartan. Vid bedömning av ekonomisk hållbarhet är det förslagens ekonomiska effekter i termer av kostnader, intäkter och nyttor i bredare bemärkelse, men som träffar olika aktörer i samhället ekonomiskt, som är i fokus. Begrepp som balans mellan kostnad och nytta, kostnadseffektivitet och livscykelperspektiv är viktiga för att beskriva de ekonomiska effekterna.

Mark- och vattenanvändningskartan ger indikationer om storheten på de investeringar, kostnader och intäkter som kan förväntas krävas för att förverkliga översiktsplanens förslag även om dessa inte uttalat beskrivs på ett sätt att de kan kvantifieras. I övrigt görs bedömningarna på de textavsnitt som berör den ekonomiska ambitionerna och effekterna av förslagen så som de presenteras i utvecklings-inriktningen och de tematiska inriktningarna. Underlagsrapporter till dessa texter refereras till i undantagsfall. Den ekonomiska bedömningen bygger i hög grad på samma grund som den sociala bedömningen, då frågorna till stor del överlappar varandra.

4.4.4. GENERELLA BEDÖMNINGSGRUNDER

För att beskriva och värdera de förändringar som översiktsplanen medför för olika miljö och hållbarhetsaspekter används olika juridiska, eller på annat sätt vedertagna mål, riktlinjer och regelverk som måttstock. En del av dessa är specifika för en viss miljö- eller hållbarhetsaspekt, exempelvis miljökvalitetsnormer för vatten, och redovisas då under rubriken *Nuläge och bedömningsgrunder* i de enskilda aspektkapitlen (kapitel 5, 6, 7). Utöver det används även en del övergripande och mer generella bedömningsgrunder som är relevanta för flera aspekter.

MILJÖBALKEN

Miljöbalkens bestämmelser om hushållning med mark och vatten ska tillämpas i planeringen. Enligt 2 kap 6 § miljöbalken ska mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde skall ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

PLAN- OCH BYGGLAGEN

Bestämmelserna i plan- och bygglagen syftar till att främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden samt en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer. Planläggning ska ske med hänsyn till natur- och kulturvärden, miljö- och klimataspekter samt främja en från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper.

NATIONELLA MILJÖKVALITETSMÅL

Riksdagen har antagit 16 nationella miljökvalitetsmål. Följande 13 mål bedöms vara relevanta i arbetet med översiktsplanen för Botkyrka kommun:

- Begränsad klimatpåverkan
- Ett rikt växt- och djurliv
- God bebyggd miljö
- Ingen övergödning
- Frisk luft
- Giftfri miljö
- Levande sjöar och vattendrag
- Ett rikt odlingslandskap
- Levande skogar
- Grundvatten av god kvalitet
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Säker strålmiljö
- Myllrande våtmarker

En bedömning av måluppfyllelse görs i kapitel 10.

AGENDA 2030

År 2015 antog FN:s medlemsländer Agenda 2030, en universell agenda för hållbar utveckling som innehåller sjutton globala mål som ska uppnås till år 2030. Med globala målen har världens ledare förbundit sig till att uppnå fyra saker till år 2030; att avskaffa extrem fattigdom, att minska ojämlikheter och orättvisor i världen, att främja fred och rättvisa och att lösa klimatkrisen. Arbetet med hållbarhetsbedömningen görs med de globala hållbarhetsmålen som fond, se Figur 6.

Figur 6. De globala målen. Källa: Globalportalen.

KOMMUNALA MÅL OCH STRATEGIER

Botkyrka kommun har en rad kommunala mål samlade i dokument såsom grönstrukturplan och vattenprogram. De kommunala mål och strategier som bedömts vara relevanta för denna hållbarhetsbedömning redovisas under rubriken *Nuläge och bedömningsgrunder* i enskilda kapitel för respektive aspekt (kapitel 5, 6, 7) och används där som bedömningsgrund.

FOLKHÄLSOPOLITISKA MÅL

Det folkhälsopolitiska ramverket i Sverige bygger på ett övergripande mål: att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen, samt att minska de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Detta mål betonar att hälsa inte bara är ett individuellt ansvar, utan kräver samverkan mellan olika samhällsaktörer på nationell, regional och kommunal nivå.

Ramverket omfattar åtta målområden som speglar hälsans bestämningsfaktorer – alltså de faktorer i vår livsmiljö som påverkar vår hälsa. Exempel på sådana är boende, utbildning, arbete, inkomster, levnadsvanor och möjligheten till delaktighet och inflytande.

Även om folkhälsopolitiken inte är lagligt bindande, är den politiskt beslutad av riksdagen och integrerad i andra styrdokument och regelverk.

De folkhälsopolitiska målen är integrerade i vägledningen *Sociala värden hela vägen* (Tyréns, Lunds kommun, Skanska, 2024) som används som bedömningsmetodik och beskrivs under avsnitt 4.4.2 *Social hållbarhet*.

BARNKONVENTIONEN

Barnkonventionen, som sedan 2020 är svensk lag, slår fast att alla barn har samma rättigheter och lika värde (artikel 2), rätt till liv, överlevnad och utveckling (artikel 6), rätt att uttrycka sin mening och bli hörda i frågor som rör dem (artikel 12) samt rätt till bästa möjliga hälsa, utbildning och fritid (artiklarna 24, 28 och 31). Dessa rättigheter förutsätter att barn har tillgång till trygga och tillgängliga miljöer där de kan leka, mötas, röra sig fritt och utvecklas.

5. EKOLOGISKA KONSEKVENSER

5.1. NATURMILJÖ OCH BIOLOGISK MÅNGFALD

Naturmiljö är ett vitt begrepp som inbegriper såväl enskilda växt- och djurarter som hela naturtyper, både naturliga och kulturpräglade. Att bevara, skydda och vårda våra naturmiljöer är avgörande för att bevara den biologiska mångfalden och är en förutsättning för att ekosystemen och de livsmiljöer de erbjuder ska bestå och utvecklas. Väl fungerande ekosystem är i sin tur en förutsättning för de produkter och tjänster som naturen förser oss med såsom mat och vattenrening, de så kallade ekosystemtjänsterna.

5.1.1. NULÄGE OCH BEDÖMNINGSGRUNDER

Botkyrka kommun är en del av landområdet Södertörn och utgörs av ett sprickdalslandskap med skogsklädda höjdpartier, sjöar i flera riktningar och dalgångar som i de norra delarna inrymmer ett tätortslandskap. Hällmarksområden täcker en stor del av kommunens yta. Nivåskillnaderna är stora och på flera ställen finns det dramatiska bergbranter, exempelvis vid Tullingesjöns östra strand. I Botkyrka finns även många fina bäckraviner med en rik mångfald, exempelvis bäckravinen vid Tegelvreten, se Figur 7.

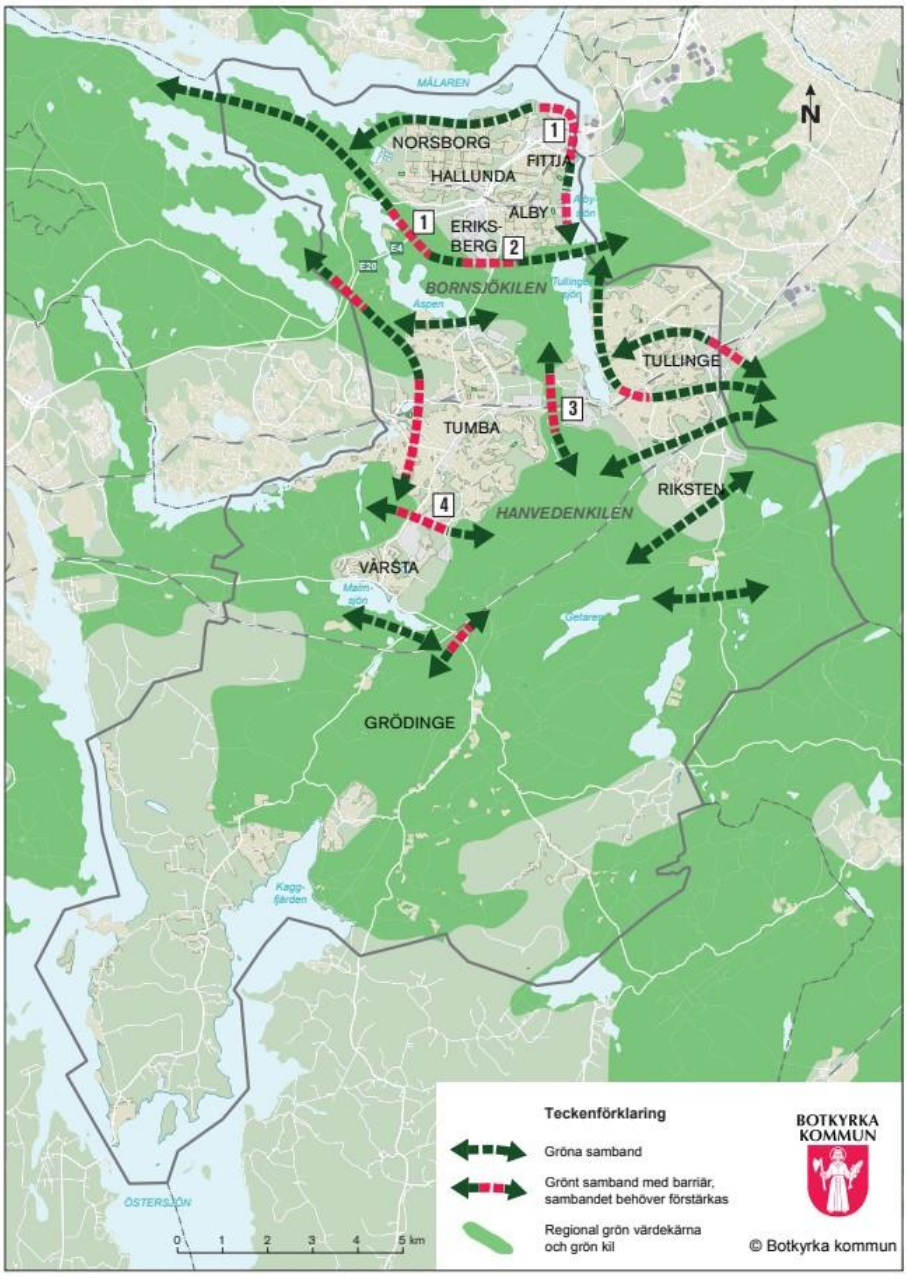
Figur 7. Utsikten ner i ravinen vid Brinkbäckens naturreservat nära Tegelvreten. Foto: Sten Modén.

Botkyrkas skogar domineras av barrträd. Det förekommer även löv- och blandskogar men främst längs långgrunda stränder och vid våtmarker av olika slag, exempelvis lövsumpskogar på igenväxande fuktiga ängs- och betesmarker. Endast en liten andel av lövskogen består av ädellövträd. Det finns många sjöar inom kommunen av skilda typer och med olika artsammansättningar. Många av sjöarna är näringsrika till följd av mänsklig påverkan.

Utöver Botkyrkas skogar och sjöar hyser även dess jordbruksmarker naturvärden. Enligt en analys av Botkyrkas jordbruksmark (Ekologigruppen a), 2024) har en tredjedel av kommunens brukningsvärda jordbruksmarkhöga eller mycket höga naturvärden. Jordbruksmarker med mycket höga biotop- och artvärden förekommer främst i kommunens västra delar, där också inslaget av jordbruksmarker är störst.

GRÖNA SAMBAND OCH BARRIÄRER

Inom kommunen finns stora sammanhängande naturområden, bland annat två av Stockholms gröna kilar: Bornsjökilen i norr och Hanvedenkilen i sydost, se Figur 8. Figuren visar även gröna samband.

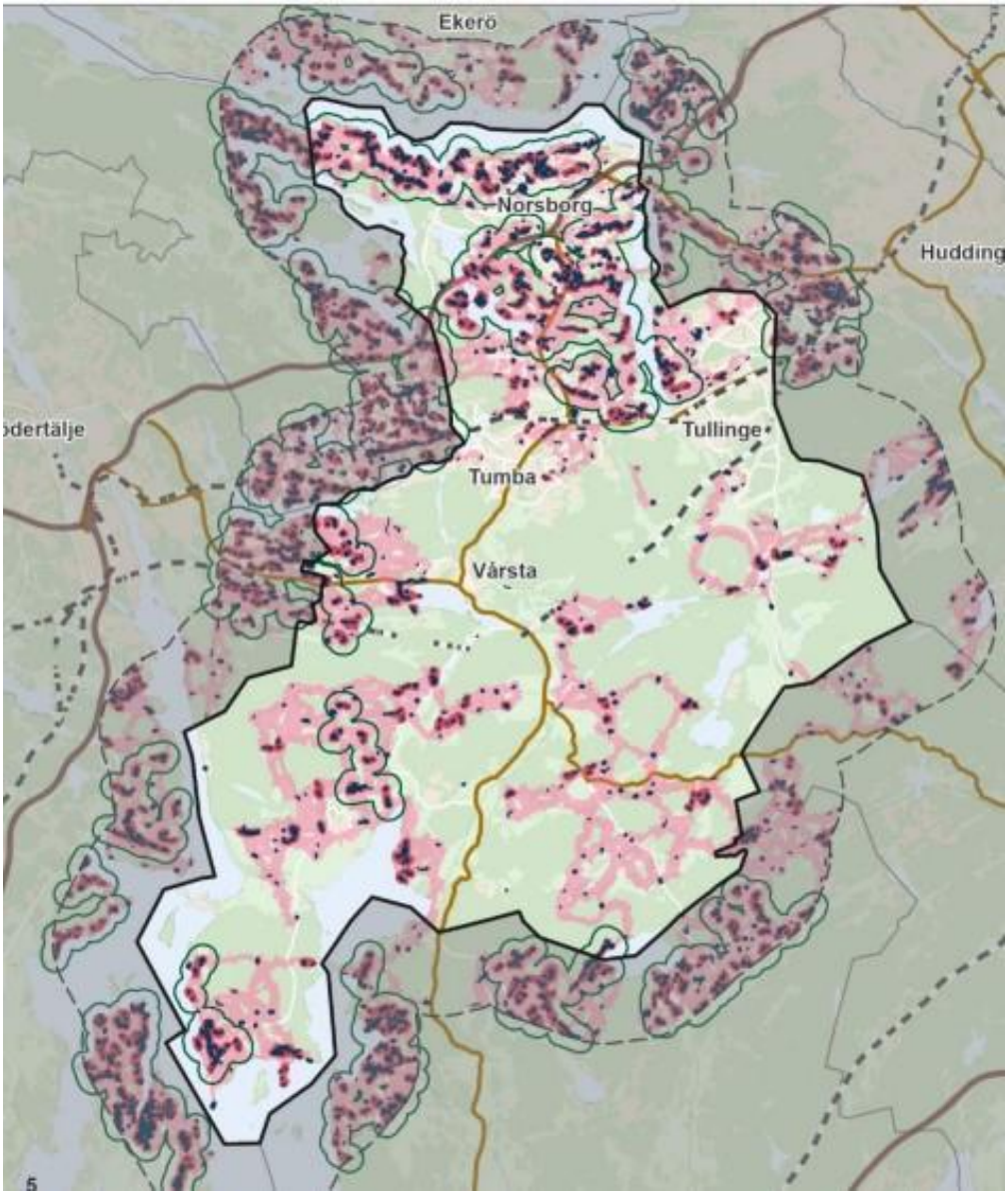

Figur 8. Gröna samband och gröna kilar inom Botkyrka kommun. Röda partier indikerar svaga samband/partier där den gröna kilen är smal, sårbar eller genomkorsas av väg, järnväg eller har inslag av blandad markanvändning. De största barriärerna i kommunen är markerade med siffror enligt följande: 1) E4/E20, 2) Hågelbyleden, 3) Huddingevägen och järnväg, 4) Väg 226 mellan Tumba och Vårsta. Källa: (Botkyrka a), 2025).

Kilarna är stora sammanhängande grönområden som sträcker sig från den omgivande landsbygden in mot Stockholms centrum. De är en förutsättning för kommunens, såväl som hela Stockholms-regionens, biologiska mångfald, friluftsliv, rekreation och upprätthållande av ekosystemtjänster. Den del av Bornsjökilen som sträcker sig genom Botkyrka kommun utgörs av en känslig mosaik av mindre skogsområden, odlingsmark och sjöarna Bornsjön, Aspen, Albysjön och Tullingesjön. Hanvedenkilens centrala kärnområde är den skogsklädda högplatån Hanveden som stäcker sig från Malmsjön och

österut in i Huddinge och Haninge. De gröna kilarna är i de delar som löper genom Botkyrka delvis fragmenterade.

Landskapsekologiska analyser har utförts för hela Botkyrka kommun (Calluna, 2024). De starkaste ekologiska sambanden är de för större sammanhängande barrskogar som finns i stora delar av kommunen. Ett svagare samband finns i den norra och södra delen av kommunen. Habitatnätverk för ädellövsmiljöer, lövskogar, friska och torra naturliga gräsmarker och öppna sandmarker består främst av små livsmiljöer utspridda i stora delar av kommunen. För ädellövsmiljöer och lövskogar finns de starkaste sambanden i den norra delen av kommunen. Bland annat längs Mälarstranden, se Figur 9. På en landskapsskala är landskapet för biotoperna, förutom barrskog, ganska fragmenterat.

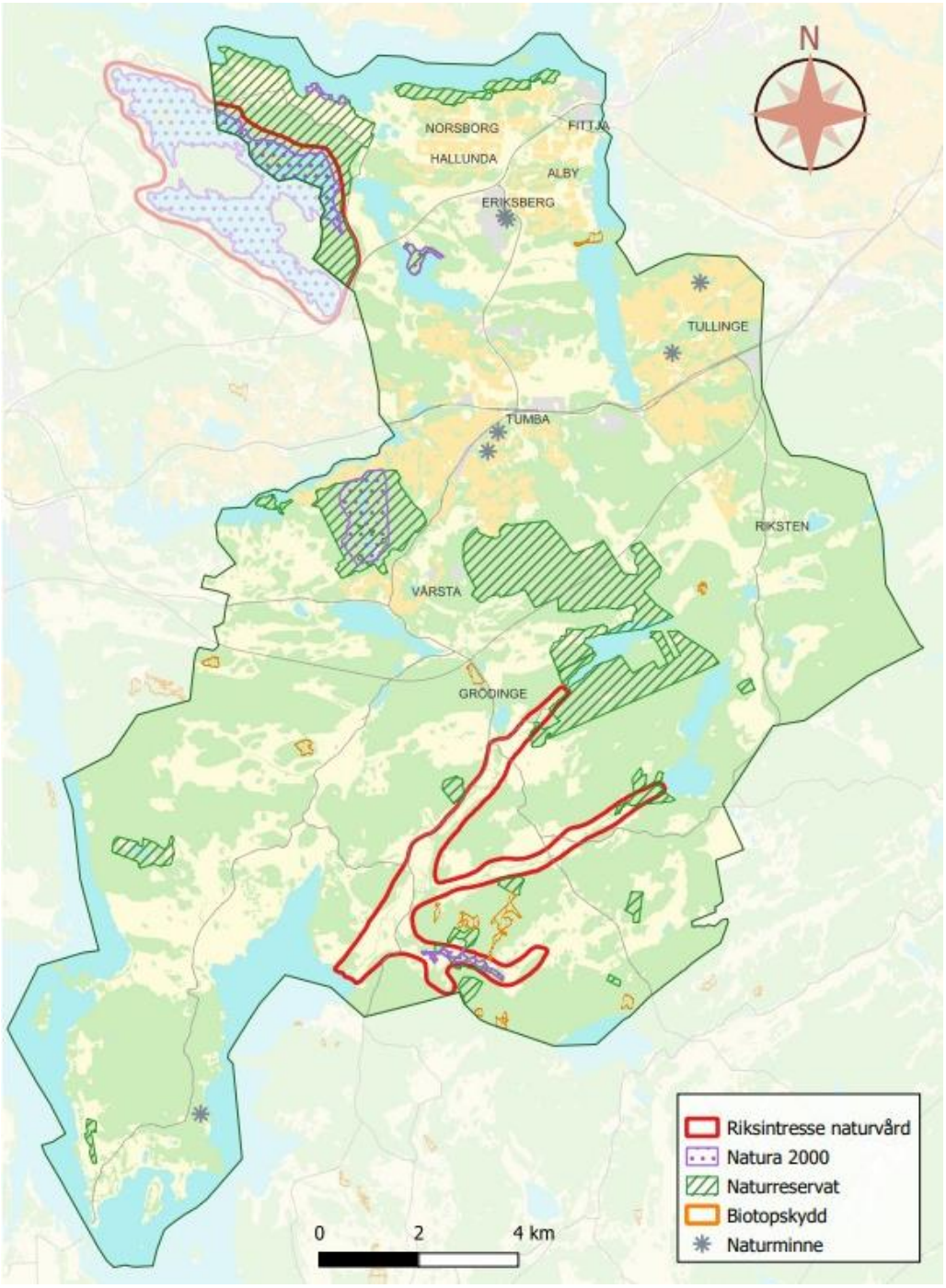

Figur 9. Spridningskorridorer för ädellövträd i kommunens norra delar. Mörkrosa områden visar starka spridningssamband och ljusrosa områden visar svaga spridningssamband. Källa: (Calluna, 2024).

SKYDDAD NATUR OCH BIOLOGISK MÅNGFALD

Inom Botkyrka kommun finns 14 naturreservat samt fem Natura 2000-områden: Sturehov, Bornsjön, Ekholmen, Brosjön och Brinkbäcken, se Figur 10. Natura 2000 är EU:s nätverk av skyddade natur-områden. Naturreservat och Natura 2000-områden är juridiskt skyddade enligt 7 kap miljöbalken.

Kommunens Natura 2000-områden är även skyddade som naturreservat. Inom kommunen finns två områden av riksintresse för naturvården: Kagghamraån i söder och Bornsjön i norr.

Figur 10. Skyddad natur i Botkyrka kommun. Källa: (Botkyrka a), 2025)

Sveriges åtaganden inom ramen för EU: strategi för biologisk mångfald ställer krav på Botkyrka att bedriva ett aktivt arbete för att säkra måluppfyllelsen om 30 procent land- och havsområden som ska skyddas. Idag utgör den skyddade naturen i Botkyrka cirka 9 procent av kommunens totala yta. För att bidra till EU:s mål behöver kommunen utöka naturskyddet.

Vad gäller biologisk mångfald är de högsta värdena av naturliga skäl knutna till kommunens skyddade områden. Områden av betydelse för den biologiska mångfalden finns dock spridda över hela kommunen. Även skogspartier i jordbrukslandskapet, stora sammanhängande naturmiljöer samt

parker och grönstrukturer i tätbebyggda områden är av betydelse och fungerar även de som viktiga spridningssamband för växt- och djurarter.

Enligt 3 kap. 3 § miljöbalken ska så kallade ekologiskt särskilt känsliga områden (ESKO) beaktas i den översiktliga planeringen. För att tillgodose detta krav har kommunen gjort en övergripande sammanställning av dess ESKO-områden, se Figur 11.

Figur 11. Översiktsplanens hänsynkarta som visar identifierade ESKO-områden inom Botkyrka kommun.

KOMMUNALA PROGRAM OCH MÅL FÖR KOMMUNENS GRÖNA VÄRDEN

Botkyrkas kommun har såväl ett Naturvårdsprogram (Botkyrka a), 2025) som ett Grönstruktur-program (Botkyrka c), 2021). Naturvårdprogrammet hanterar alla naturvärden utanför stadsbygden medan Grönstrukturplanen hanterar gröna värden inom stadsbygden och lyfter även kopplingen mellan stad och land. Båda programmen beskriver befintliga värden, mål för det fortsatta arbetet med kommunens gröna värden samt åtgärder för att nå dessa mål. Dokumenten är tänkt att användas som planerings- och beslutsunderlag i samhällsbyggnadsprocessen, exempelvis vid översiktsplanering.

Av de totalt fyra mål som redovisas i Naturvårdsprogrammet bedöms följande tre vara av relevans för bedömningen av naturmiljö i denna hållbarhetsbedömning:

1. Tillgodose Botkyrkabornas behov av natur – nu och i framtiden
2. Värna och utveckla naturvärdena
3. Värna och utveckla de gröna kulturmiljövärdena

Ett av totalt fyra mål som redovisas i Grönstrukturprogrammet bedöms vara av relevans för bedömningen av naturmiljö. Målet anger att "Grönstrukturen i Botkyrka är sammanhållen och har hög biologisk mångfald". Resterande mål hanteras i andra kapitel.

5.1.2. EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

Översiktsplanen föreslår både förtätning i redan bebyggda miljöer och nybyggnation i områden som idag helt eller delvis består av naturmark. Nedan följer en redovisning av översiktsplanens bebyggelseutveckling i relation till skyddade naturområden, gröna kilar och ESKO-områden och vad de intrången i sin tur innebär för ekologiska spridningssamband och biologisk mångfald.

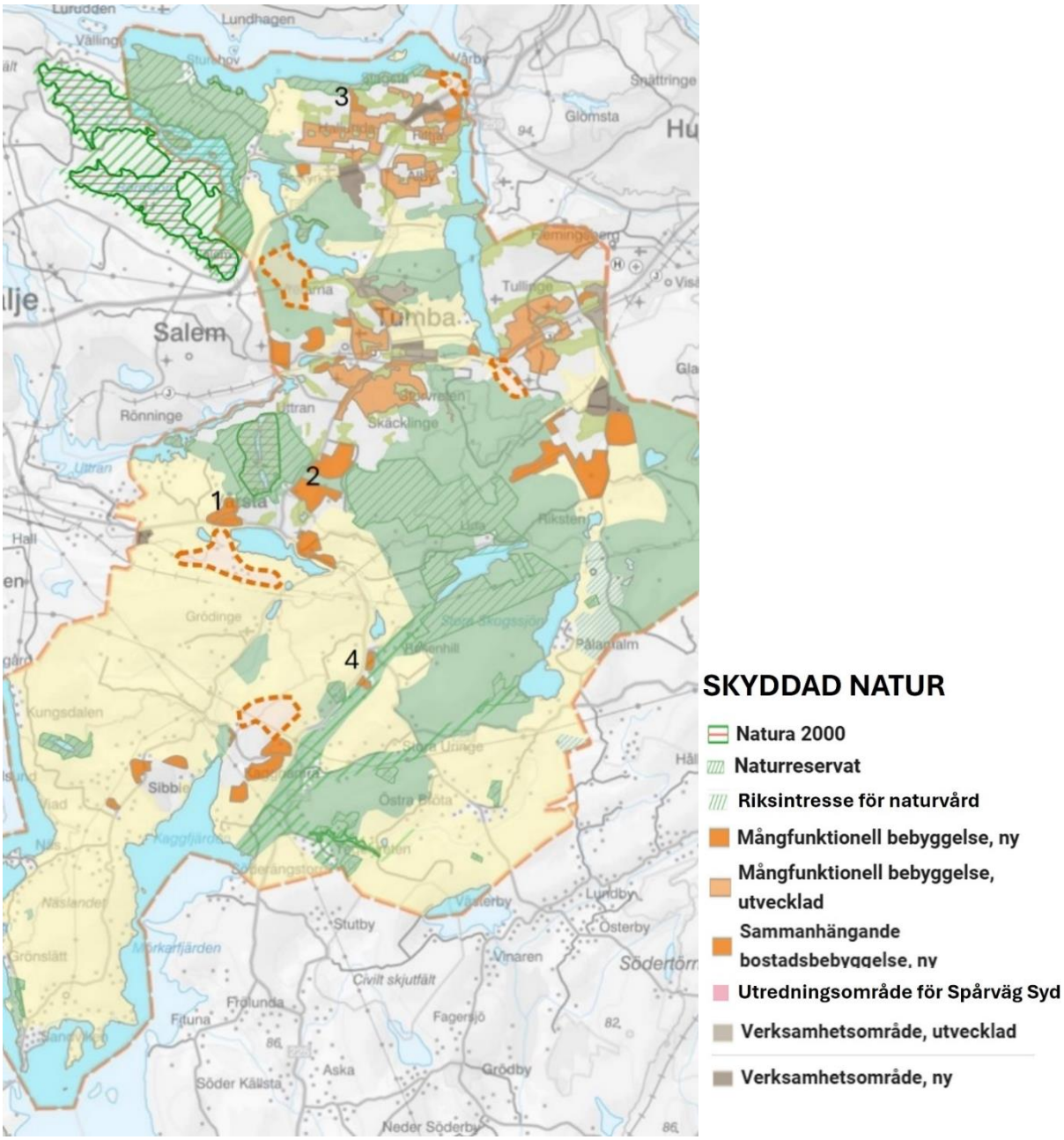
SKYDDAD NATUR

De naturreservat och Natura 2000-områden som finns inom Botkyrka är beaktade i översiktsplanen genom att de är avsatta som *Vatten* eller *Natur* i mark- och vattenanvändningskartan. Översiktsplanen föreslår inga fysiska intrång i dessa skyddade områden. Det föreslås heller ingen förändrad markanvändning i direkt anslutning till Natura 2000-områdena. Detta är positivt eftersom Natura 2000-områden även kan påverkas negativt genom fysiska intrång utanför dess gränser. Översiktsplanen har även ett ställningstagande som anger att vid exploatering eller andra ingrepp i miljön i anslutning till Natura 2000-områden bör man utreda risken för negativ påverkan på områdenas naturvärden. Sammantaget bedöms översiktsplanens ställningstaganden tillräckliga som skydd för kommunens Natura 2000-områden.

Översiktsplanen föreslår på ett par ställen exploatering i direkt anslutning till naturreservat. Ett sådant exempel är Vårsta Ensta Långbacke, nr 1 i Figur 12, ett område där översiktsplanen föreslår förändrad markanvändning; från natur- och jordbruksmark till mångfunktionell bebyggelse. Detta område ligger i direkt anslutning till Vinterskogens naturreservat. Andra exempel är i området kring Kassmyraåsen och vid Hallunda gård, se nr 2 respektive 3 i Figur 12. Kassmyraåsen utgör en tidigare grustäkt och avfallsanläggning placerad mellan Vinterskogens naturreservat i öster och Lida naturreservat i väster. Hallunda gård ligger i anslutning till Mälarskogens naturreservat. Detaljplanen för Hallunda gård, som medger byggande av bostäder inom naturmark, har till skillnad från Vårsta Ensta Långbacke och Kassmyraåsen redan vunnit laga kraft. Det innebär att översiktsplanen inte längre har någon verkan eller vägledande funktion för den exploateringen.

Ur ett naturmiljöperspektiv är det generellt att betrakta som negativt med exploatering i direkt anslutning till ett naturreservat. I vägledningen för Vårsta Ensta Långbacke står det om vikten av att förhålla sig till intilliggande naturreservat. Det är bra att naturreservatet nämns i vägledningen, men det utesluter inte risk för negativa effekter, exempelvis i form av ökat slitage.

I vägledningen för exploateringen vid Kassmyraåsen står det att ett grönområde på 200 meter mellan de två exploateringsområdena ska skapas, vilket ska fungera som ett grönt samband som kopplar samman Vinterskogens och Lida naturreservat. Det är positivt att översiktsplanen säkerställer en spridningskorridor på minst 200 meter bred men exploateringarna vid Kassmyraåsen riskerar likväl att medföra negativa effekter på spridningskorridoren eftersom naturmark tas i anspråk, även om större delen av ytan som tas i anspråk idag utgörs av grustäkt och avfallsanläggning. Det finns därmed en risk för att en exploatering här får negativa konsekvenser för de två naturreservaten och även negativa konsekvenser ur ett regionalt perspektiv eftersom Kassmyraåsen ligger mitt i ett svagt spridningssamband mellan två kärnområden tillhörande Hanvedenkilen. Genom att säkerställa omfattande grönska mellan bebyggelse kan denna effekt mildras.

Figur 12. Valda delar av översiktsplanens föreslagna bebyggelseutveckling i relation till kommunens skyddade naturområden. Siffrorna i figuren relaterar till beskrivningar i löptexten.

Områdesskydd i form av riksintresse för naturvården innebär inte förbud mot exploatering, men en exploatering ska ske med hänsyn till områdets naturmiljövärden. Enligt översiktsplanens ställningstaganden beaktar kommunen områden av riksintresse för naturvården genom att generellt ha en restriktiv hållning till ny bebyggelse och nya anläggningar inom riksintresset och att Naturvårdsverkets motiv och värdetexter ska tillämpas vid beslut.

Översiktsplanen föreslår ingen förändrad markanvändning inom riksintresset Bornsjön. I riksintresseområdet Kagghamraån föreslås däremot ny sammanhängande bostadsbebyggelse i två områden kring Rosenhill, nr 4 i Figur 12. Exploateringen föreslås ske i anslutning till befintlig bebyggelse och väg 225. Det ena området är idag till stora delar redan ianspråktagen för verksamheter medan delar av det andra området idag delvis består av jordbruksmark. Enligt genomförd kartläggning har jordbruksmarken kring Rosenhill "normala naturvärden", ett värde som tilldelats mindre objekt som ligger enskilt eller i utkanten av sammanhängande jordbruksmarksområden (Ekologigruppen a),

2024). I ställningstagandena för de två områdena gör kommunen bedömningen att en gles småhusbebyggelse på platsen kan uppföras utan påtaglig skada på riksintresset Kagghamraån. Givet den blygsamma exploateringen, och att bebyggelsen förläggs i nära anslutning till befintlig bebyggelse, bedöms det antagandet vara korrekt.

GRÖNA KILAR, ESKO OCH EKOLOGISKA SAMBAND

Storleken på grönområden, deras kvalité och variation vad gäller naturtyper och livsmiljöer är olika parametrar som påverkar förutsättningarna för biologisk mångfald. En sammanhållen grönstruktur med grönytor på lagom avstånd från varandra är en viktig förutsättning för biologisk mångfald, även om behovet mellan olika arter varierar stort.

Översiktsplanen föreslår förtätning i kommunens tätorter, vilket kan innebära en förlust av de biologiska värden och de mindre spridningssamband som finns där. Ur ett naturmiljöperspektiv är dock förtätning i redan bebyggt område generellt att föredra framför nybyggnation i oexploaterat område. Givet planens översiktliga nivå ligger fokus i efterföljande bedömning på de större grönområdena och spridningssambanden dem emellan.

Jordbruksmarker som enligt genomförd kartering bedömts ha höga eller mycket höga värden för den biologiska mångfalden (Ekologigruppen a), 2024) påverkas inte av översiktsplanen.

På några ställen inom kommunen innebär översiktsplanen förändrad markanvändning inom ESKO-områden. I kommunens norra del föreslås mångfunktionell bebyggelse på två ställen inom det ESKO-område som sträcker sig utmed kusten: en mindre del av Slagsta marina (nr 1 i Figur 13) och Hallunda gård (nr 2). Naturen inom Hallunda gård har enligt kommunens grönstrukturplan mycket höga värden för den biologiska mångfalden. Även bebyggelseområdet Prästviken ligger delvis inom ett ESKO-område (nr 3 i Figur 13).

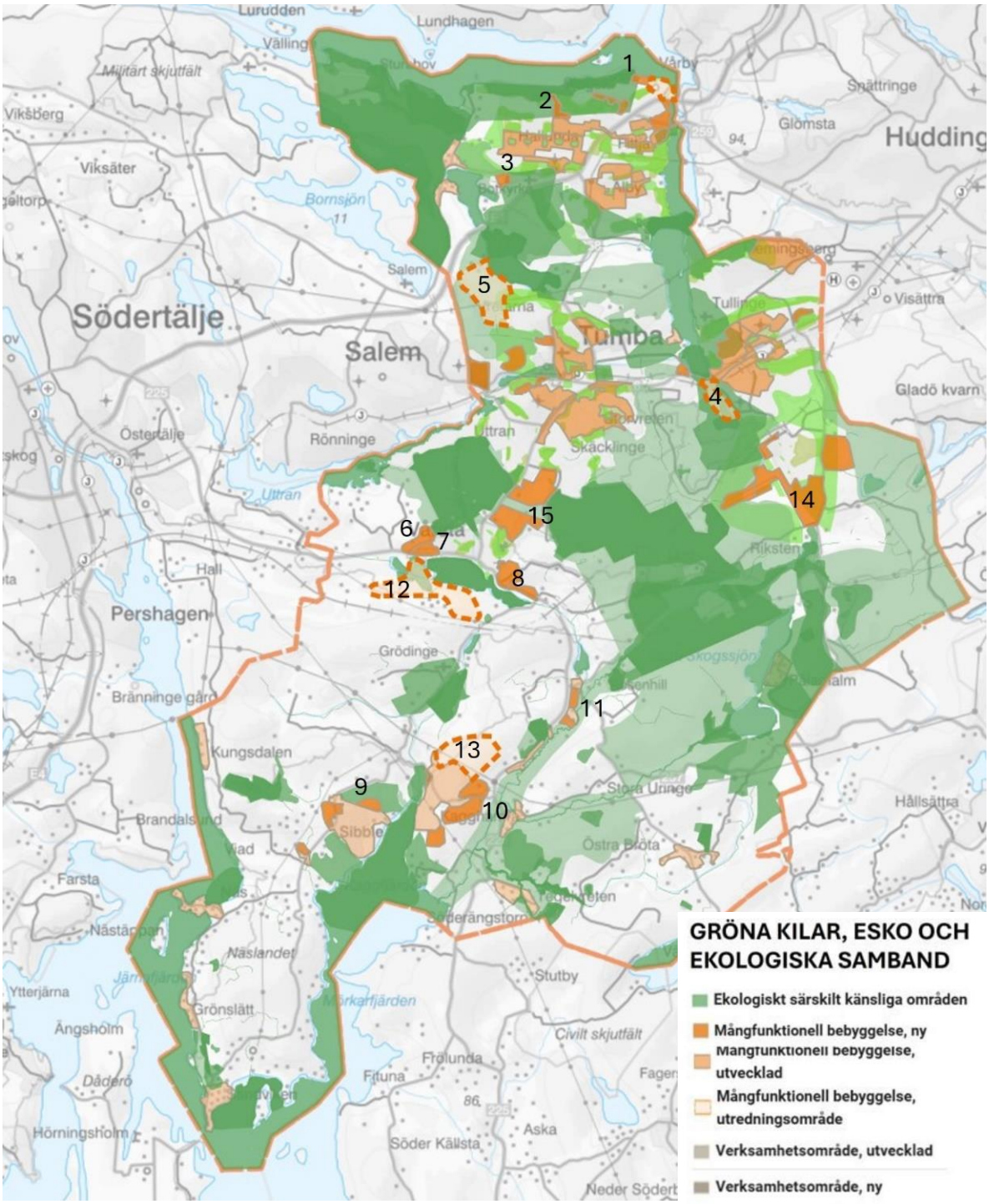
Exploateringar i Norra Botkyrka riskerar att påverka spridningssamband för ädellöv, se Figur 9. Förutom ny bebyggelse i Hallunda gård och Slagsta marina kan även förtätningar i befintlig bebyggelse medföra negativ påverkan på ädellövsmiljöer. Omfattningen av påverkan på spridnings-sambanden för ädellövträd beror på om och i vilken grad ädellövträd avverkas. Större delen av Slagsta marina är idag hårdgjord och omvandling till ett område med bland annat bostäder har potential att stärka spridningssambandet beroende hur det gestaltas i fortsatt planering. Enligt översiktsplanens ställningstaganden ska kommunen, i de fall ett ekologiskt samband påverkas negativt, verka för att det genomförs anpassnings- och kompensationsåtgärder så att den samlade skadan minimeras. Givet att så stora delar av Norra Botkyrka idag fungerar som spridningskorridor för ädellöv och att det vid behov ska genomföras anpassnings- och kompensationsåtgärder bedöms översiktsplanens negativa konsekvenser för ädellövträd och spridningssamband och för ovan nämnda ESKO-område i Norra Botkyrka vara begränsade.

Utredningsområdet Hamra grustag som ligger väster om Tullinge ligger inom ett ESKO-område nr 4 i Figur 13. Även om området använts som grustag har delar av det enligt kommunens grönstrukturplan höga värden för den biologiska mångfalden. Lämplig bebyggelse ska utredas vidare här. Översikts-planen föreslår förtätning i delar av Tullinge som också ligger inom ett ESKO-område. Sammantaget bedöms föreslagen exploatering inom och kring Tullinge ha en liten negativt påverkan på den biologiska mångfalden och spridningssambanden i denna del av kommunen. Beroende på om och hur Hamra grustag exploateras kan den negativa påverkan bli större eller kan det bli positiva konsekvenser.

Föreslagna förtätningar i Tumba riskerar att i viss mån försvaga det spridningssamband som finns där. I både Tullinge och Tumba är dock de stora infrastrukturlederna den huvudsakliga orsaken till de svaga spridningssambanden idag. Sett isolerat bedöms översiktsplanens negativa effekt på dessa spridningssamband vara begränsad. Sett kumulativt med befintlig infrastruktur bidrar översikts-planen till att något försvaga redan svaga samband, vilket är negativt. Förutsatt att översiktsplanens

ställningstagande om att genomföra anpassnings- och kompensationsåtgärder vid negativ påverkan på ekologiska samband följs, bedöms det minska risken för försvagade samband.

Utredningområdet Aspen ligger i sin helhet i Bornsjökilen, i en grön kil mellan två värdekärnor, se nr 5 i Figur 13 samt i Figur 8. Norr och söder om utredningsområdet finns barriärer och en utveckling inom utredningsområdet riskerar att ytterligare försvaga sambandet mellan två värdekärnor i kilen.

Figur 13. Valda delar av översiktsplanens föreslagna bebyggelseutveckling samt identifierade ESKO-områden. Siffrorna i figuren relaterar till beskrivningar i löptexten.

Översiktsplanen föreslår ny bebyggelse på nio platser inom Hanvedenkilen. Tre av områdena med ny sammanhängande bostadsbebyggelse ligger vid Vårsta, nr 6–8 i Figur 13. Övrigt bostadsbyggande inom Hanvedenkilen sker på fyra ställen i området i närheten av Kaggfjärden (nr 9–10) och i två områden vid Rosenhill (nr 11), se Figur 13. Utöver dessa områden redovisar översiktsplanen två utredningsområden inom Hanvedenkilen, Malmsjön (nr 12) och Norr om Kagghamra (nr 13). Utredningsområdet Malmsjön ligger delvis inom ett ESKO-område. Översiktsplanen redovisar att vid kommande planering ska hänsyn tas till ekologiska spridningssamband.

Enligt kommunens grönstrukturplan är berörda områden av olika värde för den biologiska mångfalden, från visst värde till högt värde. Majoriteten av områdena med ny bebyggelse i Hanvedenkilen ligger inte i kilens kärnområden, vilket är positivt, men de bidrar likväl till att kilen successivt blir mindre. Ett av de föreslagna exploateringsområdena i Riksten (nr 14 i Figur 13) ligger dock i ett spridningssamband som riskerar att försvagas. Som nämns under rubriken för skyddade naturområden riskerar även översiktsplanens föreslagna exploatering på Kassmyraåsen att medföra negativa effekter på spridningssambandet mellan olika kärnområden tillhörande Hanvedenkilen, se nr 15 i Figur 13.

5.1.3. SAMMANFATTANDE BEDÖMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

En del av översiktsplanens bebyggelseutveckling sker genom förtätning vilket oftast är bra ur ett naturmiljöperspektiv eftersom det generellt är att föredra gentemot nyexploatering. Översiktsplanen föreslår dock även en rad nyexploateringar inom områden med högt värde för den biologiska mångfalden och inom de regionala gröna kilarna. All exploatering som sker inom de gröna kilarna är generellt att betrakta som negativa för den biologiska mångfalden.

Utöver arealen på enskilda grönområden är även gröna korridorer dem emellan viktig för den biologiska mångfalden, eftersom det är en förutsättning för arters möjlighet att sprida sig. Även om översiktsplanen innebär att många av Botkyrkas spridningssamband kvarstår, bedöms föreslagen exploatering i kilarna och mellan naturreservat resultera i att vissa av kommunens gröna samband bli smalare eller på annat sätt svagare än idag. En sådan utveckling bedöms vara negativt för den biologiska mångfalden. I ett större perspektiv bedöms översiktsplanen även riskera att i viss mån bidra till att de regionala gröna kilarna gradvis och över tiden delas upp och tappar sin funktion.

Enligt översiktsplanen ska kommunen genomföra anpassnings- och kompensationsåtgärder vid negativ påverkan på ekologiska samband. Förutsatt att detta följs bedöms det minska risken för negativ påverkan på såväl spridningssamband som biologisk mångfald.

Översiktsplanen bedöms sammantaget medföra negativa konsekvenser för naturmiljö. Med åtgärder kan de negativa konsekvenserna begränsas.

Förslag på åtgärder:

- Vid en exploatering vid Kassmyraåsen är det av stor vikt att kommunen säkerställer omfattande grönska mellan den nya bebyggelsen för att begränsa negativ påverkan på spridningssambanden mellan Vinterskogen och Lida naturreservat.

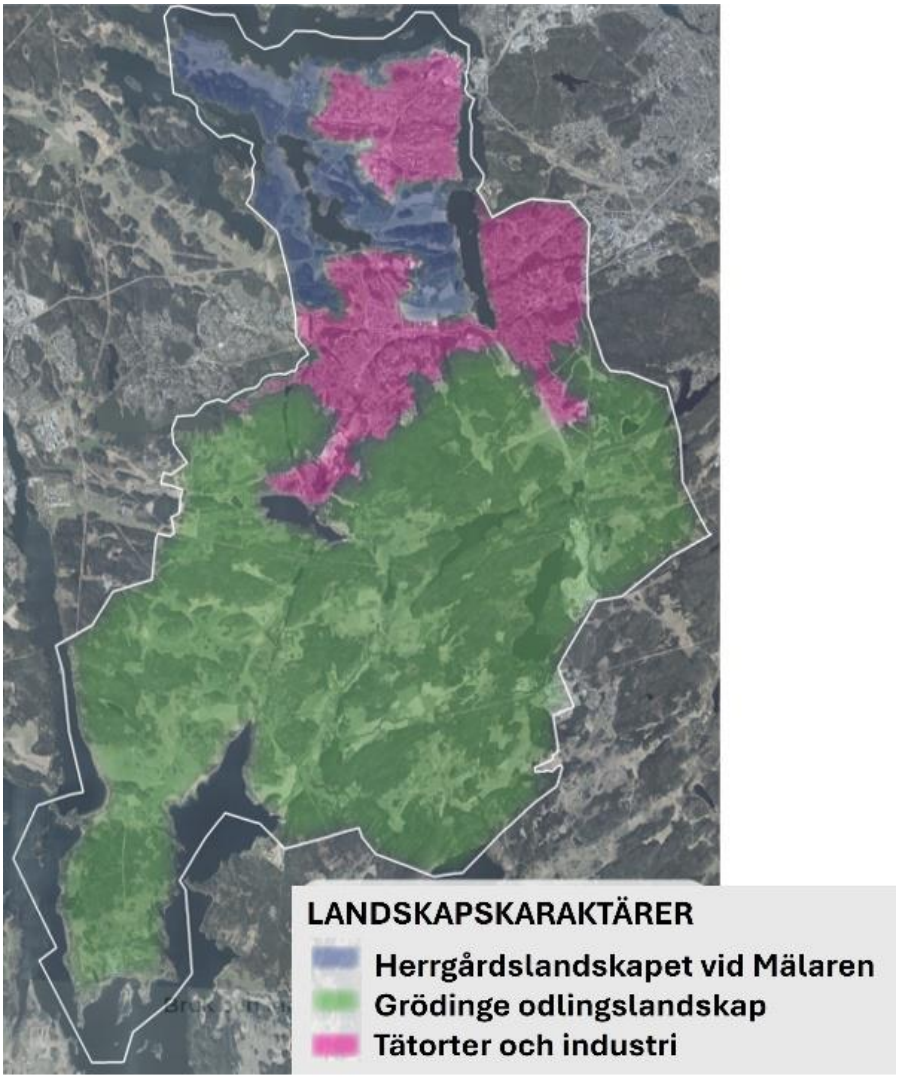
5.2. LANDSKAP OCH KULTURMILJÖ

Kulturmiljö är de landskapsavsnitt, miljöer och enskilda objekt som människan genom århundrandena påverkat eller skapat och som berättar om historiska och geografiska sammanhang. Kulturmiljön är en viktig del av vårt kulturarv men även en viktig resurs för exempelvis friluftsliv samt turism- och besöksnäring. Kulturmiljöer har ingen tidsmässig avgränsning utan det kan var allt från förhistoriska lämningar till sentida bebyggelsemiljöer.

5.2.1. NULÄGE OCH BEDÖMNINGSGRUNDER

TRE LANDSKAPSKARAKTÄRER

Inför arbetet med den nya översiktsplanen identifierades ett behov av att uppdatera kunskapen kring kommunens kulturmiljövärden. Under år 2023–2024 togs det därför fram ett nytt kommun-övergripande kulturmiljöunderlag (WSP a), 2024). I det kunskapsunderlaget har kommunens delats in i tre övergripande landskapskaraktärer, se Figur 14.

Figur 14. Botkyrka kommuns övergripande landskapskaraktärer. Källa: (WSP a), 2024)

De tre landskapskaraktärerna är följande:

1) Herrgårdslandskapet vid Mälaren
Inom denna landskapskaraktär finns storslagna herrgårdsanläggningar med stora sammanhängande odlingsmarker, skogsområden och en kyrkomiljö. Inom *Herrgårdslandskapet* finns även rekreationsområden och Norsborgs vattenverk. Se blåmarkerade ytor i Figur 14.

2. Odlingslandskapet i Grödinge och vid Riksten
Inom denna landskapskaraktär finns stora och små gårdar, torp, stora öppna marker och skogsområden. Här finns också villaområden, fritidshus samt täktverksamhet. Se grönmarkerade ytor i Figur 14.

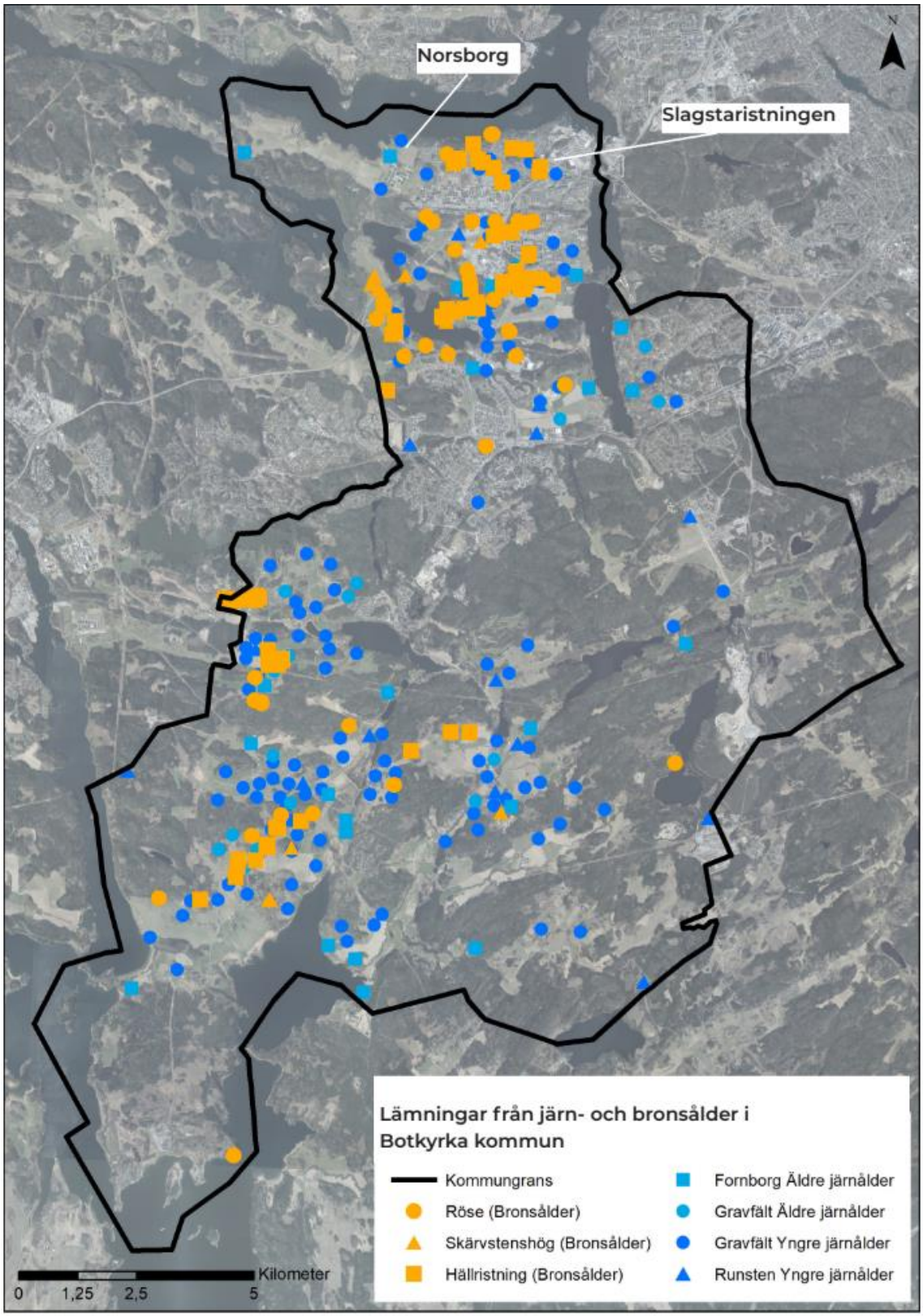
3. Tätorter och industri
Inom denna landskapskaraktär finns såväl bostadsområden från olika tider som handels-, industri och verksamhetsområden. Här finns tre olika typer av tätortslandskap: a) villasamhällen från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal, b) folkhemstidens bostadsområden från cirka år 1940–65 och c) områden från miljonprogrammet cirka år 1965–75. . Se rosamarkerade ytor i Figur 14.

KOMMUNENS HISTORIK OCH DESS KULTURHISTORISKA VÄRDEN

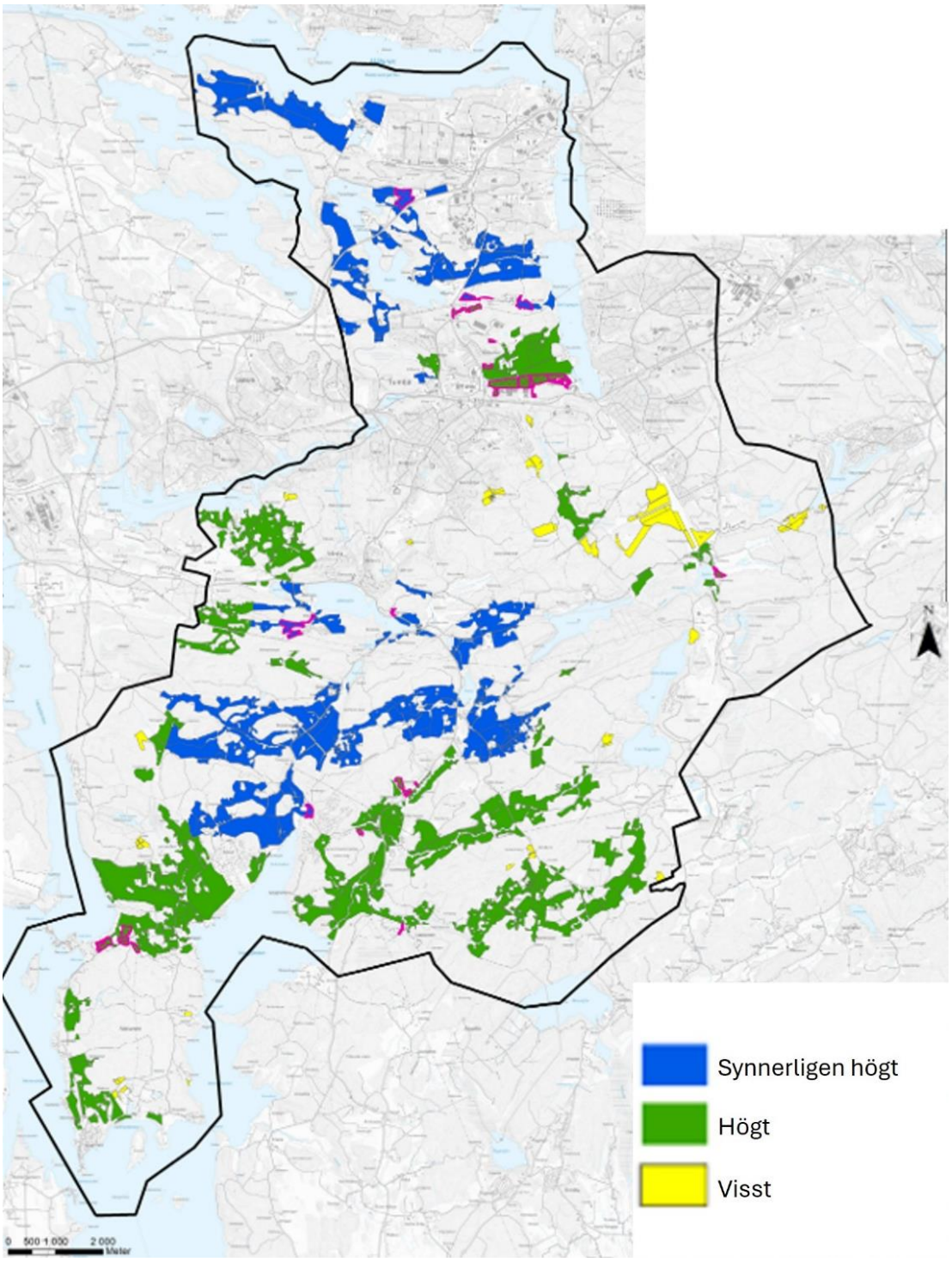
Botkyrka kommun har ett landskap med stora kontraster och en mångfald av kulturmiljöer som berättar om viktiga utvecklingsskeden i vår historia. Inom kommunen finns unika miljöer med kulturhistoriska värden på såväl lokal som nationell nivå och kommunens landskap och bebyggelsemiljöer återspeglar en rik och mångfacetterad historia.

I Botkyrka kommun finns ett stort antal fornlämningar, se Figur 15. Fornlämningar skyddas genom kulturmiljölagen (KML)). I Botkyrka finns lämningar från bronsålder och järnålder, framför allt i form av gravar, boplatser samt lämningar efter bergs- och skogsbruk. De äldsta lämningarna i kommunen har påträffats vid Riksten och har daterats till äldre stenåldern (8000–4000 f.Kr.). Vid Slagsta finns den hittills största hällristningen som har påträffats inom Stockholms län, den så kallade Slagsta-ristningen. Kommunens fornlämningar är en viktig och bärande del av karaktären i landskapskaraktärerna *Herrgårdslandskapet vid Mälaren* och *Grödinges odlingslandskap* samt i de storskaliga bebyggelseområdena från 1960–1970-talen belägna i kommunens norra del.

Även jordbruksmarken i Botkyrka kommun är en betydande bärare av landskapets kulturmiljövärden. Enligt kartläggning (WSP a), 2024) hyser hälften av kommunens brukningsvärda jordbruksmark höga eller mycket höga värden för kulturmiljön, se Figur 16. På jordbruksmarkerna finns tydliga spår av hur människan har nyttjat och format marken genom historien i form av bland annat äldre odlingsrösen och stenmurar. Vidare har det tidiga 1900-talets vetenskapsmän och industrialister även skapat praktfulla gårdsanläggningar och mönsterjordbruk som vid Hamra, Viad och Hågelby. De många torpare och senare statare och lantarbetare som arbetade på de stora godsen var en stor befolkningsgrupp vars historia är betydelsefull i kommunen.

Figur 15. Övergripande karta över Botkyrka kommuns fornlämningar. Källa: (WSP a), 2024)

Figur 16. Gradering av jordbrukslandskapets kulturmiljövärden i en tregradig skala: synnerligen högt, högt och visst värde. Källa: (WSP b), 2024).

Närheten till Stockholm och viktiga kommunikationer har bidragit till att många säterier växt fram inom kommunen, många av dem praktfulla herrgårdsanläggningar från 1700-talet. Hallunda, Sturehov och Älvesta är exempel på några av de herrgårdsmiljöer som finns inom kommunen, se Figur 17.

I Botkyrka finns även flera viktiga industrier såsom Tumba pappersbruk och Separator som senare blev Alfa Laval. I kommunens norra del finns även Alby gård, ett småskaligt industriområde med bebyggelse från tidigt 1900-tal och framåt.

Figur 17. Sturehov. Fotograferat av Jan Norrman, 1991.

Botkyrkas bebyggelse vittnar om utbyggnaden av storstadsregionen och olika stadsbyggnadsidéer och arkitektoniska ideal under 1900-talet. När järnvägen som drogs förbi Uttran, Tumba och Tullinge växte det fram villastäder som vittnar om trädgårdsstadens ideal under tidigt 1900-tal, se Figur 18. Med folkhemsbygget år 1940–1965 tillkom även samlade bostadsområden med flerbostadshus och centrumfunktioner, bland annat i Segersjö. En del av Botkyrkas stadsmiljöer speglar även stadens kraftiga expansion mellan år 1965–1975 med utbyggnad av nya stadsdelar utmed tunnelbanan. Ett sådant exempel är Fittja i kommunens norra del som representerar en väl bevarad tunnelbane-stadsdel från tidigt 1970-tal med bibehållen grundstruktur och arkitektur, se Figur 18.

Figur 18. Till vänster: Villa i Tullinge, ett av flera villaområden från tidigt 1900-tal som finns inom kommunen. Till höger: Fittja, ett av Botkyrkas miljonprogramområden. Källa: (WSP a), 2024)

Det finns ett enskilt byggnadsminne inom kommunen, Sturehov, se gul yta i kommunens norra del i Figur 20. Enskilda byggnadsminnen regleras enligt 3 kap. KML och det krävs tillstånd från läns-styrelsen för att göra ändringar som strider mot det specifika byggnadsminnets skyddsbestämmelser. Det finns även två kyrkliga kulturminnen i form av Botkyrka kyrka och Grödinge kyrka se Figur 19. Båda dessa kyrkor uppfördes på 1100-talet och är markerade med svarta kors i Figur 20. Dessa skyddas genom kulturmiljölagen enligt vilken kyrkliga kulturminnen inte får ändras utan tillstånd från länsstyrelsen. Det finns även ett statligt byggnadsminne, Tumba pappersbruk, som skyddas genom förordning för statliga byggnadsminnen (2013:558), se blå markering i Figur 20. Tumba pappersbruk är belägen i kommunens nordvästra del och representerar en levande bruksmiljö med kontinuitet från 1700-talet fram till idag.

Figur 19. Till vänster: Tumba pappersbruk, i mitten: Botkyrka medeltida kyrka, till höger: Grödinge kyrka. Källa: (WSP a), 2024)

Områden av riksintresse för kulturmiljövården

Riksintressen för kulturmiljövården är sammanhängande kulturmiljöer som är av stor betydelse ur ett nationellt perspektiv och som enligt 3 kap. 6 § miljöbalken ska skyddas mot *påtaglig skada*. Varje område av riksintresse för kulturmiljövården har en riksintressebeskrivning. I den finns en *motivering* till riksintresset och en redovisning av de enskilda objekt eller miljöer, kallade *uttryck*, som gör den riksintressanta miljön läsbar och synlig i landskapet. Vid bedömning av risk för påtaglig skada ligger fokus på påverkan på riksintressets uttryck. I Botkyrka kommun finns totalt tre områden av riksintressen för kulturmiljövården, se Figur 20.

- Bornsjön [AB16]

Riksintresset omfattar herrgårdslandskap utmed Mälarens strand och runt sjöarna Bornsjön och Aspen. Området är präglat av ett stort antal lämningar från bronsåldern och järnåldern, kommunikationer, den tidiga medeltidens sockenindelning och kristnande samt stora herrgårds-anläggningar. Bland *uttrycken* finns fornlämningarna, Botkyrka kyrka i ett väl synligt läge i landskapet, byggnader som hör till sockencentrum, gamla vägsystem och det av storgodsdriften präglade landskapet med en rad herrgårdsanläggningar.

- Grödinge [AB14]

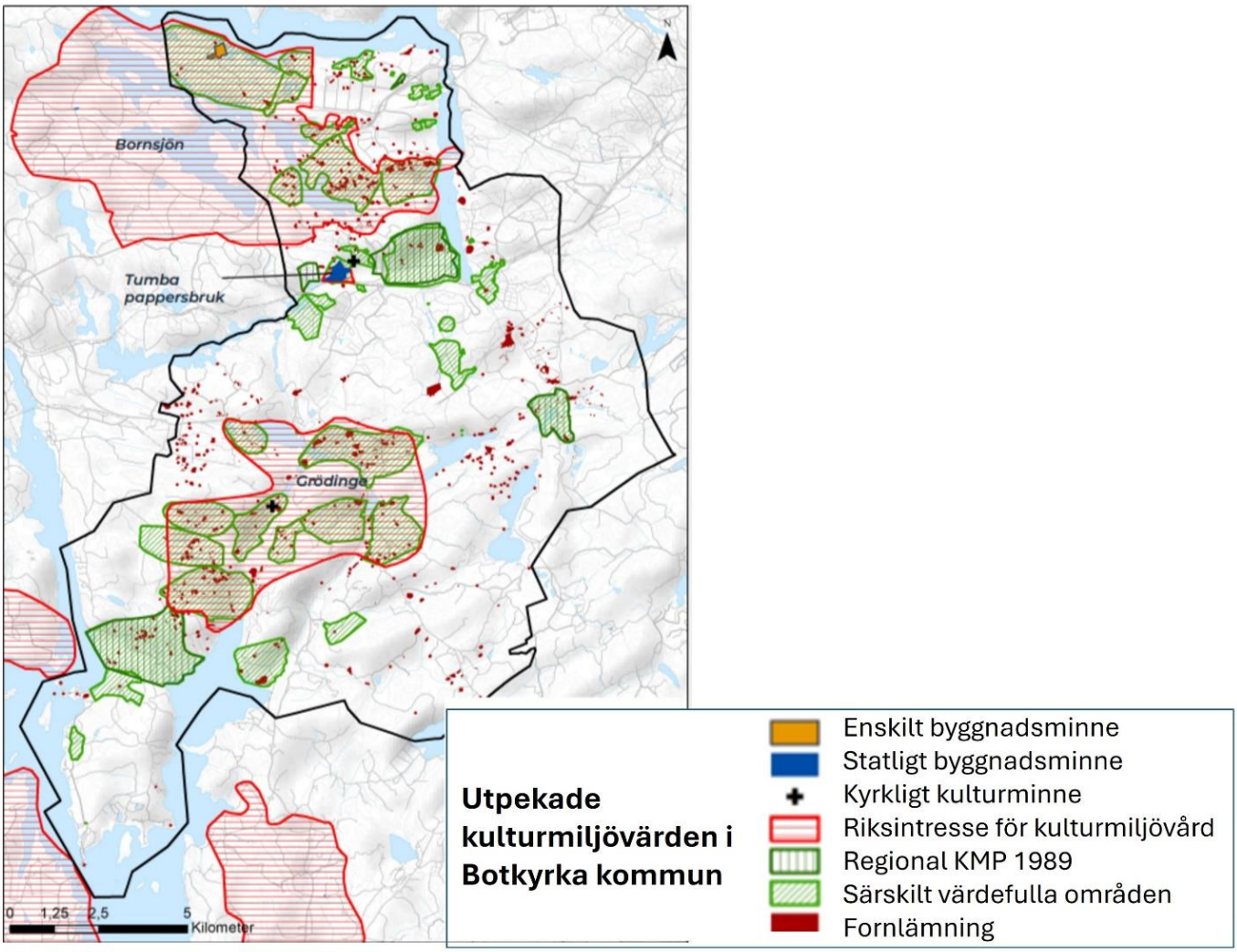
Odlingslandskap som utgörs av en centralbygd med stor fornlämningsrikedom som visar land-höjningens betydelse för den förhistoriska kolonisationen av landskapet samt utvecklingen med medeltida kyrkor, bymiljöer och flera mindre herrgårdar. Fornlämningsbilden, Grödinge kyrka i dominerande läge och med intilliggande sockencentrum, herrgårdsanläggningarna och det upp-odlade och öppna landskapet i dalgångarna med bitvis vida utblickar mellan byarna är exempel på *uttryck* för riksintresset.

- Tumba pappersbruk [AB15]

Riksintresset Tumba pappersbruk är en industrimiljö och bruksmiljö som speglar en tillverkning av kvalitetspapper för i första hand landets sedeltillverkning alltsedan 1700-talet fram till idag. Bland uttrycken finns den karaktäristiska bruksstrukturen i form av en allékantad bruksgata med intill-liggande bruksbebyggelse, Tumba å som går igenom bruksområdet, parken vid förvaltarbostaden och öppna grönytor i hela området.

Regionalt och kommunalt utpekade miljöer

Inom Botkyrka kommun finns ett antal regionalt och kommunalt utpekade miljöer av kulturmiljö-värde, se grönskrafferade områden i figur 20. Dessa miljöer hanteras i första hand genom plan- och bygglagen och ska skyddas mot förvanskning och ovarsam förändring. Flertalet av dessa miljöer är utpekade i Botkyrka kulturmiljöprogram (Botkyrka b), 2014).

Figur 20. Kommunens utpekade kulturmiljövärden. Källa: (WSP a), 2024)

5.2.2. EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

I översiktsplanen föreslagen ny och utvecklad bostadsbebyggelse och områden för verksamheter/industri är i hög grad koncentrerad till redan bebyggda områden och landskapskaraktären *Tätorter och industri*, vilket generellt kan sägas minska risken för påverkan på landskapsbilden. Dock ligger en del nya områden för bostadsbebyggelse även utanför tätbebyggt område. I norr är exempelvis ett nytt område med bostadsbebyggelse placerat i landskapskaraktären *Herrgårdslandskapet vid Mälaren*. Längst i söder föreslås även ny bostadsbebyggelse inom landskapskaraktären *Grödinge odlingslandskap.* Revideringar av samrådsversionens förslag på utbyggnader har medfört mindre risk för negativa konsekvenser för kulturmiljön men, givet befintliga landskapskaraktärer kommer nybyggnation enligt översiktsplanen i dessa områden oundvikligen förändra landskapsbilden och påverka kulturmiljön.

Nedan följer en genomgång av föreslagen bebyggelseutveckling enligt översiktsplanen med tyngdpunkt på risk för påverkan på kulturmiljön. Nummer i löptexten hänvisar till kartan i Figur 21.

På flera platser är ny bebyggelse placerad inom eller i anslutning till områden av riksintresse för kulturmiljövården. Det får ske bebyggelsetillskott inom områden av riksintresse, men de måste ske med hänsyn till platsens kulturmiljövärden.

Området kring Botkyrka kyrka med kyrkan, den gamla landsvägen, det öppna landskapet samt lämningar från bronsåldern är en central del av riksintresset för kulturmiljövården Bornsjön. Väster om Botkyrka kyrka föreslås ett område med ny sammanhängande och mångfunktionell bebyggelse

inom riksintresset, se nr 1, Prästviken i Figur 21. Vidare föreslås en utveckling och utvidgning av Eriksbergs verksamhetsområde (Södra Porten), se nr 2. Inom dessa områden finns höga kulturvärden. En exploatering inom dessa två områden riskerar att ha en negativ påverkan på läsbarheten av det kulturhistoriska landskapet och dess fornlämningar och därmed även på riksintresset. Enligt riksintressepreciseringen är "Botkyrka kyrka i ett väl synligt läge i landskapet" ett av *uttrycken* för riksintresset. Störst risk för negativ påverkan på riksintresset föreligger därför vid utvecklingen av Eriksbergs verksamhetsområde, eftersom det innebär att verksamhetsområdet utvidgas på den öppna åkermarken i anslutning till Botkyrka kyrka. Även Prästviken tar äldre jordbruksmark i anspråk, vilket försvagar sambandet mellan kyrkan och prästgården. Båda områdena tar i anspråk jordbruksmark med synnerligen högt kulturmiljövärde enligt genomförd kartering (WSP b), 2024). Utvecklingen av Eriksbergs verksamhetsområde är uppdelad i flera detaljplaner varav en är antagen. Föreslagen exploatering i de två områdena kommer ha en tydlig påverkan på landskapet i området, men det kommer fortfarande finnas inslag av natur- och jordbruksmark vilket i viss mån bedöms lindra effekten på landskapsbilden.

Längre västerut föreslås komplettering av befintlig bebyggelse i ett område inom riksintresset för Bornsjön och det kulturhistoriskt värdefulla området kring Norsborgs vattenverk, se nr 3 i Figur 21. Föreslaget bebyggelseområde ligger inom en del av riksintresset som bedömts vara särskilt värdefullt i genomförd kulturmiljökartering, se Figur 20. Även om det är komplettering i ett område med befintlig bebyggelse bedöms ny bebyggelse riskera att försämra läsbarheten av vattenverkets etappvisa utveckling, vilket är negativt sett till platsens kulturhistoriska värden.

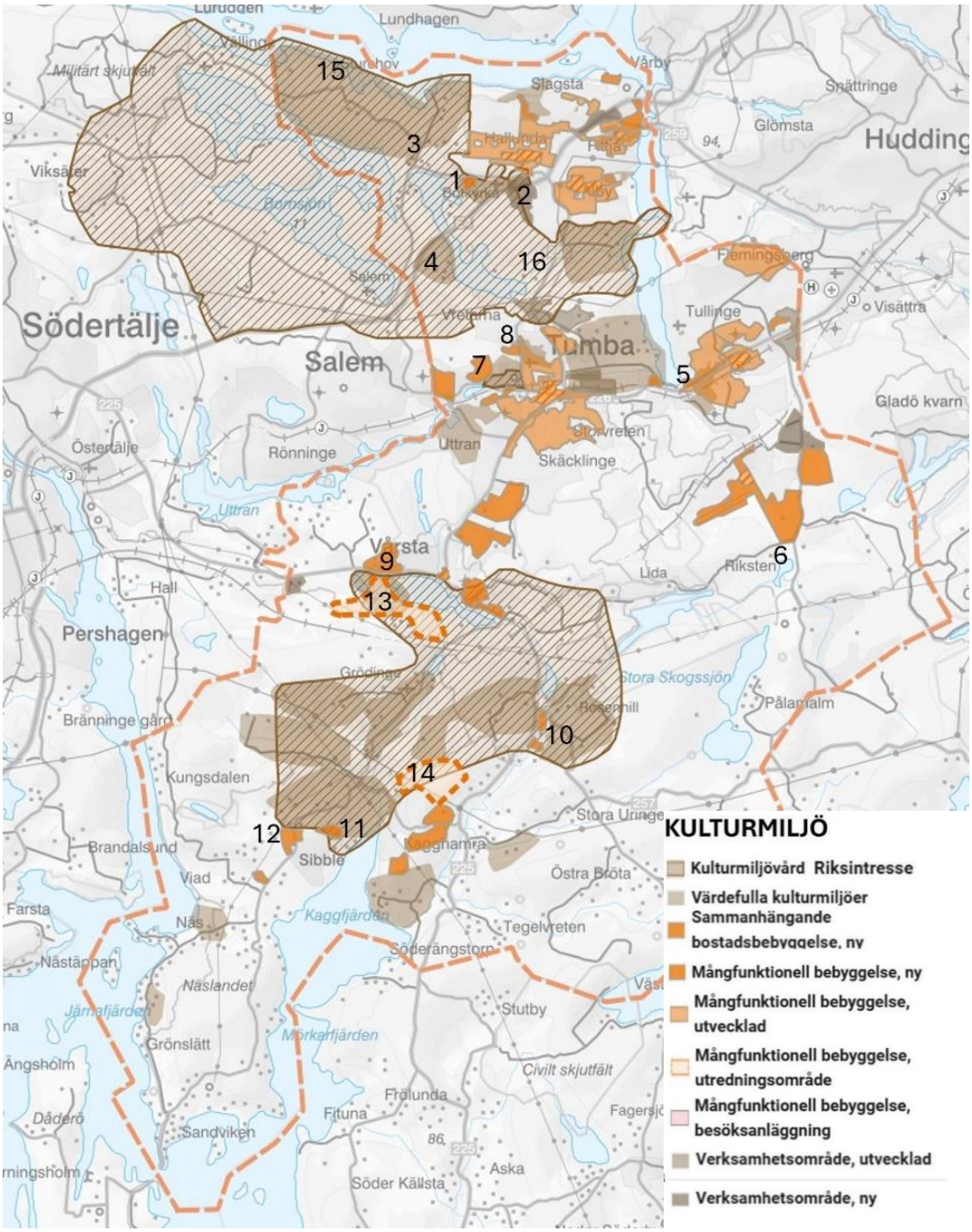
Även utredningsområdet Aspen är beläget inom riksintresset Bornsjön, se nr 4 Figur 21. Utredningsområdet gränsar till herrgården Lindhov och omfattar stora delar av det öppna omgivande odlingslandskapet där jordbruksmarken bedöms ha synnerligen högt kulturmiljövärde. Här finns även viktiga fornlämningsplatser. En exploatering här riskerar att ha en negativ påverkan på läsbarheten av det kulturhistoriska landskapet och dess lämningar och därmed även på riksintresset.

I Tullinge föreslår översiktsplanen förtätning, bland annat i Tullinges kulturhistoriskt värdefulla villabebyggelse, se nr 5 i Figur 21. Vissa delar av föreslagen förtätningen bedöms stå i konflikt med intresset av att bevara villaområdets karaktär och riskerar därför att skada områdets kulturhistoriska värden. Tullinge villastad är dock inte kopplat till något av kommunens områden av riksintresse för kulturmiljövården.

I Riksten är de kulturhistoriska värdena framför allt knutna till Rikstens gård som är utpekad i det regionala kulturmiljöprogrammet, se nr 6 i Figur 21. De ytor i Riksten som föreslagits för nybyggnation bedöms ligga på ett sådant avstånd från Rikstens gård att de inte står i konflikt till Rikstens kulturmiljövärden. I Rikstens södra delar, närmast gården, behöver dock risken för visuell negativ påverkan beaktas i efterföljande planering vilket lyfts fram i översiktsplanen.

I Tumba tangerar ett område för ny mångfunktionell bebyggelse (nr 7) den riksintressanta miljön vid Tumba bruk. Föreslagen exploatering berör skog och ligger utanför gränsen för det statliga byggnadsminnet Tumba pappersbruk och utanför gränsen för riksintresset, vilket minskar risken för påverkan på riksintressets värden. I efterföljande skeden är det dock av stor vikt att utvecklingen sker med hänsyn till riksintressets kulturmiljövärden. Även norr om pappersbruket föreslås ny bebyggelse, på åkermark med högt kulturhistoriskt värde kopplat till bruket, nr 8. Åkermarken som föreslås bebyggas ligger på cirka 300 meters avstånd från riksintresset varför en byggnation på platsen sannolikt inte har någon påverkan på riksintresset.

I Vårsta föreslås områden med ny sammanhängande och multifunktionell bebyggelse, varav en del ligger inom och en del i nära anslutning till området av riksintresse för kulturmiljövården Grödinge, se nr 9 i Figur 21. Området har en hög känslighet för hög bebyggelse då en sådan riskerar att ha en negativ visuell påverkan på riksintresset. Förutsatt att bebyggelsen hålls låg i efterföljande skeden, vilket lyfts fram i översiktsplanen, bedöms riksintresset inte påverkas negativt.

Figur 21. Områden av riksintresse för kulturmiljövården och värdefulla kulturmiljöer i relation till relevanta delar av föreslagen utveckling i översiktsplanen. Siffrorna i figuren relaterar till siffror i löptexten.

De två ytor för sammanhängande bostadsbebyggelse som föreslås i Rosenhill ligger även de inom området av riksintresse för kulturmiljövården Grödinge, se nr 10. Det södra av de två områdena ligger inom jordbruksmark som har ett högt kulturhistoriskt värde enligt genomförd kartering (WSP b), 2024). Ur ett kulturmiljöperspektiv är därför föreslagen bebyggelse i Rosenhill att betrakta som negativ för kulturmiljön och riksintresset. Förutsatt att kommande bebyggelse anpassas till landskapets karaktär och skala bedöms dock den negativa effekten minska betydligt.

Ett mindre område med föreslag på ny bebyggelse i Sibble ligger inom riksintresset Grödinge, se nr 11. I landskapet kring Sibble finns gravfält och öppna landskapsrum med jordbruksmarker av högt kulturhistoriskt värde. Området har generellt en hög känslighet för ändrad markanvändning. Känsligheten är som högst inom områden med fornlämningar och inom jordbruksmarken, eftersom

de är *uttryck* för riksintresset Grödinge. Område nr 11 ligger inom riksintresset, inte på jordbruksmark men i ett lämningsområde. Område nr 12 ligger precis utanför gränsen för riksintresset, men i ett område som är utpekat som särskilt värdefullt i genomförd kulturmiljökartering och som hyser flera fornlämningar. Utan anpassning och åtgärder riskerar en exploatering i dessa områden ha en negativ effekt på riksintresset, trots att området ligger utanför gränsen för riksintresset. Med en småskalig komplettering med enstaka småhus som går i linje med odlingslandskapets karaktär och som undviker fornkullen bedöms den negativa påverkan på kulturmiljön kunna begränsas.

Söder om väg 225, på västra sidan av Malmsjön föreslår översiktsplanen ett utredningsområde, Malmsjön, se nr 13. Utredningsområdet ligger till stor del inom området av riksintresse för kulturmiljövården Grödinge och inom en del av riksintresset som pekas ut som särskilt betydelsefull vid kartläggningen av kommunens kulturmiljövärden (WSP c), 2025)**Fel! Hittar inte referenskälla.**. Utredningsområdet gränsar till Malmsjö gård, en herrgårdsanläggning från 1800-talet, och omfattar stora delar av det omgivande skogs- och odlingslandskapet. Jordbruksmarken bedöms ha synnerligen högt kulturmiljövärde enligt genomförd kartering (WSP b), 2024). Här finns även fornlämningar. Herrgårdsanläggningarna är ett uttryck för riksintresset Grödinge, varför en eventuell exploatering riskerar att ha en negativ påverkan på läsbarheten av det kulturhistoriska landskapet och dess lämningar och därmed även på riksintresset.

Utredningsområdet Norr om Kagghamra ligger till hälften inom riksintresset Grödinge, se nr 14. Området består av skogsmark med enstaka lämningar. En exploatering bedöms inte ha nämnvärd påverkan på riksintresset.

Såväl området kring Sturehovs slott (nr 15) som området kring Hågelby gård (nr 16) är i översiktsplanen markerade som besöksanläggningar som ska bevaras och kan utvecklas. Sturehov slott är som tidigare nämnts ett enskilt byggnadsminne och båda anläggningarna ligger inom riksintresset för kulturmiljövården Bornsjön. Såväl Hågelby gård (Figur *22*) som områdets herrgårdsanläggningar (exempelvis Sturehovs slott) utgör uttryck för riksintresset. En utveckling av besöksanläggningarna riskerar därför att få negativa effekter på kulturmiljön och riksintresset. Det är därför av mycket stort vikt att utvecklingen sker varsamt och beaktar såväl riksintresset som skyddsbestämmelserna för Sturehovs slott i egenskap av enskilt byggnadsminne, vilket lyfts i översiktsplanen.

Figur 22. Hågelby gård med den för sin tid mycket moderna och stadslika ekonomibebyggelsen. Källa: (WSP a), 2024)

5.2.3. SAMMANFATTANDE BEDÖMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Ny bebyggelse är i översiktsplanen framför allt placerad i anslutning till befintlig bebyggelse, vilket generellt minskar risken för påverkan på landskapsbilden. En del områden med ny bebyggelse är dock placerad på landsbygden vilket oundvikligen kommer förändra landskapet och upplevelsen av det.

På flera platser är ny bebyggelse placerad inom eller i anslutning till områden av riksintresse för kulturmiljövården. Det får ske bebyggelsetillskott inom områden av riksintresse, men för att ny

bebyggelse ska vara möjlig måste den anpassas till platsens kulturmiljövärden. Utan åtgärder och anpassning riskerar översiktsplanen att ha en negativ effekt på värden och uttryck tillhörande kommunens riksintressen. I översiktsplanens vägledningss- och hänsynstexter nämns vikten av hänsyn till kulturmiljön. Samtliga exploateringsområden inom eller i anslutning till områden av riksintresse för kulturmiljövården har även en tydlig hänvisning till det kommunövergripande kulturmiljöunderlaget och de åtgärder som finns där (WSP a), 2024). Förutsatt att kommunens bebyggelseutveckling sker i enlighet med föreslagna åtgärder i kulturmiljöunderlaget bedöms risken för negativ påverkan på riksintressena minska. Bland annat bör påverkan på fornkullen i Sibble undvikas. Föreslagen förtätning i Tullinge villakvarter är inte kopplad till något av kommunens områden av riksintresse, men riskerar likväl att skada områdets kulturhistoriska värden.

Översiktsplanen bedöms sammantaget medföra risk för negativa konsekvenser för kulturmiljövärden. Med åtgärder kan de negativa konsekvenserna begränsas.

Förslag på åtgärder:

- För att undvika risk för påtaglig skada på kommunens områden av riksintresse för kulturmiljövården är det av stor vikt att de åtgärder som föreslås i det kommunövergripande kulturmiljöunderlaget följs.

- För att minska risken för negativ påverkan på riksintresset Grödinge bör delen som omfattar fornkullen i Sibble tas bort från föreslaget utbyggnadsområde.

5.3. AREELLA NÄRINGAR

Areella näringar är de näringar som nyttjar biologiska och naturgeografiska resurser på land och i vatten. Detta inkluderar jordbruk, skogsbruk, fiske, jakt och renskötsel. De är viktiga basnäringar som spelar en stor roll för landskapsvård och matproduktion. Areella näringar är i denna hållbarhetsbedömning avgränsat till jord- och skogsbruk.

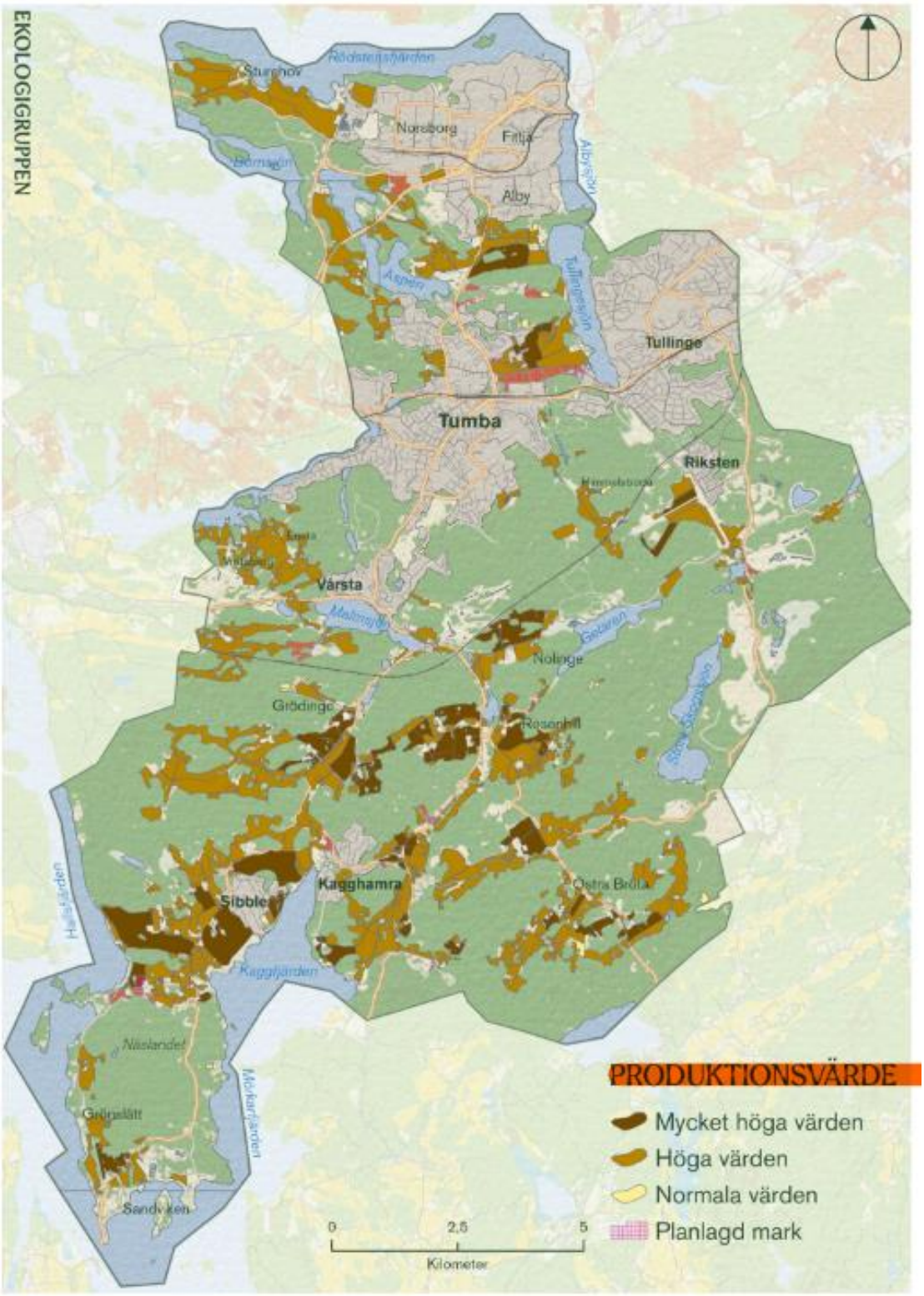
5.3.1. NULÄGE OCH BEDÖMNINGSGRUNDER

Jord- och skogsbruk är enligt 3 kap. 4 § miljöbalken av nationell betydelse och markens bruknings-värde är centralt för bevarandeintresset. Det är således jord- och skogsbruksnäringen som är av nationellt intresse, inte enbart marken. Brukningsvärd jordbruksmark får endast tas i anspråk för anläggningar som tillgodoser väsentliga samhällsintressen och om detta behov inte kan tillgodoses tillfredsställande på annan plats. Vägledning för ianspråktagande av jordbruksmark finns i länsstyrelsens rapport *Vägledning för jordbruksmark i den fysiska planeringen i Stockholms län* (Länsstyrelsen Stockholm, 2023). Skogsmark ska så långt som möjligt skyddas från åtgärder som försvårar rationellt skogsbruk.

JORDBRUK

Under senare delen av 1900-talet har arealen jordbruksmark i Sverige som helhet minskat kraftigt och denna minskning pågår ännu. Ett ianspråktagande av jordbruksmark är att betrakta som oåterkalleligt eftersom det tar över tusen år att återställa den till odlingsbar jord.

Inom ramen för arbetet med en ny översiktsplan gjordes år 2024 en kartläggning av brukningsvärd jordbruksmark inom Botkyrka kommun (Ekologigruppen a), 2024), se Figur 23. Brukningsvärd jordbruksmark brukar preciseras som “mark som med hänsyn till läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar är lämpad för jordbruksproduktion”. Begreppet inkluderar inte bara mark som aktivt brukas utan även mark som tidigare brukats.

Figur 23. Områden med jordbruksmark inom Botkyrka kommun med klassificerat produktionsvärde. Källa: *(Ekologigruppen a), 2024).*

Enligt resultatet av ovan nämnda kartläggning finns det cirka 3 200 hektar brukningsvärd jordbruksmark inom Botkyrka kommun, varav huvuddelen (cirka 2 800 hektar) är åkermark. Den brukningsvärda jordbruksmarken utgör därmed cirka 16 procent av kommunarealen. Av de cirka 3200 hektaren är knappt 100 hektar redan planlagda. Dessa områden kan tas i anspråk för det ändamål

detaljplanen anger oavsett jordbruksmarkens värde. Utöver det bedöms det i kommunen även finnas cirka 430 hektar potentiellt brukningsvärd jordbruksmark.

Den brukningsvärda jordbruksmarken kategoriserades i tre värdenivåer sett till produktionsvärde: normala, höga och mycket höga värden. Värderingen av produktionsvärdet gjordes utifrån faktorer såsom jordart, storlek och form på jordbruksmarken samt förekomst av naturlig markavvattning. Eftersom kategoriseringen endast omfattade jordbruksmark som bedöms vara brukningsvärd är den lägsta produktionsvärdenivån definierad som *normala värden.*

Övervägande delen av Botkyrkas brukningsvärda jordbruksmark har höga eller mycket höga produktionsvärden, se Figur 23. Generellt är det stora objekt med regelbunden form i sammanhängande jordbruksområden som värderats mycket högt såsom områdena runt Sibble samt i och mellan Rosenhill och Grödinge.

Jordbruksmarken har även kulturhistoriska värden, se Figur 16.

SKOGSBRUK

I Botkyrka kommun finns stora skogsområden som framför allt domineras av barrträd. I huvuddelen av skogarna bedrivs ett aktivt skogsbruk med virkesproduktion.

Botkyrka kommun äger totalt 2 100 hektar skogsmark. Av den marken är 1 750 hektar produktiv skogsmark. Kommunens skogsinnehav har höga natur-, kultur- och rekreationsvärden samtidigt som innehavet representerar en förnyelsebar, ekonomisk resurs.

Botkyrka kommun har en övergripande skogspolicy (Botkyrka i), 2006) som anger skötseln för kommuns skogar. Enligt denna ska bland annat att: ”*Skogen skall brukas på så sätt att den biologiska mångfalden bevaras och kommuninvånarnas tillgång till friluftsmark säkras, samtidigt som en värdefull virkesproduktion upprätthålls på lång sikt*.”

5.3.2. EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

JORDBRUK

Miljöbalkens bestämmelse innebär stora begränsningar när det kommer till exploatering på jordbruksmark. Kommunen måste därför tydligt motivera varför en exploatering är ett väsentligt samhällsintresse som inte kan tillgodoses på annat sätt. Vägledning finns i länsstyrelsens rapport *Vägledning för jordbruksmark i den fysiska planeringen i Stockholms län* (Länsstyrelsen Stockholm, 2023).

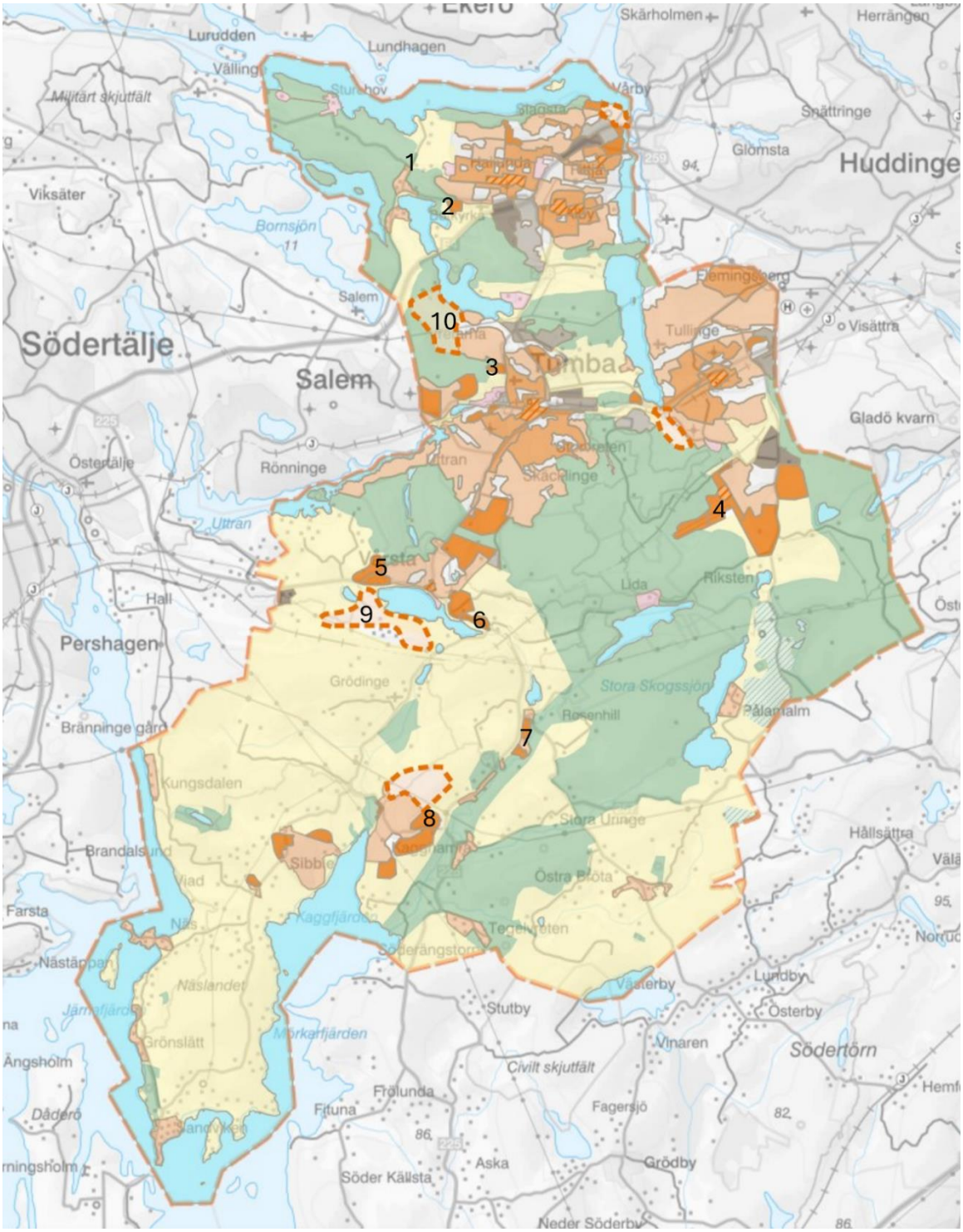
Översiktsplanen föreslår att landsbygden förses med nya bostäder och att det skapas möjligheter för utveckling av näringsliv, besöksnäring och areella näringar. Som stöd i för denna planering har en lokaliseringsutredning tagits fram, *Anspråk på jordbruksmark* (Ekologigruppen c), 2025).

I mark- och vattenanvändningskartan föreslås bebyggelse inom sju områden som helt eller delvis tar jordbruksmark i anspråk, se punktlista nedan. Nummer i punktlistan kopplar till kartan i Figur 24.

- Draget, 2 hektar jordbruksmark i Norsborg, nr 1.
- Prästviken, cirka 9 hektar jordbruksmark, högt brukningsvärde, nr 2.
- Lilltumba, väster om Tumba, cirka 5 hektar högt brukningsvärde, nr 3.
- Riksten, cirka 30 hektar, mestadels högt men en mindre del med mycket högt brukningsvärde, nr 4.
- Västra Vårsta, cirka 8 hektar högt brukningsvärde, nr 5.
- Östra Vårsta, cirka 3 hektar högt brukningsvärde, nr 6.
- Rosenhill, cirka 3 hektar, högt brukningsvärde, nr 7.
- Kagghamra öster, cirka 8 hektar, högt och mycket högt brukningsvärde, nr 8.

Utöver dessa områden finns två större utredningsområden som delvis berör jordbruksmark:

- Malmsjödal, utredningsområde, cirka 30 hektar jordbruksmark med högt brukningsvärde kan komma att beröras, nr 9
- Aspen, utredningsområde, cirka 32 hektar jordbruksmark med högt brukningsvärde kan komma att beröras, nr 10.

Figur 24 .Jordbruksmark som föreslås bebyggas. Område 8 och 9 är utredningsområden.

Översiktsplanen föreslår utbyggnad på cirka 68 hektar jordbruksmark. Detta utgör cirka två procent av kommunens totala yta av jordbruksmark. Utbyggnad inom de två utredningsområdena kan medföra ytterligare ianspråktagande av jordbruksmark.

De flesta jordbruksområden som föreslås exploateras är små enheter med en areal på 2–9 hektar. Undantag är Riksten där cirka 30 hektar jordbruksmark kan komma att tas i anspråk, en jordbruksmark utgörs av nedlagda flygfältsytor. De flesta områdena ligger på avstånd från större sammanhängande jordbruksområden vilket minskar brukningsvärdet. Undantag utgörs av Västra Vårsta som gränsar till stora jordbruksmarker. Även Rosenhill och Kagghamra öster ligger nära stora sammanhängande jordbruksmarker. Endast en liten del av den jordbruksmark som föreslås exploateras bedöms ha mycket högt brukningsvärde, ett litet område i Riksten och delar av jordbruksmarken i Kagghamra öster. Övriga marker bedöms ha högt brukningsvärde. Översiktsplanens ianspråktagande av jordbruksmark bedöms medföra begränsade negativa konsekvenser för jordbruksnäring och livsmedelsproduktion

Kommunen vill att Kagghamra tillsammans med Sibble och Eldtomta utvecklas till en serviceort för omkringliggande landsbygd. Större delen av de marker som föreslås bebyggas i dessa områden utgörs i dag av skog. I serviceorten ska det finnas viss service, till exempel förskola och livsmedelsbutik. Kommunen vill stärka möjligheten till ett attraktivt liv på landsbygden för att motverka en utveckling där befolkningen minskar, servicen försämras och lokala näringar får det svårare. Lantbruksföretagen i Stockholms län står inför utmaningar i form av en hög genomsnittsålder bland lantbrukarna, låg lönsamhet och svårigheter vid generationsskiften. Jordbruket är en viktig grön näring som kommer att få en allt viktigare global betydelse när odlingsmark blir obrukbar i andra delar av världen till följd av klimatförändringar. Det är därför viktigt att det är attraktivt för en ny generation som ska driva lantbruksföretagen, att det finns service som förskola, skola och fritidsaktiviteter”.

De flesta jordbruksområden som föreslås exploateras är lokaliserade i närheten till orter med befintlig service och goda kollektivtrafikförbindelser. Rosenhill och Kagghamra öster har relativt goda kollektivtrafikförbindelser men har långt till service. Genom den en landsbygdsutveckling som översiktsplanen föreslår skulle dessa områden få tillgång till service och sannolikt bättre kollektivtrafik.

Kommunens bedömning är att utpekade utbyggnadsområden på jordbruksmark utgör väsentliga samhällsintressen för bebyggelse och bostäder som inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt genom att annan mark tas i anspråk, det vill säga att miljöbalkens bestämmelse i 3 kap. 4 § uppfylls.

Översiktsplanens ställningstagande anger att all jordbruksmark är värd att brukas i ett långsiktigt perspektiv och att kommunen därför intar en restriktiv hållning till ändrad markanvändning på jordbruksmark, med undantag för de områden som är utpekade för ändrad markanvändning i mark- och vattenanvändningskartan.

Förverkligas exploatering i utredningsområdena Malmsjödal och Aspen kan ytterligare cirka 60 hektar jordbruksmark komma att tas i anspråk. Utredningsområdet Malmsjödal ligger relativt nära Vårsta, dock på större avstånd än de båda andra områdena kring Vårsta. Utredningsområdet Aspen ligger norr om Tumba som är en stor ort med befintlig service. Avståndet till befintlig kollektivtrafik är dock relativt långt.

Utöver de 68 hektar som översiktsplanen föreslår bebyggas är, som tidigare nämnts, knappt 100 hektar jordbruksmark planlagda. Det innebär att totalt cirka 168 hektar kan komma att tas i anspråk vilket utgör cirka fem procent av kommunens kartlagda brukningsvärda jordbruksmark. Om även jordbruksmarken i Aspen och Malmsjödal bebyggs tas totalt cirka 230 hektar jordbruksmark i anspråk.

SKOGSBRUK

Översiktsplanen anger att mark för skogsbruk, till skillnad från jordbruksmark, inte är lika sårbart för ändrad markanvändning eftersom det nationellt sett finns så stora arealer. Ur ett hushållningsperspektiv bedömer kommunen därför att hänsyn till friluftsliv, natur och kulturmiljö har större

praktisk betydelse när det kommer till förändring av skogsmark än hänsyn till skogsbruket som sådant.

Översiktsplanen redovisar ett ställningstagande om att följa skogspolicyn för skötseln av Botkyrka kommuns skogar.

Mark- och vattenanvändningskartan redovisar ny bebyggelse inom ett flertal skogsområden, bland annat i Kagghamra, runt Vårsta, Tumba och Riksten. Utöver det kan skog komma att tas i anspråk i utredningsområdena Aspen och Malmsjödal och norr om Kagghamra. De skogsområden som översiktsplanen föreslås för bebyggelse utgör en bråkdel av den totala skogsarealen i kommunen och bedöms därför inte ha någon negativ effekt på skogsbruket som näring.

5.3.3. SAMMANFATTANDE BEDÖMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

De flesta jordbruksområden som föreslås exploateras är små enheter. Ett ianspråktagande av dessa bedöms medföra små negativa konsekvenser för jordbruksnäring och livsmedelsproduktion. Om jordbruksmark i utredningsområdena ianspråktas bedöms de negativa konsekvenser för jordbruksnäringen blir större. Översiktsplanens förslag på utbyggnad inom skogsmark bedöms inte påverka skogsbruk som näring.

Översiktsplanen bedöms medföra små negativa konsekvenser för areella näringar vilket baseras på ett visst ianspråktagande av jordbruksmark med högt brukningsvärde.

Det finns inga förslag på åtgärder.

5.4. VATTEN

Ytvattnet är det vatten som ansamlas i våra hav, sjöar och vattendrag medan grundvatten är det vatten som ansamlas i jord och berg och som bildas när nederbörd tränger ner i marken. Gränsen där samtliga hålrum, sprickor och porer i marken är vattenfyllda kallas för grundvattennivån. Nederbörd som inte tränger ner utan ansamlas på markytan kallas dagvatten. Dagvatten kan även bildas vid is/snösmältning eller uppträngande grundvatten.

Kvalitén på yt- och grundvatten samt tillgången till grundvatten är starkt kopplad till markanvändning. Rent vatten är en förutsättning för biologisk mångfald och fungerande ekosystem, men även för medborgarnas behov av dricksvatten och rekreation i form av bad, fiske och båtliv.

5.4.1. NULÄGE OCH BEDÖMNINGSGRUNDER

YTVATTEN

Inom Botkyrka kommun finns 35 sjöar och 15 vattendrag. Utöver det har kommunen en lång kuststräcka mot Mälaren i norr och mot Östersjön i söder. Det finns två huvudsakliga avrinningsområden: Tumbaåns avrinningsområde i norr som mynnar ut i Mälaren och Kagghamraåns avrinningsområde i söder som mynnar ut i Östersjön, se gräns mellan avrinningsområdena i Figur 25.

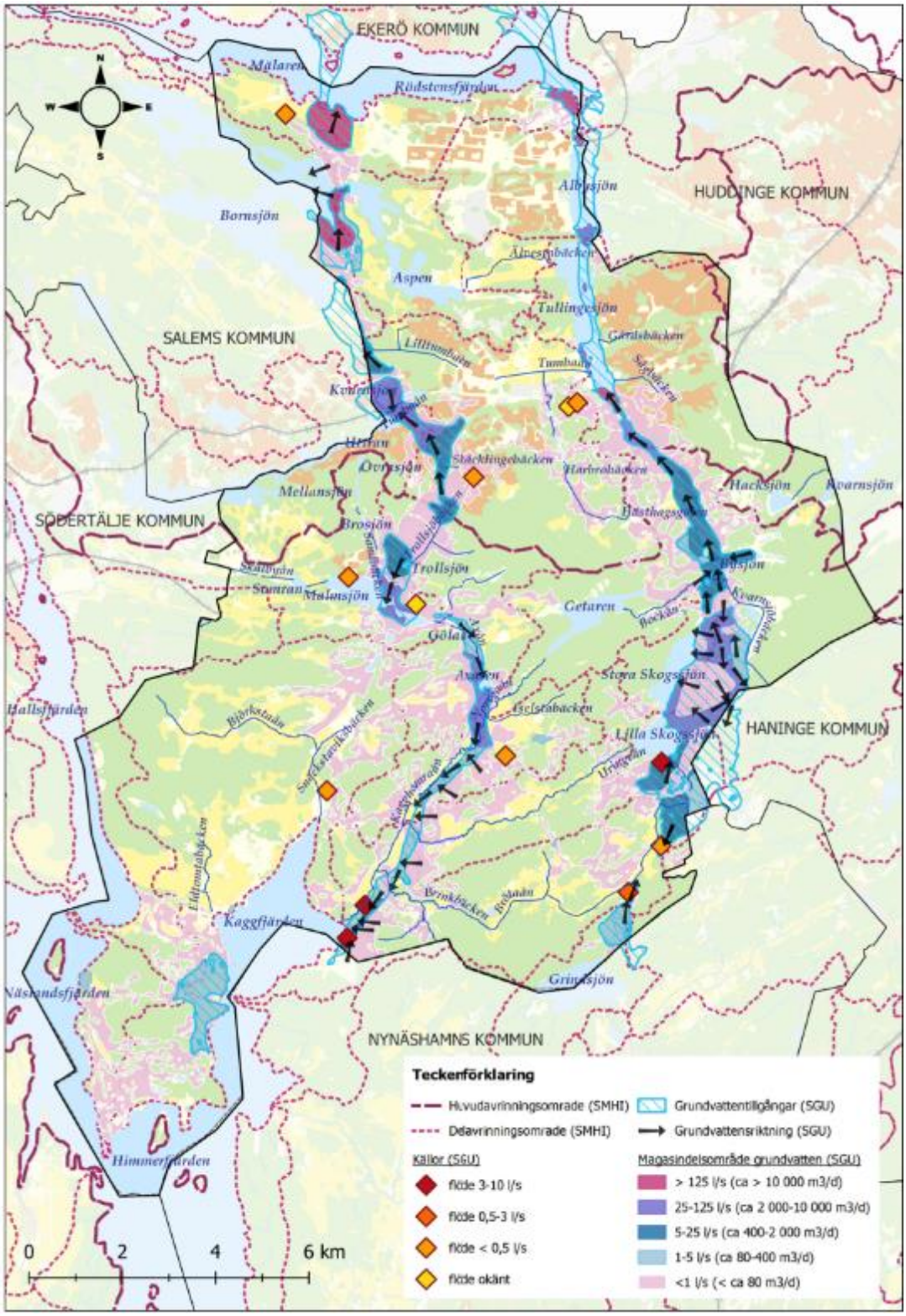
De festa av kommunens tätorter ligger i den norra delen av kommunen, varför vattenkvaliteten i Tumbaåns avrinningsområde framför allt påverkas av dagvatten från hårdgjorda ytor. Kommunens södra del är glesare befolkad och Kagghamraåns avrinningsområde påverkas därför i stället mest av jordbruk och enskilda avlopp. Havsområdena i söder påverkas även av utsläpp från Himmerfjärdens avloppsreningsverk belägen i kommunens södra del samt inflöde från kringliggande havsområden.

Figur 25. Ytvatten inom Botkyrka kommun. Gränsen mellan kommunens huvudsakliga avrinningsområden är markerad med rödstreckad linje.

GRUNDVATTEN

Botkyrka har generellt en god tillgång på grundvatten. Grundvattentillgångarna är i huvudsak koncentrerade till två parallella stråk/grusåsar, Uppsalastråket och Tullingestråket, som löper genom kommunen från norr till söder, se Figur 26. Båda dessa stråk tillhör Uppsalaåsen, en av Sveriges största isälvsavlagring.

Figur 26. Karta som visar Uppslastråkets och Tullingestråkets sträckning inom kommunen.

VATTENFÖREKOMSTER OCH MILJÖKVALITETSNORMER

De sjöar, vattendrag, kust- och grundvatten som omfattas av Vattendirektivet[1] kallas formellt för vattenförekomster. Sveriges samtliga vattenförekomster har juridiskt fastställda miljökvalitetsnormer (MKN) enligt 5 kap. miljöbalken. Miljökvalitetsnormerna uttrycker den kvalitet en vattenförekomst ska ha vid en viss tidpunkt. Huvudregeln är att alla vattenförekomster ska uppnå god status till nästa fastställda planeringscykel inom vattenförvaltningen. Ytvatten har en kemisk och ekologisk status medan grundvatten har en kemisk och kvantitativ status.

Inom Botkyrka kommun är totalt elva sjöar, sex vattendrag, fyra kustvatten och tio grundvatten klassade som vattenförekomster. Flera av förekomsterna har en status som inte når upp till miljökvalitetsnormen, vilket innebär att det krävs kvalitetshöjande åtgärder. I Botkyrka kommun är generellt övergödning ett av de största problemen för kommunens ytvatten, men föroreningar är även det ett problem.

Kommunens grundvattenförekomster har god status vad gäller tillgång på vatten (kvantitet). De flesta grundvattenförekomsterna har även en god kemisk status med undantag för två: Tullinge Ekebyhov Riksten och Pålamalm.

Flera av kommunens vattenområden har höga naturvärden. Exempelvis är vattenförekomsten Kagghamraån i kommunens södra del även ett riksintresse för naturvården.

DRICKSVATTEN

Allt kommunalt dricksvatten i kommunen kommer idag från Norsborgs vattenverk som tar vatten från Mälaren. Norsborgsverket är klassat som riksintresse för vattenförsörjning och ska enligt 3 kap. 8 § miljöbalken skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten och utnyttjandet av anläggningarna.

Kommunen har tidigare även kunnat nyttja Tullinge grundvattenverk. År 2011 påträffades dock höga halter av PFOS i dricksvatten från Tullinge grundvattenverk och verket har sedan dess varit avstängt. Ämnet kunde härledas till användandet av brandsläckningsskum vid brandövningar och tillbud på före detta flygflottiljen F18 i Tullinge-Riksten.

I Botkyrka kommun är cirka 90 procent av hushållen kopplade till det kommunala VA-nätet. Övriga 10 procent tar sitt dricksvatten från enskilda brunnar. Enskilda brunnar finns framför allt i kommunens södra del. Nyttjandet av enskilda brunnar kan orsaka saltvatteninträngning till grundvattnet, framför allt i kustnära områdena.

I Botkyrka kommun finns idag sex vattenskyddsområden. Samtliga av kommunens vattentäkter har fastställda vattenskyddsområden. Respektive vattenskyddsområde har en primär- och en sekundär zon med olika strikta föreskrifter och hur yt- eller grundvattnet ska skyddas. Pålamalms grundvatten-täkt ligger i Haninge kommun men delar av skyddsområdet sträcker sig in i Botkyrka kommun. Haninge kommun ansökte 2024 om att utöka vattenskyddsområdet kring Pålamalm grundvattentäkt. Samtidigt har Botkyrka ansökt om utökat skydd för Tullinge vattentäkt. Tillsammans bildar dessa ett sammanhängande vattenskyddsområde för Tullingeåsens grundvatten. Såväl nuvarande som föreslaget nytt vattenskyddsområde redovisas i Figur 28.

SPILLVATTEN

Allt spillvatten från Botkyrka kommuns allmänna avloppsnät avleds till och renas i Himmer-fjärdsverket i Grödinge. Himmerfjärdsverket tar även emot spillvatten från Huddinge, Nykvarn, Salem, sydvästra Stockholm och Södertälje. Det renade vattnet släpps sedan ut i Himmerfjärden. För att klara kommande skärpta miljökrav pågår en utbyggnad och modernisering av Himmerfjärds-verket.

[1] EU:s gemensamma regelverk. Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område.

I kommunen finns cirka 1 000 enskilda avlopp. Utsläpp av avloppsvatten utgör miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken och kräver därför tillstånd. Enskilda avloppsanläggningar renar generellt inte vattnet lika bra som de stora reningsverken. Otillräcklig rening av avloppsvatten från enskilda avloppsanläggningar kan resultera i att smittoämnen och näringsämnen sprider sig till närliggande dricksvattenbrunnar och vattendrag där de kan orsaka sjukdom samt bidra till övergödning.

DAGVATTEN

I Botkyrka gäller att dagvatten ska omhändertas lokalt (LOD). Det dagvatten som bildas leds generellt till diken och dammar där vattnet infiltreras, renas och fördröjs innan det förs vidare till vattendrag och sjöar. Botkyrka har separerade ledningssystem för dagvatten och spillvatten. Om spillvattenledningarna är otäta eller om rännstensbrunnar eller stuprör är felaktigt kopplade till spillvattennätet, finns risk för att regnvatten rinner ner i spillvattenledningarna. Vid kraftiga regn eller skyfall kan mängderna bli så stora att spillvattennätets eller reningsverkets kapacitet överskrids. I de fallen måste systemet bräddas vilket innebär att orenat avloppsvatten släpps ut obehandlat till recipienten.

BOTKYRKA KOMMUNS VATTENPROGRAM

Botkyrka kommun ingår som helhet i Norra Östersjöns vattendistrikt och omfattas således av det åtgärdsprogram som tagits fram för distriktet. Åtgärdsprogrammet beskriver de problem som finns i vattendistriktets vatten och vad som krävs för att nå miljökvalitetsnormerna.

Som en del i Botkyrka kommuns arbete med att leva upp till de kommunala åtagandena i åtgärdsprogrammet för Norra Östersjöns vattendistrikt har kommunens ett vattenprogram (Botkyrka d), 2023) med tillhörande åtgärdsprogram. Botkyrka kommuns vattenprogram omfattar allt vatten inom kommunens gränser men fokuserar på vattenförekomsterna. Vattenprogrammet fungerar som ett paraplydokument som anger vilka mål kommunen har med vattnet och vad som krävs för att uppnå dessa. Under vattenprogrammets paraply finns strategier, program och planer som fungerar som verktyg för att nå målen, exempelvis kommunens VA- och dagvattenstrategi. Åtgärdsprogrammet har fem fokusområden med totalt 32 åtgärder för åren 2023–2027. Nedan är exempel på fokusområden och åtgärder är som bedöms vara relevant för bedömningen i detta kapitel.

- Tillgodose Botkyrkabornas behov av vatten.
- Spåra och åtgärda eventuella felkopplingar av spillvattennätet.
- Minska näringsläckage från jordbruksmark i Älvestaåns avrinningsområde.
- Anslut Sandviken och eventuellt flera småhusområden på västra Näslandet till kommunalt VA.

5.4.2. EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

DAGVATTEN OCH MKN FÖR YTVATTEN

I kommunens norra del innebär förslag på nya bostads- och verksamhetsområden samt förtätningar på naturmark att andelen hårdgjord yta i kommunens tätorter ökar jämfört med idag. En ökad andel hårdgjord yta innebär i sin tur en ökad mängd/volym dagvatten som kan nå kommunens ytvatten, däribland ytvattenförekomsterna. Dagvatten från hårdgjorda ytor är den största källan till negativ påverkan på ytvatten i kommunens norra delar. Översiktsplanen innebär att denna belastning ökar ytterligare.

På hårdgjorda ytor samlas ofta föroreningar från till exempel trafik, biltvätt och djurspillning vilket förorenar dagvattnet. Vilken mängd föroreningar som den ökade volymen dagvattnet för med sig till ytvattenförekomsterna beror på en mängd faktorer, exempelvis eventuella reningsåtgärder samt befintliga och historiska verksamheter som påverkar marken där dagvattnet passerar. De förtätningar och nybyggnationer som översiktsplanen föreslår i tätorterna riskerar att ge ökade utsläpp av närsalter och föroreningar till kommunens ytvattenförekomster. Detta i sin tur ökar risken för försämrad status och kan även försvåra möjligheten att följa normerna. För att motverka denna

negativa effekt lyfts hanteringen av dagvattenrening i översiktsplanen för bland annat Tumbaån. Huruvida översiktsplanen försämrar status eller möjligheten att följa normerna i kommunens ytvattenförekomster går inte att säga säkert förrän i efterföljande detaljplanering och genomförande.

Störst risk för ökad belastning finns i de fall förtätning eller nybyggnation sker i nära anslutning till vattenförekomster, exempelvis föreslagen exploatering kring Tullingesjön samt utmed kusten mot Mälaren-Rödstensfjärden samt Albysjön. Detta dels då förtätningar i redan bebyggda områden kan begränsa tillgången till ytor för dagvattenhantering, dels då avståndet till ytvattenförekomsten är kort.

Figur 27. Tullingesjön. Foto: Stina Engqvist.

Ovan nämnda exploateringar och förtätningar sker kring ytvattenförekomster som idag har måttlig ekologisk status (Tullingesjön) och ej god kemisk status (Tullingesjön, Mälaren- Rödstensfjärden, Albysjön), vilket generellt utgör en risk vid ytterligare belastning.

I kommunens södra del föreslår översiktsplanen nya bostadsområden i Sibble/Kagghamra i nära anslutning till ytvattenförekomsten Kaggfjärden. Utredningsområdet Aspen ligger vid sjön Aspen som är en vattenförekomst med måttlig ekologisk status. Även i dessa fall riskerar översiktsplanen att öka belastningen till näraliggande ytvattenförekomster. I motsats till i tätorterna är dock tillgången på yta för lokalt omhändertagande av dagvattnet på landsbygden god, vilket bedöms minska risken för negativ påverkan på förekomsternas status.

I vissa fall kan en exploatering invid en vattenförekomst bli positiv. I Hamringe, ett av de föreslagna exploateringsområdena kring Tullingesjön, föreslås en omvandling från industrimiljö till bostadsområde. Idag förekommer förorenad mark i området. Vid en omvandling till bostadsområde skulle dessa föroreningar hanteras och försvinna från platsen, vilket är positivt sett till föroreningssituationen i intilliggande Tullingesjön och möjligheten att följa miljökvalitetsnormerna.

Översiktsplanen nämner behovet av att ersätta enskilda VA-anläggningar i den södra delen av Botkyrka med kommunalt VA. Givet att enskilda avlopp är en av de största källorna till negativ påverkan på ytvattenförekomsterna i kommunen södra del är en sådan utveckling positiv. Utöver enskilda avlopp är dock även jordbruket en betydande källa till förorening.

Enligt översiktsplanens ställningstaganden ska kommunen verka för att förbättra den ekologiska och kemiska statusen i kommunens sjöar och vattendrag. Bland övriga ställningstaganden finns mer konkreta förslag på hur kommunen rent praktiskt avser att jobba med frågan. Bland annat beskrivs att dagvattenhantering ska prioriteras i ett tidigt skede av samhällsbyggnadsprocessen, att

kommunen ska identifiera lämpliga områden för dagvattenrening/fördröjning på stadsdelsnivå och att kommunen ska verka för att dagvatten från hårdgjorda ytor tas omhand och fördröjs lokalt alternativt leds till lokala dagvattenanläggningar. Översiktsplanen hänvisar även till planerade åtgärder i vattenprogrammet (Botkyrka d), 2023). De lyfter även behovet av att prioritera renovering och förnyelse av kommunens ledningsnät för att förhindra att förorenad spillvatten når ytvatten-förekomsterna vid regn eller skyfall. Detta är ett av de prioriterade områdena i åtgärdsprogrammet kopplat till kommunens vattenprogram och bedöms vara särskilt viktigt givet klimatförändringarna och den ökade risk för skyfall som följer av det.

Ovan nämnda ställningstaganden bedöms sammantaget minska, men inte helt ta bort, risken för att den i översiktsplanen föreslagna bebyggelseutvecklingen har en negativ påverkan på status i yt-vattenförekomster. Genom vidare utredning och åtgärder i kommande detaljplanering kan denna risk minska ytterligare. Verkningsfulla dagvattenåtgärder kan även minska belastningen på kommunens ytvattenförekomster vilket i förlängningen bidrar till att klara miljökvalitetsnormerna.

MKN GRUNDVATTEN

En del av de nya exploateringsområden som föreslås i översiktsplanen ligger helt eller delvis ovan någon av kommunens grundvattenförekomster, se nr 1–6 i Figur 28. Två av de berörda före-komsterna har idag otillfredsställande kemisk status. Fokus för dessa är att inte öka förorenings-belastningen ytterligare medan fokus vad gäller övriga förekomster är att bevara och säkerställa statusen för framtiden.

Byggarbeten ovan eller i nära anslutning till en grundvattenförekomst utgör en generell risk för negativ påverkan. Detta dels genom att befintliga eller nya föroreningar kan nå förekomsten, dels genom att gräv- och schaktarbeten kan orsaka grundvattenbortledning. Efter färdigställandet finns det även en risk för att en ökad andel hårdgjord yta minskar den naturliga grundvattenbildningen. Exploateringsområdena nr 1–6 riskerar därför att ha en negativ påverkan på några av kommunens grundvattenförekomster. Uttran och Hamra grustag, nr 1 och 2 i Figur 28 bedöms som extra känsliga eftersom grundvattenytan ligger ytligt, det är kort avstånd till uttagsbrunnar för dricksvatten och markens naturliga kapacitet till rening är mycket liten. I område nr 6 föreslår översiktsplanen endast gles småhusbebyggelse, vilket bedöms medföra mindre risk för negativ påverkan.

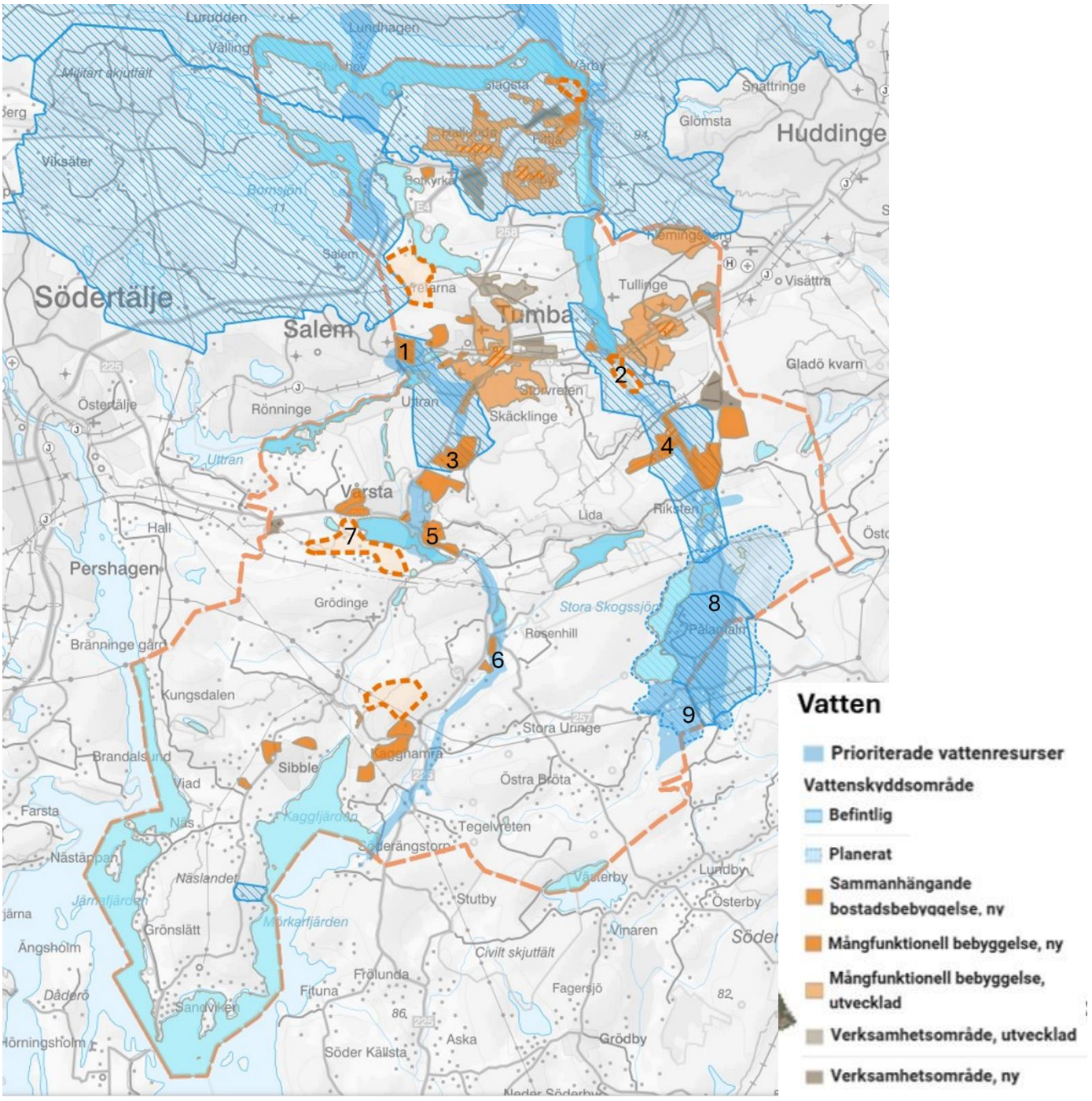
De förtätningar och nybyggnationer som översiktsplanen föreslår på eller i närheten av kommunens grundvattenförekomster utgör en generell risk för såväl försämrad status som möjlighet att följa normerna. Översiktsplanens vägledningstexter för dessa utbyggnadsområden har därför information om vikten av att förhålla sig till miljökvalitetsnormerna och att det ska tas fram en MKN-utredning vid exploatering inom dessa områden. Denna utredning ska säkerställa att det inte sker någon status-försämring eller att exploateringen påverkar möjligheten att följa normerna. Genom att i kommande detaljplanering följa framtagna åtgärdsförslag kan risken för negativ påverkan minska.

DRICKSVATTEN OCH SPILLVATTEN

Enligt översiktsplanens vägledning finns ett behov att minska regionens sårbarhet med Mälaren som dominerande vattentäkt. I sina ställningstaganden anger därför kommunen att de ska verka för att starta upp Tullinge vattenverk igen samt utreda möjligheten att åter ta Segersjö vattenverk i drift. På så vis skulle kommunen ha tillgång till reservvatten, vilket är positivt då det är en viktig del i att skapa en robust vattenförsörjning. I denna del bedöms därför översiktsplanen vara i linje med målet i kommunens åtgärdsprogram om att “Tillgodose Botkyrkabornas behov av vatten”.

I åtgärdsprogrammet tillhörande Botkyrka kommuns vattenprogram finns ett identifierat behov av att ersätta enskilda VA-anläggningar i kommunen södra del med kommunalt VA. En sådan utbyggnad minskar risken för saltvatteninträngning i kommunens grundvatten, vilket även det bedöms bidrar till att skapa en robust vattenförsörjning. Det skulle även innebära att endast en liten mängd enskilda avlopp kvarstår inom avrinningsområdena Kagghamraån och Kaggfjärden, vilket i sin tur bidrar till

renare vatten i recipienten Himmerfjärden. Himmerfjärden är en ytvattenförekomst som idag har måttlig ekologisk status, framför allt på grund av övergödning. En avveckling av många av Botkyrkas enskilda avlopp bedöms därför även främja möjligheten att förbättra status och klara normen i Himmerfjärden.

Figur 28. En del av översiktsplanens föreslagna bebyggelse samt kommunens vattenskyddsområden och prioriterade vattenresurser. Siffrorna i figuren kopplar till siffror i löptexten.

Översiktsplanen föreslår ny bostadsbebyggelse i ett par lägen där det idag inte finns kommunalt VA. Enligt översiktsplanens vägledning ska VA-nätet byggas ut i en takt som svarar upp mot nya exploateringsområden, vilket är bra. Men givet hur kostsamt det kan vara att ordna kommunalt VA på isolerade delar av landsbygden, bedöms det likväl finnas en risk att det tillkommer nya enskilda

avlopp där. En sådan utveckling skulle direkt motverka kommunens pågående arbete att minska belastningen till dess vattenförekomster och kan i förlängningen bidra till att försämra möjligheten att följa de juridiskt fastställda miljökvalitetsnormerna.

Kommunens vattenskyddsområden finns utpekade i översiktsplanens hänsynskarta. Några föreslagna exploateringar ligger inom vattenskyddsområden, se nr 1, del av 3 och del av 4 i Figur 28). Även utredningsområdet Hamra grustag, nr 2, ligger inom ett vattenskyddsområde. Huruvida översiktsplanen riskerar att ha en otillbörlig negativ påverkan på de vattenförekomster som vattenskyddsområdena ämnar skydda går inte svara på förrän i efterföljande detaljplanering. Men en exploatering inom vattenskyddsområdena utgör en generell risk för negativ påverkan. I vägledningarna för föreslagna exploateringar inom vattenskyddsområden redovisar översiktsplanen att exploatering ska ske i enlighet med vattenskyddsområdets skyddsföreskrifter. Förutsatt att de följs bedöms det inte uppstå någon negativ påverkan på de förekomster föreskrifterna avser att skydda. Det är av stor vikt att frågan bevakas särskilt i efterföljande detaljplanering.

Utöver vattenskyddsområdena redovisar översiktsplanen även de grund- och ytvattenförekomster som kommunen bedömt vara prioriterade att skydda för att säkerställa tillräckligt med rent vatten för dricksvattenförsörjning ur ett flergenerationsperspektiv, se Figur 28. Det är positivt att kommunen gjort ett sådant prioriteringsarbete. Flera av de förtätningar och nya bebyggelseområden som föreslås i översiktsplanen är dock lokaliserade direkt ovan eller invid de prioriterade grund- och ytvattenförekomsterna, se nr 1, 2, 3 och 6 i se Figur 28. Föreslagen exploatering innebär inte per automatik att det sker en negativ påverkan på vattenförekomsterna. De bedöms likväl utgöra en potentiell risk sett till kommunens dricksvattenförsörjning, vilket inte är i linje med kommunens ambition om att säkerställa tillräckligt med rent vatten för dricksvattenförsörjning ur ett flergenerationsperspektiv. Enligt översiktsplanens ställningstaganden ska exploatering och andra åtgärder i anslutning till de prioriterade förekomsterna ”ske på vattnets villkor”. I hänsynstexten för nr 1, 2 och 3 står det vidare att ”grundvatten blir en viktig fråga att utreda” och att ”påverkan på grundvatten måste undvikas”. Genom utredning och åtgärder i kommande detaljplanering kan riskerna med exploatering ovan/invid de prioriterade förekomsterna hanteras och minskas.

I två av ovan nämnda exploateringsområden (nr 3 och 4) finns idag förorenad mark. Även i utredningsområdet Hamra grustag, nr 2, finns förorenad mark. Grävarbeten i förorenad mark utgör i sig även det en generell risk för att föroreningar sprids till grundvattnet. I och med exploateringen skulle dock de förorenade massorna grävas bort och omhändertas. På så vis bedöms en del av den exploatering som föreslås inom skyddsområden för prioriterade förekomster även främja kommunens ambition om att säkerställa tillräckligt med rent vatten för dricksvattenförsörjning ur ett flergenerationsperspektiv.

En tidigare grus- och bergtäkt, Pålamalm, och en tidigare torvtäkt, Hanvedsmossen, nr 8 och 9 i Figur 28, är belägna på grundvattenförekomsten Pålamalm. Som tidigare nämnts ligger förekomsten i Haninge kommun men dess skyddsområde sträcker sig in i Botkyrka. Haninge kommun ansökte i april 2024 till länsstyrelsen om en utökning av vattenskyddsområdet kring Pålamalm, något som Botkyrka kommun stöder. Föreslagna skyddsföreskrifter innebär att verksamheter som kan skada grundvattenförekomsten blir förbjudna. Befintliga verksamheter kan endast vara kvar i området om de kan visa att verksamheten inte riskerar att förorena grundvattnet. Om länsstyrelsen beslutar att utöka vattenskyddsområdet bedöms risken för förorening av grundvattenförekomsten på sikt minska.

5.4.3. SAMMANFATTANDE BEDÖMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

MILJÖKVALITETSNORMER

På ett antal platser föreslår översiktsplanen exploatering ovan eller i närheten av kommunens grundvattenförekomster vilket medför en risk för negativ påverkan på förekomsterna. I kommunens norra delar ökar översiktsplanen andelen hårdgjorda ytor, vilket riskerar att öka mängden

föroreningar som når kommunens ytvattenförekomster. Detta i sin tur ökar risken för försämrad ytvattenstatus och kan försvåra möjligheten att följa miljökvalitetsnormerna.

Huruvida översiktsplanen försämrar status eller möjligheten att följa normerna i yt- och grundvatten-förekomster beror bland annat på åtgärdsgrad i efterföljande detaljplanering. Genom att följa översiktsplanens ställningstaganden, genomföra åtgärder enligt kommunens vattenprogram och åtgärder i kommande detaljplanering kan risken hanteras och minskas.

DRICKSVATTENFÖRSÖRJNING

Översiktsplanen föreslår ny bebyggelse på ett par ställen på landsbygden där det idag saknas kommunalt VA. En del exploateringsområden är även lokaliserade inom vattenskyddsområden eller invid kommunens prioriterade grund- och ytvattenförekomster för dricksvattenförsörjningen. Föreslagen exploatering utgör en risk för negativ påverkan sett till kommunens dricksvatten-försörjning. I ett par fall innebär översiktsplanen att förorenad mark grävs bort, varför en del exploatering även bedöms medföra positiva konsekvenser. Översiktsplanen anger även att de ska verka för att startas upp Tullinge vattenverk och ersätta enskilda VA-anläggningar. Översiktsplanen bedöms därmed både motverka och främja kommunens ambition om en mer robust vatten-försörjning som främjar Botkyrkas dricksvattenförsörjning ur ett flergenerationsperspektiv.

Översiktsplanen bedöms sammantaget både medföra risk för negativa konsekvenser för yt- och grundvatten och dricksvattenförsörjningen samt medföra vissa positiva konsekvenser.

Förslag på åtgärder:

- De förslag på nya bebyggelseområden som idag ligger på platser där det saknas kommunalt VA bör inte förverkligas utan att det går att säkerställa anslutning till kommunalt VA. Detta bör tydligt framgå av vägledningstexten för respektive område.

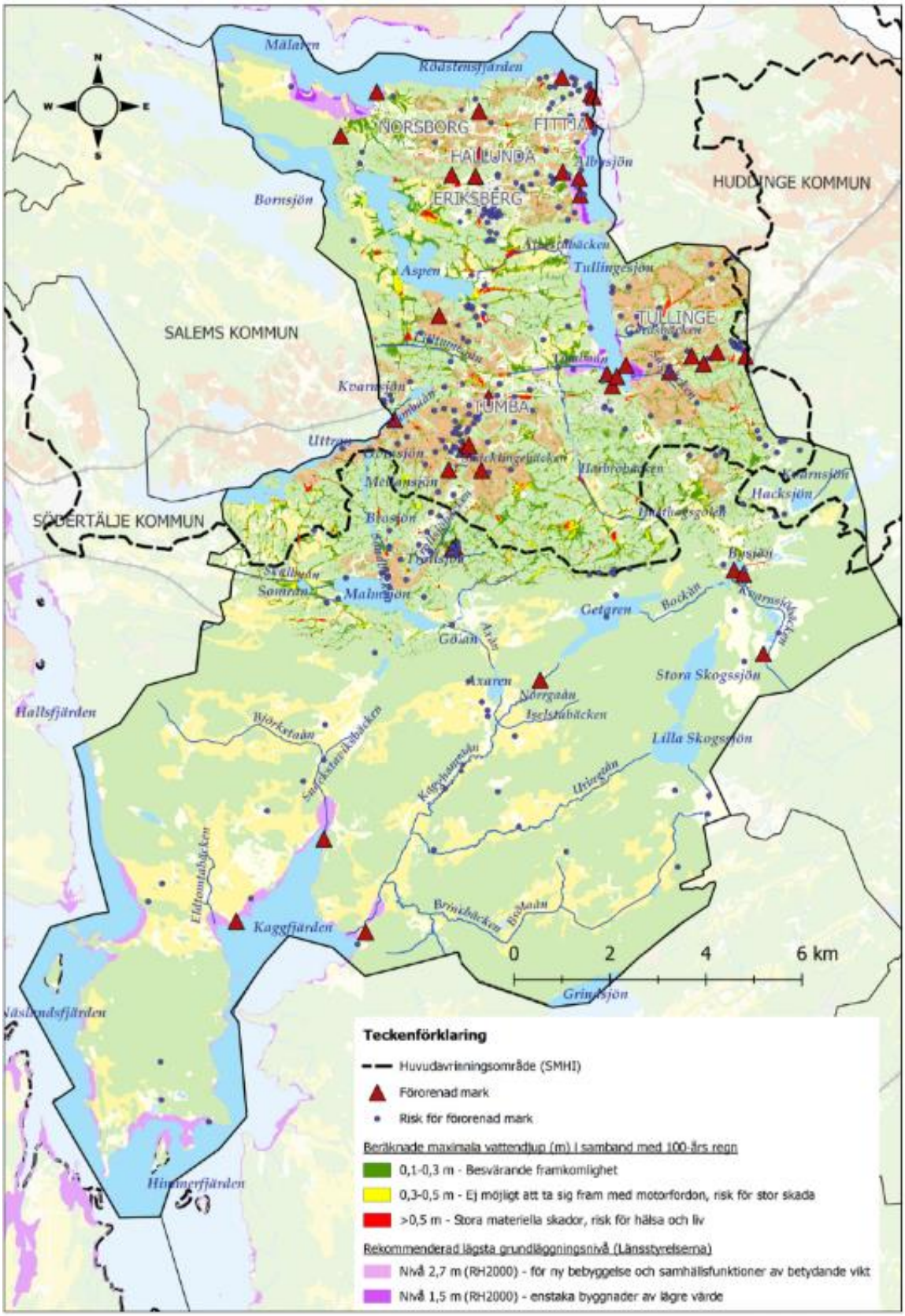
5.5. MARKFÖRORENINGAR

Förorenad mark är områden där halterna av skadliga ämnen, såsom tungmetaller, oljeprodukter, lösningsmedel eller organiska miljögifter, överstiger naturliga nivåer och kan utgöra en risk för människors hälsa eller miljön. Vid ett förändrat klimat ökar risken för ökad rörlighet hos markföroreningar genom transport av vattenflöden. Vid översvämning och erosion kan även föroreningar frigöras och spridas.

5.5.1. NULÄGE OCH BEDÖMNINGSGRUNDER

I Botkyrka finns idag omkring 400 potentiellt eller konstaterat förorenade områden. Områdena finns spridda över hela kommunen och utgörs av mark- och vattenområden, grundvatten, sediment, byggnader och anläggningar. De har till stor del pekats ut baserat på hur platsen tidigare använts. Bland de utpekade områdena finns platser där föroreningar både har utretts och sedan tagits bort.

I Botkyrkas vattenprogram redovisas områden med konstaterade föroreningar och områden med risk för föroreningar, se Figur 29. Många äldre förorenade områden ligger i närheten av vatten och vissa av dessa platser ligger idag inom vattenskyddsområden, i områden med risk för översvämningar och med risk för ras och skred.

Figur 29. Områden med översvämningsrisk och förhöjda vattennivåer som sammanfaller med områden med förorenad mark och risk för förorenad mark. Källa: (Botkyrka d), 2023).

5.5.2. EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

Förorenade områden kan medföra skada eller olägenhet för miljön eller människors hälsa. Om områdena bebyggs och utvecklas kan föroreningarna spridas och lättare exponeras för människor. Förändrade klimatförhållanden med ökad nederbörd kan leda till förändrade grundvattennivåer, instabila markförhållanden och höga vattennivåer i sjöar och vattendrag. Även det kan göra att föroreningar sprids och exponeras.

Översiktsplanens ställningstagande anger att i samband med förändrad markanvändning ska det vid misstanke om förorening i området eller i närområdet samt på platser med fyllnadsmassor undersökas om det förekommer föroreningar. I de fall föroreningar finns ska dessa utredas och eventuella åtgärder ska vidtas. Utredning och åtgärder behöver ta höjd för de föränderliga förutsättningar som kommer av klimatförändringarna, exempelvis ökade flöden som förändrar markförhållandena. Kommunen förordar exploatering av förorenade områden för att minska föroreningsspridningen.

Ny bebyggelse, bland annat bostäder föreslås i Riksten, Hamringe, Slagsta och på Kassmyraåsen. Här redovisar översiktsplanen att det förekommer markföroreningar. I enlighet med översiktsplanens ställningstagande kommer dessa markföroreningar utredas och vid behov saneras vilket säkerställer att kommande boende inte kommer exponeras för föroreningar och att risken för förorenings-spridning minskar, vilket är positivt.

I Tumba finns både områden med konstaterade markföroreningar och risk för markföroreningar. Här föreslås både nybyggnad och utveckling av mångfunktionell bebyggelse. Även vid utveckling av bostäder i redan bebyggda områden kan markföroreningar behöva utredas.

Översiktsplanen föreslår ny bebyggelse i vissa områden med risk för markföroreningar och där det samtidigt finns en översvämningsrisk. En sanering i dessa områden medför att risken för spridning av föroreningar till sjöar och grundvatten minskar.

5.5.3. SAMMANFATTANDE BEDÖMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

I och med att översiktsplanen föreslår utbyggnad på vissa områden med markföroreningar, och samtidigt redovisar att dessa, vid behov, ska saneras, kommer markföroreningar och risken för spridning av dessa minska.

Översiktsplanen bedöms medföra positiva konsekvenser.

Det finns inga förslag på åtgärder.

5.6. RAS, SKRED OCH EROSION

Skred är en jordmassa som kommer i rörelse. Jordskred förekommer i finkorniga silt- och lerjordar, men även i andra jordar med inslag av lera och silt, exempelvis finkornig morän. Ett ras är en massa av sand, grus, sten eller block eller en del av en bergsländ, som kommer i rörelse. Erosion är nednötning och borttransport av jord och berg, vanligen genom påverkan av yttre krafter som rinnande vatten, vågor, vind eller is.

5.6.1. NULÄGE OCH BEDÖMNINGSGRUNDER

Det finns lokala förekomster av mark med förutsättningar för ras och skred på flera olika platser i kommunen, bland annat Slagsta, Tumba och Tullinge. Andra områden som karterats som risk-områden för skred är väster om Alby och söder om Rosenhill. Det finns även förutsättningar för erosion längs delar av kusten och längs Mälaren ((SGI, 2011).

5.6.2. EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

Byggnation på områden med risk för ras, skred och erosion kan medföra omfattande konsekvenser. Klimatförändringar som ökad nederbörd kan leda till ökad risk för ras, skred och erosion. Det betyder att förstärkningsåtgärder kan behövas för områden som idag anses vara stabila. Klimatets förändringar innebär också att riskerna för skred och ras ökar inom bebyggda områden.

Översiktsplanens ställningstagande anger att vid nybyggnation och förändrad markanvändning ska områdets geotekniska förutsättningar beaktas och vid behov utredas samt att särskild hänsyn behöver tas till så kallade aktsamhetsområden för skred i finkorniga jordar, samt områden med förutsättningar för ras, erosion och slamströmmar. Dessa områden ska vid behov utredas. Statens Geotekniska Instituts vägledning gällande geoteknisk säkerhet i kommunal planering ska följas.

Översiktsplanen har även ett ställningstagande som anger att inom områden med befintlig bebyggelse där det finns förutsättningar för ras, skred och erosion behöver särskild hänsyn tas vid åtgärder som kan försämra markstabiliteten. I dessa områden kan det även finnas behov av åtgärder som förbättrar markstabiliteten.

Översiktsplanen anger även att kommunen bör utreda hur förutsättningarna för ras och skred ska hanteras i berörda områden i befintlig bebyggelse i Tullinge.

I den tematisk inriktningen för klimatrelaterade risker beskrivs att i villaområdena inom en kilometer från Tullingesjön finns flera områden där man behöver vara aktsam när man bygger nytt eller gör andra åtgärder som belastar marken och därmed kan förändra markens stabilitet.

5.6.3. SAMMANFATTANDE BEDÖMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Det finns risk för ras och skred inom vissa områden i kommunen vilket behöver omhändertas i senare planeringsskeden. Genom att följa översiktsplanen ställningstaganden i kommande planering bedöms negativa konsekvenser till följd av ras, skred och erosion kunna undvikas. Översiktsplanen bedöms även kunna medföra bättre markstabilitet i befintliga bostadsområden jämfört med idag.

Översiktsplanens ställningstagande bedöms medföra acceptabel risknivå kopplat till ras, skred och erosion.

Det finns inga förslag på åtgärder.

5.7. KLIMATPÅVERKAN

Utsläpp av växthusgaser till atmosfären ger upphov till negativ klimatpåverkan som påverkar hela vår planet i form av bland annat avsmältning av glaciärer och höjda havsnivåer, utrotning av arter, instabila vädersystem med längre och kraftigare värmeböljor samt extrema skyfall.

5.7.1. NULÄGE OCH BEDÖMNINGSGRUNDER

Den största källan till koldioxidutsläpp i Botkyrka kommun är transportsektorn. Kommunen har en hög andel genomfartstrafik vilket genererar stora utsläpp av klimatpåverkande gaser. Övriga källor är bygg- och fastighetssektorn, energiförsörjning och arbetsmaskiner. Vägtrafik och arbetsmaskiner står för cirka 80 procent av utsläppen. Jämfört med år 1990 har utsläppen av växthusgaser minskat med över 70 %.

Enligt det nationella klimatmålet ska Sverige senast år 2045 ha netto-nollutsläpp av växthusgaser. Botkyrka kommun har antagit ett klimatmål enligt vilket Botkyrka ska vara fossilbränslefritt år 2030 och klimatneutralt år 2045.

5.7.2. EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

All byggnation medför utsläpp av växthusgaser, bland annat till följd av produktion av material, arbetsmaskiner och masshantering. Kommunen ska enligt översiktsplanen verka för ett utökat samarbete med bygg- och fastighetsbranschen för att styra utvecklingen mot nettonollutsläpp. Det kan bidra till att begränsa utsläppen men det är långt kvar till nettonollutsläpp i bygg- och fastighetsbranschen. Samtliga förslag på nybyggnation i översiktsplanen bedöms därmed medföra utsläpp av växthusgaser.

Klimatpåverkan som översiktsplanen kan påverkan är, förutom omfattning av nybebyggelsen, kopplat till lokalisering av framtida bebyggelseutveckling och huruvida denna utveckling medför ökad bilanvändning eller nyttjande av kollektivtrafik.

Översiktsplanen har en hög ambition vad gäller hållbar mobilitet och infrastruktur vilket kan bidra till att begränsa klimatutsläppen. Bland annat anger översiktsplanen att kommunen satsar på de kapacitetsstarka trafikslagen för att skapa en överflyttning från biltrafik till kollektivtrafiken. Ny bebyggelse ska i huvudsak ska lokaliseras i tyngdpunkter inom cirka 1000 meter från kapacitetsstark kollektivtrafik eller där det finns potential för framtida kapacitetsstark kollektivtrafik. Genom att fokusera utvecklingen till tyngdpunkterna och dess närhet kan en yteffektiv bebyggelse med en blandning av bostäder, arbetsplatser, service och fritidsaktiviteter skapas vilket minskar behovet av att resa. Det ger också bra förutsättningar för att gå, cykla och resa med kollektivtrafik till både arbetet och till fritidsaktiviteter det vill säga ett resemönster med begränsade utsläpp av växthusgaser.

Översiktsplanen anger även att de regionala cykelstråken och kommunala cykelvägarna ska utvecklas och att kommunen ska säkerställa att det finns tillgång till säkra cykelparkeringar vid samtliga spårbundna stationer, bytespunkter och andra vältrafikerade hållplatser.

Översiktsplanen föreslår även större nybyggnationer i två stadsutvecklingslägen, Kassmyraåsen och Riksten. Dessa två områden ligger mer perifert men eftersom det rör sig om stora utbyggnader av bostäder bedöms det kunna skapas underlag för bra bussförbindelser. Detta lyfts även i översiktsplanen som anger att bebyggelseutveckling ska koncentreras till områden där det finns potential för framtida kapacitetsstark kollektivtrafik. Möjligheten att få till kapacitetsstark kollektivtrafik i perifera områden beror dock på hur den nya bebyggelsen utformas. En bebyggelse med villor och radhus tenderar till att medföra ett högt bilberoende och sämre förutsättningar för kollektivtrafik.

Några av de bostadsområdena som föreslås, exempelvis i Sibble, Kagghamra öster och Rosenhill, ligger perifert i kommunen i områden med begränsad tillgång till kollektivtrafik. Översiktsplanen föreslår småhusbebyggelse vilket endast medför en mindre befolkningsökning som inte bedöms bidra nämnvärt till möjligheten att utveckla kollektivtrafiken. Utvecklingen av bebyggelsen på landsbygden ska enligt översiktsplanen ske genom komplettering i närheten av befintlig bebyggelse men också genom möjligheten till enstaka etableringar på landsbygden i stort. Sammantaget bedöms dessa boende framför allt generera bilåkning för att nå arbete, service med mera.

Kagghamra ligger mycket perifert i kommunen men här föreslår översiktsplanen ett stort utredningsområde. Sammantaget, befintlig bebyggelse i Kagghamra och föreslagen bebyggelse, inklusive utredningsområdet bedöms bilda en större landsbygdsnod med ett befolkningsunderlag för en acceptabel turtäthet med kollektivtrafiken och för utveckling av lokal service, mötesplatser mm.

Översiktsplanens förslag på utbyggnadsområden i Sibble och Kagghamra är viktiga för kommunens planer på landsbygdsutveckling men de bedöms inte stämma överens med ställningstagandet om att koncentrera bebyggelseutvecklingen till områden med befintlig kapacitetsstark kollektivtrafik eller där det finns potential för framtida kapacitetsstark kollektivtrafik.

Exploatering av ej tidigare anspråkstagen mark innebär ökade utsläpp av växthusgaser eftersom kolsänkor och kolförråd minskas. Kommunen anger att de ska skydda kolsänkor och kolförråd genom att inta en restriktiv hållning till bebyggelse på kolrika marker som skogsområden, våtmarksområden

och jordbruksmark. Våtmarker är viktiga kolsänkor och översiktsplanen redovisar ett ställnings-tagande om att våtmarker ska nyskapas.

5.7.3. SAMMANFATTANDE BEDÖMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Översiktsplanen föreslår ny bebyggelse vilket oundvikligen medför utsläpp av växthusgaser, dels från själva byggandet, dels från transporter. Den del av bebyggelseutvecklingen som planeras i närhet av kapacitetsstark kollektivtrafik kan begränsa utsläpp av klimatgaser från boendes resor medan bebyggelseutvecklingen i perifera lägen riskerar att medföra resemönster med högre utsläpp.

Översiktsplanen medför negativa konsekvenser för klimatet på grund av den exploatering som planeras.

Förslag på åtgärder:

- Kommande planering av större stadsutvecklingslägen och andra större utbyggnadsområden bör ha fokus på en planering som stödjer kapacitetsstark kollektivtrafik och begränsar biltrafik.

5.8. RISK FÖR ÖVERSVÄMNING

Ett förändrat klimat med skyfall och stigande havsnivåer och förändrade flödesmönster i sjöar och vattendrag ökar risken för översvämningar. Översvämningar kan leda till direkta konsekvenser för människors liv och hälsa, genom ökad risk för personskador. Indirekta konsekvenser kan uppstå genom försämrad framkomlighet då infrastruktur översvämmas. Genom klimat-anpassningsåtgärder kan människors liv, hälsa och egendom, liksom miljön, skyddas mot klimat-förändringarnas effekter. Klimatanpassning avgränsas i denna hållbarhetsbedömning till risk för översvämning orsakad av skyfall eller havsnivåhöjning.

5.8.1. NULÄGE OCH BEDÖMNINGSGRUNDER

Årsmedelnederbörden beräknas öka kraftigt jämfört med idag till följd av klimatförändringarna, framför allt under vintern och våren.

SKYFALL

Vid normala regn hanteras regnvolymen antingen genom avledning till dagvattensystem eller genom infiltration på permeabla, gröna ytor. Vid extrema regn överskrids dagvattensystemets kapacitet och markens infiltrationsförmåga vilket medför att det sker en avrinning på markytan som kan skapa en översvämning.

En skyfallskartering utifrån Botkyrkas lokala förutsättningar har gjorts för de tätbefolkade norra och centrala delarna av Botkyrka (Botkyrka f), 2016). Botkyrka kommun har även tagit fram en klimat- och sårbarhetsanalys (Structor, 2021). Analysen har identifierat de allvarligaste riskerna och konsekvenserna av klimatförändringarna och tagit fram övergripande förslag till prioriterade åtgärder för att minska de identifierade riskerna och öka kommunens robusthet mot klimatförändringar.

Områden i Botkyrka med risk för översvämning är bland annat Alby centrum och områden invid Albysjön, flera områden i Fittja, Hallunda-Norsborg, Tumba, området, längs Tullinge strandväg samt vissa områden i Vårsta och Grödinge.

Det finns förorenade områden i kommunen som samtidigt riskerar att översvämmas se Figur 29. Dessa platser medför risk för spridning av föroreningar.

VATTENNIVÅER I MÄLAREN OCH ÖSTERSJÖN

Ett förändrat klimat kan innebära att kusten utmed Östersjön får en höjning av havsytan med cirka en halv meter fram till slutet av seklet, landhöjningen beaktad.

Mälarens tillrinningsområde är stort och vattennivåerna i sjön kommer påverkas av ändrade nederbördsmönster i tillrinningsområdet. Den pågående ombyggnationen av Slussen kommer att minska översvämningsrisken betydligt. Havsnivån i Östersjön kommer efter detta sekels slut att fortsätta stiga, vilket påverkar möjligheten att tappa ut vatten från Mälaren till Östersjön och översvämningsrisken kan därmed åter öka.

Rekommendationer från länsstyrelserna

Länsstyrelserna kring Mälaren har enats om vilken nivå som ny bebyggelse bör placeras vid Mälarens stränder, med hänsyn till risken för översvämning. Dessa rekommendationer anger bland annat att ny sammanhållen bebyggelse samt samhällsfunktioner av betydande vikt behöver placeras ovan nivån 2,7 meter (RH2000). För Östersjökusten rekommenderar Stockholms Länsstyrelse att ny sammanhållen bebyggelse och samhällsfunktioner av betydande vikt placeras ovan nivån 2,7 meter (RH2000). Längs sjöar och vattendrag i länet rekommenderas att ny sammanhållen bebyggelse samt samhällsfunktioner av betydande vikt placeras ovanför nivån för beräknat högsta flöde. Enstaka byggnader av lägre värde placeras ovanför nivån för ett 100-årsflöde.

5.8.2. EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

Med klimatförändringarna ökar nederbörden och därmed behovet av att fördröja dagvatten. Detta gäller inte bara vid nybyggnation utan också inom den befintliga bebyggelsen, och särskilt i de riskområden för översvämning vid skyfall som har identifierats kommunens klimat och sårbarhets-analys (Structor, 2021). Översiktsplanen redovisar förslag till ny bebyggelse alternativt förtätning inom nedanstående tio områden med risk för översvämning till följd av skyfall. Siffrorna hänvisar till områden i Figur 30.

Nr 1: Slagsta Marina och Slagsta strand

Översiktsplanen redovisar förslag på ny mångfunktionell bebyggelse inom ett område invid Mälaren med risk för översvämning till följd av nivåhöjning av Mälaren. Detta uppmärksammas i text om hänsyn till objektet som anger att översvämningsrisken behöver beaktas då delar av området är beläget under nivån 2,7 m.ö.h. som länsstyrelserna rekommenderar som lägsta grundläggningsnivå för ny bebyggelse kring Mälaren. Även utredningsområde Slagsta strand har samma översvämnings-problematik som Slagsta Marina.

Nr 2: Hallunda- Norsborg centrum

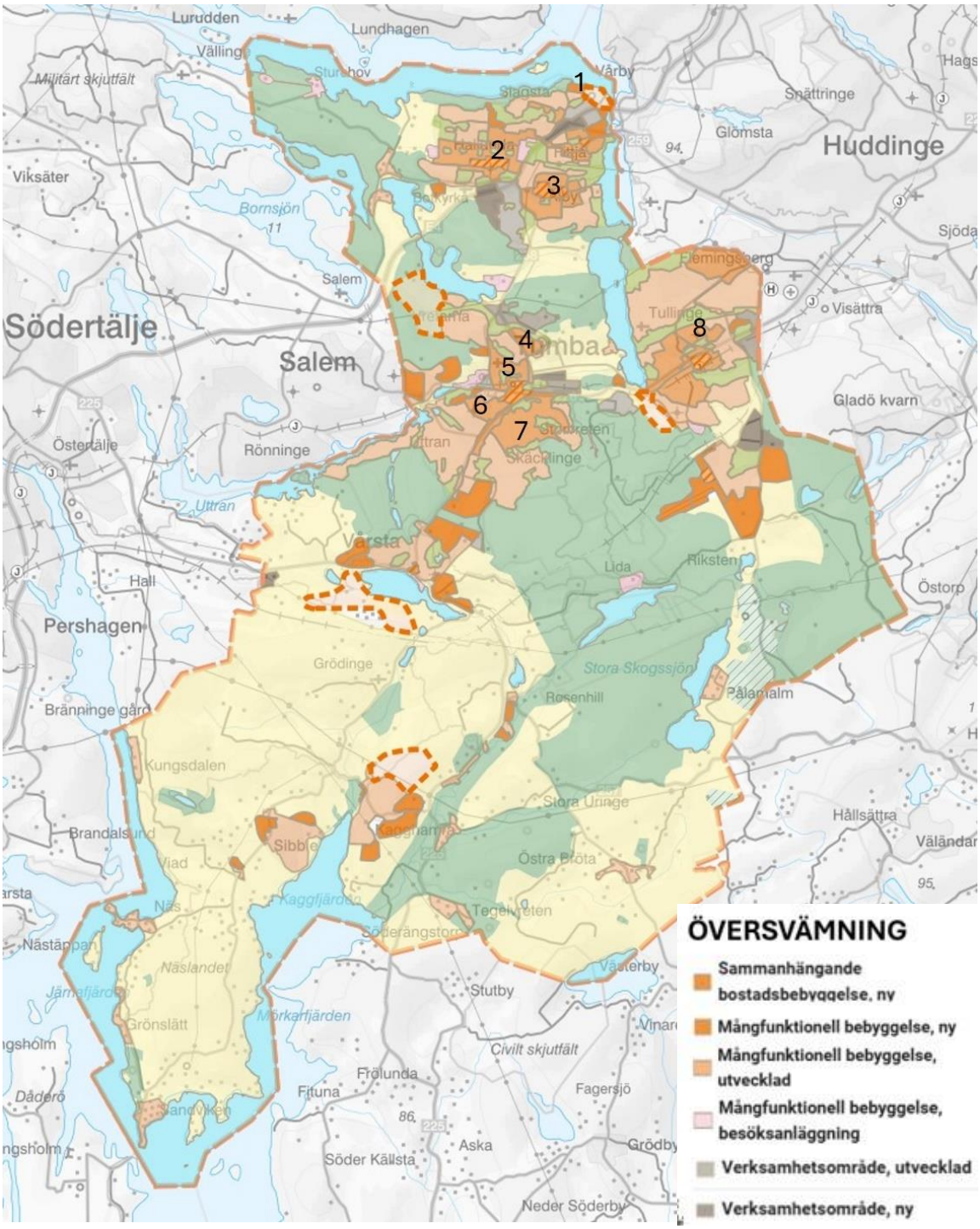
Här föreslås förtätning av mångfunktionell bebyggelse med centrumfunktioner. Hänsynstexten anger att flera parkeringsytor i centrala Hallunda utgör översvämningsytor vid skyfall och att ny bebyggelse eller andra åtgärder i centrum behöver planeras så att de inte förvärrar översvämningsrisken för omkringliggande befintlig bebyggelse, utan om möjligt att riskerna i stället minskas.

Nr 3: Centrala Alby

Här föreslås förtätning med mångfunktionell bebyggelse bland annat bostäder. Hänsynstexten anger att flera gräsytor och parkeringsytor i centrala Alby utgör översvämningsytor vid skyfall och att ny bebyggelse eller andra åtgärder i centrum behöver planeras så att de inte förvärrar översvämnings-risken för omkringliggande befintlig bebyggelse, utan om möjligt att riskerna i stället minskas

Nr 4: Verksamhetsområde Loviseberg

Översiktsplanen föreslår komplettering med nya verksamheter. I hänsynstexten anges att regnvatten från delar av Loviseberg avvattnas mot Hågelbyleden där befintlig bebyggelse hotas av risk för över-svämning vid skyfall. Ny bebyggelse behöver planeras så att de inte förvärrar översvämningsrisken för nedströms befintlig bebyggelse, utan om möjligt att riskerna i stället minskas.

Figur 30. Områden i översiktsplanen som sammanfaller med områden där det föreligger risk för översvämning till följd av skyfall är markerade med nr 1–8.

Nr 5: Tumba – Tuna

Översiktsplanen föreslår förtätning med mångfunktionell bebyggelse på parkeringsplatser eller andra ineffektivt utnyttjade ytor. Hänsynstexten anger att området blir extra utsatt för översvämningsrisker i samband med skyfall. Ny bebyggelse eller andra åtgärder i detta område behöver planeras så att de inte förvärrar översvämningsrisker inom och utanför området, utan om möjligt att riskerna i stället minskar.

Nr 6: Tumba-Dalvägen
Översiktsplanen föreslår förtätning med mångfunktionell bebyggelse. Området är idag delvis bebyggt med stora hårdgjorda ytor. Hänsynstexten anger att regnvatten från Dalvägen och omgivande bebyggelse avvattnar till Hamradalen via lågt belägna ytor längs Huddingevägen med stor risk för översvämning vid skyfall. I samband med planering kan möjlighet finnas till åtgärder som motverkar dessa problem.

Nr 7: Tumba-Storvreten
Översiktsplanen föreslår förtätning med mångfunktionell bebyggelse. Hänsynstexten anger att regnvatten från området avvattnar till Hamradalen via lågt belägna ytor längs Huddingevägen med stor risk för översvämning vid skyfall. Ny bebyggelse eller andra åtgärder där ytor hårdgörs kan förvärra problemen och därför behöver dagvatten- och skyfallshanteringen utredas.

Nr 8: Tullingeberg
Översiktsplanen föreslår förtätning med mångfunktionell bebyggelse. Bebyggelse ska i första hand tillkomma på redan ianspråktagen mark, men inslag av ändrad markanvändning kan förekomma även inom grönområde och park. Hänsynstexten anger att vid planering av bebyggelse måste hänsyn tas till de risker för översvämning vid skyfall som befintliga bostäder hotas av, så att dessa inte förvärras, utan om möjligt att riskerna i stället minskas.

För samtliga områden med risk för översvämning anger planen att översvämningsrisken behöver hanteras. Planens innehåller även följande ställningstaganden:

- Länsstyrelsens rekommendationer ska följas
- Vid nybyggnation och förändrad markanvändning av betydelse i de områden som finns upptagna i Botkyrka kommuns skyfallskartering (Botkyrka f), 2016) ska en fördjupad skyfallskartering genomföras.
- Nybyggnation i lågpunkter, instängda områden och områden som är särskilt utsatta för översvämningar ska undvikas.
- Samhällsviktiga funktioner inklusive deras tillfartsvägar ska undvikas i områden med översvämningsrisk.

Ovanstående ställningstaganden borgar för att översvämningsproblematiken utreds i efterföljande planering både för områden nära Mälaren, Östersjön och sjöar och för områden som riskerar att översvämmas till följd av skyfall.

Dagvattenhantering är svår att lösa i varje enskild detaljplan. Planen anger därför att kommunen bör utreda dagvattensituationen på stadsdelsnivå för att identifiera och avsätta lämpliga områden där dagvatten kan fördröjas. Kommunen bör också planera för sekundära avrinningskanaler och mark som tillfälligt kan få översvämmas vid skyfall.

5.8.3. SAMMANFATTANDE BEDÖMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Översiktsplanens förslag på förtätning i redan bebyggda områden och nybyggnad på naturområden riskerar att förvärra översvämningsproblematiken inom vissa områden i kommunen.

Översiktsplanens markanvändning riskerar att medföra negativa konsekvenser. Genom att i kommande planering följa de ställningstaganden som översiktsplanen innehåller kan de negativa konsekvenserna undvikas/begränsas.

Förslag på åtgärder:

- Ställningstagandet om att kommunen bör utreda dagvattensituationen på stadsdelsnivå bör revideras till att kommunen ska utreda dagvattensituationen på stadsdelsnivå.

6. SOCIALA KONSEKVENSER

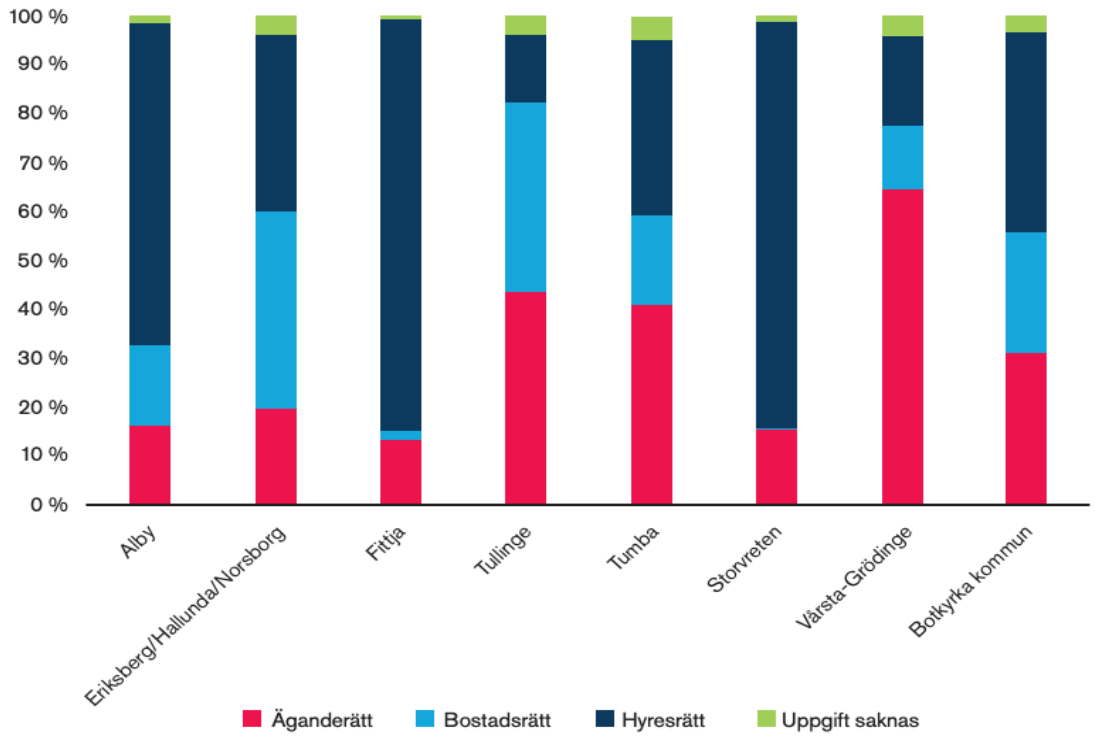
6.1. FUNKTIONELLA MILJÖER

I detta avsnitt bedöms hur väl översiktsplanen förväntas bidra till en utveckling som skapar goda förutsättningar för funktionella miljöer. Aspekter som bedöms är hur översiktsplanen bidrar till tryggare och säkrare samhällen samt hur den bedöms bidra till tillgången till bostäder, kommersiell och offentlig service, arbetsplatser och utbildning. Tillgång till kollektivtrafik samt möjlighet till gång- och cykeltrafik bedöms också.

6.1.1. TILLGÅNG TILL BOSTÄDER OCH VARIATION AV BOSTÄDER/ UPPLÅTELSEFORMER

NULÄGE

Bostadsförsörjningen i Botkyrka drivs idag av flera olika faktorer och förutsättningar. Botkyrkas befolkning växer, medan det råder bostadsbrist, vilket betyder att fler människor delar på färre bostäder. Många stadsdelar har en ensidig sammansättning av bostadstyper och upplåtelseformer, vilket förstärker boendesegregation, till exempel bor 84 procent av hushållen i Fittja i hyresrätter medan motsvarande siffra i Tullinge är 14 procent. Av hushållen i Botkyrka bor 41 procent i hyresrätter, se Figur 31.

Figur 31. Upplåtelseformer i Botkyrka kommun och dess stadsdelar. Källa: Region Stockholm 2020.

Botkyrka kommun har en betydligt högre andel hyresrätter jämfört med de flesta andra kommuner. Bland flerbostadshus utgör två och tre rum och kök minst två tredjedelar av beståndet i samtliga stadsdelar. Ungefär 62 procent av bostäderna i Botkyrka är från det så kallade miljonprogrammet 1965–1974. Enligt kommunens kontinuerliga dialog med kommuninvånarna framgår att bostads-utbudet upplevs relativt ensidigt, storskaligt och i behov av upprustning. Detta gäller främst kommundelarna Norsborg, Hallunda, Fittja, Eriksberg och Alby.

Botkyrka kommun har stora socioekonomiska skillnader vilket påverkar bostadsmarknaden. Stora inkomstskillnader har bäring på vad hushållen kan efterfråga. En stor andel av hushållen har inte

möjlighet att efterfråga nyproducerade bostäder, vilket gör det befintliga hyresbeståndet avgörande. De socioekonomiska skillnaderna mellan stadsdelarna syns tydligt i bostadsutbudet som är relativt ensidigt i de olika kommundelarna, med undantag för Tumba och Tullinge. Ett ensidigt bostadsbestånd gör att det är svårare att hitta en bostad som passar ens livssituation vilket kan förstärka segregationen.

Botkyrka har en ung befolkning där nästan hälften av hushållen i kommunen utgörs av hushåll med barn. Botkyrka har högst trångboddhet i länet, särskilt för barnfamiljer. Den största befolkningsökningen sker dock i de äldre åldersgrupperna. Utifrån hushållssammansättning är det tydligt att Botkyrka har fler än två generationer boende i samma hushåll (5,5 procent) än i riket i genomsnitt (3,5 procent). Detta kan vara ett självvalt generationsboende men även en indikation om dåliga förutsättningar för egen bostad.

Botkyrka har en funktion i regionen av att ”rusta” personer utan förankring på arbets- och bostadsmarknaden (såsom nyanlända), som sedan lämnar området och ofta även kommunen när de har etablerat sig. I Botkyrka syns mönstret inom samtliga miljonprogramsområden.

Flera svar från medborgardialoger vittnar om att det kan vara svårt att hitta prisrimliga bostäder i Alby och Fittja. Flera svar vittnar även om att attraktiviteten i dessa bostadsområden behöver höjas. Det enahanda inslaget av bostadstyper (främst flerbostadshus) och upplåtelseformer (hyreslägenheter) gör att många områden upplevs både socialt och ekonomiskt stigmatiserade. Det verkar även finnas ett stort behov av modernisering och renovering av bostadsbeståndet. (Spacescape, White arkitekter a), 2023)

Den växande befolkningen och den förväntade befolkningsökningen skapar ett behov av balanserad utveckling mellan antalet nya bostäder och nya invånare. Kommunen står inför utmaningar som trångboddhet, efterfrågan på bostäder med låga kostnader, segregation och ett ensidigt utbud av bostadsformer i många områden. Dessutom är omsättningen av hyresgäster hög, där många förbättrar sin situation för att sedan flytta när de blivit etablerade.

EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

Översiktsplanen lyfter behovet av fler bostadsformer och bostadstyper och förespråkar en balans mellan den kommande befolkningstillväxten och utbudet av bostäder. Målområdena beskriver även hur bostadssegregationen brutits till år 2050 genom ett varierat och kvalitativt bostadsbyggande med skilda upplåtelseformer och bostadstyper. Den nya bebyggelsen ska i huvudsak lokaliseras i kommunens tyngdpunkter, det vill säga i Alby, Fittja, Hallunda-Norsborg, Tumba, Tullinge och Vårsta. I syfte att möta befolkningstillväxten pekas det även ut två större utbyggnadsområden med bostäder, Riksten och Kassmyraåsen. Det bedöms kunna skapa positiva konsekvenser för tillgången till bostäder då den största andelen ny bebyggelse fördelas i anslutning till befintliga bostadsområden.

Utöver detta har kommunen bedömt att en god planberedskap och ett stort markinnehav skapar förutsättningar att tillgodose olika behov på bostadsmarknaden och den tillväxttakt som kan krävas för att nå målen till 2050. Kommunen understryker vidare vikten av en dialog med marknadens aktörer. Exakt syfte, vem och vad som avses att föra dialog med framgår dock inte och bör utvecklas eller konkretiseras. Översiktsplanen hanterar stora delar av kommunens målsättningar att långsiktigt utveckla bostadsbeståndet och sitt bostadsförsörjningsansvar vilket bedöms medföra positiva konsekvenser för tillgången till bostäder i kommunen. Fortsatt lågkonjunktur kan dock medföra en risk att bostäder inte byggs ut i den takt det finns behov för.

Att möta bostadsbehovet och hantera frågan om bostadsförsörjning omfattar även aspekter av, och kvaliteten i, de boendealternativ som erbjuds. Att ge invånare möjlighet att etablera sig och utveckla sina liv kräver attraktiva och gestaltade livsmiljöer. Både i medborgardialog och kommunala utredningar framgår att flera av de bostadsområden som är lokaliserade i Alby, Fittja, och Hallunda-Norsborg behöver utvecklas för att stärka attraktionen och addera kvaliteter till befintliga

bostadsområden. Attraktiva boenden och trygga närmiljöer som möjliggör levande bostadsområden är viktiga delar i den nya översiktsplanen för att bryta trenden med hög omsättning av hyresgäster och skapa livsmiljöer där människor väljer att etablera sig långsiktigt. Översiktsplanen lyfter vikten av detta genom att bland annat redovisar att bebyggelsen i dessa stadsdelar ska utvecklas genom en stadsbyggnad som prioriterar trygghet och attraktivitet.

Bedömningen är att översiktsplanen medför positiva konsekvenser i enlighet med de nationella målen för gestaltad livsmiljö och bostadsförsörjning.

6.1.2. TILLGÅNG TILL PRIVAT OCH OFFENTLIG SERVICE

NULÄGE

Med service avses i detta sammanhang både kommersiell och offentlig service. Den kommersiella servicen inkluderar dagligvaruhandel, sällanköpshandel, restauranger, caféer samt annan övrig kommersiell verksamhet. Den offentliga servicen omfattar barnomsorg, fritidsklubb och fritidsgård, öppen förskola samt medborgarkontor. För grundskola och övrig utbildning se avsnitt 6.1.5. För en fullständig beskrivning hänvisas till utredningen av social infrastruktur i Botkyrka (Spacescape, 2024).

Botkyrka har en blandad tillgång till service, där vissa områden som Alby, Fittja, Storvreten och Vårsta-Grödinge har en sämre tillgång till olika typer av samhällsservice inom rimligt gångavstånd. De tätare områdena, som Hallunda-Norsborg, Tullinge och Tumba har bättre tillgång till lokala servicepunkter som förskolor, vårdcentraler och kollektivtrafik. Minst antal målpunkter inom samhällsservicekategorin per invånare har Alby.

För kommunövergripande mötesplatser, där förutsättningar för att människor från olika områden, sociala grupper och bakgrund möts och vistas i samma offentliga rum, varierar utbudet mer. I de flesta stadsdelar finns en allmänt god tillgänglighet, men i Storvreten finns förhållandevis få kommunövergripande mötesplatser. I Tullinge och Vårsta-Grödinge ligger de generellt längre än 15 minuters gångavstånd från turtät kollektivtrafik, vilket gör dem otillgängliga för invånare som saknar bil.

Det finns en mångfald av kommersiella servicealternativ i de större centrumen, vilket gynnar de boende i områdena Alby, Fittja och Tumba. Fittja och Tumba har ett särskilt brett utbud av butiker, caféer och serviceinrättningar, dagligvaruhandel, restauranger och övrig kommersiell service, medan exempelvis Tullinge uppvisar färre servicealternativ. De mindre tätbefolkade områdena, som Vårsta-Grödinge och Storvreten har begränsad tillgång till service, vilket gör att invånarna där ofta behöver resa längre för att få tillgång till olika servicetjänster. Denna obalans påverkar vardagslivet för boende i områden med sämre utbud och ökar deras beroende av transporter för att nå nödvändiga tjänster.

Andelen äldre i Botkyrka blir allt fler, vilket ställer ökade krav på att kommunen tillhandahåller välfärdstjänster och vård- och omsorgsboenden.

EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

Översiktsplanen har ett starkt fokus och en inriktning om att utveckla och samlokalisera service, bostäder och kommunikationer. Genom att samnyttja kollektivtrafik samt utveckla stråk som går på tvären genom kommunen ökar tillgången för fler att enkelt och effektivt resa och ta del av målpunkter och service i hela kommunen på ett hållbart sätt. Detta bedöms medföra positiva konsekvenser då kollektivtrafiken ger fler kommuninvånare likvärdig tillgång. Vidare är ett ställningstagande i översiktsplanen förknippat med att bibehålla och utveckla en flerkärnig struktur med flera olika lokala centrum, detta kan medföra positiva konsekvenser då utbudet och fördelningen av service blir mer jämn.

I översiktsplanen anger kommunen att man bör göra en utredning som tar ett samlat grepp kring handel, centrum och stråkutveckling. Detta bedöms positivt. En sådan utredning har möjlighet att

förstärka tillgången och fördelningen av service och ge positiva konsekvenser då den bättre kan belysa hur behoven av privat och offentlig service ser ut och bör fördelas.

Genom att fokusera utvecklingen till tyngdpunkterna och dess närhet dras nytta av befintliga värden som infrastruktur, handel och servicefunktioner. Här föreslås nya kvaliteter som omvandling av trafikleder till stadsmässiga gator, ett regionalt idrottskluster samt utveckling av centrumområdena. Den utpekade utvecklingen bedöms skapa gynnsamma förutsättningar för, och tillgång till, mer service med positiva konsekvenser som följd.

Översiktsplanen lyfter att de funktioner som behövs för ett fungerande vardagsliv och ett livskraftigt samhälle ska finnas inom gångavstånd i tyngdpunkterna. Det ska bland annat uppnås med en blandad stadsbebyggelse i tyngdpunkterna. Detta kräver också att möjligheten för gång- och cykeltrafikanter att nå grundläggande service samtidigt förstärks, vilket är extra viktigt eftersom ny bebyggelse kan komma att lokaliseras upp till 1000 meter från tyngdpunkternas centrum.

Tumba pekas särskilt ut i översiktsplanen och tyngdpunkten ligger i att utveckla Tumbas centrum- och stationsområde till kommuncentrum. Tumba är kommunens administrativa centrum där kommunens centrala funktioner placeras med hänvisning till ortens centrala placering samt dess status som regional bytespunkt. Området har redan idag ett av kommunens bredaste serviceutbud. Nya busskommunikationer och tvärkopplingar knyter samman fler stadsdelar vilket ökar tillgången till service, vilket bedöms positivt.

Även Tullinge är utpekat för utveckling med ett lokalt centrum med variation av service, särskilt i det nya stadsutvecklingsläget Riksten. Stora delar av norra Tullinge har idag god tillgång till service i och med närheten till Flemingsberg och det serviceutbud som finns där. Genom att fördela centrum-funktionerna och lokalisera dem till den södra delen av området skapas positiva konsekvenser för tillgången till service.

Landsbygdens serviceutveckling koncentreras till befintliga byar och förtätningar vilket är gynnsamt för viss service, särskilt den som kräver ett visst besöksunderlag. Annan typ av service är dock unik för landsbygden. Tillgången och tillgängligheten till dessa bedöms marginellt förbättras i och med översiktsplanen.

Översiktsplanens föreslagna utveckling av Vårsta samt att Kagghamra tillsammans med Sibble och Eldtomta utvecklas till en serviceort för omkringliggande landsbygd. I serviceorten ska det finnas viss service, till exempel förskola och livsmedelsbutik. Detta bedöms bidra med positiva konsekvenser genom stärkt tillgång till service i de södra delarna av kommunen.

En unik servicepunkt för Botkyrka är Vårstavi och Strandparken, vilka ska utvecklas som besöks-anläggningar. Detta bedöms ge både lokala och kommunala värden för service och rekreation. Översiktsplanen pekar vidare ut ökad tillgång till målpunkterna Lida och Hågelby vilka är viktiga för friluftslivet och rekreation, så kallad “grön service”. Kopplingarna mellan kommunens tätbebyggda områden och denna service bör särskilt beaktas för att säkerställa en jämn tillgång.

6.1.3. TILLGÅNG TILL KOLLEKTIVTRAFIK SAMT MÖJLIGHET TILL GÅNG- OCH CYKELKOMMUNIKATION

NULÄGE

Förutsättningar i form av infrastruktur och turtäthet påverkar generellt utbudet och tillgången till kollektivtrafik i Botkyrka. I de norra kommundelarna finns kapacitetsstark kollektivtrafik i form av pendeltåg och tunnelbana vilket skapar goda möjligheter för resande mot regionens regionala kärna, Stockholm, samt närliggande regionala centrum. Utmed dessa effektiva kollektivtrafiksystem återfinns de mest tätbefolkade områdena.

Infrastrukturen medför även barriäreffekter för gång- och cykeltrafikanter. E4/E20, järnvägen och tunnelbanan är exempel på olika barriärer som skapar fysiska hinder mellan olika områden i kommunen till exempel mellan Alby och Hallunda, samt mellan Tumba och Tullinge.

Resande i norr- och södergående riktning inom kommunen är en av de större utmaningarna i Botkyrka när det gäller att se till invånarnas tillgång till kollektivtrafik. I kommunens landsbygdsområden är förutsättningarna för kollektivtrafik annorlunda då spårbunden infrastruktur saknas. Här är buss det primära kollektiva resealternativet. Resandet på landsbygden, och i norr- och södergående riktning, präglas därmed av längre hålltider, mindre turtäthet och fler byten. Tvärresor till närliggande kommuner beskrivs som ineffektiva och krångliga med många byten. Avstånden, både de fysiska men även de upplevelsemässiga, blir längre, vilket i sin tur påverkar tillgången till kollektivtrafik för de kommuninvånare som saknar bil eller körkort, vilket i sig är en barriäreffekt. Botkyrka har historiskt prioriterat biltrafik, vilket har resulterat i omfattande vägnät och parkeringsutrymmen.

Botkyrka har ett relativt väl utbyggt gång- och cykelnät, men det saknas sammanhängande sträckor som knyter ihop kommundelarna. Gående och cyklister delar ofta vägbana med bilisterna vilket skapar trafiksäkerhetsproblem och otrygghet. En annan faktor är de stora avstånd mellan kommundelarna som gör att många väljer bilen i stället för mer hållbara transportalternativ. Stor del av tätorternas bebyggelse från 1960- och 1970-talet har planerats med separerade trafikslag. Det har inneburit att gång- och cykelvägar är tydligt separerade från bilvägar i dessa områden. Däremot är cykel- och gångtrafikanter sällan uppdelade på separata gång- och cykelvägar, utan delar ofta kombinerad gång- och cykelbana (Botkyrka k), 2010).

Figur 32. Bilden visar kombinerad gång- och cykelbana (Botkyrka k), 2010).

EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

En förutsättning för att kollektivtrafiken ska användas i så hög grad som möjligt är att den finns inom ett rimligt avstånd. Översiktsplanen anger att ny bebyggelse i huvudsak lokaliseras inom cirka 1000 meter från kapacitetsstark kollektivtrafik i tyngdpunkterna. Ett avstånd på 400–500 meter ses ofta

som idealiskt gångavstånd till en station eller hållplats i planeringssammanhang. Ett avstånd på 1000 meter anses samtidigt vara den övre gränsen för bekvämt gångavstånd till kollektivtrafiken.

Utvecklingen av bebyggelsen på landsbygden bedöms kunna bidra till ett bättre befolkningsunderlag och större turtäthet för busstrafiken.

Ett ställningstagande är att en del av dagens bilanvändning i kommunen ska flyttas över till kollektivtrafiken genom att kommunen satsar på kapacitetsstark kollektivtrafik. En sådan överflyttning kräver insatser på bred front för att nå kulturell och social acceptans. Aspekter som trygghet, tillgänglighet och kapacitet behöver adresseras för att resandet ska bli ett attraktivt val.

Översiktsplanens förslag om stärkta förbindelser i norr- och södergående riktning i form av nya effektiva busslinjer och knytpunkter för kollektivtrafik är ett positivt bidrag ur ett socialt hållbarhetsperspektiv. Stärkta förbindelser medför tillgång till fler platser och aktiviteter, i synnerhet i kopplingen mellan stad och landsbygd. Det är en satsning som bedöms ha särskilt positiva konsekvenser för de målgrupper som saknar bil.

Utvecklingen av bebyggelse på landsbygden ska enligt översiktsplanen ske genom komplettering och förtätning i närheten av befintlig bebyggelse. I dessa områden förväntas bilen fortsatt vara det primära transportslaget då kollektivtrafik kräver en viss kritisk massa för att turtäthet och attraktivitet ska vara tillräckligt hög. Detta bedöms medföra negativa konsekvenser för aktuell aspekt då bilen fortsatt ges ett starkt fokus.

I översiktsplanen föreslås en utveckling av regionala cykelstråk både i norra och södra delarna av kommunen, en åtgärd som skapar positiva konsekvenser genom tillgång till gång- och cykelkommunikationer för fler. För att åstadkomma detta behöver de satsningar som görs överbrygga dagens utmaningar i gång- och cykelkommunikationen i form av barriärer, otrygghet, otydlighet och osäkerhet. En överflyttning till resande per gång och cykel bedöms bidra positivt till sociala aspekter genom ökade hälsoeffekter, samt att kommunens allmänna platser upplevs mer befolkade och på så vis ökar tryggheten i det offentliga rummet. I översiktsplanen föreslås även att gång- och cykeltrafikanter kopplas samman med den flerkärniga strukturen då behov av tvärsamband genom kommunen finns, detta bedöms medföra positiva konsekvenser då det ökar tillgången till kollektivtrafik och gång- och cykelkommunikationer.

6.1.4. TRYGGHET OCH SÄKERHET I DEN OFFENTLIGA MILJÖN

NULÄGE

Tillgängligheten till social infrastruktur (se avsnitt 6.1.2) påverkas starkt av otrygghet och osäkra trafikmiljöer i Botkyrka. Återkommande teman är både fysiska och mentala barriärer. Områden som särskilt pekas ut är de lokala centrumen i Alby, Fittja, Hallunda, Norsborg samt Tumba. I Alby och Fittja är trafikmiljöerna runt huvudleder, E4/E20 samt kring tunnelbanestationerna svårframkomliga för gång- och cykeltrafikanter vilket minskar invånarnas möjlighet att säkert röra sig mellan bostäder och servicepunkter. I Tumba centrum och Tullinge centrum, samt sträckan däremellan, utgör Huddingevägen och järnvägen osäkra trafikmiljöer och barriärer, vilka ger upphov till otrygga passager som försämrar tillgängligheten i sig men även tillgången till social infrastruktur.

Otrygghet är ett återkommande problem runt flera av Botkyrkas centrumområden, som Alby, Hallunda och Norsborg. Otrygga och otydliga trafikmiljöer och platser utan tillräcklig belysning skapar barriärer för invånarna, vilket gör att många undviker att använda vissa stråk och mötesplatser.

Figur 33. Gångtunnlar kan utgöra viktiga kopplingar men upplevs ofta som otrygga, vilket försämrar tillgängligheten till social infrastruktur. Källa Social infrastruktur i Botkyrka.

EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

Ett av översiktsplanens målområden adresserar ambitionen att överbrygga barriärer och hinder. Dessa kan vara både fysiska och yttre hinder, men kan även utgöras av inre hinder, så som mentala upplevelser av otrygghet på olika platser som gör att kommuninvånarna undviker dem. Flera ställningstaganden adresserar dagens barriärer i översiktsplanen vilket kan medföra positiva konsekvenser då specifika områden pekas ut i mark- och vattenanvändningskartan. Särskilt positivt är att frågan också knyts till nya satsningar och helhetsgrepp med syfte att höja kvaliteten i stadsväven och livsmiljön generellt.

Rådighet kan vara problematiskt när det gäller att överbrygga barriärer i form av infrastruktur. Järnvägar och vägar innebär en mycket komplex barriär och ett intrång i boende- och stadsmiljön som riskerar negativa effekter i form av försämrade förutsättningar för hälsa, upplevelsen av otrygghet, barriäreffekt och den lokala miljön.

Vissa barriärer bedöms som mycket svåra att överbrygga medan andra är möjliga ur ett längre tidsperspektiv. De utmaningar som dessa barriärer ger upphov till kan adresseras på andra sätt, till exempel genom att se till behovet och tillgången till social infrastruktur lokalt. Genom åtgärder som förbättrar tillgången över eller runt en barriär adresseras ett behov, men de säkerställer inte de mentala barriärer och upplevelsen av otrygghet och osäkerhet kring denna infrastruktur. Här föreslår kommunen ett arbete med temporär markanvändning och platsaktivering, ett betydande bidrag som skulle kunna minska den upplevda barriäreffekten och stärka den positiva upplevelsen av en plats. Detta bedöms kunna medföra positiva konsekvenser för flera kommuninvånare.

Översiktsplanen bedöms hantera trygghet på ett tillfredställande sätt genom de ställningstaganden som finns.

6.1.5. TILLGÅNG TILL UTBILDNING

NULÄGE

Botkyrka erbjuder ett relativt brett utbud av utbildningsmöjligheter, inklusive grund- och gymnasieskolor och yrkesutbildningar. I grannkommunen Huddinge finns dessutom akademiska utbildningsmöjligheter genom Södertörns högskola, Karolinska Institutet och Kungliga tekniska högskolan i Flemingsberg.

Botkyrka har en stor andel ung befolkning, vilket innebär att efterfrågan på utbildning och arbetsmöjligheter är hög. Detta kräver investeringar i gymnasie- och vuxenutbildning samt samarbete med näringslivet för att skapa praktikplatser och jobb. Denna generationstopp medför minskade barnkullar på sikt och att lokalbehoven i för- och grundskola kommer vara lägre än vad de är i dagsläget. Samtidigt blir den äldre befolkningen allt större, vilket ställer ökade krav på att kommunen tillgodoser kompetensförsörjningen.

Utbildningsnivån hos invånarna i Botkyrka är bland den lägsta i regionen. Botkyrka kommun följer dock de regionala och nationella trenderna vad gäller kompetensväxling vilket innebär att andelen invånare med låg utbildning ersätts av invånare med eftergymnasial utbildning. I praktiken är det en följd en förändrad demografi i arbetskraften där äldre människor med låg utbildningsnivå ersätts av yngre människor med en högre utbildningsnivå. Fler välutbildade tenderar att bosätta sig i Botkyrka samtidigt som de yngre delarna av befolkningen i större utsträckning går vidare till högre utbildning. Under de senaste 20 åren har det skett en positiv utveckling där Botkyrkabornas inkomster, utbildningsnivå, sysselsättning och hälsa har ökat, men utvecklingen är ojämnt fördelad inom kommunen och det finns klyftor mellan invånargrupper.

EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

I översiktsplanen lyfts tillgången till utbildning genom att kommuninvånarna får tillgång till storstadsregionens utbud via effektiva transporter. Ökad tillgång till hela regionens utbildningsutbud kan medföra positiva effekter, då det förbättrar invånarnas möjligheter att ta del av ett bredare utbud gällande gymnasial och eftergymnasial utbildning. Samtidigt finns en risk att personer med svagare ekonomi inte har råd med de kostnader som resandet innebär. Därför är det fortsatt viktigt att utveckla och värna de lokala utbildningsmöjligheterna inom kommunen. Eftergymnasial utbildning är fortsatt viktig för både kommunen och dess invånare. En högre utbildningsnivå, i form av yrkesutbildning eller högskolestudier, bedöms vara en avgörande faktor för att öka Botkyrkabornas utveckling avseende inkomster och sysselsättning. Att underlätta för kapacitetsstarka transporter och öppna upp mot andra delar av regionen bedöms kunna medföra positiva konsekvenser.

6.1.6. VARIATION AV OCH TILLGÅNG TILL ARBETSMÖJLIGHETER

NULÄGE

Tillgången till arbetsplatser i kommunen är idag ojämn vilket medför att många kommuninvånare pendlar till andra delar av kommunen eller till andra kommuner. Det största företagsklustret inom kommunen återfinns i verksamhetsområdet beläget utmed E4/E20-stråket mellan Fittja/Slagsta och Eriksberg samt intill Tumba centrum. Flera invånare pendlar till övriga Stockholmsregionen, utpendlingen sker främst till Stockholm och Huddinge. Flera regionala arbetsplatser utöver centrala Stockholm är Flemingsberg med högskola och universitetssjukhus, Södertälje Science park, Nynäshamn med modern djuphamn och Haninge kommun med industri och logistikcentrum. Det är också i Botkyrkas grannkommuner som de flesta utpendlande kommuninvånarna arbetar. I samma kommuner hämtar Botkyrka delar av sin arbetskraft.

Botkyrka har en roll som utpendlingskommun, vilket har blivit ännu tydligare de senaste åren. Antalet personer som pendlar ut från kommunen är ungefär lika stort som de som pendlar in från andra kommuner, samt de som arbetar inom Botkyrka. Ungefär hälften av arbetskraftsbehovet täcks av inpendlare från regionen runt omkring, medan resten täcks av personer som bor i kommunen. Under de senaste tio åren har inpendlingen från närområdet ökat något.

Botkyrka avviker från övriga kommuner i länet genom att framför allt ha en stor andel sysselsatta inom utbildning, handel, vård och omsorg, byggverksamhet, transport och magasinering samt företagstjänster. Undantaget transport och magasinering är detta branscher vars tillväxt drivs av den lokala efterfrågan från invånare och företag. Inom kontorsintensiva branscher är andelen sysselsatta mycket liten vilket förklaras av att många av dessa branscher är koncentrerade till Stockholms-regionens kärna, de norra förortskommunerna och/eller större städer ute i landet. Undantaget utgörs av branschen offentliga förvaltning som har samma position i Botkyrka som i övriga kommuner (WSP d), 2023) .

EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

I översiktsplanen nämns bland annat i målområdet *En vägvisare för hållbar tillväxt* vikten av att Botkyrka ska utvecklas till en plats där invånarna har möjlighet att både mötas, bo och arbeta sida vid sida, och att näringslivet skapar möjligheter till egen försörjning, där verksamhetsområden erbjuds i attraktiva och hållbara företagsmiljöer. Arbetsplatser är en viktig aspekt för att skapa en socialt hållbar stad. Genom att blanda bostäder, arbetsplatser och social infrastruktur befolkas områdena under fler timmar på dygnet och skapar mer levande stadsrum, vilket är en viktig princip för att skapa attraktivitet och trygghet i stadsstrukturen. Denna ambition i målområdet bedöms kunna medföra positiva sociala konsekvenser i form av bidrag till både invånare och samhälle då det ges större utbud av service och arbetstillfällen, mötesplatser och varor samt tjänster och kompetensförsörjning.

En utveckling av kommunens näringsliv bör i hög grad användas för att stärka och utveckla befintliga och segregerade bostadsområden, i syfte att gynna den lokala och regionala arbetsmarknadens behov. Översiktsplanen möjliggör till dels en sådan utveckling genom ett antal ställningstaganden. Bland annat omfattar översiktsplanen ambitioner om att eftersträva balans mellan investeringar i områden med olika socioekonomiska förutsättningar, och vid behov tillämpa kompensatoriska investeringar, så att hela Botkyrka kan växa och utvecklas. Vidare framgår det av ett ställnings-tagande att kommunen bör utreda ett samlat grepp kring målpunkter och lokaliseringsprinciper som ett sätt att stärka utbud och tillgång till social infrastruktur. Detta bedöms kunna medföra positiva konsekvenser för variationen av och tillgången till arbetsmöjligheter.

Slutligen bör potentialen av arbetsplatser lyftas då de har en mycket viktig funktion för att skapa mötesplatser. Att medvetet utveckla och kombinera verksamhetsområden och stadsmiljöer med branscher där lokal arbetskraft blandas med branscher med regional arbetskraft är ett sätt att integrera dessa människor med varandra för skapandet av sociala nyttor och överbryggande av sociala barriärer.

6.1.7. SAMMANFATTANDE BEDÖMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Översiktsplanen visar på hög medvetenhet om kommunens utmaningar och har högt ställda ambitioner för att öka tillgången till social infrastruktur genom en mer inkluderande, attraktiv och funktionell fysisk planering. Detta är positivt.

Kommunen har idag en ensidig bostadsstruktur med hög trångboddhet, särskilt i norra delen av kommunen där många hushåll präglas av låg socioekonomiska status. Det bedöms som positivt att översiktsplanen i dessa områden prioriterar stadsbyggnad med fokus på trygghet och attraktivitet där god gestaltad livsmiljö är ett viktigt verktyg för arbetet samt att förtätning föreslås varsamt och i mindre skala.

Tillgången till service och utbildning är idag ojämnt fördelad inom kommunen. Vissa områden, exempelvis Vårsta och Storvreten, har brist på såväl offentlig som kommersiell service samt tillgängliga mötesplatser, vilket ökar segregationen.

Kollektivtrafiken fungerar väl utmed de kapacitetsstarka kollektivtrafikstråken men på landsbygden är bilen ofta en nödvändighet. Här är det avgörande att tillämpa ett "hela resan-perspektiv" där bilresan integreras med kollektivtrafik genom tillgång till parkering, laddningsstationer, samåknings-lösningar och service vid knutpunkter. För att landsbygdens invånare ska bli en naturlig del av kommunens övergripande utveckling krävs ett hållbart och realistiskt transportsystem. Gång-, cykel- och kollektivtrafik kan inte fullt ut ersätta bilen på landsbygden, men närhet till hållplatslägen och säkra gång- och cykelvägar är avgörande för tillgänglighet och social sammanhållning. Trygghet, tillgänglighet och pålitlighet är centrala faktorer för att kollektivtrafiken ska upplevas som ett attraktivt alternativ.

Arbetsmarknaden är starkt beroende av utpendling och det lokala utbudet av kvalificerade arbeten är begränsat. Genom att integrera bostäder, arbetsplatser och service i stadsutvecklingen kan Botkyrka bidra till ökad social tillit, trygghet och lokal förankring.

Översiktsplanen bedöms bidra till en något förbättrad tillgång till bostäder, offentlig och kommersiell service samt förbättrade möjligheter att transportera sig med kollektiv-, gång- och cykeltrafik även om landsbygden fortsatt har ett stort bilbehov. Vidare bedöms översiktsplanen ha möjlighet att bidra till en tryggare offentlig miljö, med potential om att bli än tydligare om översiktsplanen kompletteras med förtydliganden kring vilka platser som kräver större fokus för åtgärder.

Sammantaget bedöms översiktsplanen medföra positiva konsekvenser för aspekten funktionella miljöer.

Förslag på åtgärder:

- Översiktsplanen kan med fördel peka ut de områden där det befintliga bostadsbeståndet bör renoveras och utvecklas med fokus på gestaltning och trygghet. Till exempel i Alby, Fittja, och Hallunda-Norsborg.
- Fortsatt arbete bör inkludera en kommunövergripande strategi för hur trångboddhet och generationsboenden kan utvecklas där fokus på flexibilitet och prisrimlighet är viktigt.
- Förtydliga inom vilka områden som lokal service och mötesplatser ska utvecklas, områden med svagt utbud kan med fördel pekas ut i översiktsplanens mark- och vattenanvändnings-karta.
- Planerad utbyggnad av gång- och cykelvägar kan med fördel pekas ut i översiktsplanens mark- och vattenanvändningskarta. Tydliggör att dessa ska byggas med fokus på trygghet, tillgänglighet och kontinuitet.
- Förstärk kollektivtrafikens tillgänglighet i södra Botkyrka och på landsbygden, markera ut i översiktsplanens mark- och vattenanvändningskarta områden som är lämpliga för pendlar-parkering och laddinfrastruktur.
- I kommande planering bör kommunen utveckla en hållbar landsbygdsstrategi som möjliggör delaktighet i kommunens övergripande utvecklingsinriktning, trots bilberoendet.
- De områden som kräver åtgärder vad gäller sociala barriärer kan pekas ut i översiktsplanens mark- och vattenanvändningskarta för att säkerställa att frågan omhändertas i kommande planeringsskede.

6.2. STIMULERANDE OCH HÄLSOFRÄMJANDE MILJÖER

I detta avsnitt bedöms hur översiktsplanen bedöms bidra till en utveckling som skapar goda förutsättningar för stimulerande och hälsofrämjande miljöer. Aspekter som inkluderas i bedömningen är variation i bebyggelse och gestaltning, tillgången till och variationen av mötesplatser samt tillgången till idrott och kultur.

6.2.1. VARIATION I BEBYGGELSE OCH GESTALTNING

NULÄGE

Gestaltad livsmiljö handlar inte bara om form eller estetik, utan om att skapa miljöer där funktion, historia, identitet och hållbarhet samspelar. Denna syn fokuserar på att skapa tillgängliga, trygga och meningsfulla platser för alla, oavsett bakgrund eller förutsättningar. Fyra grundläggande delar ligger till grund för arbetet: arkitektur, form och design, konst samt kulturarv.

I Botkyrka kommer denna helhetssyn till uttryck genom kommunens varierande bebyggelse. Här finns allt från flerbostadshus byggda under miljonprogrammet till radhus, villor och nyproducerade bostäder med samtida arkitektur. Detta bidrar till ett blandat stadslandskap som erbjuder olika typer av boende och livsstil. Samtidigt speglar skillnaderna i bebyggelse kommunens socioekonomiska variationer. De norra kommundelarna upplevs ofta som mer storskaliga och ensidiga, de södra mer varierande, medan landsbygdens småskaliga miljöer och kulturhistoriska byggnader ses som attraktiva och värdefulla besöksmål.

Kommunens olika centrumområden har sina egna karaktärer. Tumba har en mer urban prägel, medan exempelvis Alby och Fittja domineras av 70-talsarkitektur där bostäder kombineras med service, kollektivtrafik och grönområden. Flera av kommunens centrum utvecklas just nu för att förbättra trygghet, tillgänglighet och utbud.

Botkyrka har även ett rikt kulturarv, med historiskt viktiga platser som Tumba bruk, Hågelby och Hamra gård. Dessa används idag som kulturella mötesplatser och rekreationsområden, vilket stärker den lokala identiteten. Även kommunens parker och grönområden visar på stor variation. Vissa är noggrant planerade med gångstråk, planteringar och lekplatser, medan andra, som Lida friluftsområde och Hågelbyparken, erbjuder naturupplevelser och aktiviteter för både invånare och besökare. Dessa gröna miljöer spelar en viktig roll för rekreation, hälsa och sociala möten.

Gestaltningen av de sociala miljöerna är mest koncentrerad till centrumområdena där torg, kulturhus och idrottsanläggningar fungerar som viktiga målpunkter. Dock finns områden där tryggheten och tillgängligheten i utemiljöer behöver förbättras, vilket påverkar hur de används och upplevs.

Sammanfattningsvis har Botkyrkas fysiska miljöer en rik variation som förenar historiska värden med samtida behov. Gestaltningen speglar en vilja att skapa funktionella, inkluderande och identitetsskapande miljöer för ett dynamiskt samhälle i ständig utveckling.

EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

Översiktsplanen tar upp gestaltad livsmiljö i en av sina tematiska inriktningar som ett sätt att bygga goda och identitetsstarka platser och avser att beakta *Nationellt mål för arkitektur, form och design - Politik för gestaltad livsmiljö*. Detta är också ett sätt för att utveckla bostadsmiljöer, centrum, transport- och grönstråk som en förutsättning för att öka tryggheten för medborgare och besökare i Botkyrka.

Översiktsplanen är inte på planeringsnivån där en detaljerad gestaltning eller ens gestaltningsprinciper kan utformas. Begreppet *gestaltad livsmiljö,* dess innebörd och mål blir därför viktigt att fortsätta beakta i kommande planering, förvaltning samt markanvändning och platsaktivering.

Även befintliga bostadsområden, särskilt de så kallade miljonprogramsområdena bedöms behöva en upprustning med både kulturarvet och identitetsstark gestaltning i fokus för att medborgare ska uppleva sin livsmiljö tryggare, identitetsstark samt mindre ensidig och storskalig. I översiktsplanen finns ett tydligare fokus på småskalighet och minimal förtätning av dessa områden, där hänsyn särskilt ska tas till gestaltning, trygghet och attraktivitet. Detta bedöms kunna medföra positiva konsekvenser.

6.2.2. TILLGÅNG TILL OCH VARIATION AV MÖTESPLATSER

NULÄGE

I Botkyrka finns flera tunnelbanestationer, pendeltågstationer och andra bytespunkter som kan ses som mer än service. Detta är också mötesplatser som sammanför människor som inte har pendling som sitt primära ärende. Kring dessa stationer och bytespunkter finns också andra funktioner och målpunkter som handel, caféer, restauranger och bibliotek med mera.

I centrala Botkyrka finns Fittja bibliotek och Botkyrka konsthall, en levande kultur- och kunskapsnod där medborgare samlas för allt från konstutställningar och språkkurser till studier och informella samtal. Inte långt därifrån fungerar Alby bibliotek som en mötesplats med aktiviteter för både unga och äldre.

Utöver bibliotek och kulturhus utgör torget vid Tumba centrum, Fittja torg och Hallunda centrum vardagsnära mötesplatser för många. Kompletterande till dessa finns kultur- och medborgarhus i områden som Vårsta, Norsborg och Hallunda, där föreningsliv och kulturella evenemang bidrar till ett aktivt civilsamhälle.

För utomhusaktiviteter spelar parker som Fittjahöjden och Myntparken i Alby en viktig roll – speciellt för barnfamiljer och unga. Även Fittja äng har stora värden.

I rapporten *Social infrastruktur i Botkyrka* (Spacescape, 2024) identifieras ett behov av att stärka tillgången där det råder en befintlig brist, särskilt i Slagsta och Storvreten. I Storvreten pekas också ett behov av en kommunövergripande mötesplats med ett större upptagningsområde och en sammanbindande funktion ut. Analysen visar även att tillgången till närrekreation och målpunkter för barn och ungdomar är en viktig faktor för att stärka den sociala infrastrukturen på ett övergripande plan.

Sammantaget präglas mötesplatserna av hög tillgänglighet – centralt belägna nära kollektivtrafik och handel – samt av multifunktionalitet, där bibliotek, kulturhus, torg och parker erbjuder varierade möjligheter för både planerade och spontana möten.

Det finns en variation i utbudet av mötesplatser i kommunen, men vissa områden, som Fittja och Alby, har en koncentration av fler kulturfaciliteter än andra, vilket gör att invånarna i dessa områden har större tillgång till miljöer med förutsättning för kultur. Botkyrka har ett antal kommun-övergripande mötesplatser, som Hågelbyparken och Riksteatern. Det finns dock behov av fler mötesplatser i områden som Storvreten, Vårsta-Grödinge och Tullinge för att skapa mer variation och stimulans i dessa miljöer. Tillgången till kulturutbud, såsom biografer och kulturcentra, är också begränsad i flera delar av kommunen. Det saknas även bibliotek eller museer i områdena, vilket gör tillgången ojämn. Kulturutbudet är koncentrerat till Tumba, och till viss del även Alby och Tullinge. Övriga delar av kommunen saknar större variation och utbud.

I medborgardialogen (Spacescape, White arkitekter a), 2023) framkommer att boende i de olika kommundelarna har olika rörelsemönster och att det finns få överbryggande mötesplatser där invånare från hela kommunen regelbundet sammanstrålar. Undantaget är Hågelby gård som är en favoritplats för många. I Fittja, Alby och Hallunda-Norsborg är det något vanligare att Hågelby omnämns bland barn och unga, som ofta åker dit med skolan.

Så gott som alla lokala centrum får underbetyg av respondenterna i medborgardialogen. Undantaget är möjligen Vårsta centrum, som knappt omnämns alls. Generellt beskrivs centrumen som skräpiga och fula med ett allt för begränsat utbud av kommersiell service. I Fittja, Alby och Hallunda-Norsborg tillkommer även en påtaglig problematik med otrygghet, där centrumen framstår som platser med en koncentration av otrygghet. Även Tumba centrum beskrivs delvis som otryggt, i första hand kvällstid och med viss tyngdpunkt mot busstorget. Därtill önskar man sig ett större serviceutbud, ett mer levande torg och mer grönska som skulle kunna göra centrum till en attraktiv och värdig entré till

kommundelen. Ett mer specifikt önskemål handlar om en utveckling av centrum och pendeltågs-stationen som överbryggar tågspåren och knyter ihop bebyggelsen på båda sidor, gärna i form av en sammanhängande anläggning. Alby centrum möter i stort samma kritik som övriga centrum men Albyborna verkar samtidigt mindre missnöjda, möjligen som en följd av satsningen på Tingstorget.

EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

Målområdet *Ett Botkyrka som hänger ihop* betonar vikten av korta avstånd, tydliga stråk, tillgängliga grönytor och inkluderande mötesplatser som främjar sammanhållning mellan kommunens olika delar. Genom att förbättra fysiska kopplingar och utveckla attraktiva offentliga miljöer skapas förutsättningar för ett mer jämlikt och integrerat samhälle.

Inom målområdet *Ett robust Botkyrka i balans med naturen* lyfts de gröna stråken och mötes-platsernas roll i att binda samman kommundelarna. Dessa stråk stärker också kopplingen till regionens större mötesplatser och grönområden samt bidrar till att minska barriärer, både fysiskt och socialt. Ett sammanhängande grön- och stråksystem bedöms gynna både folkhälsa, klimat och den sociala hållbarheten positivt.

Det är avgörande att utveckla fler mötesplatser som tilltalar människor med olika bakgrund, förutsättningar, åldrar och intressen. Dessa kan vara allt från idrottsanläggningar och kulturhus till parker, friluftsområden, kommersiella upplevelser och simhallar. Särskilt simhallar och utomhus-pooler lyfts fram i medborgardialogen som starka sociala nav, då de erbjuder avkoppling, rörelse och möten över generationsgränser, vilket bidrar till ökad gemenskap och livskvalitet. Detta ger också chans till ökad simkunnighet.

Genom ställningstagandet om att skapa mötesplatser med hänsyn till ålder, omkringliggande funktioner, lokala intressen samt medborgarintressen bedöms översiktsplanen medföra positiva konsekvenser för tillgången till mötesplatser. Även möjligheten att dessa ytor ska kunna utvecklas under tid och möjliggöra för fler funktioner är positivt. I befintliga områden med identifierade brister kan dessa ytor med fördel markeras ut i översiktsplanens mark- och vattenanvändningskarta för att säkerställa tydlig vägledning till nästkommande planeringsskede.

6.2.3. KULTURMILJÖN SOM TILLGÅNG FÖR LÄRANDE OCH IDENTITET

NULÄGE

Kulturmiljön i Botkyrka kommun används idag aktivt för att främja lärande och stärka invånarnas känsla av identitet och tillhörighet. Genom att levandegöra historiska spår, som fornlämningar, herrgårdar, bruksmiljöer och bebyggelsestrukturer, skapas möjligheter till reflektion, kunskaps-överföring och förankring i platsens historia. Miljöerna fungerar som öppna läranderum där både barn och vuxna får konkreta erfarenheter av hur människor har levt, byggt samhällen och format landskapet genom tiderna. Att uppleva olika tidslager, från bronsålderns gravfält till miljon-programmets bostadsområden, ger nya perspektiv på samhällsutveckling och väcker frågor om framtidens livsmiljöer.

Kulturmiljön är också en viktig identitetsskapande resurs. Genom att synliggöra platsens historia kan invånarna känna samhörighet med sin närmiljö. Botkyrka kommun arbetar aktivt med att stärka identiteten i Alby, Fittja, och Hallunda-Norsborg genom att lyfta fram miljonprogramsområdenas kulturhistoriska värden som en betydelsefull del av det gemensamma kulturarvet. Stadsdelar som Fittja, Alby och Hallunda-Norsborg betraktas inte enbart som bostadsområden, utan också som viktiga uttryck för 1900-talets samhällsbygge, präglat av modernismens stadsplanering, folkhemmets visioner och en expansiv storstadsutveckling. Genom att synliggöra denna historia skapas förutsättningar för lokal stolthet och en starkare känsla av tillhörighet hos de boende. Genom kulturmiljöstrategier och pedagogiska projekt i skolor och offentlig konst ges dessa områden värde och stärker lokal stolthet. Här vittnar medborgardialogen dock om upplevelser av isolering och

enformighet. Även i medborgardialogen uttrycks önskemål om att de äldre kulturmiljöerna ska värnas och utvecklas.

Kulturmiljön i Botkyrka har en central roll för att skapa kopplingar mellan historia, samtid och framtid. Genom ett aktivt kulturarvsarbete och pedagogiska satsningar stärks både det kollektiva minnet och individens känsla av tillhörighet i en komplex och historiskt rik kommun.

EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

I Botkyrka kommun är flera av de områden som föreslås för ny bebyggelse belägna inom eller nära riksintressen för kulturmiljövården. Detta gäller bland annat i Alby, Fittja, och Hallunda-Norsborg, i området kring Botkyrka kyrka, i Tumba, Tullinge samt i Rosenhill och Sibble. Exploateringar i dessa områden riskerar att störa den historiska läsbarheten och därmed försvåra förståelsen för de historiska sammanhangen.

Samtidigt finns exempel där ny bebyggelse kan utvecklas med hänsyn till kulturmiljön. I Riksten bedöms exempelvis viss nybyggnation inte stå i konflikt med kulturvärdena, så länge siktlinjer och visuella samband respekteras. På samma sätt kan kompletteringar i områden med befintlig villabebyggelse genomföras varsamt, förutsatt att skala och terräng beaktas. En sådan utveckling kan till och med förstärka platsens karaktär om den genomförs med förståelse för dess historiska lager.

I stadsdelar som Fittja, Alby och Hallunda-Norsborg pekas fortsatt utveckling ut. Stadsdelarnas historiska arv är utpekat som viktigt för att förklara 1900-talets samhällsbygge, präglat av modernismens stadsplanering, folkhemmets visioner och en expansiv storstadsutveckling. Här finns ett glapp i synen på dessa stadsdelars värde socialt, kulturellt och antikvariskt. Här skulle en varsam utveckling med fokus på gestaltad livsmiljö, kulturhistoria och invånares upplevelse av platsen kunna stärka förståelse för platsen och dess identitet. Det bedöms som positivt att den föreslagna utvecklingen av dessa områden fokuserar på småskalig och minimal förtätning där gestaltning, trygghet och attraktivitet är viktiga i kommande planering.

Det är svårt att bedöma på vilket sätt och i vilken grad utpekad exploatering och utbyggt vägnät kan förvanska eller radera kulturhistoriska spår då detaljeringsgraden i översiktsplanen inte medger omfattning eller gestaltning av ny bebyggelse. Ibland kan till och med exploatering och utveckling förstärka upplevelsen och förståelsen av kulturhistoriska spår i landskapet och den befintliga bebyggelsen. Därför blir det viktigt att ta med identitet och lärande som viktiga värden i kommande detaljplanering och använda konsekvensanalyser av nya förslag som ett starkt verktyg.

Generellt kan sägas att kulturmiljöer fungerar som levande klassrum där människor kan tolka och förstå historia i sin rumsliga kontext. När dessa miljöer exploateras kan möjligheten till platsbaserat lärande försvagas. Det påverkar särskilt unga och nyanlända negativt, som annars skulle kunna använda platsens historia som en väg in i en gemensam berättelse om närmiljön.

Övriga kulturmiljöbedömningar redovisas i avsnitt 5.2 *Landskap och kulturmiljö*.

6.2.4. TILLGÅNG TILL IDROTT OCH KULTUR

NULÄGE

I Botkyrka finns kulturmiljöer som utgör viktiga platser för besöksnäring och mötesplatser vid firande och högtider. Dessa beskrivs i avsnitt 5.2 *Landskap och kulturmiljö*. I detta avsnitt avgränsas kultur och idrott till de fysiska anläggningar eller platser som just avses att användas till kultur, friluftsliv och idrott, exempelvis teatrar, bibliotek, fotbollsplaner, idrottshallar och badhus/simhallar.

I medborgardialogen (Spacescape, White arkitekter a), 2023) lyfter Botkyrkaborna fram parker, grönområden, badplatser, idrottsplatser och kulturhistoriska miljöer som sina favoritplatser. I den digitala dialogen (Spacescape, White arkitekter b), 2023) rankas natur och parker högst i alla kommundelar, följt av butiker, restauranger, caféer samt sport och idrott. Samma mönster syns även i de fysiska dialogerna. En skillnad mellan de två formerna av dialog är att kultur nämns mindre i de

digitala svaren, medan kulturhistoriska platser lyfts fram muntligt. Det kan bero på att dessa platser ofta ligger i naturområden och därför tolkats som parker eller natur i den enkäten. I de fysiska samtalen nämns också att ett brett utbud av kultur och fritid samt en stark lokal gemenskap är viktiga kvaliteter.

Botkyrka är en kommun som är rik på kultur och idrott. Det handlar både om de kulturhistoriska miljöerna, det samtida kulturutövandet, en flerspråkig befolkning med erfarenheter från olika delar av världen och organiserat idrottsutövande på idrottsplatser samt i idrottshallar och simhallar. I rapporten från medborgardialogen rekommenderas att skapa fler platser för att manifestera och visa upp värdet av den samtida kulturen och plats för idrott, som kan bli attraktiva destinationer och öka stoltheten bland medborgare.

EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

Målområdet *Ett starkt Botkyrka i regionen* syftar till att år 2050 erbjuda en mångfald av regionala besöksmål som stärker sammanhållningen inom kommunen och attraherar människor från hela regionen. Det bedöms vara en bra utgångspunkt för kultur och friluftsliv i kommunen. Även fortsatta satsningar på gemensamma målpunkter, såsom arenor för sport och kultur, ger möjligheter till möten mellan människor från olika kommundelar, vilket kan bidra till att överbrygga sociala och geografiska barriärer.

En fortsatt satsning på kultur bedöms vara central för att skapa identitet, engagemang och gemenskap i Botkyrka. Samtidigt finns ett tydligt behov av att utveckla landsbygden, särskilt i områden som Vårsta och Grödinge. Här efterfrågas bland annat förbättrade bussförbindelser, fler idrottsplatser och tillgång till utegym. Dessa insatser skulle bidra till en mer jämlik utveckling och stärka hela kommunens attraktionskraft, både som bostadsort och besöksmål.

Även fortsatta satsningar nämns angående idrotts-och kulturanläggningar men i vilken utsträckning är svår att utläsa. Där rekommenderas att ha ett fortsatt fokus på kultur, idrott, friluftsliv och rekreation i den fortsatta planeringen för att uppnå en positiv utveckling för medborgares hälsa. Viktigt blir också att fördela dessa anläggningar på ett sätt så det gynnar jämn fördelning av resurser och ökar det sociala kapitalet på sikt.

6.2.5. SAMMANFATTANDE BEDÖMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Översiktsplanen lyfter gestaltad livsmiljö som ett strategiskt verktyg för att stärka identitet, trygghet och social sammanhållning i kommunen. Även om planen inte behandlar principer för gestaltning i detalj, betonas vikten av att begreppet lever vidare genom kommande detaljplanering, förvaltning och platsaktivering vilket bedöms som positivt. Detta gäller särskilt för de mer storskaliga miljonprogramsområdena, där behovet av upprustning och variation är stor. Genom en varsam och identitetsstärkande utveckling kan dessa områden få ökad trivsel, trygghet och variation.

Vidare är det viktigt att ta till vara kommunens kulturmiljöer och lyfta fram dessa miljöers pedagogiska och identitetsskapande funktion. I kommande planering är det viktigt att det genomförs kulturmiljökonsekvensanalys för ny bebyggelse som integrerar värden som lärande, historia och platskänsla.

Kulturella och sociala mötesplatser såsom simhallar, idrottsanläggningar, kulturhus, friluftsområden och parker spelar en viktig roll för inkludering och gemenskap. I medborgardialogen lyfts särskilt simhallar och utomhuspooler fram som platser där människor i olika åldrar möts på ett naturligt sätt. Dessa anläggningar bör fördelas jämnt över kommunen för att tillgodose alla invånare.

Landsbygdsutvecklingen bör ske varsamt, men samtidigt stärkas med förbättrad kollektivtrafik, fler aktivitetsytor och lokala mötesplatser. Detta skulle bidra till en mer jämlik kommunal utveckling och öka landsbygdens attraktivitet som bostadsort och besöksmål. Då översiktsplanen välkomnar enstaka och mindre bebyggelse på landsbygden samt en utveckling mot permanent bosättning i fritidshusområden finns det en risk att tillgängligheten blir begränsad.

Översiktsplanen bedöms medföra förbättrad tillgång till mötesplatser samt idrott och kultur, en varsam utveckling av de storskaliga miljonprogramsområdena med minimal förtätning och större fokus på småskalighet, grönska och gestaltad livsmiljö bedöms medföra positiva konsekvenser vad gäller variationen i bebyggelse, identitet och gestaltning.

Sammantaget bedöms översiktsplanen medföra positiva konsekvenser för aspekten stimulerande och hälsofrämjande miljöer.

Förslag på åtgärder:

- Utveckla fler inkluderande mötesplatser, med prioritering på kommunens mer socialt utsatta områden. Dessa kan med fördel pekas ut i mark- och vattenanvändningskartan.
- För att säkra tillgång till kultur och idrott i alla kommundelar, med fokus på jämlik fördelning och tillgång till kollektivtrafik, kan översiktsplanen med fördel peka ut områden där förutsättningarna för denna typ av verksamhet är goda.
- Kulturmiljöer bör bevaras och tillgängliggöras för lärande och identitetsskapande.
- idrott och kultur pekas ut i översiktsplanens mark- och vattenanvändningskarta.

6.3. DELAKTIGHET OCH INKLUDERING

Detta avsnitt redovisar hur och om processen har inkluderat medborgare och andra intressenter under framtagandet av Botkyrka kommuns nya översiktsplan. Som underlag används "Medborgardialog Botkyrka, Underlag inför kommande översiktsplan, Botkyrka kommun, våren 2023" och dialog med projektgruppen om vilka som varit involverade under processens gång och i vilket syfte.

6.3.1. PROCESS OCH VAL AV RESPONDENTER

Tidigt i processen har en medborgardialog, både digital och fysiska möten, ägt rum och dokumenterats (Spacescape, White arkitekter a), 2023). Målgrupp för medborgardialogen har varit alla som berörs av översiktsplanen, ambitionen har varit att nå ut så brett som möjligt.

Figur 34. Medborgare i Tullinge tycker till om Botkyrkas framtid. Bild från Botkyrka kommuns hemsida.

Hittills har totalt 700 personer deltagit och åldersspridningen och geografisk spridning har varit god. Dock med undantag för barn och unga i kommunens södra delar och äldre (60+) i kommunens norra delar. Könsfördelningen har varit relativt jämn med 60 % kvinnor och 40 % män.

Medborgardialogen stödjer arbetet i att ta fram en ny översiktsplan och aktiveras i två av processens skeden, inför arbetet med att formulera mål och i samband med det lagstadgade samrådet.

Medborgardialogen har utformats som en konsultativ process, enligt den så kallade "Dialogtrappan" som SKR, Sveriges kommuner och regioner, tagit fram. Konsultation handlar i korthet om att ge invånare möjlighet att bidra med synpunkter innan beslut fattas. Det innebär att den genomförda dialogen blir en del av kunskapsunderlaget när förslag till ny översiktsplan utarbetas. Andra syften har varit att skapa delaktighet och engagemang för Botkyrkas utveckling liksom att möjliggöra samtal som kan bidra till att stärka tilliten mellan politiker, tjänstepersoner, invånare och verksamma i Botkyrka kommun.

Utöver öppna dialogträffar har även riktade dialoger bedrivit, utformade i enlighet med kommunens dialogstrategi. De riktade insatserna har vänt sig till grupper som sällan deltar i öppna samråd och/eller kan ha särskilda perspektiv och kunskaper att bidra med, till exempel barn i olika åldrar, nyanlända eller personer med olika funktionsnedsättningar. De har också varit uppsökande och oftast genomförts på målgruppens egen arena, exempelvis klassrum och fritidsgårdar.

Vilka som fått komma till tals och hur:

- Öppen digital dialog med allmänheten
- Uppsökande dialog genom fysiska möten med mindre grupper
- Öppna dialogmöten i kommundelscentrum i Hallunda, Fittja, Alby, Tumba, Tullinge och Vårsta
- Möten med det lokala näringslivet
- Möten med Barnombudsmannen, Botkyrka kommun, som har involverats i en referensgrupp som företräder särskilt viktiga intressenter. Referensgruppen har deltagit i möten, workshops och läst olika delutkast för att bevaka barnperspektivet
- Möten med representanter från funktionsrättsråd, Botkyrka kommun
- Möten med representanter från barn- och ungdomsråd, Botkyrka kommun
- Möten med skolor, både elever och personal, för att bevaka barnens perspektiv och barnperspektivet
- Workshopserie med kommunens politiker som underlag till översiktsplanens mål- och strategiarbete.

Under en del av processen fördes dialog med kommunens politiker i form av en workshop-serie, vilken syftade till att ta fram en gemensam målbild och målområden inför att formulera principer, ställningstaganden och vägledningar i översiktsplanen.

Under workshopserien presenterades medborgardialogens metod och resultat för att ge inspel till politikernas arbete med framtagande av målbild och målområden, helt i enlighet med medborgar-dialogens syfte och i enlighet med vad konsultativ dialog ska innehålla.

6.3.2. RESULTAT AV DIALOGER

Otrygghet framträder som den mest genomgående frågan och påverkar nästan alla andra ämnen som diskuteras. Kriminalitet, särskilt kopplad till unga, upplevs som ett stort samhällsproblem och många efterlyser fler idrotts- och föreningsaktiviteter som alternativ till gängkriminalitet. Nedskräpning lyfts ofta och kopplas till känslan av otrygghet. En välskött miljö upplevs som viktig för trygghet och trivsel.

Naturen ses som kommunens största resurs. Grönområden, skogar och sjöar är starka skäl till varför många vill bo kvar.

Kollektivtrafiken uppfattas som fungerande på regional nivå, men som otillräcklig inom kommunen, både på tvären och i nord-sydlig riktning. Trygghetsaspekten påverkar även rörelsefriheten, där många uttrycker att de undviker att vistas ute kvällstid på grund av rädsla.

Tillsammans visar svaren att trygghet, tillgång till fritidsaktiviteter, renare miljöer, tillgång till natur och bättre kollektivtrafik är avgörande faktorer för att skapa en mer sammanhållen och trivsam kommun.

Rapporten (Spacescape, White arkitekter a), 2023) innehåller även insikter från dialoger med representanter från det lokala näringslivet. Dessa betonar att det finns tre avgörande faktorer för att näringslivet ska kunna utvecklas långsiktigt och strategiskt:

- tydlighet från kommunen kring hur Botkyrka ska utvecklas.
- behovet av god infrastruktur där både vägnätets och kollektivtrafikens kapacitet ses som grundläggande för en positiv utveckling.
- kommunens grönområden och närheten till vatten i högre grad används för att stärka kommunens varumärke och attraktionskraft.

Workshopserien med kommunens politiker resulterade i underlag för att kunna formulera översiktsplanens målområden. Samtliga fyra målområden i översiktsplanen innehåller värden som också framkommit i medborgar- och intressentdialogen men också andra tidiga utredningar; exempelvis kulturmiljö, grönstruktur, trygghet, transporter, utveckling av landsbygden och att skapa förutsättningar för näringslivet. Detta är värden som är viktiga för att utveckla Botkyrka kommun på ett hållbart sätt. Målområdena är övergripande och ska svara på vad Botkyrka ska vara år 2050. Läs mer om målområdena i avsnitt 10.3.

6.3.3. SAMMANFATTANDE BEDÖMNING

Botkyrka kommun har skapat möjligheter för kommunens medborgare och intressenter att vara delaktiga i processen med att ta fram en ny översiktsplan, direkt genom medborgardialoger eller indirekt via folkvalda politiker eller specialister anställda hos kommunen.

Bedömningen är att kommunen tydligt pekar ut viktiga tematiska inriktningar och mål samt vad som är lagstadgat och vad som är politikens vilja. Det digitala verktyget som presenterar översiktsplanen kan dock uppfattas svårnavigerat och otillgängligt för grupper som barn, äldre och personer med kognitiva variationer och synnedsättningar.

Medborgardialogen och dess metoder visar att kommunen haft en gedigen strategi för hur särskilda intressenter ska nås i processen med framtagande av en ny översiktsplan, särskilt grupper av medborgare inom vissa geografiska delar av kommunen som enligt tidigare erfarenhet inte självklart deltagit i planeringsprocesser. En sådan grupp är barn och unga. Därför har riktade insatser använts för att nå just den gruppen. För att säkerställa att man tagit del av både barnets perspektiv och barnperspektivet har både barn och vuxna som arbetar med verksamhet för barn involverats i dialogen. Det ger en större nyans än att enbart välja dialog med barn alternativt vuxna som representerar barn.

En annan grupp intressenter som identifierats som särskilt viktiga är äldre personer över 60 år, vilka också har fått komma till tals genom särskilda möten med representanter från föreningslivet.

Under samrådsfasen av översiktsplanen har generell återkoppling skett till de som har deltagit i medborgardialogen genom kommunikationen av samrådsförslaget.

Översiktsplanen ger viss vägledning för hur kommande planeringsskeden ska inkludera viktiga grupper i planprocessen.

Sammantaget bedöms delaktighet och inkludering under processen med framtagandet av ny översiktsplan för Botkyrka kommun ha skett på ett tillfredsställande sätt.

6.4. HÄLSA OCH SÄKERHET

Enligt plan- och bygglagen 2 kap 5 § ska risker för människors hälsa och säkerhet beaktas i all planering. Vid planläggning ska områden och bostäder planeras så att de bildar en god livsmiljö samt främjar en god hälsa för människor som lever och verkar inom området. Buller och luftföroreningar påverkar människors hälsa negativt. Elektromagnetiska fält, radon, olyckor med farligt gods och markföroreningar är andra faktorer som kan medföra förhöjd risk för negativ hälsopåverkan

6.4.1. BULLER

Den vanligaste reaktionen av buller hos människor är en känsla av obehag, men buller kan också orsaka stressreaktioner, trötthet, irritation, blodtrycksförändringar och sömnstörningar samt störa samtal.

NULÄGE OCH BEDÖMNINGSGRUNDER

Botkyrka påverkas idag av buller från vägar och järnvägar men även från ett par större verksamheter och verksamhetsområden. De högsta bullernivåerna återfinns framför allt i de norra delarna av kommunen, längs E4/E20 men även längs väg 226 norr om Tumba och väg 258 Hågelbyleden. Då större delen av Botkyrkas bostadsbebyggelse ligger i anslutning till denna infrastruktur innebär det att stora delar av bebyggelsen i Slagsta, Fittja, Alby, Eriksberg och Hallunda är exponerad för buller. Samtidigt har landsbygden i de södra delarna av kommunen generellt låga bullernivåer.

Förordningen om trafikbuller vid bostadsbyggnader (2015:216) ska tillämpas vid byggande av nya bostäder. Huvudregeln är att buller från spårtrafik och vägar inte bör överskrida 60 dBA ekvivalent ljudnivå vid en bostadsbyggnads fasad, och 50 dBA ekvivalent ljudnivå samt 70 dBA maximal ljudnivå vid uteplats. För äldre och befintlig bebyggelse gäller andra riktvärden utifrån de regler som gällde vid tidpunkten för byggande. För skol- och förskolegårdar finns riktvärden för trafikbuller som anger att minst hälften av skolgårdens yta ska ha högst 50 dBA och övriga ytor högst 55 dBA (Naturvårdsverket, 2023). Dessa riktvärden gäller både för befintliga och nya skolgårdar.

EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

Med ökad befolkning i regionen, öppnandet av Förbifart Stockholm samt den breddning av E4/E20 som Trafikverket planerar kommer trafiken att öka, framför på E4/E20. Detta kommer särskilt påverka boende i de bostadsområden som ligger utmed motorvägen, Slagsta, Fittja, Alby och Hallunda, genom ökat trafikbuller. Översiktsplanen beskriver att kommunens möjlighet att minska trafiken längs de stora statliga vägarna är starkt begränsad och att man i dagsläget inte ser att bullret i kommunen kommer att minska inom överskådlig tid.

Översiktsplanen redovisar ett antal ställningstagande gällande buller, bland annat att buller från spårtrafik och vägar inte bör överskrida 55 dBA ekvivalent ljudnivå vid en bostadsbyggnads fasad samt att vid planering av bostäder, förskolor och skolor ska hänsyn till buller tas i ett tidigt skede och finnas med genom hela processen. Även buller i form av bullerregn från källor inom 300 ska utredas.

Stora delar av de befintliga bostadsområdena Alby, Fittja, Hallunda, Tumba och Tullinge, som idag är påverkade av buller föreslås förtätas med bland annat bostäder. Inom dessa områden finns risk för höga bullernivåer vid ny bebyggelse. Ett stort antal områden föreslås utvecklas med ny mång-funktionell bebyggelse med bland annat bostäder. Några av dessa områden är idag påverkade av höga bullernivåer, bland annat ett område mellan E4/E20 och Botkyrkaleden. Ett område vid Slagsta strand, precis norr om E4/E20 är utpekat som utredningsområde för bland annat bostäder. Detta område är särskilt utsatt för högt trafikbuller.

Söder om Vårsta och i Rosenhill, Sibble och Kagghamra föreslås sammanhängande bostads-bebyggelse. Dessa platser har låga bullernivåer och här finns förutsättningar för boendemiljöer med god ljudmiljö.

Mark- och vattenanvändningskartan redovisar fem nya verksamhetsområden av vilka ett, Rikstens företagspark, riskerar att medföra bullerstörning i intilliggande befintlig bostadsbebyggelse.

Detaljplanen för Rikstens företagspark är lagakraftvunnen och området är under uppbyggnad. En liten del föreslås för ytterligare utbyggnad.

Buller vid nya bostäder hanteras i översiktsplanen genom ett antal ställningstaganden, exempelvis förslag om avskärmande bebyggelse med kontor och handel intill vägar och järnvägar för att effektivt skärma höga bullernivåer. Buller från verksamheter hanteras i efterföljande planering bland annat genom att fastslå lämplig verksamhet. Att gällande riktvärden klaras säkerställs i efterföljande planering.

SAMMANFATTANDE BEDÖMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Den generella utvecklingen i regionen och Trafikverkets utbyggnadsplaner medför risk för fortsatt höga bullernivåer i Slagsta, Fittja, Alby, Eriksberg och Hallunda. Översiktsplanen föreslår kompletterande bostadsbebyggelse i dessa områden. Med beaktande av gällande bullerriktvärden och ställningstaganden i översiktsplanen bedöms acceptabla bullernivåer kunna uppnås vid ny bebyggelse men dessa bullernivåer garanterar inte frånvaro av störningar och negativ hälsopåverkan. I de områden med sammanhängande bostadsbebyggelse som föreslås finns förutsättningar för god ljudmiljö.

Sammanfattningsvis bedöms det finnas risk att många boende, framför allt i kommunen norra delar, kommer att påverkas av buller vilket i förlängningen kan medföra negativa hälsokonsekvenser.

Förslag på åtgärder:

- Även lokaltrafik i bostadsområden genererar buller som är störande. Möjligheten att göra delar av nya bostadsområden bilfria/bilsnåla bör utredas. Detta innebär exempelvis en planering med parkeringsgarage i ytterkanten av området samt god tillgång till kollektivtrafik.

- Översiktsplanen bör kompletteras med ett ställningstagande om högsta bullernivå på skol och förskolegårdar.

6.4.2. LUFTKVALITET

Luftföroreningar påverkar både miljön och hälsan negativt. Hos människor kan föroreningarna bland annat orsaka hjärt- och kärlsjukdomar samt sjukdomar i luftvägarna. Barn är särskilt känsliga för luftföroreningar.

NULÄGE OCH BEDÖMNINGSGRUNDER

Vägtrafiken är den största källan till luftföroreningar och längs de stora vägarna, framför allt E4/E20, är luften kraftigt påverkad av luftföroreningar.

Miljökvalitetsnormer, MKN, för luft syftar till att skydda människors hälsa och naturmiljön. De baseras på EU:s regelverk om gränsvärden och är juridiskt bindande. I stadsmiljö är MKN för kvävedioxid och partiklar mest relevanta. EU har antagit ett nytt luftkvalitetsdirektiv med nya normer för luftkvalitet som ska uppfyllas senast 2030, där normerna skärps. Det nationella miljökvalitetsmålet Frisk luft anger att luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas. De långsiktiga luftföroreningshalter som miljömålen redovisar är väsentligt lägre än gällande MKN.

I alla befintliga bostadsområden ligger halterna av kvävedioxid och partiklar under MKN. Längs delar av E4/E20 och längs delar av Kumla gårdsväg överskrids MKN men överskridandet når inte till intilliggande bostadsområden. I många bostadsområden framför allt de som ligger närmast E4/E20, Slagsta, Fittja, Alby och Hallunda, ligger halterna dock över miljömålen. Landsbygden i de södra delarna av kommunen har generellt låga luftföroreningshalter.

EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

Den tekniska utvecklingen av fordon tillsammans med ökad andel elbilar kommer medföra successivt minskade kvävedioxidhalter. Partiklar genereras framför allt vid slitage till följd av dubbdäcksanvändning och förväntad fordonsutveckling kommer därför att påverka partikelhalterna endast i begränsad omfattning. Ökad trafik kommer således sannolikt att leda till ökade partikelhalter.

Översiktsplanen redovisar ett antal ställningstagande gällande luft bland annat att vid planering av bostäder, förskolor och skolor ska hänsyn till luftföroreningar tas i ett tidigt skede och finnas med genom hela processen samt att känslig markanvändning som bostäder, förskola, skola, parker eller rekreationsområden ska undvikas i lägen där det finns risk för höga luftföroreningshalter.

De områden som i mark- och vattenanvändningskartan föreslås för sammanhängande bostadsbebyggelse (Rosenhill, Sibble och Kagghamra) ligger på platser med låga luftföroreningshalter. Även utredningsområdena Aspen och Malmsjödal ligger i områden med låga luftföroreningshalter. Här finns förutsättningar för att skapa boendemiljöer med bra luftkvalitet.

Många av de områden som föreslås utvecklas med ny mångfunktionell bebyggelse och de befintliga bostadsområden som föreslås förtätas med bland annat bostäder kommer ha fortsatt förhöjda luftföroreningshalter till följd av närhet till framför allt vägar. Eftersom kommande skärpta normer utgör gränsvärden utgår bedömningen från att de nya normerna kommer klaras vid kommande ny bebyggelse som byggs efter 2030. De nya normerna motsvarar dock högre föroreningsnivåer än de svenska miljömålen för frisk luft.

Det är positivt att vikten av acceptabla luftföroreningshalter i bostäder, förskola, skola, parker och rekreationsområden uppmärksammas i översiktsplanen eftersom det är områden där barn, som är känsligare för luftföroreningar, vistas.

Barn och ungdomar vistas även mycket inom idrottsområden. Ett befintligt idrottsområde, Brunna IP, som ligger intill E4/E20, ska enligt mark- och vattenanvändningskartan utvecklas vilket riskerar att medföra ökad exponering för förhöjda luftföroreningar och negativ hälsopåverkan för idrottande barn och unga. Översiktsplanens vägledning för Brunna anger att planeringen ska bidra till att minska luft- och bullerproblematik och att hänsyn behöver tas till luftföroreningarna i efterkommande planering. Ett exempel på detta är att inte anlägga öppna planer intill motorvägen.

Om kontor och byggnader för handel används för att skärma trafikbuller kan detta medföra lokalt högre luftföroreningshalter. Översiktsplanen redovisar att detta behöver uppmärksammas i kommande planering.

SAMMANFATTANDE BEDÖMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Den generella utvecklingen i regionen och Trafikverkets utbyggnadsplaner medför risk för fortsatt förhöjda luftföroreningar i den norra delen av kommunen. Risk för fortsatt överskridande av gällande MKN för partiklar (PM10) bedöms finnas för delar av E4/E20 och eventuellt längs andra lokalvägar. Med beaktande av kommande förhöjda gränsvärden av MKN och översiktsplanens ställningstagande bedöms luftföroreningshalter under MKN uppnås vid ny bebyggelse. Det finns inga tröskelnivåer för luftföroreningars hälsopåverkan. Sammanfattningsvis bedöms det finnas risk för att många boende, framför allt i de bostadsområden som ligger närmast E4/E20, Slagsta, Fittja, Alby och Hallunda, kommer att påverkas av förhöjda luftföroreningar med negativ påverkan på hälsan. Detta beror på befintlig samhällsstruktur och inte på översiktsplanen.

Översiktsplanen bedöms medföra både positiva och negativa konsekvenser kopplat till människors exponering för luftföroreningar.

Förslag på åtgärder:

- Även lokaltrafik i bostadsområden genererar luftföroreningar. Möjligheten att göra delar av nya bostadsområden bilfria/bilsnåla bör utredas. Detta innebär en planering med parkeringsgarage i ytterkanten av området samt god tillgång till kollektivtrafik.
- Verksamhetstypen *idrottsområden* bör läggas till i ställningstagandet om att viss markanvändning ska undvikas i lägen där det finns risk för höga luftföroreningshalter.

6.4.3. OLYCKSRISK

Farligt godstransporter på väg och järnväg samt vissa verksamheter kan medföra risker för omgivningen.

NULÄGE OCH BEDÖMNINGSGRUNDER

Genom Botkyrka går primära och sekundära transportleder för farligt gods, där de primära motsvarar det huvudsakliga nätet för godstransporter och de sekundära är till för transporter mellan primära leder och målpunkter, exempelvis industriområden. Farligt gods får även transporteras på andra vägar, förutsatt att vägarna inte belagts med restriktioner.

De primära transportlederna i kommunen utgörs av E4/E20, del av Botkyrkaleden (väg 259) och väg 225 genom Grödinge. De sekundära transportlederna utgörs av Hågelbyleden (väg 258), Dalvägen och delar av Huddingevägen (väg 226), Kumla gårdsväg, del av Sankt Botvids väg och Norsborgsvägen. Transport av farligt gods är även tillåten på järnvägen som bland annat går genom Tullinge, Tumba och Grödinge samt del av K P Arnoldssons väg.

Längs transportleder finns rekommenderade säkerhetsavstånd på mellan 25 och 40 meter beroende på vilken typ av transporter som tillåts och vilken typ av bebyggelse som planeras. Enligt Länsstyrelsens rekommendationer ska bostadsbebyggelse placeras 75 meter från transportled för farligt gods.

I Botkyrka finns 300 miljöfarliga verksamheter. De flesta av dessa är mindre eller medelstora och omfattar allt från pappersbruk till drivmedelsstationer. Det finns två Sevesoverksamheter i kommunen; Himmersfjärdsverket och Heidelberg Materials Ballast. Sevesoverksamheter har omfattande hantering av brandfarliga, giftiga, miljöfarliga eller explosiva ämnen. Sevesoverksamhet regleras av Sevesodirektivet vars syfte är att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. Direktivet har två kravnivåer och de två verksamheterna förhåller sig till direktivets lägre kravnivå.

EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

Risken för negativa konsekvenser av en olycka minskar med ökat avstånd. Enligt plan- och bygglagen måste samhällsplaneringen ske så att bebyggelsen blir lämplig med hänsyn till bland annat människors hälsa och säkerhet. Därför finns det begränsningar när det gäller hur nära bebyggelse och vistelseområden får uppföras invid farligt godsleder och riskfyllda verksamheter.

I översiktsplanen föreslås områden för ny eller utvecklad mångfunktionell bebyggelse och områden med sammanhängande bostadsbebyggelse intill farligt godsleder och järnvägen, bland annat i Tullinge, Tumba och Vårsta. Översiktsplanens ställningstaganden anger bland annat att risker i anslutning till transportleder för farligt gods ska bedömas och hanteras när en förändring av markanvändningen föreslås inom 150 meter från en led samt att Länsstyrelsens riktlinjer rörande skyddsavstånd bör följas i de allra flesta fall men att avståndet kan minskas om riskreducerande åtgärder vidtas. Trots att områden för bland annat nya bostäder föreslås nära farligt godsleder och järnvägen bedöms en acceptabel risknivå kunna uppnås genom att följa översiktsplanens ställningstagande och länsstyrelsen riktlinjer i kommande planering.

Kommunen ska dessutom verka för att väg 259 avskrivs som farligt godsled i samband med att Tvärförbindelse Södertörn färdigställs. Farligt godstransporter kommer då gå längre från befintliga

bostäder. Kommunen ska utreda möjligheten att väg 225 klassas om från primär till sekundär transportled för farligt gods i samband med att Tvärförbindelse Södertörn färdigställs vilket kommer minska antalet farligt godstransporter på väg 225. Dessa två förslag bedöms minska risknivån vid befintliga bostäder vilket är positivt.

Mark- och vattenanvändningskartan redovisar fyra nya verksamhetsområden av vilka ett, Rikstens företagspark, ligger nära befintlig bostadsbebyggelse. Gällande tillståndskrav i miljöbalken för verksamheter bedöms vara tillräckligt för att säkra en acceptabel risknivå i dessa bostadsområden.

Vissa befintliga verksamhetsområden som ska utvecklas ligger nära områden som ska utvecklas, bland annat med bostäder. Översiktsplanens ställningstagande anger att när markanvändningen utvecklas i anslutning till riskfyllda verksamheter ska riskerna bedömas och vid behov utredas för att visa hur en acceptabel risknivå kan nås.

Ställningstagandet om att nya riskfyllda verksamheter i första hand ska lokaliseras till verksamhetsområden som är kopplade till transportleder för farligt gods minskar risken för farligt godstransporter längs lokalvägar som inte är utpekade.

SAMMANFATTANDE BEDÖMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Översiktsplanen föreslår ny bebyggelse i områden intill farligt godsleder, järnvägen och riskfyllda verksamheter. Genom att beakta gällande riktlinjer och översiktsplanens ställningstagande i kommande planering kan acceptabel risknivå uppnås vid ny bebyggelse. Beaktande av ställningstaganden bedöms även kunna sänka risknivå i befintlig bebyggelse.

Sammantaget bedöms översiktsplanen medföra en acceptabel risknivå.

Det finns inga förslag på åtgärder.

6.4.4. ELEKTROMAGNETISKA FÄLT

Elledningar, transformatorer och annan elektrisk utrustning omges av elektriska och magnetiska fält. Tillsammans kallas fälten för elektromagnetiska fält. Diskussionen om hälsoeffekter gäller främst magnetfält, även om kunskapsläget är osäkert. Magnetfält kan inte avskärmas av exempelvis byggnader. Bedömningen i denna MKB är därför avgränsad till magnetiska fält.

Magnetfält är som starkast närmast källan och avtar sedan snabbt med ökat avstånd. Magnetfält från järnvägar är svagt när det inte är något tåg i närheten, men ökar när ett tåg passerar.

NULÄGE OCH BEDÖMNINGSGRUNDER

De huvudsakliga källorna till magnetiska fält inom kommunen är dels järnvägen dels de större högspänningsledningarna, transmissionsnätet, som passerar genom kommunen i östvästlig riktning norr om Tullinge och Tumba, mellan Fittja och Alby samt från E4/E20 vid Alby och söderut delvis parallellt med Hågelbyleden. På en del platser är avståndet till befintliga bostäder endast cirka 40–50 meter, bland annat i norr och väster om Alby och i Tullinge.

Det finns en misstanke att strålningen från magnetfälten kan ge negativa hälsoeffekter vid exponering för strålning om ≥ 0,3–0,4 µT. Det saknas samtidigt stöd för att lägre nivåer är helt säkra.

EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

Mark- och vattenanvändningskartan föreslår att villabebyggelsen i norra Tullinge ska utvecklas. Svenska kraftnät har fattat beslut om att kraftledningen som passerar norra Tullinge ska rivas och därmed kommer varken befintlig eller ny bebyggelse där påverkas av magnetfält.

Översiktsplanen föreslås utveckling av bebyggelse endast i ett område intill en kraftledning, väster om Alby, där en kraftledning passerar längs Hågelbyleden. Översiktsplanens ställningstaganden anger att vid nybyggnation i anslutning till ledning ska lämpligt skyddsavstånd bedömas i samråd med nätägaren och att vid nyplanering av känslig markanvändning ska hela tomtmarken ligga utanför skyddsavståndet till ledning eller station. I vägledningen för utbyggnadsförslaget intill kraftledningen

väster om Alby finns information om vikten av att bedöma lämpligt skyddsavstånd till kraftledningen. Dessa ställningstaganden och vägledningen bedöms minska risken för att ny bebyggelse anläggs i områden med allt för förhöjda magnetfält och även att bostäder, skolor och förskolor uppförs närmast ledningar.

Kommunen önskar även att kraftledningarna över Tullinge villastad, norr om Alby samt väster om Alby längs Hågelbyleden markförläggs. Detta skulle medföra lägre magnetfält för ett stort antal befintliga bostäder och därmed troliga positiva hälsokonsekvenser. Detta är dock inget kommunen råder över.

SAMMANFATTANDE BEDÖMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Översiktsplanen bedöms medföra viss risk för ny bebyggelse i ett område med förhöjda magnetfält vilket kan medföra negativa hälsokonsekvenser. Genom att beakta översiktsplanens ställnings-taganden om skyddsavstånd kan acceptabel hälsopåverkan uppnås.

Det finns inga förslag på åtgärder.

6.4.5. VÄRMEÖAR

En urban värmeö är ett storstadsområde som är påtagligt varmare än omgivningarna. Detta beror på att städer generellt har många hårdgjorda ytor, att byggnader, trafik och människor genererar spillvärme, att höga byggnader hindrar vind och att det finns betydligt mindre växtlighet i städer än på landsbygden. Träd och växter har en skuggande effekt och fungerar som pumpar som tar upp vatten och avger vattenånga. Detta har en kylande effekt.

Problemet med höga temperaturer i stadsmiljö är ett ökande problem till följd av klimatförändringen. De höga temperaturerna medför risk för negativa hälsokonsekvenser, särskilt för riskgrupper som äldre och kroniskt sjuka. Dessa hälsokonsekvenser inkluderar bland annat ökad risk för hjärt-kärlsjukdomar, värmeslag, och ökad dödlighet.

NULÄGE

Länsstyrelsen i Stockholms läns värmekartering visar risk för urbana värmeöar på flera platser i kommunen, framför allt i Fittja, Alby, Eriksberg, Hallunda, Slagsta och Tumba.

EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

Översiktsplanen föreslår utveckling med ny bebyggelse i samtliga områden med risk för höga temperaturer, bland annat Fittja, Alby, Eriksberg, Hallunda, Slagsta och Tumba. Översiktsplanen anger att förtätningen ska vara småskalig men all förtätning och hårdgörande av mark ökar risken för höga temperaturer och negativa hälsokonsekvenser för människor, även om inriktningen om små-skalighet kan begränsa denna tillkommande risk något.

Översiktsplanen innehåller ett ställningstagande om att vid planering av nya områden, förtätning i befintlig bebyggelse samt utveckling av allmän plats ska hänsyn tas till ett varmare klimat och värmeböljor. Översiktsplanen redovisar även Länsstyrelsens kartläggning av urbana värmeöar samt uppmärksammar denna risk i mark- och vattenanvändningskartan i särskilt berörda områden.

Översiktsplanens ställningstagande anger att kommunen ska ta fram riktlinjer och en handlingsplan med prioriterade åtgärder som säkerställer att barn, unga, äldre och andra sårbara grupper i kommunal verksamhet inte utsätts för höga temperaturer vid värmeböljor. Det är positivt att risk för höga temperaturer utreds och omhändertas för dessa grupper.

SAMMANFATTANDE BEDÖMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

All förtätning och hårdgörande av mark ökar risken för höga temperaturer. Den hälsorisk som värmeböljor utgör redovisas dock tydligt i översiktsplanen vilket bedöms leda till en medvetenhet om problemet och omhändertagande i kommande planering vilket bedöms begränsa denna tillkommande risk något.

Översiktsplanen bedöms medföra negativa konsekvenser till följd av en ökad risk för värmeöar vilket i sin tur medför ökad risk för negativa hälsokonsekvenser. Med åtgärder kan negativa hälsokonsekvenser mildras.

Det finns inga förslag på åtgärder.

6.4.6. RADON

Radon är en osynlig radioaktiv gas som finns i luft och vatten, men framför allt i marken. Radon ökar risken för lungcancer och det finns därför gränsvärden för hur hög halten av radon får vara i inomhusluften och i dricksvattnet. Genom anpassningar av bebyggelse, byggmaterial och ventilation kan radonhalten i bostäder och lokaler minskas.

NULÄGE OCH BEDÖMNINGSGRUNDER

I Botkyrka kommun finns två huvudsakliga nordsydliga stråk med isälvsmaterial (rullstensåsar) där hög risk för radon alternativt lokalt hög förekomst av radonmark finns. Dessa områden sammanfaller i stort med områden där jordarten är bra att bygga på, vilket har inneburit att bebyggelse vuxit fram inom dessa områden särskilt i delar av Tumba och Vårsta.

Även områden som är viktiga för kommunens grundvattenbildning innehåller radon. Uppskattningsvis den norra hälften av radonriskområdena omfattas av yttre och inre zoner för vattenskyddsområden. Radon i dricksvattnet förekommer framför allt i bergborrade enskilda brunnar.

EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

Översiktsplanen föreslår utbyggnad av mångfunktionell bebyggelse, bland annat bostäder, på ett flertal områden med hög risk för radonmark, bland annat Sandstugan Tumba grustag, Norra och Södra Kassmyraåsen, Vårsta Slättmalm, Riksten. Även i Rosenhill Byängen där sammanhängande bostadsbebyggelse föreslås och i utredningsområdet Hamra grustag finns radon i marken. Information om risk för höga radonhalter saknas i vägledningen till dessa objekt vilket riskerar att medföra att denna risk inte omhändertas.

Sprängning och flytt av massor kan innebära att massor som används vid nybyggnation har förhöjda radonhalter. Denna risk kan inte omhändertas i översiktsplaneskedet.

Bebyggelse på radomark medför risk för negativa hälsokonsekvenser. Översiktsplanens ställningstagande anger att nybyggnation i högriskområden för radon ska utföras radonsäker, exempelvis genom täta konstruktioner, lämpliga byggmaterial samt god ventilation. Genom att följa ställningstagandet kan denna risk undvikas.

SAMMANFATTANDE BEDÖMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Översiktsplanen föreslår nybyggnation på flera områden med risk höga radonhalter vilket kan medföra negativa hälsokonsekvenser. Genom åtgärder kan negativa hälsokonsekvenser undvikas.

Förslag på åtgärder:

- För de områden där det finns risk för höga radonhalter bör vägledningen för respektive område kompletteras med denna information.

6.4.7. REKREATION OCH FRILUFTSLIV

Rekreation är ett vitt begrepp men i denna hållbarhetsbedömning avses den typ av rekreation som äger rum i gröna utomhusmiljöer såsom friluftsområden, naturreservat, parker samt sjöar och vattendrag. Det inkluderar allt i från en picknick eller en hundpromenad i en stadsnära park till vandringar, bär- och svampplockning, jakt och fiske i större naturområden. Både naturen i sig och den fysiska aktiviteten har en positiv effekt på såväl psykisk som fysisk hälsa.

En viktig förutsättning för aktiva levnadsvanor är att möjligheten till rekreation och friluftsliv finns nära och är tillgänglig. Det är även viktigt att naturen är attraktiv, omväxlande och att den känns trygg.

Inom fysisk planering handlar rekreation såväl om påverkan på kvalitén på ett rekreations- eller friluftsvärde som påverkan på tillgänglighet till dem. Störningar som sänker kvaliteten kan till exempel vara ökade bullernivåer eller nya visuella inslag i landskapet som har en negativ inverkan på upplevelsen av landskapet. Tillgången till rekreation och friluftsområden kan påverkas om grönområden/parker i stadsmiljöer byggs bort eller om befintliga gång- och cykelstråk försvinner/läggs om.

NULÄGE

I Botkyrka finns ett omväxlande landskap och många fina naturområden som erbjuder möjligheter till rekreation och friluftsliv, inte minst de gröna kilarna och kommunens fjorton naturreservat. Av naturreservaten är Bornsjön, Vinterskogen, Lida och Ekholmen särskilt viktiga målpunkter och erbjuder naturupplevelser av olika karaktär. Vinterskogen är av naturskogskaraktär medan Lida är en välutvecklad friluftsskog med sago- och naturstigar, höghöjdsbana och motionsslingor. Lida friluftsområde är ett populärt besöksmål både för boende inom kommunen och för besökare i regionen.

Botkyrkas geografiska läge och sjörika sprickdalslandskap innebär att kommunen är rik på vattennära rekreationsmöjligheter såsom bad och strandpromenader. Exempelvis är den så kallade Mälarpromenaden som sträcker sig från Norsborgs herrgård till Slagsta ett uppskattat promenadstråk med dragningskraft för hela regionen. Även strandmiljöerna längs med sjöar som Albysjön och Malmsjön erbjuder attraktiva och vattennära parkmiljöer. Vid sjön Aspens östra strand ligger Hågelby gård, som är både en kommunal och regional målpunkt för friluftslivet och som har både en vacker parkmiljö och en 4H-gård.

Strandskyddsområden omfattar land- och vattenområden intill 100 meter från strandlinjen och syftar till att säkerställa allmänhetens tillgång till stränder samt bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. En stor del av Botkyrkas stränder har efter beslut från Länsstyrelsen fått ett utökat strandskydd om 300 meter.

I kommunen finns två området av riksintresse för friluftslivet enligt 3 kap. 6 § miljöbalken: Hanveden och Bornsjön, se Figur 37. Dessa täcker in delar av Hanvedenkilen respektive Bornsjökilen, två av Stockholmsregionens gröna kilar. Hanveden är välbesökt och trots det tätortsnära läget är området relativt oexploaterat och delvis av vildmarkskaraktär. I Hanveden finns flera friluftsgårdar, exempelvis vid Lida och Paradiset, och ett nätverk av vandringsleder.

Bornsjökilen är ett av länets viktigaste oexploaterade större områden och har stor betydelse för det rörliga friluftslivet. I norra delen av kommunen utgör området kring Sturehov samt delar av Norsborg och Slagsta även riksintresse för turism och friluftsliv enligt 4 kap. 2 § miljöbalken (Mälaren med öar och strandområden). De två riksintresseområdena överlappar delvis varandra. I kommunens södra del utgör kustområdet utmed Näslandet, Sibble och Kagghamra såväl riksintresse för högexploaterad kust enligt 5 kap. 4§ miljöbalken som riksintresse för turism och friluftsliv enligt 4 kap. 2 § miljöbalken (Kustområdet och skärgården).

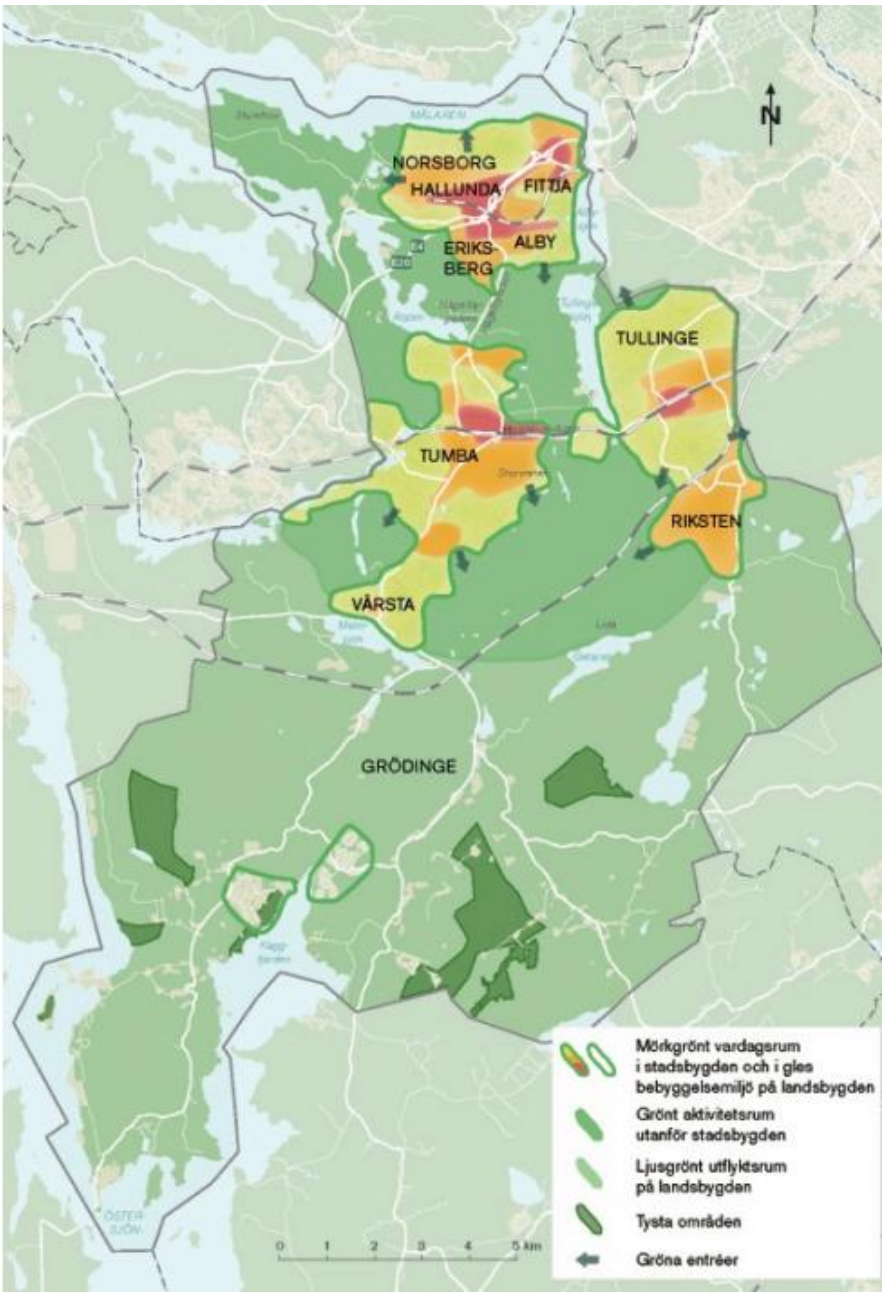
I kommunens tätorter finns bostadsnära grönområden och parker. Dessa används av de boende för andra aktiviteter än just friluftsliv men främjar möjligheten till ett aktivt vardagsliv nära naturen. Inom kommunen finns ett femtontal motionsslingor varav några görs om till skidspår vintertid.

Botkyrkas många strandpromenader och de större cykelleder som finns i kommunen utgör viktiga stråk som knyter ihop de olika kommundelarna, se Figur 35.

Figur 35. Värden för rekreation och friluftsliv och värdefulla stråk inom och i området kring kommunens tätorter. Källa: (Botkyrka c), 2021)

Buller från infrastruktur har en tydligt negativ effekt på rekreativa, värden varför tysta områden är viktiga att värna om i en storstadsregion. I Botkyrka är de tysta områdena framför allt lokaliserade till kommunens södra del, se mörkgröna fält i Figur 36.

Figur 36. Tysta områden. Källa: (Iterio, 2014)

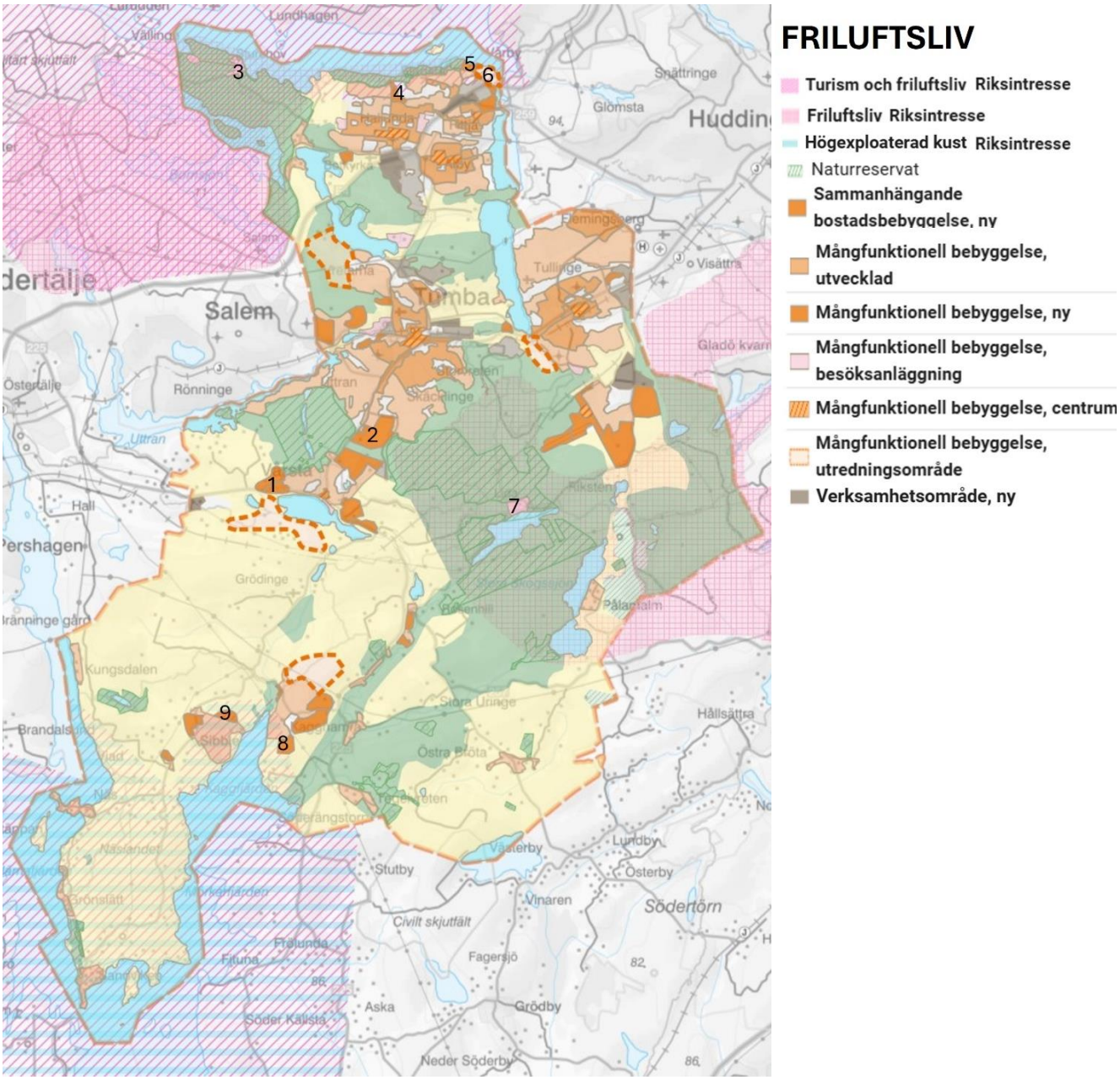
Kommunala program och mål för kommunens gröna värden

Som redovisats i kapitel 5.1 *Naturmiljö och biologisk mångfald* har Botkyrka kommun både ett naturvårdsprogram (Botkyrka a), 2025) och ett grönstrukturprogram (Botkyrka c), 2021). Dessa ska användas som planerings- och beslutsunderlag i samhällsbyggnadsprocessen, däribland vid översiktsplanering. I grönstrukturplanen redovisas exempelvis stadsdelsvisa målbilder för Botkyrkas parker och sammanhängande grönområden och det görs även en värdering av parkerna/grönområdena sett till dess funktion och tillgång till aktiviteter. I båda programmen redovisas även övergripande mål för den kommunala planeringen vad gäller gröna värden. Av de mål som redovisas i naturvårdsprogrammet bedöms framför allt ett mål, Tillgodose Botkyrkabornas behov av natur – nu och i framtiden, vara av relevans för bedömningen av rekreation och friluftsliv.

EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

Skyddade områden

På ett par ställen redovisar översiktsplanen ny bebyggelse invid naturreservat, exempelvis vid Vårsta och på Kassmyraåsen, se nr 1 och 2 i Figur 37. Sett till rekreation- och friluftsliv är en lokalisering av bostäder invid naturreservat att betrakta som positiv för de som flyttar in eftersom de får nära till ett högkvalitativt rekreationsområde. Det kan dock vara negativt för andra besökare eftersom naturreservatens ostördhet minskar.

Figur 37. Relevanta delar av översiktsplanen samt naturreservat, områden av riksintressen för friluftsliv, turism och högexploaterad kust. Siffrorna i figuren relaterar till beskrivningar i löptexten.

I riksintresseområdet för friluftslivet (Bornsjön) och området av riksintresse för turism och friluftsliv (Kustområdet och skärgården) föreslår översiktsplanen en utveckling av området kring Sturehovs slott, ett 1700-talsslott med kringliggande park, se nr 3 i Figur 37. En sådan utveckling har potential att stärka Sturehov besöksvärde och värde för rekreation. I kommande planering är det dock av stor

vikt att utvecklingen vid Sturehov sker i enlighet med områdets rekreativa och kulturhistoriska värden; något som nämns i översiktsplanens vägledning för Bornsjöns riksintresseområde.

I norr föreslås även två områden med mångfunktionell bebyggelse inom området av riksintresse för turism och friluftsliv (Kustområdet och skärgården), Hallunda gård och Slagsta marina , se nr 4 och 5 i Figur 37. Med hänvisning till att "*Bestämmelserna i miljöbalken inte ska utgöra hinder för utvecklingen av befintliga tätorter eller av det lokala näringslivet*" gör kommunen bedömningen att översiktsplanen inte står i konflikt till riksintresset. Sett till riksintressets värden bedöms översiktsplanen ha såväl positiva som negativa effekter. Detaljplanen för Hallunda gård och delvis även Slagsta marina ianspråktar mark av rekreativt värde, vilket är negativt. Samtidigt skapas en ny park i Hallunda gård och planen öppnar dessutom upp områden med höga rekreativa värden som idag är instängslade för allmänheten, vilket är positivt. En utveckling i Slagsta marina, och även en eventuell utveckling inom Slagsta strand, nr 6, bedöms även den kunna gynna friluftslivet och rekreation.

Längre söderut, i området av riksintresse för friluftslivet (Hanveden), föreslår översiktsplanen en utveckling av Lida friluftsgård, se nr 7. Förutsatt att utvecklingen sker med stor hänsyn till områdets befintliga värden, bedöms en sådan utveckling vara positiv för rekreation och friluftslivet och har potential att stärka riksintresset.

Två av de nya områdena med sammanhängande bebyggelse som föreslås inom kommunens södra del ligger helt eller delvis inom riksintresset för högexploaterad kust. Områdena är dock små och lokaliserade i anslutning till befintlig bebyggelse, vilket bedöms minska risken för negativa effekter på området av riksintresse. I kommande planeringsskeden är det likväl viktigt att säkerställa att föreslagen utveckling i Kagghamra, nr 8, och Sibble, nr 9 i Figur 37, inte medför påtaglig skada på områdets samlade natur- och kulturvärden.

Tysta områden

Översiktsplanen föreslår ingen ny bebyggelse inom eller invid kommunens tysta områden.

Strandskydd

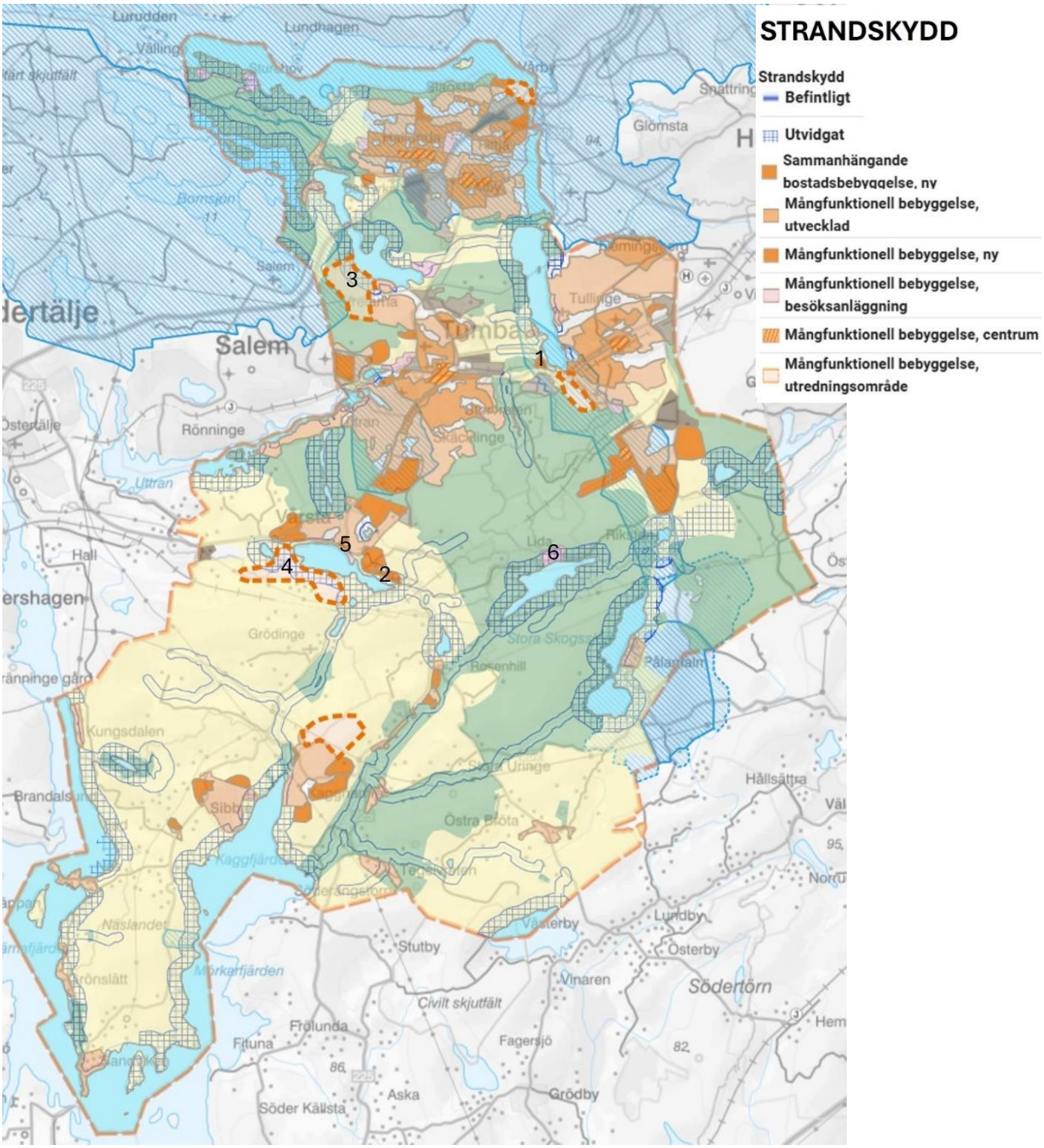
Översiktsplanens föreslag på exploatering ligger huvudsakligen utanför strandskyddat område. Undantag är delar av områden med ny multifunktionell bebyggelse i Hamringe och Vårsta, se nr 1 och 2 i Figur 38.

Området i Hamringe (nr 1) utgör en gammal industrimiljö och användas inte av allmänheten. Utbyggnadsområdet ligger inte heller dikt an Tullingesjön och bedöms därför inte motverka strandskyddets syfte.

Enligt kommunens grönstrukturplan har ett av de två föreslagna exploateringsområdena i Vårsta (detaljplan för Vårsta – Slättmalm som redan är antagen) höga värden för den biologiska mångfalden (nr 2). De höga värdena är dock koncentrerade till området närmast vattnet; en zon som inte ingår i de två exploateringsområdena. I båda fallen lämnas området närmast vattnet oexploaterat, vilket bedöms lämna utrymme för strandskyddets syften vad gäller såväl natur som allmänhet.

Ungefär hälften av utredningsområdena Aspen, nr 3, och Malmsjön, nr 4, ligger inom strandskyddat område. Beroende på om och hur dessa områden bebyggs finns det risk för en utveckling som motverkar strandskyddets syften.

Slutligen sker föreslagen utveckling av både besöksanläggningen Vårstavi och tidigare nämnda Lida friluftsområde inom strandskyddat område, se nr 5 och 6 i Figur 38. Utvecklingen bedöms ha potential att gynna strandskyddets syfte sett till allmänhetens tillgång. För att inte motverka strandskyddets syften är det dock viktigt att utvecklingen sker med hänsyn till de eventuella värden för den biologiska mångfalden som finns i de två områdena.

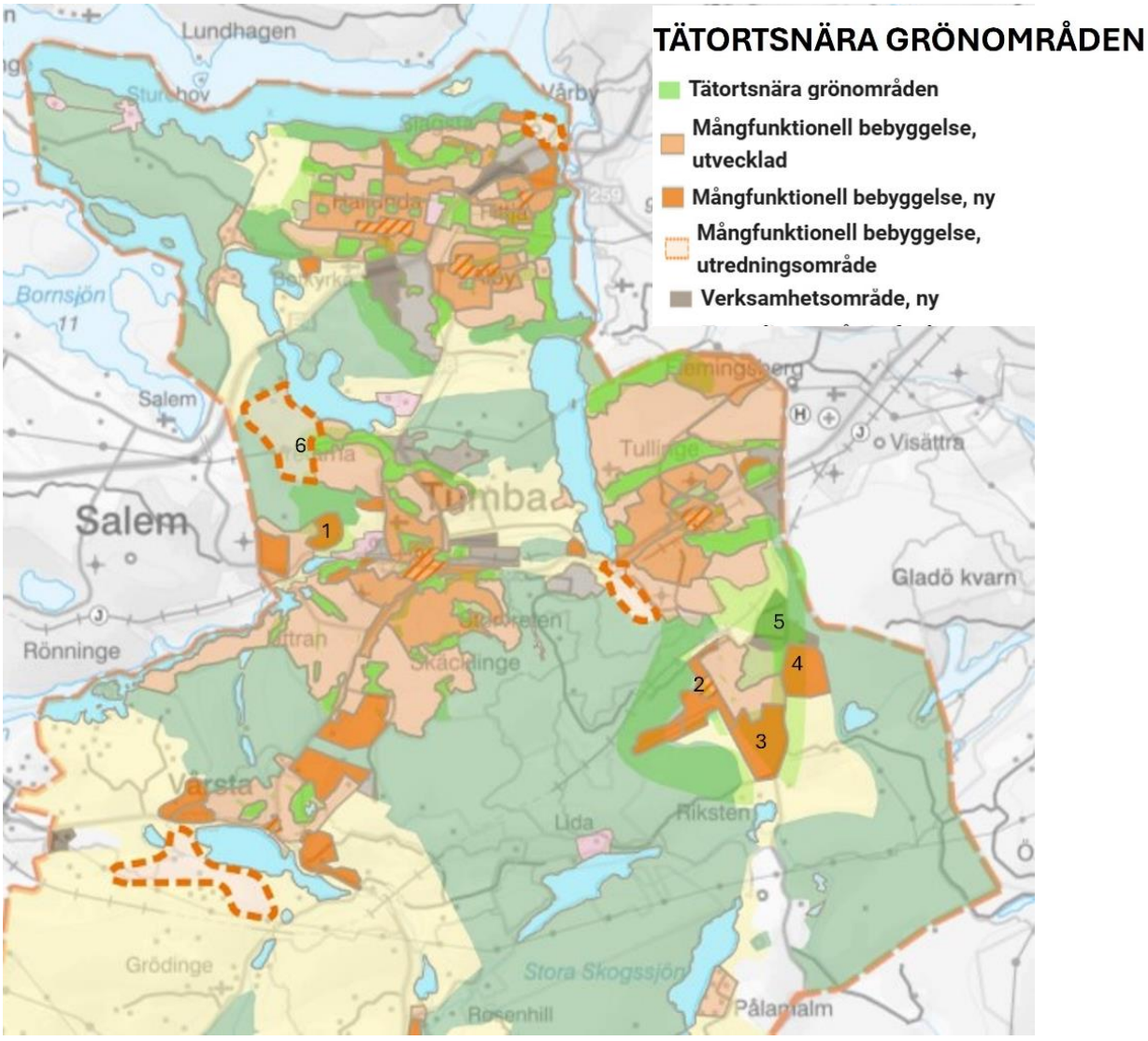

Figur 38. Strandskyddade områden i relation till relevanta delar av översiktsplanen. Siffrorna i figuren relaterar till beskrivningar i löptexten.

Bland översiktsplanens ställningstaganden anges att Botkyrka kommun överväger att inleda en diskussion med Länsstyrelsen om det utökade strandskyddet är motiverat överallt där ett sådant beslut är taget. Givet en överenskommelse med Länsstyrelsen skulle det kunna innebära att vissa enskilda byggnader tillkommer inom det område som idag omfattas av det utökade strandskyddet. Om eller i vilken grad det skulle få någon effekt på strandskyddets syften går inte att bedöma i detta skede.

Tätortsnära grönområden

En del av de områden som föreslås för nya eller förtätade (utvecklade) bostadsområden eller verksamhetsområden sammanfaller helt eller delvis med kommunens tätortsnära grönområden. Exempelvis ianspråktas tätortsnära grönområden i Tumba (se nr 1 i Figur 39) och i Riksten (nr 2–5). Av de tätortsnära grönområden som ianspråktas har många högt till mycket högt värde enligt kartläggningen i kommunens grönstrukturplan. En mindre del av utredningsområdet Aspen berör också ett tätortsnära grönområde (nr 6). Ett tätortsnära grönområde tillkommer, en stadsdelspark i Riksten.

Sammantaget innebär översiktsplanen att kommunens totala areal tätortsnära grönområden minskar något jämfört med idag. Sett till tillgång till närrekreation är denna utveckling negativ då en del kommuninvånare får längre till tätortsnära natur. Översiktsplanen bedöms i detta perspektiv motverka målet om att "Tillgodose Botkyrkabornas behov av natur – nu och i framtiden" som redovisas i kommunens naturvårdsprogram. I de områden som påverkas finns dock tätortsnära natur kvar på ungefär samma avstånd vilket begränsar de negativa effekterna.

Figur 39. Tätortsnära grönområden i relation till relevanta delar av översiktsplanen.

Översiktsplanens vägledning för de tätortsnära grönområdena anger att kommunen vid tillägg av ny bebyggelse ska se till att behovet av gröna miljöer, parker och grönområden tillgodoses. I det arbetet ska principen 3-30-300 vara vägledande, en princip som innebär:

- **3 träd**: Att alla ska kunna se minst tre träd från sin bostad, skola och arbetsplats.
- **30 procent**: Att varje stadskvarter ska ha minst 30 procents krontäckningsgrad. Måttet krontäckningsgrad talar om hur stor del av en yta som skuggas av trädkronor.
- **300 meter**: Att alla invånare ska ha max 300 meter till ett kvalitativt grönområde.

Ianspråktagandet av grönområdet i Tumba (nr 4) riskerar att medföra att vissa boende får längre än 300 meter till kvalitativt grönområde. Övriga utbyggnadsområden bedöms inte motverka principen.

I översiktsplanens vägledning anges vidare att ”*Parker och sammanhängande naturområden som pekas ut i grönstrukturprogrammets kommundelsvisa målbilder ska skyddas mot att tas i anspråk eller förändras. Om det ändå görs ska kommunen verka för att anpassnings och kompensations-åtgärder genomförs så att den samlade skadan minimeras*.” Detta tydliggörs ytterligare i översiktsplanens vägledning för vissa enskilda bebyggelseområden. Förutsatt att översiktsplanens vägledningar följs bedöms de minska planens negativa effekter på tillgången till närrekreation.

SAMMANFATTANDE BEDÖMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Utanför tätorterna bedöms översiktsplanen på vissa ställen ha positiva effekter för rekreation och friluftsliv och på andra ställen bedöms planen ha negativa effekter. På ett par ställen föreslås exempelvis ny bebyggelse invid naturreservat, vilket är att betrakta som positivt sett till de boendes tillgång till rekreation- och friluftsliv. Översiktsplanen föreslår även utveckling av befintliga besöks-anläggningar såsom Sturehov och Lida friluftsgård, vilket även det är positivt. En del föreslagen bebyggelse ligger dock inom områden av riksintresse för friluftsliv, turism och friluftsliv samt högexploaterad kust. Denna bebyggelse medför en viss risk för negativ påverkan på riksintressena, men risken bedöms vara begränsad och beroende av graden av hänsyn och åtgärder i kommande detaljplaneskeden.

I tätorterna har översiktsplanen en negativ effekt då kommunens totala areal tätortsnära grön-områden minskar jämfört med idag. Givet kommunens stora naturområden, många riksintressen och naturreservat förblir dock den generella tillgången till rekreation och friluftsliv sammantaget god i kommunen.

Översiktsplanen innebär exploatering inom strandskyddat område på ett par ställen. Förutom eventuell exploatering inom utredningsområdena Malmsjön och Aspen bedöms de negativa effekter på strandskyddets syften vara begränsade. Det kommer fortsatt finnas gott om strandskyddade områden inom kommunen.

Översiktsplanen bedöms medföra både negativa och positiva konsekvenser för rekreation och friluftsliv.

Förslag på åtgärder:

- Genom att lämna en del av skogen i den västra delen av utbyggnadsområdet Tumba Sandstugan Öster, nr 1 i Figur 39, kan de negativa effekterna på närrekreation begränsas.

7. EKONOMISKA KONSEKVENSER

7.1. KOMMUNAL EKONOMI

För att säkerställa en långsiktigt hållbar utveckling och för att kommuner på sikt ska klara sina framtida utmaningar och samtidigt erbjuda en god välfärd till sina invånare behöver kommunens ekonomi vara i balans. I detta avsnitt bedöms översiktligt översiktsplanens påverkan på den kommunala ekonomin i termer av förväntade kostnader och intäkter. Den fysiska planeringen medger förutsättningar för ökat befolkningsunderlag som på sikt innebär tillkommande skatteintäkter. Näringsliv, marknad, sysselsättning och arbetsplatser kan skapa förutsättningar för en gynnsam socioekonomisk och kommun-ekonomisk utveckling men är beroende av att de fysiska förutsättningarna för dessa utvecklas i takt med behoven. Samtidigt medför bebyggelse av nya bostads- och verksamhets-områden stora investeringar i till exempel infrastruktur och tekniska system och andra kostnader förknippade med kommunal verksamhet så som vård, skola och omsorg.

7.1.1. NULÄGE

Botkyrka har haft positiv budgetbalans de senaste tio åren även om den minskade under 2024, vilket har varit fallet för de flesta kommuner i en situation där räntor och inflation har varit uppe på de högsta nivåerna på många år. Ett överskott i sig är att vänta då kommunallagen tillåter underskott endast i undantagsfall. Samtidigt är det uppenbart att det finns stora behov av att utveckla verksamheter och byggd miljö i kommunen och flera av dessa förutsätter kommunala investeringar:

- Bostadsbeståndet i Botkyrka är eftersatt, särskilt i de befolkningstäta norra delarna av kommunen. Det finns behov av att komplettera med nya bostäder och boendeformer som förutsätter kommunala investeringar. Ny bebyggelse skapar även behov av utvecklad infrastruktur för VA, avfallshantering och el.
- Elektrifieringen i samhället innebär ytterligare utvecklingsbehov av elförsörjning och infrastruktur.
- Beredskap och civilt försvar innebär behov av skyddsrum samt markreserver för försörjning i kristid.
- Det finns stora sociala utmaningar med ekonomisk ojämlikhet och utanförskap, där relativt stora grupper står utanför arbetsmarknaden. Samtidigt finns ett dynamiskt näringsliv med potential att bidra med tillväxt och sysselsättning. Men det finns ett behov av bättre mer anpassade verksamhetsområden som är förenliga med en blandad bebyggelse
- Kommunen har stora natur- och rekreationsvärden samt erbjuder många attraktiva lägen för exploatering och besöksnäring.
- Kommunikationerna till och från kommunen, regionalt och nationellt är välutvecklade, medan kommunikationen inom kommunen för samtliga transportslag behöver utvecklas.

Demografiska förändringar har en stor påverkan på samhällsplaneringen. Botkyrka är länets sjätte största kommun med cirka 96 000 invånare. Botkyrka är en av Sveriges yngsta kommuner sett till medelålder, med en befolkning som till stor del består av unga och barnfamiljer. Enligt Botkyrkas befolkningsprognos förväntas befolkningen i kommunen att öka med omkring 17 000 invånare fram till 2050, en genomsnittlig takt på ungefär 650 nya invånare per år. Antaganden som ligger till grund för detta är att födelsetalen fortsatt kommer vara låga och att den minskade invandringsvolymen kommer hålla i sig. Andelen äldre (65+) ökar i högre takt än andra åldersgrupper och växer från 15 till 20 procent år 2050. Den demografiska försörjningskvoten ökar, även om den förväntas fortsatt ligga på lägre nivå än rikssnittet på grund av kommunens relativt låga andel äldre (65+).

7.1.2. EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

Den förväntade befolkningstillväxten och ett i dagsläget eftersatt bostadsbestånd ställer krav på att bostäder, infrastruktur och samhällsservice utvecklas i takt med befolkningen. Kommunens unga befolkning innebär att efterfrågan på utbildning och arbetsmöjligheter är hög, vilket kräver investeringar i gymnasie- och vuxenutbildning samt samarbete med näringslivet för att skapa

praktikplatser och jobb. Minskade barnkullar innebär att lokalbehoven av för- och grundskola kommer vara lägre än vad de är i dagsläget. Samtidigt blir den äldre befolkningen allt större, vilket ställer ökade krav på att kommunen tillhandahåller välfärdstjänster och vård- och omsorgsboenden, och att kompetensförsörjningen tillgodoses.

Bebyggelseutvecklingen i tyngdpunkterna ska ske i närheten eller inom 1000 meter till kapacitetsstark kollektivtrafik. Exploatering eller komplettering i anslutning till befintlig bebyggelse är i regel mer resurs- och kostnadseffektivt än nyexploateringar på landsbygd eller längre ifrån kapacitetsstark kollektivtrafik. Detta eftersom exploatering i befintliga tätorter kan kopplas ihop med befintlig infrastruktur och försörjningssystem. Ny bebyggelse i nya områden utanför tyngdpunkterna och längre från kollektivtrafiknära lägen är mer resurskrävande då de förutsätter större kommunala investeringar i VA, vägar, el, avfallshantering och vård, skola och omsorg. Denna kan då förväntas bli dyrare per invånare/hushåll. Ju mer perifer nybyggnationen är desto mer resurskrävande.

Översiktsplanens markanspråk för bebyggelseutveckling, infrastruktur och verksamhetsområden är störst i Tumba och Tullinge. Även om bebyggelsen allokeras resurseffektivt kommer den att medföra behov av utvecklad VA och elförsörjning. Översiktsplanens mark- och vattenanvändningskarta pekar ut sju tekniska anläggningar varav fem är befintliga och två nya. I övrigt är det svårt att ur översiktsplanen utläsa omfattning och placering av de investeringar i tekniska anläggningar och infrastruktur som är förknippade med exploateringen av den tillkommande bebyggelsen.

Bostadsfrågan är central i Botkyrka då den både är en konsekvens av och orsak till socioekonomiska utmaningar. I översiktsplanen konstateras att bostadsmarknaden i Botkyrka fungerar mindre bra för dem med svagare hushållsekonomi, samt att, trots en ökad befolkningstillväxt, har efterfrågan på nyproducerade bostäder minskat samtidigt som allt fler tvingas till oönskade och ohållbara boendeförhållanden. Denna utmaning gäller samtliga storstadsregioner och i synnerhet i Stockholmsregionen. Behovet av att utveckla bostadsbeståndet i takt med befolkningsutvecklingen är en viktig beståndsdel i översiktsplanen.

En växande befolkning genererar större skatteintäkter givet att befolkningen är sysselsatt. Det är med andra ord avgörande för Botkyrka kommun att öka andelen sysselsatt befolkning i takt med att översiktsplanen realiseras i efterkommande planeringsskeden. Översiktsplanen bedöms påverka skatteintäkterna positivt genom att de ökar sannolikheten att invånare med en förvärvsinkomst/ökande förvärvsinkomst vill bo i kommunen. Samtidigt gör flyttströmmar och andra externa faktorer att nettoeffekten i termer av skatteintäkter svår att bedöma och därmed uttala sig om. Den tillkommande bebyggelsen och befolkningsökningen gör att även förvaltningskostnaderna ökar. Satsningar på områden med socioekonomiskt svagare invånargrupper ger goda förutsättningar att bidra till lägre förvaltningskostnader i framtiden i termer av större respekt för närmiljön, mindre behov av särskilda satsningar på skola och socialtjänst. Minskade utgifter och ökade skatteintäkter inträffar sannolikt flera år efter investeringar i utvecklad bebyggelse. Tillkommande kostnader sprids på fler skattebetalare när befolkningen ökar vilket skapar bättre kostnadstäckning.

För kommunen bedöms omfattande investeringskostnaderna i översiktsplanen vara kopplade till infrastruktur så som vägar och tekniska försörjningssystem, eventuella markförvärv, samt planering och miljöåtgärder som möjliggör utvecklingen.

Markförsäljning förväntas enligt kommunen täcka merparten av exploateringskostnaderna och driftskostnader täcks mestadels med avgifter och skatter. Huruvida efterfrågan är tillräckligt stark för att skapa ekonomisk balans bedöms dock vara en osäkerhetsfaktor. De ekonomiska förutsättningarna i exploateringsprojekten har stor påverkan på kommunens likviditet och ambitionen är alltid att respektive projekt ska finansieras fullt ut via intäkter i projektet som markförsäljning och exploateringsbidrag samt avgifter för VA-anslutning, vilket inte nödvändigtvis alltid är möjligt. Vissa projekt skulle då riskera att inte kunna genomföras.

I kommunens Mål och budget för 2025 konstateras att konjunkturen har stor betydelse för det ekonomiska utfallet. Skulle konjunkturen bli svagare än förväntat innebär det en risk att efterfrågan

från näringsliv och intäkter från markförsäljning är otillräckliga för att finansiera planförslagen. Denna risk finns alltid och kommunen antas kunna anpassa planering och utbyggnadstakt därefter. Många kostnader förenade med utbyggnader kommer långt innan en ökad befolkning ger avtryck i intäkterna. I vilken ordning kommunen bygger ut enskilda utvecklingsområden ger effekter på den kommunala ekonomin enskilda år eller perioder. Översiktsplanen bedöms i stort öka Botkyrkas attraktivitet och därmed kunna medföra positiva effekter för den kommunala ekonomin.

En risk bedöms vara att satsningarna i de socioekonomiskt svagare och befolkningstäta norra kommundelarna är otillräckliga för att skapa de ökade skatteintäkter som behövs för att bära kostnaderna som den nya bebyggelsen och befolkningen innebär både i investerings- och förvaltningsskede. Samt att den ekonomiska efterfrågan på marknaden och hos hushållen är för svag för att täcka kostnaderna. Det finns också en risk att människor lämnar kommunen när de gör boende och arbetsmarknadskarriär och att skatteintäkten därmed inte uppstår i kommunen. Utvecklingsinriktningens fokus på att komplettera med andra boendeformer och kvaliteter även utanför de befolkningstäta norra kommundelarna öppnar upp för fler alternativ vilket kan gynna flyttkedjor och att fler väljer att bo kvar i kommunen.

När det gäller satsningar på landsbygden bedöms dessa ge förutsättningar för en växande landsbygdsbefolkning och stabil skattebas givet att utbudet av kollektivtrafik, service och handel matchar befolkningens efterfrågan. Det kan konstateras att pendlingsbeteenden, dag- och nattbefolkningsstruktur har stor betydelse för hur stor befolkning som krävs för att ge underlag för service och handel. Med en trend mot mer hemarbete är det möjligt att gamla sanningar om vad som är ett bra läge för service och handel kan behöva revideras, vilket kan vara bra att ta höjd för i översiktsplanen.

7.1.3. SAMMANFATTANDE BEDÖMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Översiktsplanen bedöms stödja en resurseffektiv utveckling särskilt i de fall där satsningar sker i tyngdpunkterna nära kapacitetsstark kollektivtrafik. Satsningar på boendemiljö och socialt kapital ökar sannolikheten att människor väljer att bo kvar i kommunen när de etablerar sig på arbetsmarknaden.

Satsningar utanför kärnorna och på landsbygden skapar ett större utbud av boendekvaliteter men kommer inte vara ett tillgängligt alternativ för alla i kommunen, även om de ändå kan gynnas då det skapas flyttkedjor. Sett till antalet tillförda bostäder så är satsningar i kärnorna med kapacitetsstarka kollektivtrafiklägen och i anslutning till existerande ekosystem för boende, arbete, samhällstjänster mer kostnadseffektiva för kommunen. De förväntade skatteintäkterna från en betalningsstarkare invånargrupp i områden utanför kärnorna kan dock vara högre, vilket sänker den kommunekonomiska risken och gör att intäkterna kan täcka kostnaderna. Det beror dock på hur stora investeringar i infrastruktur så som VA och vägar som behövs för att möjliggöra utvecklingen.

Översiktsplanen bedöms vara väl avvägt genom att satsningarna rimligen kommer göra det attraktivare för många medborgare att bo, jobba och leva i Botkyrka, både i de tätbebyggda delarna och på landsbygden.

Sannolikheten att människor vill göra sin bostads och arbetsmarknadskarriär i kommunen och därmed betala skatt och bidra till att täcka merkostnaderna bedöms öka med översiktsplanen jämfört med såväl nuläge som i nollalternativet. Detta stöds av utvecklingsinriktningen om att fokusera på trygghet och attraktivitet, mindre tät exploatering, och att satsa på en variation i boendekvaliteter som kan antas passa olika behov och efterfrågan.

Översiktsplanen tar sig an de stora utmaningarna i kommunen och det finns en långsiktig plan för en kommunal ekonomi i balans. De ekonomiska och fysiska resurser som tas i anspråk för detta förefaller vara väl avvägda även om de faktiska kostnaderna och intäkterna behöver analyseras löpande och i mer detalj för att kunna göra mera konkreta uttalanden.

Det kan samtidigt konstateras att Botkyrkas planförslag är beroende av en rad parametrar som inte kommunen har direkt rådighet över. Flyttmönster, resandebeteende, konjunktur, inkomst- och prisutveckling, konsumentbeteenden, andra kommuners, regioners och statens planer, resurs, miljö- och klimatkris och konflikter i världen. Alla dessa parametrar påverkar direkt eller indirekt såväl intäkts som utgiftssidan i en kommun och översiktsplanens känslighet till dessa är en viktig aspekt. Botkyrka har tagit hänsyn till alla dessa parametrar. Men delar av översiktsplanen där de fysiska och sociala behoven är större än den ekonomiska efterfrågan bedöms hänga löst i tider av svagare ekonomisk utveckling i samhället. Det är en fördel om det finns en plan B för sådana delar av översiktsplanen.

Förslag på åtgärder:

- Prioritera åtgärder som bidrar till att människor vill bo kvar i kommunen när de gör boende- och jobbkarriär. Översiktsplanens inriktning för bebyggelse stödjer detta genom fokus på trygghet och attraktivitet. Behåll fokus i genomförandeplan

- Anpassa översiktsplanen efter konjunktur och efterfrågan på bostäder och service för att säkerställa att det finns en långsiktig finansiering. Aktuellt fokus på trygghet och attraktivitet snarare än maximal täthet minskar kommunens ekonomiska risker i denna bemärkelse. Se till att översiktsplanen är i harmoni med aktuell befolkningsprognos och bostadsbehov.

- Medskick till genomförandeplanen: ta fram en känslighetsanalys av delar av översiktsplanen där efterfrågan är svag men behoven stora. Ta fram en plan B om inte marknaden är stark nog. Det kan gälla såväl tätortsområden som landsbygdsområden.
    - Översiktsplanen bör redogöra för en bebyggelseordning och prioritering av utvecklingsområden för att minska effekterna på den kommunala ekonomin.
    - Sök samfinansiering/kostnadstäckning med grannkommuner/stat/andra aktörer där behoven och utmaningarna inte kan mötas inom ordinarie intäktsram på grund av svag marknad eller att de är av gränsöverskridande karaktär.

7.2. NÄRINGSLIV OCH MARKNAD

Ett rikt näringsliv är en viktig förutsättning för en levande kommun. En blandning av företag och näringsidkare skapar både arbetstillfällen, kommersiell service samt skapar förutsättningar för både en dag- och en nattbefolkning. Ett gott företagsklimat gör kommunen attraktiv och kan också locka till sig nya invånare. Aspekter som är viktiga för näringsliv och marknad är bland annat tillgång på lokaler och etableringar i attraktiva lägen, god tillgänglighet och arbetskraft. Som grund för bedömningen av översiktsplanens effekter på näringslivets utvecklingsförutsättningar ingår bland annat tillgången på lokaler i attraktiva lägen givet näringslivets sammansättning och förutsättningar att matcha arbetskraftsefterfrågan med utbud.

7.2.1. NULÄGE

Botkyrka är en integrerad del av Stockholmsregionens funktionella omland för arbetskraft, verksamheter och handel. Näringslivets förutsättningar i Botkyrka är därmed starkt beroende av utvecklingen i övriga Stockholmsregionen och framför allt omkringliggande kommuner samt regionens kärna. Kommunens geografiska läge skapar goda förutsättningar för in- och utpendling, utveckling av företagens konkurrenskraft och en efterfrågan på nya bostäder. Till stora delar är efterfrågan på de varor och tjänster som erbjuds av företag i kommunen lokal.

Branschsammansättningen i kommunen överensstämmer med den i södra länet. De branscher som har vuxit starkt i Botkyrka de senaste åren är byggverksamhet, transport och magasinering, energi och miljö, kulturella och personliga tjänster samt hotell och restaurang. Mest omfattande är näringslivet i Alby, Fittja, och Hallunda-Norsborg och Tumba, men utifrån sysselsättning har näringslivet vuxit mest i Tullinge. Större verksamhetsområden finns i främst i Skyttebrink, Botkyrka

handelsplats och Tumba bruk. Omsättningstillväxten har varit god i takt med andra kommuner i länet. Botkyrka har en högre andel företag med färre än 50 anställda än andra kommuner i regionen.

7.2.2. EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

I den tematiska inriktningen mot näringsliv och ekonomisk utveckling konstateras att Botkyrka bör fokusera på branscher som redan är starka och som har särskild potential. Tillverkningsindustrin bedöms enligt översiktsplanen vara en sådan bransch. Vidare anges att för att verksamheterna ska ha goda förutsättningar måste de koppla mot de primära kommunikationssambanden för fordon och kollektivtrafik och att dess placering därav är viktig. Pendling med kollektivtrafik ska underlättas även om en del av persontransporterna fortsatt kommer att göras med bil.

Även besöksnäring är en viktig näringsgren i kommunen till följd av det geografiska läget vid Östersjön och Mälaren. Besöksnäringen ses också som en möjlighet för landsbygdsutveckling med koppling till de areella näringarna som har en viktig roll i kommunen.

I översiktsplanen beskrivs att utpekade utbyggnadsområden för verksamheter ska möjliggöra utveckling av det lokala näringslivet och möjligheten till nya arbetsplatser, nya företag och konkurrenskraft, men också kompensera för den omställning till blandad bebyggelse som kan förväntas i några av de befintliga verksamhetsområdena. Ytorna för dessa verksamhetsområden ska framför allt tillkomma genom förtätning eller utvidgning av befintliga verksamhetsområden, där Södra Porten utgör kärnan och är kommunens största utvecklingsområde för verksamheter. Utvecklade eller nya verksamhetsområden föreslås också i Eriksberg, Skyttbrink, Loviseberg, Botkyrka hantverksby (Tullinge), Hamradalen, Bovallen och Fittja. I Riksten planeras en helt ny företagspark.

Översiktsplanen bedöms kunna medföra gynnsamma villkor för tillväxt för det lokala näringslivet genom satsningen på utbyggnadsområden av verksamheter på strategiska platser som har utgångspunkt i lägen med goda pendlingsflöden, vilket underlättar kompetensförsörjning och effektiva logistikflöden. Satsningarna fokuserar dock främst på redan etablerade näringar, vilket potentiellt skulle kunna missgynna näringar och företag som är på framväxt men ännu inte etablerat sig om dessa är i behov av andra förutsättningar.

Det finns viss osäkerhet i bedömningen kopplat till svag betalningsförmåga och efterfrågan på bostadsmarknaden. En betydande del av befolkningen saknar förutsättningar att betala de aktuella hyrorna eller köpa sin bostad. Bostadsutbudet som är aktuellt för denna grupp kommer sannolikt inte att tillhandahållas av kommersiella krafter. Hyresrätter i olika former och särskilda finansierings-lösningar kan behövas för att skapa ett utbud av bostäder som matchar det kvantitativa och sociala behovet hos invånarna.

7.2.1. SAMMANFATTANDE BEDÖMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Näringslivet i Botkyrka är dynamiskt och har utvecklats väl de senaste åren. Det finns behov av bättre lokaler i attraktiva lägen. Det finns potential till tillväxt, särskilt inom etablerade branscher inklusive besöksnäringen och de areella näringarna.

Översiktsplanen bygger vidare på det som finns och tar vara på utvecklingspotentialen hos exempel-vis besöksnäringen. Översiktsplanen bidrar till goda förutsättningar för lokalt näringsliv och stöttar även mindre företag och tar vara på entreprenörsandan. Det finns en risk att näringar och företag på frammarsch inte uppmärksammas då historisk utveckling ligger till grund för näringslivsanalysen.

I det fortsatta arbetet rekommenderas Botkyrka föra en aktiv dialog med såväl befintliga som presumtiva företagare om hur deras behov av exempelvis lokaler och kompetens ser ut idag och framåt. Översiktsplanen poängterar betydelsen av att värna om både stora och små företag. Dialogen bör ingå i kommunens näringslivsstrategi. Även småföretag och egenföretagare bör ha en plats i en sådan dialog. Med bättre verksamhetsområden ökar möjligheterna att attrahera nya företag till kommunen, vilket översiktsplanen bedöms leda till.

Förslag på åtgärder:

- Kartläggning av näringslivets behov och aktiv dialog med befintligt och potentiellt näringsliv i kommunen. Fokus på behov av arbetskraft och kompetensförsörjning. Använd nätverk som exempelvis *Tillväxt Botkyrka* som referensgrupp i fortsatt planering. Frågeställningen ska anpassas efter planskede. Vilka behov har befintliga näringar idag, imorgon, på sikt? Fysiska, kompetensmässiga, samverkan.

- Var lyhörda för näringar och företag på frammarsch i kommunen.

7.3. SYSSELSÄTTNING OCH ARBETSPLATSER

Beskrivningen av nuläget för sysselsättning och arbetsplatser samt konsekvenser av översiktsplanen utgår främst från den tematiska inriktningen för näringsliv och ekonomisk utveckling.

7.3.1. NULÄGE

Botkyrka har en högre andel av befolkningen under 18 år än länet i övrigt (25 procent jämfört med 20 procent i länet). I dagsläget står dessa unga av naturliga skäl utanför arbetsmarknaden. Under kommande år ska de successivt slussas in i studier och arbete. Sysselsättningsutvecklingen har varit god och förväntas vara fortsatt god i linje med den regionala utvecklingen. Det finns svårigheter för utlandsfödda att ta sig in på arbetsmarknaden och en förhållandevis hög andel av den arbetsföra befolkningen står utanför arbetsmarknaden.

Förvärvsfrekvensen är lägre och arbetslösheten är högre än i jämförbara kommuner. Geografiskt är sysselsättningsgraden lägre i Fittja, Alby och Norsborg jämfört med tex Tullinge och Tumba. Botkyrka har en högre andel invånare med utländsk bakgrund och med relativt sett låg utbildning jämfört med Stockholmsregionen och övriga Sverige. Det pågår en kompetensväxling i kommunen, vilket innebär att andelen invånare med låg utbildning sjunker och invånare med eftergymnasialutbildning ökar. De senaste 15 åren har sysselsättningen i Botkyrkakommun ökat i motsvarande takt som i den södra regionhalvan och i riket.

7.3.2. EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

I den tematiska inriktningen för näringsliv och ekonomisk utveckling framgår att kommunen avser att utnyttja Botkyrkas läge i regionen och genom god kollektivtrafikförsörjning främja konkurrenskraft, arbetskraftinpendling och ökad sysselsättning. Översiktsplanen redogör vidare för satsningar på branscher som redan är starka och som har särskild potential. Den kvantitativa effekten i termer av antal tillkommande arbetstillfällen och hur stor andel av dessa som kommer tillfalla kommun-invånare får stor betydelse för i vilken grad effekterna av näringslivsutvecklingen tillfaller aktörer i kommunen. Detta kan inte utläsas direkt av översiktsplanen, vilket inte heller kan förväntas av en översiktsplan. Det är dock tydligt att kommunen har tagit hänsyn till förutsättningar som har betydelse för näringsliv och arbetstagare med hemvist i Botkyrka. Översiktsplanen bedöms innebära ett lägre risktagande givet satsningen på redan etablerade branscher som därmed även har en upparbetad omsättning och personalstyrka.

Huruvida kommuninvånarna är de som i slutändan tar del av arbetstillfällena varierar sannolikt beroende på bransch och beror också på den framtida befolkningsutvecklingen.

Genom att satsa på goda förutsättningar och tillhandahålla attraktiva lägen för företagen bedöms översiktsplanen bidra positivt till sysselsättningen i kommunen genom att det blir attraktivt att etablera sig och expandera verksamheten. Genom att kombinera detta med bra boendemiljöer och effektiva pendlingsmöjligheter inom kommunen ökar chanserna att företagen och arbetstagarna vill stanna i Botkyrka över tid, vilket gör att en större del av de positiva effekterna uppstår i kommunen.

7.3.3. SAMMANFATTANDE BEDÖMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Sysselsättningsutvecklingen på arbetsmarknaden i det lokala näringslivet har varit god. Samtidigt är arbetslösheten inom vissa socioekonomiska grupper hög. Det finns ett socialt utanförskap som översiktsplanen bland annat tar sig an genom att främja sysselsättning och etablering av arbetsplatser inom branscher som har en stark ställning i kommunen, vilket är positivt.

Näringslivet kan vara en är motor för att skapa sysselsättning. Satsningar på utvecklad bebyggelse, förbättrad boendemiljö, utbildning och verksamhetsområden bedöms ge en positiv injektion även på sysselsättningen då översiktsplanen gör det attraktivare att bedriva verksamhet och etablera sig där det sker satsningar.

Översiktsplanen bedöms skapa goda förutsättningar för ökad sysselsättning vilket är gynnsamt såväl i ett samhällsekonomiskt som ett kommunekonomiskt och socioekonomiskt perspektiv.

Det finns en icke-realiserad potential i den yngre del av befolkningen som idag har svårt att matcha mot arbetsmarknaden.

Förslag på åtgärder

- Medskick till genomförandeplanen: Verka för en långsiktigt effektivare matchning mellan aktuellt arbetskraftsutbud och arbetsgivare, tillsammans med aktuella aktörer. Åtgärder som lyckas med detta har förutsättningar för att vara samhällsekonomiskt och kommunekonomiskt effektiva. Översiktsplanen lägger en bra grund för en sådan utveckling genom satsningar på bebyggelse, utveckling av blandad bebyggelse och verksamheter samt transporter. Kan kompletteras med andra åtgärder i genomförandet.

7.4. TRANSPORTER, MOBILITET OCH LOGISTIK

De konsekvenser som översiktsplanen förväntas medföra på transporter, mobilitet och logistik bygger främst på utvecklingsinriktningens beskrivning av kommunikationer samt mark- och vattenanvändningskartans beskrivning av tillkommande bebyggelse och transportinfrastruktur.

7.4.1. NULÄGE

I översiktsplanen beskrivs att närheten till Stockholm, tillsammans med välutvecklade kommunikationer är en viktig faktor i Botkyrkas utveckling som en attraktiv plats för både boende och näringsliv. Kommunen beskrivs som väl integrerad med andra delar av regionen via såväl vägförbindelser som spårbunden kollektivtrafik. Mycket av den infrastruktur som behövs för transporter, mobilitet och logistik finns redan på plats idag. I nuläget är dock kopplingarna inom kommunen svagare än de är mellan kommuner och regionalt. Detta speglar även befintliga resmönster där 40 procent av resorna görs inom kommunen och resterande resor görs till eller från andra kommuner (Botkyrka h), 2023). Val av färdmedel skiljer sig åt mellan olika kommundelar, där andelen bilresor är lägst i Fittja (cirka 30 procent) och högst i Vårsta-Grödinge (knappt 60 procent).

Befolkningsutvecklingen styrs i hög grad av yttre faktorer så som flyktingströmmar och urbaniseringsutvecklingen och har bidragit till dagens trångboddhet. Befolkningsutvecklingen är därför delvis oberoende av om kommunens bostadsförsörjning håller jämna steg. Kommunen är väl försedd när det gäller kollektivtrafik i befolkningstäta områden. Det finns också ett relativt väl utvecklat kommunalt cykelvägnät i norra delen av kommunen. Söder om Vårsta är cykelvägnätet mindre utbyggt/alternativt sker i blandad trafik.

7.4.2. EFFEKTER OCH KONSEKVENSER

Pågående och planerade infrastruktursatsningar syftar till att förbättra tillgängligheten till regionkärnan och stärka tvärsamband, vilket ger förutsättningar för bättre kommunikationer och en mer integrerad delregion. De stora flödena sker till/från kommunen och flera av de omnämnda

satsningarna avser regionala och nationella satsningar. Däribland kan nämnas ökad kapacitet i tunnelbanan och en ny motorvägsexpressbuss tillsammans med breddning av E4/E20.

Satsningar på ny bebyggelse och verksamhetsområden ska enligt översiktsplanen i huvudsak ske i anslutning till kapacitetsstark kollektivtrafik eller inom 1000 meter därifrån. I dessa fall skapas förutsättningar för en samhällsekonomiskt lönsam och effektiv utveckling av mobilitet och transporter av människor och gods. Utbyggnad på landsbygden och i utvecklingsområden längre från befintlig bebyggelse tenderar att generera mer biltrafik och totalt sett vara mindre lönsam ur ett restids/godstidsperspektiv jämfört med en mer urban utveckling. Det är oklart om nettoeffekten av översiktsplanen innebär någon förändring den faktiska färdmedelsfördelningen men det finns en risk för det. Konsekvensen kan bli en oönskad trafiksituation som kan ställa krav på ytterligare offentliga infrastrukturinvesteringar.

Enligt en trafikanalys som ligger till grund för översiktsplanen (Botkyrka h), 2023) har kapacitetsstarka bussar (stombussar) en viktig roll för att motverka ökad biltrafik i kommunen. Dessa bussar antas åtminstone delvis rymmas inom regionens ansvarsområde, vilket innebär att Botkyrka har begränsad rådighet över utvecklingen. Att realisera en stombusstrafik bedöms som centralt för att uppnå andra önskade effekter kopplat till miljö, trafiksystem, befolkningsutveckling och sysselsättning.

Översiktsplanen bör fokusera på de största flödena och styr utvecklingen där det finns kapacitets-stark kollektivtrafik i syfte att främja restidsnyttor och resurseffektivitet. Översiktsplanen bedöms gynna många grupper i samhället avseende transporter, mobilitet och logistik. Utvecklingen på landsbygden bedöms i högre grad gynna bilister och deras hushåll.

I översiktsplanen finns ställningstagande som redogör för att utbyggnad av gång- och cykelväg ska prioriteras där det saknas, i synnerhet till förskola, skola och andra mötesplatser som används av framför allt barn och unga. Vidare anges att de regionala cykelstråken och kommunala cykelvägarna ska utvecklas, genom att till exempel komplettera saknade länkar. Det befintliga och utbyggda regionala cykelvägnätet finns utmärkt på mark- och vattenanvändningskartan, liksom stadsgatorna i Tullinge, Hallunda och Alby. Men befintliga och tillkommande kommunala gång-och cykelvägar finns inte utmärkta på kartan. Med anledning av detta går det inte att avgöra om ställningstagandena fullt ut genomsyrar översiktsplanen. Översiktsplanen bedöms i denna del ha en vag styrning mot att stärka de regionala cykelstråken samt gång- och cykelvägnätet inom kommunen.

De satsningar som översiktsplanen redogör för bedöms i stort vara resurseffektiva och välavvägda. Översiktsplanen innebär begränsat med tillkommande transportinvesteringar utan bygger främst på utveckling av befintliga vägar och järnvägar. Om inte stombussarna och andra kollektivtrafik-satsningar blir av alternativt om resenärerna föredrar att åka personbil finns det risk att de tillkommande trafikflödena resulterar i ökad biltrafik, ökad köbildning och andra externa effekter av ökad biltrafik. Mycket av den kapacitetsstarka transportinfrastrukturen som översiktsplanen förutsätter ligger inom regionens ansvarsområde.

7.4.3. SAMMANFATTANDE BEDÖMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Översiktsplanen innebär att Botkyrka fortsätter dra nytta av regionala och nationell infrastruktur för transporter, vilket är resurs- och kostnadseffektivt. Viktiga komplement för att förbättra transporterna inom kommunen görs, bland annat ska trygga gång och cykelvägar tillkomma vilket gynnar grupper och resvägar där inte bil eller kollektivtrafik alltid är alternativ. Dessutom skapas nya kopplingar för att överbrygga barriärer vilket också gynnar resenärsnyttan för fotgängare och cyklister. Tydliga barriäreffekter bedöms dock kvarstå på kort och medellång sikt.

En ytterligare baksida utöver barriäreffekterna av främst E4/E20 är de externa effekterna i form av buller och föroreningar som belysts i flertalet aspekter i denna konsekvensbedömning. Översikts-planen adresserar effektivt dessa negativa effekter och minskar dem. Det är dock inte möjligt att eliminera dem helt. På lång sikt lyfter Översiktsplanen möjligheten att överdäcka E4/E20 vid Brunna som alternativ. Det hade kunnat förenkla sammanlänkningen av områdena, och förbättrat

förutsättningarna för att öka attraktivitet och trygghet i området. Med tanke på den betydelse, såväl begränsande som möjliggörande, som den statliga infrastrukturen har för kommunens utveckling förordas en samhällsekonomisk analys för att studera ett sådant alternativ. En sådan analys bör utöver restidseffekter (för samtliga transportslag inklusive gång) bland annat ta hänsyn till exploateringsvärden, bostadsmarknad, externa effekter i form av buller och partiklar, trafiksäkerhet och trygghet. Analysen ska innehålla en fördelningsanalys som tydliggör nyttotagare och kostnadsbärare. Den bör också beakta näringslivaspekter

Stombussarna har en viktig roll för att möjliggöra effektiv pendling utan bil. Det är viktigt att kommunen säkerställer att trafikeringen motsvarar behoven. Satsningarna på gång och cykel är också viktiga pusselbitar för att möjliggöra en resurseffektiv mobilitet i kommunen.

Det finns en risk att den landsbygdsutveckling som föreslås i utvecklingsinriktningen leder till starkt ökande trafikflöden och ett mindre kostnadseffektivt transportsystem än i nuläge och nollalternativ, med trängsel och större krav på kommunala infrastrukturinvesteringar. Det är viktigt att analysera de kvantitativa effekterna av utvecklingsinriktningen på trafiksystemet och vid behov vidta aktiv styrning för att främja kapacitetsstarka transporter, kollektivtrafik och möjliggöra gång och cykel där det är rimligt.

Förslag på åtgärder:

- Förtydliga var i kommunen det finns utvecklingsbehov kopplat till gång- och cykelvägnätet och var potentialen för överflyttning från bil är hög, samt hur detta ska prioriteras i den kommande planeringen.
- Analysera effekter av utvecklingsinriktning på transportsystemet i olika kommundelar
- Säkerställ tydliga avtal med region och stat där Botkyrkas utveckling vilar på eller hämmas av deras infrastruktur och trafikering av kapacitetsstark kollektivtrafik. Det gäller särskilt de kapacitetsstarka stombussarna som är en förutsättning för att undvika ökat biltrafik.
- Genomför en samhällsekonomisk analys med fördelningsanalys på åtgärden att överdäcka E4/E20. Kan göras tillsammans med Trafikverket.

8. ALTERNATIV

Konsekvensbedömningarna i kapitel 5–7 har gjorts jämfört med nuläget. I detta kapitel beskrivs nollalternativet, det vill säga miljöns sannolika utveckling om planen inte antas samt alternativa planinriktningar som har avfärdats.

8.1. NOLLALTERNATIVET

Enligt 6 kap. 11§ miljöbalken ska en MKB innehålla uppgifter om miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling om planen eller programmet inte genomförs, även kallat nollalternativet. Nollalternativet för denna hållbarhetsbedömning innebär en fortsatt utveckling av Botkyrka kommun enligt gällande översiktsplan från år 2014 som aktualitetsprövades 2018 samt andra antagna handlingar som styr mark- och vattenanvändningen. Utan en aktuell översiktsplan kan det antas att kommunen inte driver utvecklingsfrågor i den utsträckning som förutses i översiktsplanen 2050.

Konsekvenserna av nollalternativet beskrivs inte i detalj för varje aspekt utan fokus ligger snarare på att beskriva eventuella övergripande skillnader mellan nollalternativet och översiktsplanen. Då det har gått lång tid sedan den tidigare översiktsplanen antogs är det troligt att den inte är aktuell inom alla relevanta aspekter som bedöms inom ramen för denna hållbarhetsbedömning.

Givna förutsättningar för nollalternativet, precis som för en utveckling av den nya översiktsplanen, är bland annat att den pågående klimatförändringen kan antas ge större effekter de kommande decennierna. Vissa typer av samhällsbeslut som påverkar miljöns utveckling bedöms gälla alldeles oavsett översiktsplanens tillkomst, till exempel klimatpolitikens åtgärder för ökad elektrifiering samt minskad användning av fossila bränslen.

ÖP 2050 (Planförslag)	ÖP 2040 (Nollalternativ)
Målområden	
Redogör för fyra politiskt framtagna och beslutade målområden. Målområdena är vägvisare för de principer, ställningstaganden och vägledning som översiktsplanens kartor och tematiska inriktningar konkretiserar.	ÖP 2040 redogör inte för några mål men däremot fem övergripande planeringsstrategier.
Utvecklingsinriktning	
Utvecklingsinriktningen beskriver hur Botkyrka vill växa och förändras fram till år 2050. Inriktningen visar tyngdpunkter för ny bebyggelse, viktiga kommunikationssamband samt hur grön- och blåstruktur ska tas till vara och utvecklas. Den visar även viktiga regionala samband. Här finns lokaliseringsprinciper och inriktningar som fungerar som grundregler för mark- och vatten-användningskartan.	I nollalternativet finns ingen beskrivning av utvecklings-inriktning, men de fem planeringsstrategierna ger uttryck för ambitioner och riktlinjer för efterföljande planering.
Ställningstaganden	
Återfinns i tematiska kapitel och återger kommunens vilja för allmänna intressen. Gäller för hela kommunens yta om inget annat anges.	ÖP 2040 saknar konkreta ställningstaganden, de fem planeringsstrategierna beskriver mer viljeriktningen. I respektive markanvändningsstrategi för olika del-områden av kommunen presenteras kommunens avsikter.

Vägledning	
ÖP 2050 har specifika vägledningar i mark- och vattenanvändningskartan för viss mark-användningstyp eller en viss plats i kommunen.	ÖP 2040 har markanvändningsstrategier för kommunen som helhet samt specifika för de fyra delområden av kommunen. Den kommunövergripande visar avvägning mellan olika allmänna intressens markanspråk.
Mark- och vattenanvändningskartan	
Visar genom en digital plattform en kommun-övergripande karta med 9 kategorier: m*ång-funktionell bebyggelse, sammanhängande bostads-bebyggelse, grönområde/park, transport-infrastruktur, verksamhet/industri, teknisk anläggning, natur/friluftsliv, landsbygd, vatten.*	Visar en övergripande karta för hela kommunen, samt fyra övriga för andra delar av kommunen. Kartorna innehåller 12 kategorier: *landsbygd, tät, medeltät och gles stadsbygd, nya bostäder på landsbygden samt storstadsnära natur - grönt aktivitetsrum, specifika förändringsområden, regional stadskärna, ny väg, korridor för kollektivtrafik, Spårväg Syd samt gröna samband*. ÖP 2040 redovisar inte vatten, tekniska anläggningar eller specifika verksamhetsområden/industri. Stadsorts-nära natur fokuserar på grönområden nära stadsbygden.
Antal bostäder och arbetstillfällen	
Cirka 10 000 nya bostäder möjliggörs redan genom pågående detaljplanering och byggrätter i antagna detaljplaner. Den **tillkommande** potentialen **för nya bostäder** i ÖP 2050 **kommer att redovisas i antagandehandling**en**.** ÖP 2050 specificerar inte antalet nya arbetstillfällen.	ÖP 2040 bedöms ge utrymme för 20 000 nya bostäder (redovisar både låg och hög prognos med 350 eller 650 nya bostäder per år) och 15 000 nya arbetstillfällen.
Ändrad eller utvecklad markanvändning för bostäder och verksamheter	
ÖP 2050 redogör för att utbyggnad främst sker inom de utpekade tyngdpunkterna **Alby, Fittja, Hallunda-Norsborg**, Tumba, Tullinge och Vårsta. Även utveckling på landsbygden möjliggörs.	I ÖP 2040 redogörs framför allt för förtätning inom stadsbygden och mindre förändring för landsbygden. Redan bebyggda områden med god kollektivtrafik ska förtätas.

ÖP 2040 beskriver en bebyggelseutveckling som framför allt fokuserar på förtätning i redan bebyggda kollektivtrafiknära områden. ÖP 2050 redovisar att ny bebyggelse i huvudsak ska lokaliseras till sex tyngdpunkter, men inom 1000 meter från kapacitetsstark kollektivtrafik. ÖP 2050 fokuserar därmed mindre på utbyggnad genom förtätning i kollektivtrafiknära lägen än ÖP2040 och öppnar även upp för bebyggelse på landsbygden. Bedömning är därmed att ÖP 2050 kan komma att medföra mer utspridd bebyggelse än ÖP 2040.

I översiktsplanen pekas åtta områden ut som helt eller delvis tar jordbruksmark i anspråk. I ÖP 2040 pekas tre områden med jordbruksmark. I nollalternativet bedöms arealen jordbruksmark som tas i anspråk vara mindre.

ÖP 2040 saknar helt ställningstaganden eller riktlinjer beträffande klimatanpassning och ekosystemtjänster vilket bedöms innebära en stor risk för att viktiga åtgärder inom dessa områden uteblir. ÖP 2050 innehåller ställningstagande och vägledningar kopplat till översvämning, värmeöar samt rask och skred.

Viss information kring hur klimatpåverkan kan minskas finns och var de stora utsläppskällorna finns, men vägledning och styrning i ÖP 2040 bedöms som vag och otydlig. ÖP 2050 redovisar tydliga mål kopplat till klimatpåverkan.

Nollalternativet bedöms ge en vagare och mer otydlig vägledning för var bebyggelse kan lokaliseras. Översiktsplanen bedöms generellt ha tydligare riktlinjer. Både ÖP2040 och ÖP 2050 bedöms medföra spridd bebyggelse på landsbygden.

Ur ett ekonomiskt perspektiv bedöms ÖP 2050 vara mer kostnadseffektiv då den har bättre förutsättningar för en samordnad bebyggelseutveckling vilket normalt möjliggör högre resurs-effektivitet.

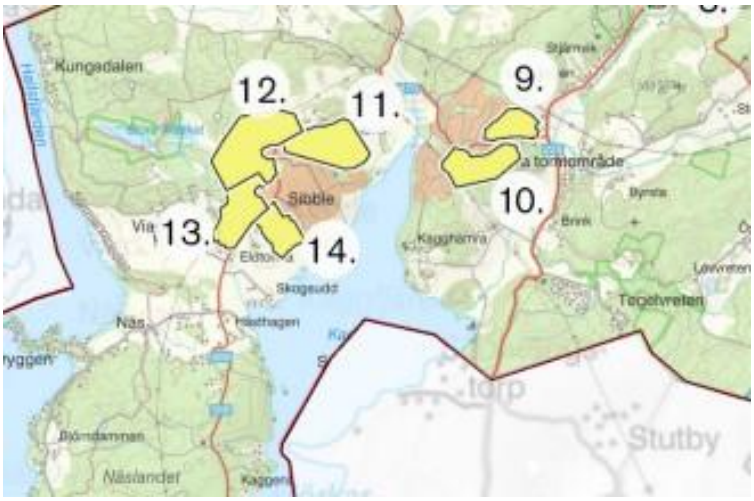
8.2. ALTERNATIV PLANINRIKTNING

En första version av en strategikarta togs fram hösten 2024 och innehöll tyngdpunkter för bebyggelse, en struktur och hierarki för transportinfrastrukturen samt bevarandeområden för grönstruktur i enlighet med regionala planeringsdokument. Den övergripande strukturen var från början den att bebyggelsens tyngdpunkter ska ligga i redan befintliga tätorter och längs kollektiv-trafikstråk.

Den andra versionen av strategikarta togs fram efter samråd med styrgrupp och politik samt med utgångspunkt i det påbörjade arbete med mark- och vattenanvändningskartan. Version två gjordes mer renodlad med tydligare inriktning för bebyggelsetyngdpunkterna och en skarpare vägledning för transportinfrastrukturen. Den övergripande strukturen låg kvar där bebyggelsens tyngdpunkter pekades ut i redan befintliga tätorter och längs kollektivtrafikstråk.

Behovet av nya bostäder har skrivits ned med anledning av nya befolkningsframskrivningar från SCB som presenterades sommaren 2024. Detta har resulterat i att befolkningsprognosen för Botkyrka kommun halverats jämfört med tidigare prognos.

Områden som har utretts men därefter tagits bort eller reviderats har bland annat tagits bort på grund av påverkan på höga natur- och kulturvärden eller höga produktionsvärden på jordbruksmark. Som underlag för denna process togs en tidig mark- och vattenanvändningskarta fram vilket konsekvensbedömdes bland annat utifrån kulturmiljö (WSP b), 2024) och jordbruksmark (Ekologigruppen b), 2025). I Figur 40 visas ett tidigt förslag på utbyggnadsområden i Sibble som efter den tidiga konsekvensbedömningen minskat betydligt.

Figur 40. Tidigt förslag på områden för ny bebyggelse i Sibble. Områden 11, 13 och 14 föreslås inte som utbyggnadsområden och område 12 har reviderats i förslaget till översiktsplan. Källa: (Ekologigruppen b), 2025)

Översiktsplanen var ute på samråd hösten 2025. Då fanns förslag på viss exploatering inom jordbruksområdena 9, 10, 12 och 13 i figuren ovan. Efter samråd har flera revideringar gjorts vilket har medfört att graden av negativa konsekvenser för jordbruk bedöms vara väsentligt mindre, bland annat har förslag på utbyggnad på jordbruksmark med högt brukningsvärde i Sibble, Hamra och Kagghamra (nr 9, 10, 12 och 13 i figuren ovan) helt utgått.

Efter samråd har även flera revideringar som medför mindre negativa konsekvenser för naturmiljö, kulturmiljö, samt rekreation och friluftsliv gjorts, bland annat föreslås inte Tullinge skog, med höga värden för närrekreation, bebyggas. Ytterligare förändringar till det bättre är att den gröna kilen mellan de två utbyggnadsområdena i Kassmyra har breddats och att exploatering intill riksintresset Tumba pappersbruk har blivit mindre och inte längre ligger dikt än riksintresset.

Flera av de åtgärdsförslag som samrådsversionen av hållbarhetsbedömningen föreslog har beaktats i arbetet med översiktsplanen. Förutom förändringar i mark- och vattenanvändningskartan har flera tillägg och förtydliganden gjorts i ställningstaganden och vägledningar.

Några förändringar efter samråd har dock ökat risken för negativa konsekvenser för natur, kulturmiljö och jordbruk. Det är förslagen på utredningsområdena Aspen och Malmsjö som båda berör områden med höga värden.

Förändringarna i utvecklingsinriktning efter samrådet innebär mindre fokus på att bygga många bostäder i anslutning till befintlig bebyggelse i de norra kommundelarna till fokus på att bygga i attraktiva lägen samt fokus på kvalitet och god gestaltning. Principen om att fokusera på lägen med kapacitetsstark kollektivtrafik kvarstår. Förändringen i utvecklingsinriktningen påverkar förutsättningarna för en ekonomiskt hållbar utveckling på lite olika sätt.

Mer utspridd bebyggelseutveckling innebär högre kostnader för vägar, el, VA, skola, förskola och exploateringskostnader per ny invånare/bostad. Om lägen och kvaliteter på bebyggelse är mer attraktiva är det samtidigt sannolikt att dessa högre kostnader balanseras av högre skatte/avgifts-intäkter. Det är alltså en mer resurskrävande och kostnadsintensiv utvecklingsinriktning men med goda förutsättningar att skapa just attraktiva livsmiljöer och generera en hög efterfrågan.

9. KUMULATIVA EFFEKTER

En MKB ska i enlighet med 6 kap. 2 § miljöbalken innehålla en redogörelse för kumulativa effekter, om sådana bedöms kunna uppstå. Kumulativa effekter innebär att flera olika miljöpåverkande faktorer samverkar och tillsammans bidrar till en samlad påverkan. Denna samverkan kan ta sig olika uttryck – effekterna kan vara additiva, synergistiska eller motverkande.

En additiv effekt innebär att den totala effekten motsvarar summan av de enskilda effekterna. Motverkande effekter uppstår när samverkan leder till en mindre total effekt än summan av var och en för sig. Synergistiska effekter innebär att effekterna förstärker varandra, vilket resulterar i en större effekt än om de bara adderades.

I denna MKB beskrivs de kumulativa effekterna av översiktsplanen med avseende på klimat, befolkning och hälsa samt miljön som helhet.

9.1. KLIMAT

Kumulativa effekter med avseende på klimat beskriver översiktsplanens konsekvenser för klimatpåverkan i kommunen, till exempel genom utsläpp av växthusgaser, samt hur översiktsplanen bedöms bidra till att anpassa samhället till den oundvikliga påverkan som ett förändrat klimat för med sig.

Den förtätning i tätorterna som översiktsplanen föreslår kan förstärka de negativa effekterna av höga temperaturer och värmeöar. Förtätning innebär även ökade dagvattenflöden till följd av att tidigare genomsläppliga ytor helt eller delvis hårdgörs. Grönytor både i och utanför bebyggelsen kan motverka dessa effekter genom att verka temperaturreglerande, omhänderta och rena dagvatten samt fördröja större vattenmängder vid skyfall. Grönområden motverkar även ras, skred och erosion. Översiktsplanen har ambitionen om ett minskat transportbehov då föreslagen exploatering är koncentrerad till tätorterna, vilket är positivt sett till att minska klimatpåverkan.

9.2. BEFOLKNING OCH HÄLSA

Kumulativa effekter med avseende på befolkning och hälsa beror bland annat på vilka störningsmoment som befolkningen utsätts för samt tillgängligheten till rekreation, återhämtning och upplevelser.

Den förtätning i tätorterna som översiktsplanen föreslår innebär att kommunens invånare lokaliseras till områden som ofta har förhöjda bullernivåer och/eller luftföroreningshalter. Luftföroreningar och buller kan var för sig båda leda till hälsoproblem som hjärt-kärlsjukdomar och luftvägsproblem. När dessa faktorer samverkar kan den negativa hälsorisken öka ytterligare. Förtätad bebyggelse kan även leda till ökad risk för översvämning, ökad risk för höga temperaturer och minskad tillgång till grönområden, vilket ytterligare kan påverka hälsan negativt. Förtätning kan dock även medföra lägre buller och luftföroreningshalter eftersom ny bebyggelse kan verka avskärmande. Detta kan i sin tur medför positiva konsekvenser för hälsan.

9.3. MILJÖ

Med kumulativa effekter för begreppet miljö avses här hur planens sammantaget påverkar kommunens gröna och blåa områden, det vill säga områden som inte är ianspråktagna för mänskliga aktiviteter, samt dessa områdens tillstånd och kvaliteter.

Huvudinriktningen för översiktsplanen är som tidigare nämnts att tillgodose tillväxt genom förtätning i befintliga tätorter. Planen föreslår dock även nybyggnation i oexploaterade områden i eller i anslutning till höga naturvärden, vattenområden och jordbruksmark. Översiktsplanen medför att grönområden tas i anspråk. Utan hänsyn och åtgärder kan det på sikt få negativa effekter på den biologiska mångfalden och på sikt även på ekosystemen. I kombination med klimatförändringen med

exempelvis långa perioder av torka, riskerar de negativa konsekvenserna för den biologiska mångfalden att öka ytterligare.

Det omhändertagande av dagvatten och borttagande av enskilda avlopp som följer av kommunens ställningstaganden bedöms kunna förbättra tillståndet i kommunens vattenförekomster. Även den hantering och rening av markföroreningar som följer av översiktsplanen kan minska förekomsten och spridningen av föroreningar i mark och vatten. De högre temperaturer och den ökade ytavrinning som följer av klimatförändringarna riskerar dock att förstärka processer kopplat till övergödning. En växande befolkning med ökat transportbehov riskerar att ytterligare påverka både gröna och blåa områden negativt.

10. MÅLUPPFYLLELSE

10.1. MILJÖKVALITETSMÅL

Enligt miljöbalken 6 kap. 11 § ska en miljökonsekvensbeskrivning innehålla uppgifter om hur hänsyn tas till relevanta miljökvalitetsmål och andra miljöhänsyn. I detta kapitel görs en översiktlig bedömning av på vilket sätt översiktsplanens genomförande bidrar till, eller motverkar, att relevanta nationella miljökvalitetsmål nås. Denna bedömning är översiktlig, men kan tjäna som ett stöd i en diskussion om översiktsplanens påverkan. Bedömningen genomförs i form av en riktningsanalys och illustreras på följande sätt:

Planen bedöms bidra till måluppfyllelse

Planen bedöms varken bidra till eller motverka möjligheterna att nå målet

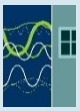

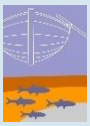
Planen bedöms motverka måluppfyllelse

Det så kallade generationsmålet i den svenska miljöpolitiken är att ”…till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.” Arbetet tar stöd i 16 miljökvalitetsmål som antagits av riksdagen. Arbetet med att nå miljökvalitetsmålen och generationsmålet utgör grunden för den nationella miljöpolitiken. Miljökvalitetsmålen med preciseringar ska ge en långsiktig målbild för miljöarbetet och fungerar som vägledning för hela samhällets miljöarbete, såväl myndigheters, länsstyrelsers, kommuners som näringslivets och andra aktörers.

Av de 16 miljökvalitetsmålen bedöms 13 mål vara relevanta för Botkyrka kommuns översiktsplan. Miljökvalitetsmålen Bara naturlig försurning, Skyddande ozonskikt och Storslagen fjällmiljö bedöms inte vara relevanta och har således avgränsats bort ur bedömningen av måluppfyllelse. Miljökvalitetsmålet Myllrande våtmarker har avgränsats bort eftersom översiktsplanen inte bedöms ge tillräckligt underlag för att bedöma måluppfyllelse.

Måluppfyllelsen redovisas i tabellen nedan.

Miljökvalitetsmål	Riktning	Motiv
Begränsad klimatpåverkan Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås.		Översiktsplanen föreslag på bebyggelseutveckling kommer generera utsläpp av växthusgaser under byggskedet. Planen har en hög ambition vad gäller hållbar mobilitet och infrastruktur och den bebyggelse som tillkommer inom områden med kapacitetsstark kollektivtrafik kan bidra till att begränsa klimatutsläpp från transporter. Men planen medger även ny bebyggelse på landsbygden vilket bedöms leda till användande av bil som transportmedel och klimatutsläpp. Sammantaget bedöms översiktsplanen både bidra till och motverka måluppfyllelse.
Frisk luft Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.		Översiktsplanens höga ambition vad gäller hållbar mobilitet och infrastruktur kan bidra till att begränsa biltrafikens utsläpp av luftföroreningar. Översiktsplanen föreslår utbyggnad av bostäder i områden med förhöjda luftföroreningshalter men redovisar även att känslig markanvändning som bostäder, förskola, skola, parker och rekreationsområden ska undvikas i lägen där det finns risk för höga luftföroreningshalter. Sammantaget bedöms därför översiktsplanen både bidra till och motverka måluppfyllelse
Giftfri miljö Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrundsnivåerna.		I samband med utbyggnad inom områden med markföroreningar kommer dessa, vid behov, saneras vilket minskar risken för spridning av markföroreningar. Översiktsplanen bedöms därför bidra till måluppfyllelse.
Säker strålmiljö Människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning.		Översiktsplanen medför viss risk för bebyggelse inom område med förhöjda magnetfält och områden med förhöjda radonhalter samtidigt som planen innehåller ställningstaganden för att begränsa att detta sker. Sammantaget bedöms därmed planen inte påverka måluppfyllelse.
Ingen övergödning Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.		Övergödning är idag ett problem i flera av kommunens ytvattenförekomster. Översiktsplanen nämner behovet av att ersätta enskilda VA-anläggningar men viss utbyggnad bedöms fortsatt medföra enskilda anläggningar. Sammantaget bedöms översiktsplanen därför både bidra till och motverka måluppfyllelse.
Levande sjöar och vattendrag Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.		Översiktsplanen medför att arealen hårdgjord yta i kommunen ökar jämfört med idag, vilket i sin tur innebär en ökad mängd/volym förorenat dagvatten som potentiellt kan nå kommunens ytvatten. Effekten av den ökade volymen på sjöars och vattendrags ekosystem beror på graden av framtida reningsåtgärder. Översiktsplanens ställningstaganden bedöms minska risken för negativ effekt. Exempelvis ska kommunen verka för att dagvattnet omhändertas lokalt alternativ leds till dagvattenanläggningar. Givet planens

		exploateringsförslag finns det en risk för att målet motverkas men denna risk kan minskas väsentligt genom åtgärder i kommande skeden.
Grundvatten av god kvalitet Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.	 	Översiktsplanen föreslår exploateringar som ligger helt eller delvis ovan grundvattenförekomster eller inom vattenskyddsområden. En del av dessa vattenskyddsområden är utpekade som prioriterade att skydda för att säkerställa tillräckligt med rent vatten för dricksvattenförsörjning ur ett flergenerationsperspektiv. Lokaliseringen innebär en generell risk. Samtidigt innehåller översiktsplanen en rad ställningstaganden som skapar en mer robust vattenförsörjning och som bedöms främja Botkyrkas dricksvattenförsörjning ur ett flergenerationsperspektiv. Sammantaget bedöms översiktsplanen därför både bidra till och motverka måluppfyllelse.
Hav i balans samt levande kust och skärgård Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.	 	Kommunens södra del ligger inom Kagghamraåns avrinningsområde som mynnar ut i Östersjön. Vattnet inom Kagghamraåns avrinningsområde påverkas främst av jordbruk och enskilda avlopp. Planen nämner behovet av att ersätta enskilda VA-anläggningar men viss utbyggnad bedöms fortsatt medföra enskilda anläggningar. Sammantaget bedöms översiktsplanen därför både bidra till och motverka måluppfyllelse.
Levande skogar Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.		Översiktsplanen medför ianspråktagande av skogsområden för ny bebyggelse. Vissa av dessa har högt värde för den biologiska mångfalden. Översiktsplanen bedöms därför motverka måluppfyllelse.
Ett rikt odlingslandskap Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.		Översiktsplanen föreslår ny bebyggelse på jordbruksmark med högt produktionsvärde vilket bedöms motverka måluppfyllelse.
God bebyggd miljö Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.	 	Översiktsplanen föreslår ny bebyggelse såväl i områden som är bullerutsatta och som har förhöjda luftföroreningshalter som i områden med god luftkvalitet och ljudmiljö. Tillgången till rekreation och friluftsliv kommer var fortsatt god i kommunen. En stor del av översiktsplanens bebyggelseutveckling sker genom förtätning viket bidrar till hushållning av mark. Dock presenteras även planer på att exploatera mark som idag är skog eller jordbruksmark. Sammantaget bedöms översiktsplanen därför både bidra till och motverka måluppfyllelse.

Ett rikt växt- och djurliv Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.		En del av översiktsplanens bebyggelseutveckling sker genom förtätning, vilket är bra ur ett natur-miljöperspektiv. Översiktsplanen föreslår dock även en rad nyexploateringar inom områden med högt värde för den biologiska mångfalden och inom regionala gröna kilar. Även om många spridningssamband kvarstår, bedöms föreslagen exploatering resultera i att vissa av kommunens gröna samband bli smalare eller på annat sätt svagare än idag. Enligt översiktsplanen ska kommunen genomföra anpassnings- och kompensationsåtgärder vid negativ påverkan på ekologiska samband, vilket bedöms minska risken för negativ påverkan. Givet lokaliseringen av en del bebyggelseutveckling bedöms dock översikts-planen sammantaget motverka måluppfyllelse.

10.2. BARNKONSEKVENSANALYS

Inom ramen för framtagandet av den nya översiktsplanen för Botkyrka kommun har även en barn-konsekvensanalys tagits fram, som även kan läsas fristående. Syftet är att belysa hur den långsiktiga fysiska planeringen påverkar barns och ungas livsvillkor och att säkerställa att barnrättsperspektivet inkluderas i hela planprocessen. Analysen tar sin utgångspunkt i att Barnkonventionen är lag i Sverige, samt i kommunens beslut att använda barnkonsekvensanalys som ett verktyg för att uppnå barnets bästa i samhällsbyggandet.

Översiktsplanen är inte juridiskt bindande men fungerar som vägledning vid framtida beslut som rör mark- och vattenanvändning. Den långsiktiga ambitionen är att skapa jämlika, trygga och funktionella livsmiljöer för barn genom att samordna bostadsbyggande med social infrastruktur och mobilitet. Målet är att öka barns tillgång till skolor, fritidsverksamhet och andra viktiga målpunkter, samtidigt som fysisk segregation minskas. Att bryta bostadssegregationen till år 2050 är en av planens centrala målsättningar.

Barnkonsekvensanalysen visar att många av översiktsplanens intentioner är positiva för barns självständighet, trygghet och tillgång till olika miljöer. Särskilt framhålls vikten av att skapa bättre kopplingar mellan kollektivtrafiknoder och verksamheter som skolor, vård och fritid. Barn och unga gynnas särskilt av detta genom ökad rörelsefrihet. Samtidigt finns flera risker. Eftersom översikts-planen har ett långsiktigt perspektiv finns det en oro att dagens problem, som trångboddhet, brist på fritidsmiljöer och otrygga offentliga platser, kvarstår under lång tid framöver. Det gör det särskilt angeläget att tidigt i planeringsprocessen beakta barns behov, inte minst vid detaljplanering där deras vardagsmiljöer formas mer konkret.

Det är också viktigt att stärka befintliga bostadsområden, särskilt i de delar av kommunen där många barnfamiljer lever i socioekonomiskt utsatta förhållanden och inte har möjlighet att efterfråga nyproducerade bostäder. Planen saknar tydliga formuleringar om hur barns trafiksäkerhet ska säkerställas vid utveckling av nya centrumlägen och skolvägar. Begrepp som "säkra gång- och cykelvägar" behöver konkretiseras utifrån barns behov av tydlighet, överblickbarhet och trygghet.

Barn är särskilt känsliga för miljörisker som buller och luftföroreningar. Att planera ny bebyggelse i redan belastade områden kan få negativa konsekvenser och därför behöver barnens hälsa beaktas specifikt i fortsatt fysisk planering och miljöbedömning.

Barnmedverkan har varit en del av processen, men hittills har relativt få barn medverkat.

Sammanfattningsvis visar analysen att översiktsplanen har potential att bidra till tryggare, mer jämlika och hälsofrämjande miljöer för barn och unga, men att det krävs tydligare åtgärder och

förstärkt barnperspektiv i både planering och genomförande för att barnets bästa ska kunna säkerställas på ett tillfredställande sätt.

För fördjupning, läs mer i den separata barnkonsekvensanalysen av Botkyrka kommuns översiktsplan, *Barnkonsekvensanalys Översiktsplan Botkyrka kommun 2050*.

10.3. BEDÖMNING AV DE FYRA MÅLOMRÅDENA

Bedömningen av de fyra målområdena utgår från hur väl översiktsplanen möjliggör måluppfyllelse till lägsta möjliga samhällsekonomiska kostnad. Övergripande bedöms översiktsplanen utgöra en effektiv plattform för att nå målen på ett kostnadseffektivt och socialt hållbart sätt, där hänsyn tagits till olika gruppers behov i samhället. Perspektiv från både landsbygd och tätort har integrerats, liksom behov kopplade till boende, försörjning, mobilitet och livskvalitet för olika socioekonomiska grupper.

Samtliga målområden genomsyras av sociala värden som är centrala för en hållbar utveckling. Det handlar om trygghet, tillgänglighet, inkludering, rättvisa livsvillkor och möjligheter till delaktighet i samhällslivet. Dessa perspektiv har integrerats i hållbarhetskonsekvensanalysen och speglar de prioriteringar som framkommit genom dialoger med invånare och politikens medskick.

Översiktsplanens målområden är vägledande för Botkyrkas utveckling mot år 2050. De har formats utifrån en sammanhållen förståelse för kommunens utmaningar och möjligheter och speglar en gemensam vilja att skapa ett tryggt, sammanhållet, starkt och hållbart Botkyrka.

Ett Botkyrka att trivas och vara trygg i
Detta målområde syftar till att bygga vidare på befintliga kvaliteter och strukturer, där den gestaltade livsmiljön, mötesplatser, trygghet, bostäder och tillgänglig service står i fokus. Översiktsplanen bedöms i hög grad skapa förutsättningar för att nå målet genom kostnadseffektiva insatser, där både fysiska och sociala aspekter beaktas.

Ett Botkyrka som hänger ihop
Målet fokuserar på att överbrygga barriärer, minska avstånd, stärka sambanden mellan olika delar av kommunen och skapa jämlika livsvillkor. Översiktsplanen innehåller flera insatser i rätt riktning, men risk finns att resurserna är otillräckliga i förhållande till ambitionsnivån. Särskilt när det gäller att bryta bostadssegregationen och säkerställa likvärdiga uppväxtvillkor. Samtidigt finns strukturer för uppföljning och möjlighet till justering över tid, vilket stärker planens långsiktiga effektivitet.

Ett starkt Botkyrka i regionen
Målområdet betonar kommunens attraktionskraft, innovationsförmåga och ekonomiska hållbarhet. Översiktsplanen bedöms skapa goda förutsättningar för att stärka Botkyrkas roll i regionen, genom att ta tillvara på det geografiska läget, den mångfacetterade befolkningen och det lokala näringslivet. Därmed stödjer det både tillväxt och en växande skattebas.

Ett robust Botkyrka i balans med naturen
Här lyfts vikten av att värna naturvärden, ekosystemtjänster och biologisk mångfald samtidigt som exploatering sker på ett hållbart sätt. Naturens resurser ses inte enbart som värden att bevara utan också som en potentiell ekonomisk tillgång, exempelvis inom besöksnäring och rekreation. Översiktsplanen tar hänsyn till dessa aspekter, men det är avgörande att följa utvecklingen noggrant för att undvika att växande verksamhet medför höga miljömässiga och ekonomiska kostnader.

11. FORTSATT ARBETE & UPPFÖLJNING AV BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN

I arbetet med hållbarhetsbedömningen har behov och utvecklingsmöjligheter identifierats som är viktiga att arbeta vidare i med den fortsatta planeringen. I det fortsatta arbetet med översiktsplanen rekommenderas att de åtgärdsförslag som ges för respektive hållbarhetsaspekt ses över och i den mån det är möjligt införlivas i planen eller omhändertas i senare planeringsskeden.

Enligt miljöbalkens 6 kap. 11 § ska en MKB innehålla en redogörelse av de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen medför. Många av de konsekvenser av den nya översiktsplanen som identifierats i denna hållbarhets-bedömning är osäkra och övergripande. Det beror dels på den långa tidshorisonten som de bedöms mot, dels för att flera frågor endast bör och kan bedömas i sin helhet i kommande, mer detaljerade, planerings- och beslutsprocesser. Därför rekommenderas att ett uppföljningsprogram avseende planens konsekvenser upprättas och beslutas.

Uppföljningsprogrammet bör ange vilken förvaltning eller vilket kommunalt bolag som ansvarar för respektive moment i uppföljningen, hur dokumentationen ska göras och till vilken instans som avrapportering ska ske.

En viktig del i uppföljningen är att den information som finns under Vägledning och Hänsyn för respektive utbyggnadsobjekt i översiktsplanen förs vidare till kommande planeringsskeden.

Ett uppföljningsprogram bör även inkludera de åtgärder som identifierats i avsnitten om social, socioekonomisk och ekonomisk hållbarhet. Dessa aspekter innebär ofta att flera förvaltningar inom kommunen behöver få en gemensam bild av nuläget och de åtgärder som krävs för att nå planens mål. Likaså blir mellankommunala samarbeten viktiga för att adressera frågor som rör trygghet och tillgång till arbetsmarknad, utbildning och kollektivtrafik. Även regionala aktörer kan komma att behövs kopplas in kring frågor som bostadsutveckling, trygghet, rekreation och besöksmål. För att nå resultat och skapa den nödvändiga förändring kring de möjligheter kommunen vill utveckla är det viktigt att åtgärderna hamnar nära den instans som har rådighet.

För att säkerställa kostnadseffektivitet bör uppföljningen av översiktsplanens konsekvenser samordnas med annan pågående uppföljning i kommunen.

12. Referenser

Botkyrka a). (2025). *Botkyrkas gröna värden: naturvårdsprogram för Botkyrka kommun.*

Botkyrka b). (2014). *Botkyrka kulturmiljöprogram.*

Botkyrka c). (2021). *Botkyrkas grönstrukturprogram.*

Botkyrka d). (2023). *Botkyrkas blå värden: vattenprogram för Botkyrka kommun.*

Botkyrka e). (2014). *Botkyrkas översiktsplan.*

Botkyrka f). (2016). *Skyfallskartering.*

Botkyrka g). (2021). *Trafikstrategi.*

Botkyrka h). (2023). *Översiktsplan: utredning kapacitetsstark kollektivtrafik.*

Botkyrka i). (2006). *Skogsbruksplan.*

Botkyrka j). (2022). *Riktlinjer för hållbar bostadsförsörjning.*

Botkyrka k). (2010). *Cykelplan för Botkyrka kommun.*

Botkyrka l). (2023). *Kommunövergripande risk- och sårbarhetsanalys för Botkyrka kommun 2023-2026.*

Calluna. (2024). *Ekologiska samband i Botkyrka kommun.*

Ekologigruppen a). (2024). *Jordbruksmarkens värden - Jordbruksmarksutredning i Botkyrka kommun.*

Ekologigruppen c). (2025). *Anspråk på jordbruksmark.* Stockholm.

Iterio. (2014). *Miljökonsekvensbeskrivning Botkyrka översiktsplan.*

Länsstyrelsen Stockholm. (2023). *Vägledning för jordbruksmark i den fysiska planeringen i Stockholms län.*

Naturvårdsverket. (2023). *Vägledning om buller från väg- och spårtrafik på skolgårdar.* Naturvårdsverket.

SGI, S. o. (2011). *Riskområden för skred, ras, erosion och översvämning i Stockholms län - för dagens och framtidens klimat.* Stockholms län.

Spacescape. (2024). *Social infrastruktur i Botkyrka. Kunskapsunderlag till Botkyrka kommuns översiktsplan.*

Spacescape, White arkitekter a). (2023). *Medborgardialog Botkyrka.*

Spacescape, White arkitekter b). (2023). *Digital medborgardialog inför Botkyrkas nya översiktsplan.*

Stockholms förhandlingskansli. (2013). *Tunnelbana som investering i socialt kapital.*

Structor. (2021). *Klimat och sårbarhetsanalys för Botkyrka kommun.*

Tyréns, Lunds kommun, Skanska. (2024). *Sociala värden hela vägen - ett ramverk för social hållbarhet i plan- och byggprocessen.* Vinnova.

WSP a). (2024). *Kulturmiljöunderlag till ny översiktsplan Botkyrka kommun.*

WSP b). (2024). *Kulturhistorisk klassificering av jordbruksmark.*

WSP c). (2025). *Kulturmiljöunderlag ÖP del 2 - Bedömning av föreslagna områden för utbyggnad eller förtätning.*

WSP d). (2023). *Näringslivets nuläge och förutsättningar för framtida utveckling i botkyrka kommun.*

Vi utför konsultuppdrag inom miljöbedömning (MKB), projektledning, arbetsmiljö, förorenade områden och hållbarhet
Med gedigen kunskap och erfarenhet hjälper vi kunder från offentlig och privat sektor att på ett hållbart sätt möta samhällets krav

Atrax
Energi & Miljö

ATRAX ENERGI OCH MILJÖ AB | KUNGSHOLMSTORG 16 |112 21 STOCKHOLM